

Nagy Károly

EGY FOTÓAMATŐR VISSZAEMLEKÉZÉSEI

Nagy Károly

EGY FOTÓAMATŐR VISSZAEMLEKÉZÉSEI

Budapest

2020

Emlékbe családomnak. Azoknak
is, akik még meg sem születtek.
Ha megőriznétek, unokáitok is
bizonyára szívesen lapozgatnák

Minden jog fenntartva

Kiadó: Nagy Károly
Második kiadás
ISBN: 978-615-81563-1-8

Előszó

Vettem egy tekercs színes diafilmet, betöltöttem Altix márkájú központi záras fényképezőgépembe, és elindultam fényképezni. Estefelé, amikor hazaértem, a filmhíváshoz szükséges, előre bekevert vegyszerekkel bevonultam a spájzba, és hozzáláttam életem első színes diaposzitiv filmjének előhívásához. A rózsa azon a filmen volt. Mindez 16 éves koromban, 1959-ben történt.

Több mint fél évszázad telt el azóta, és a margitszigeti rózsa üveglapok közé keretezve egy doboz mélyén lapult, talán arra várva, hátha valaki a múlt emlékei között kutatva rátalál, és újra nézegetni fogják.

2007-ben akadtam rá, amikor egy véletlen ötlet folytán jutott eszembe, hogy sok fénykép közül kigyűjtögetem azokat, amelyek életutam és családom vonatkozásában érdekesek, vagy amelyeket éppen a megörökített pillanat tesz valami miatt számomra emlékezetessé, és visszavezetnek elődeim és sorstársaim közé, a velem egy időben élők sokaságában. Így majd könnyebb lesz felidézni emléküket. Néhányan végtelen egyszerűségük ellenére mély benyomást gyakoroltak rám, és persze voltak olyanok is, akiknek semmi esetre sem léptem volna nyomdokaikba.

Mindenesetre úgy gondolom, nagyon fontos, hogy az ember elődei életében találjon igazodási pontokat, hogy saját élete önmarcangolás vagy önpusztítás helyett a következő generációk számára is elfogadható példa legyen.

Amikor az embernek nem csak jövője van, hanem már számottevő múltja is, óhatatlanul felmerül a kérdés, honnan indultam és merre haladtam tovább, milyen hatással volt rám közelebbi és távolabbi környezetem. Az sem közömbös, hogy a következő generáció elődeiről milyen nyomokat talál. Akik engem ismertek, ebben a könyvben számos közös ismerősünkre fognak rábukkanni. Akik kívülállóként lapozgatják, régi dolgokba nyerhetnek bepillantást, amelyekről lassan már senki nem beszél.

A fényképezést elég korán kezdtem. A fotózáshoz fűződő legrégebbi emlékem még gyerekkoromban otthon az egyik szekrényben fellelt, szüleim 6 x 9 cm-es negatívra dolgozó box gépe volt. Zársebesség 1/60 s és B, a távolságot nem is lehetett beállítani. Semmi több. Egyszerű volt, mint egy faék. Elég fény esetén, el sem lehetett rontani a vele készült képeket. Ez a fényképezőgép kezdetben számomra tabu volt, már ami azt illeti, hogy én is önállóan fényképezhessek vele. Ez persze tovább fokozta érdeklődésemet.

Az általános iskola vége felé, lehettem olyan 14-15 éves, már fotószakkörbe jártam. Szerencsére egyik tanárunk összehozott egy szerény fotólabort, és maga köré gyűjtötte az érdeklődő gyerekeket. A nagyobb lelkesedés érdekében fotókiállítást is szervezett, amelyen hárman indultunk.

Én lettem a harmadik helyezett. A kép sajnos már nincs meg, de a mai napig emlékszem rá. Témája Nagymamám kecskéje volt.

A labormunkát természetesen a piros sötétkamra lámpa lidéres fénye mellett saját magunk végeztük el. Onnan tudom, hogy aki a fotópapír enyhe, sejtelmes szagát megérezte, és átélte a fotólabor félhomályának hangulatát, a semmiből kibontakozó képet, számíthatott rá, hogy tartós hobbijává válik a fényképezés. Jóval később, mind a mai napig, ez a varázs számomra a digitális fényképezőgépek és számítógépek korában is megmaradt. Otthoni egyszerű kidolgozás, és új lehetőségek, amire gondolni régen a legmerészebb álmainkban sem lehetett.

Az újabb generáció a fényképek otthoni, amatőr szintű kidolgozása körüli multbéli macerát már nem nagyon ismeri. Nem a fotózás őskorára gondolok, hanem inkább a két-három évtizeddel ezelőtti lehetőségekre.

A fényképezőgépbe filmet kellett venni. A legelterjedtebb gépekkel 36 felvételt lehetett készíteni egy tekercs filmre. Ez a mennyiség vagy éppen kevés volt, amikor az ember valami izgalmas helyzetben fényképezett, vagy a filmet jó pár üresen maradt kocka ellenére kellett előhívni, ha a képekre sürgősen szükség volt.

Aztán következett a negatív film előhívása, ami szigorúan tökötben végzendő művelet. Erre alkalmasnak tűnő megoldás volt este lámpaoltás után dunyha alatt tapogatva kiszedni a kazettából a filmet, és áttölteni a hívótankba, mert a film még az ablakon át beszűrődő éjszakai utcai fénnel sem találkozhatott.

Majd következett a hívás, öblítés, fixálás és félórás mosás folyóvíz alatt. Pancsolás nélkül nem lehetett megúszni, kész pocsoló volt a fürdőszoba. A 170 cm hosszú film a lakás valamelyik sarkában fellógatva száradt és várt további sorsára. Külön öröm volt, ha a legyek nem sétáltak végig rajta. A pozitív papírképek elkészítése általában másnapra, vagy későbbre maradt. Hát nem volt egy gyors eljárás, az biztos.

A fekete fehér papírképek készítése jó szórakozás volt, én ilyenkor éreztem magam leginkább fotóamatőrnek. Nem is mondtam volna le róla, hogy a képeket én magam dolgozzam ki. Úgy gondoltam, hogy amit meg tudok csinálni magam, az külön szórakozást jelent számomra. Az eljárás nem volt túl bonyolult. Ha az ember hajlandó volt tudomásul venni, hogy a nagyítópapír is pontos megvilágítást igényel, már meg is tette a jó eredmény felé vezető út egyik legfontosabb lépését.

Színes papírképek készítésénél már nehezebb volt a helyzet. Ha valakinek amatőr szinten volt elég mersze, rászánta magát, hogy házilag készítse el a színes nagyításokat. A fotópapír, egyéb kellékek és vegyszerek beszerzése és használatra való előkészítése már önmagában is a szabadidő eltöltésének kalandos részét képezte. A fényképek kidolgozásának általános cirkuszában persze osztozott a család többi tagja is, akik szerették volna tovább élni megszokott, normál életüket. Nyilvánvaló, hogy az átlag amatőr átlag fotólaborját egy átlagos lakásban a spájzban vagy a fürdőszobában rendezte be. Én mind a két variációt kipróbáltam, és bár a fotólabor mindkét esetben többé-kevésbé használhatóan

működött, gyakran éltem át a többi családtag hangos nemtetszését, mivel vagy rendesen főzni, vagy WC-re menni nem lehetett, legalább is nem akkor, amikor nagyon kellett. Ha elérkezett az esti fürdés ideje, a fürdőszobát vissza kellett varázsolni azzá, aminek kitalálták, tehát tűnés kifelé a nagyítógéppel és vegyszeres tálakkal. A spájzzal már valamivel egyszerűbb volt a helyzet, korlátozott mértékben maradhatott a kupleráj, persze semmi jogalap nem volt a felháborodásra, ha az ember másnap például zöldséges kosarat talált az érinthetetlenek nyilvánított eszközök között.

Végül az előkészületek eljutottak abba a stádiumba, hogy belülről becsukódhatott a fotólabornak kinevezett lakrész ajtaja, és elkezdődhetett a színhelyes képek utáni hajsza. Arról, hogy ezt hogyan kell csinálni, persze komplett könyvek adtak közérthetőnek tűnő felvilágosítást. Valamire való eredmény elérésére csak teljesen nyugodt idegrendszer esetén lehetett számítani. A világ eredetire emlékeztető színei valahogy sehogyan sem akartak előkerülni.

Azt ugye manapság már egy kisiskolás is tudja, hogy a három alapszínből bármilyen színt ki lehet keverni. Így aztán már az is könnyen érthető, ha valamelyik alapszín aránya a többihez képest nem megfelelő, akkor a képen látható semelyik szín sem lesz jó. Az első bukfenc a fotólabor ajtajának becsukása után kb. félóraóra múlva már ki is derült, amikor az ember a vegyszerektől csöpögő papírképpel előkerült a sötét homályból, hogy a művet meglekintse természetes világítás mellett.

Ekkor rendszerint olyan látványban volt részünk, ami köszönő viszonyban sem volt a valósággal, de sejteni lehetett, mi a teendő a cél elérése érdekében. A szükséges beavatkozás a szűrőzés és a helyes megvilágítási idő eltalálása volt. Nem részletezem tovább. Itt csak annyit, hogy következett a második, majd később valószínűleg még további próbaképek elkészítése. Az egész kínlódást nem lehetett a végtelenségig elnyújtani, mert a tálban lévő vegyszerek tulajdonsága a levegővel való érintkezés és hőmérsékletének változása következtében megváltozott, aminek újabb színeltolódás volt a következménye. Amikor az ember éjjel felé a napi munka eredményeként szolgáló pár képpel a szárítógép körül serénykedett, már lehetett látni az alagút végét.

Manapság pedig ha nappali világítás mellett bekapcsolom a számítógépet néhány digitális fénykép elkészítése céljából, miközben a háttérben kellemes zene szól, néhányat kattintok az egérrel ide-oda és biztonsággal számíthatok rá, hogy a nyomtatóból rövid időn belül az elfogadható kész képek is előkerülnek. Az sem számít, ha fogalmam sincs róla, hogy a háttérben mi történik. Vannak, akik ehhez sokkal jobban értenek, és már előre kitalálták a nehezét.

Soha nem gondoltam arra, hogy művészi szinten űzzem a fényképezést. Azon a bizonyos már említett általános iskolai fotószakkeri kiállításon kívül más kiállításon soha nem vettem részt. Egész egyszerűen csak fényképeztem, ha alkalom adódott rá, és éppen kéznél volt a fényképezőgép. Bevallom őszintén túl nagy kincsnek nem is tekintettem a képeimet. A kezdeti időszakból már alig ma-

radt meg néhány darab, most már utólag sajnálom, hogy a képek albumba gyűjtögetését csak jóval később kezdtem meg.

Azt hiszem, hogy a képek sajátos életet élnek. Amikor az ember fényképez, mondjuk egy kirándulás, családi összejövetel vagy bármilyen más esemény alkalmával, akkor nagyon gyorsan látni akarja a kész képeket. Közismert lehetőség az expressz képek rendelése, ha a kidolgozást valaki szakcéggel végezteti. Dupla ár, rövid határidő. Majd nagy lelkesedéssel körbeadjuk a tegnapelőtti kirándulás képeit, és jobb esetben eltűnik egy albumban, vagy zacskóban egy fiók mélyére kerül. Azután hosszú, több éves, évtizedes szünet következik, és a képek egyszer csak valami véletlen turkálás folytán előkerülnek, már ami valami csoda folytán megmaradt belőlük.

Ekkor rácsodálkozunk a fellelt kincsekre. Régmúlt epizódok elevenednek fel, és ami még érdekesebb, egyes képek az eredeti jelenet ismerői számára mélyebb jelentőséget kapnak, fontosabbakká válnak, mint voltak akkor, amikor készültek.

A képeknek persze történetük is van, amiről egy kívülállónak semmi ismerete nincs, pedig ha tudna további részleteket is, amit a kép nem ábrázolhat, a látvány tartalma is mélyebbé válna.

Idős asszony áll egy régi bérház folyosóján. Már alig akad valaki, aki ismerte, amikor még élt. A kép sem valami jó, már ami a technikáját illeti. Egy albumot nézegetve az ember ilyenkor gyorsan továbblapoz. Amikor azonban elmondom, hogy 17-szer volt terhes, 12 élő gyermeket szült, akik közül nagy nélkülözések mellett hetet sikerült neki felnőtté nevelnie, a ma élők arcára a döbbsent

némaság ül. Nehézségekre való hivatkozás divatos kibúvó a gyermekvállalás alól. Ő meg az életben maradt hét gyereket mély szegénységben vonszolta magával. Ja igen, még valami: úgy emlékszem, soha sem panaszkodott.

Egy másik képen egy kedves arc, akivel annak idején számolatlanul múlt az idő, és amikor már régen elment, mit nem adnék egyetlen órácskáért, újra beszélgetni vele úgy, mint régen, amikor már soha többé nem lehet.

Arcok, emberek, házak, tájak. Fényképek, jó sok fénykép. Akad közöttük néhány, amely elődeimről készült, legalább is, akiről még maradt vissza fénykép. Azok is, akik számomra igazodási pontokat jelentettek, és most már velem együtt utódaim elődei is.

Aztán van még sokféle fénykép azokról a helyszínekről, amerre jártam. Összeszámoltam vagy 30 megtelt albumot, úgy 3000 kép is lehet. Vannak köztük tucatjára készült képek, amelyek azért jól dokumentálják az eltelt időt. Sok esetben minőségük is hogy kifogásolni valót. Amikor még fekete-fehér filmre fényképeztem, a képeket mindig én dolgoztam ki. Egészen a kezdetektől fogva, amikor még sok mindenről nem is tudtam, hogyan kell rendesen csinálni. Ez olykor meg is látszik a képek minőségén.

Később, amikor már inkább színes filmet használtam, a képeket a legtöbb esetben szakcéggel dolgoztattam ki. Az idő múlása ezen a „profi” kidolgozású képeken nagy pusztítást végzett. Soknak a színe olyan pocsek, hogy jobb lett volna, fekete fehér képeket készíteni, és itthon kidolgozni. A nagyon sok kép azzal a hátránnyal is jár, hogy úgyszincs rá elég idő, mind végignézni, vagy

ha mégis, abból úgylis csak gyors lapozgatás lesz, és a lényeg egy része észrevétlen marad.

A képek döntő többségét saját magam fényképeztem, kivéve persze azokat, amelyeket más készített rólam, vagy régmúlt idő emlékeként kerültek elő egy öreg családi album mélyéről, és családtörténeti érdekességként úgy gondoltam, hogy méltó helyük van ebben a gyűjteményben. A képeket, már amennyire sikerült, megpróbáltam időrendi sorrendbe szedni. Az elején még én vagyok gyerek, a vége felé már vannak unokáim is.

A digitális korszak előtt készült képeket régi albumokba ragasztott papírképekről fényképeztem le, illetve szkenneltem el digitális változatukat, hogy ebbe a gyűjteménybe beilleszthetők legyenek. Az eltelt évtizedek a képek egy részét megviselték, minőségük ezért nem tökéletes, de azt hiszem, látványuk ennek ellenére örömet szerezhet majd azoknak, akik kíváncsian keresik elődeik nyomait, vagy tekintenek vissza a múltba.

A már említett első tekercs színes diafilmről: Margit körút este.

Apa cipészinás

A családi albumba tett bejegyzés szerint 1922-ben készült fénykép. Az albumba szüleim 1940-ben kezdtek képeket ragasztani. Apám hosszú ideig ezt a képet irattárcájában hordhatta. Csoda, hogy fennmaradt. Mivel Apa 1907-ben született Ipolyvecén, most, amikor nekilátok ennek a könyvnek az elkészítéséhez, 2007 őszén, ennek éppen 100 éve lesz. Szülei, tehát apai Nagypám és Nagyanyám, akiről sajnos nagyon keveset tudok, földművesek voltak. Abból tartották fenn magukat, amit picike földjükön meg tudtak termelni. Ma már senki sem él, aki ismerte őket. Apám 6 éves volt amikor apja, és 12 amikor anyja meghalt. Rövid időre nagynénje vette magához. Apának két testvére volt, Vera néni és János bácsi. János bácsi Pesten élt és mozdonyvezető volt.

Később magával hozta a városba Apámat is, aki cipészinás lett. Akkor még szokás volt, hogy mesteremberek bentlakásos inasokat vettek magukhoz. Együtt éltek a mester családjával. Árva gyerekként megint családban élhetett. 3-évig tartott az inasidő. Apa a képen balról az első. Akkor 15 éves volt. Inaséveiről és mesteréről mindig szeretettel mesélt. Később is tartották a kapcsolatot, amikor már felszabadult.

A mai napig áhitattal megyek végig a XI. kerületi Mester utcában. Unokám, Marci nem is sejtí, merre járt 2 éves korában, amikor a közelben laktak. Néha talán arra jártak sétálni. Itt volt az a néhai cipésműhely, ahol Apám cipész segéd lett és úgy megszerette szakmáját, hogy 84 éves koráig ki is tartott mellette. 45 évig volt saját cipésműhelye a VIII. kerületi Práter utcában. Akkor sem ő adta fel, pedig már elmúlt 70 éves. Műhelyét azért kellett bezárnia, mert lebontották a házat. Utána családi házunkhoz tartozó kis melléképületben sokáig még itthon dolgozott.

Mester utca 2007-ben. Vajon milyen lehetett akkor 1922-ben? Álltak már a fák? Jó öreg fák, azt hiszem már ott lehettek. A leg-

több házból is kinéznek több mint 100 évet. Az biztos, hogy Apa sokat sétálhatott erre 85 évvel ezelőtt. Mintha itt maradt volna a múlt egy darabja.

Nagymama fiatalon

Ennek az 1923-ban készült képnek is elég kalandos sorsa lehetett, mielőtt 1940-ben a családi fényképalbumba került. A képen a Nagymama 34 éves. és fiaival látható.

A gyerekek balról jobbra Pista, János, Sándor és József. És volt még három lánya is, Anyám Mária, továbbá Gizi és Teri néni.

Nagymama idősebb korában

Spreitzer Istvánné, született Schneider Rozália (1889 –1970). Anyai nagyanyám. Nagymama diószdi, Nagyapa csömöri volt. Mindketten sváb származásúak, innen erednek a német nevek. Anyám elbeszélése szerint, németül beszéltek, ha a gyerekek előtt titokban akartak tartani valamit. Nagymama lány korában látogatóban volt Csömörön élő nővérénél, aki magával vitte őt a csömöri szüreti mulatságra. Ott ismerte meg Nagypapát.

Nagymamának nehéz sorsa volt. Tizenhétszer volt terhes, tizenkét gyereke született élve, közülük heten érték meg a felnőtt kort.

10 éves korom körül, úgy 1953/54 környékén többször nyaraltam a Nagymamánál, mátyásföldi házában. A fénykép 1957 körül készült a VIII. ker. Losonci u. 21. sz alatti bérház hátsó udvarának folyosóján, ahol annak idején szüleimmel laktunk.

Nagyapa

Spreitzer István (1890 – 1953). Anyai Nagypapámról fennmaradt egyetlen fénykép. A fa mellett állva kaszával a kezében Nagypapám, a fán ülve pedig Apukám látható.

A Nagypapa ács volt. Csömör, Mátyásföld, Sashalom környékén sok háznak ácsolta a tetejét. A fiait is ácsnak nevelte. Együtt dolgoztak apjukkal az építkezéseken. Az ő személye családjának tagjaiból vegyes érzelmeket váltott ki, mert nem volt egyszerű életük mellette.

Ha éjfélig nem ért haza, Nagymama otthon hagyta alvó gyerekeit,

és útnak indult, hogy megkeresse. Valamilyik kocsmából aztán elő is került. A család gyakran nélkülözött.

Nagyapa egész felnőtt életében házakat épített, de családjának képtelen volt stabil saját otthont teremteni, és gyakran voltak kénytelenek költözködni. Utolsó lakhelyük, amire már én is emlékszem, egy kis mátyásföldi ház volt.

A mátyásföldi ház

Mátyásföld, 425-ös utca 8. Most Töltény utcának hívják. A házat Nagypapa építette. A képen balról jobbra Nagymama, lánya Gizi, fia János, János felesége Piri, alsó sorban aki a gyerekeket tartja Wetterhahn László, aki Gizi férje, a kézben tartott két kisgyerek Spreitzer János lánya és fia, Piri és Jancsi. A többiek Wetterhahn rokonok, nevükre már nem emlékszem.

1954-55 körül több alkalommal nyaraltam itt a Nagymamánál. A Nagypapa akkor már nem élt. A ház tulajdonképpen soha nem lett befejezve. Villany akkor még nem volt bevezetve, és a szomszédba jártunk vödörrel vízért. Szalmazsákos ágyban aludtunk, este lámpaoltás után a Nagymama mesélt. Tőle hallottam, hogy rontás ellen macskaszőrt kell rakni a lábtörlő alá a bejárati kü-

szöbnél. Ezt olyan meggyőződéssel mondta, hogy azt hiszem, el is hitte.

Hátul az udvarban volt egy kecskeól, benne igazi kecskével. Kecsketejet reggeliztünk, és a kecskét kivihettem a bányagödör szélére legelni. Szerettem nála lenni. Gyakran elgyalogoltunk lányához, Teri nénihez, aki szintén Mátyásföldön lakott. Ott unokatestvéremmel, Marikával játszottam. Számomra, aki városi gyerek voltam, az ilyen nyaralás volt az igazi nagy kaland.

Egyik itteni nyaralásom alkalmával 1954-ben szüleim kerékpárral kijöttek meglátogatni. Úton hazafelé Nagyiccénél Apám „telek eladó“ hirdetést vett észre egy villanyoszlopon. Megnézték, megtetszett nekik, és nemsokára meg is vették. Ezen a telken áll a házunk.

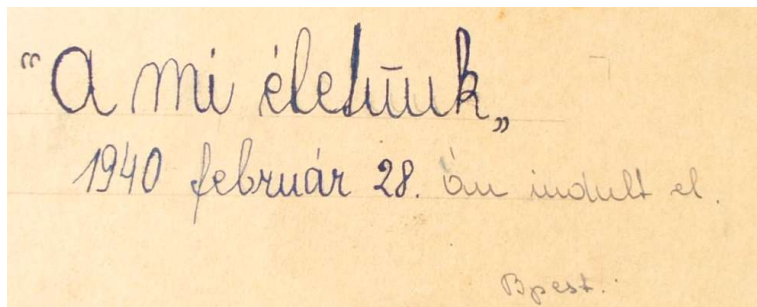
Mama lány korában

A mama a képen 18 éves. Pár évvel korábban, amikor hatodikos volt, tehát az elemi iskola utolsó osztályát végezte, tanítás után mosogatni járt. Számára a felnőtt élet már ami a munkát illeti, nemsokára meg is kezdődött. Az elemi iskola befejezése után cselédlány lett. Most talán inkább azt mondanánk, hogy háztartási alkalmazott. Akkoriban azonban inkább nevének nevezték a dolgot. A

cseléd a jól szituált családnál a cselédszobában lakott, és mindent elvégzett a háztartásban, főzés, mosogatás, mosás, takarítás, gyermekfelügyelet voltak a legfőbb tennivalói. Kezdetben 15 pengő volt a havi bére, ami később 20 pengőig emelkedett. A cselédszoba használatáért és napi ételmezéséért nem kellett fizetnie. Elbeszélése szerint annak idején 1 kg színhús ára 1,2 pengő volt, ebből ki lehet találni, hogy a munkájáért kapott fizetés mennyit ért. Elsején, amikor a havi bérét megkapta, a Nagymama megjelent a pénzért. Ha valaki véletlenül nem lenne megelégedve gyerekkorával, akkor azért itt van egy szerény összehasonlítási alap.

Egy fontos nap emléke

A családi album belső borítóján Anyám bejegyzése azt a napot örökíti meg, amikor megismerkedett Apámmal. Mint már említettem, Apám cipész műhelye a VIII. ker. Práter utca 53-ban volt, Anyám pedig a Práter utca 47-be került cselédlánynak, ahová egy Mátyásföldi ismerőse ajánlotta be. Innen ment le cipőt javíttatni 1940 február 28-án a közeli cipészhez.

Két korabeli kép

Így néztek ki szüleim 1940 őszén, amikor már együtt jártak.

Fél éve ismerték egymást, amikor Apám beteg lett. Jobb keze és jobb lába idegbénulás következtében megbénult. Bár betegsége kézműves munkáját nagymértékben akadályozta, végtelen kitarással és igyekezettel dolgozott tovább, és meg volt győződve arról, hogy meg fog gyógyulni. Betegsége másfél évig tartott. Anyám közben kitarott mellette, és házasságot kötöttek, így ott-hon is gondját viselhette. Azt hiszem, ő is nagyban hozzájárult ahhoz, hogy Apa végül teljesen meggyógyult, és így ez a gond-terhes korszak lezárult.

Esküvői kép

Az esküvő 1941 augusztus 14-én volt. Annak idején a lakás-szerzés nem volt akkora gond, mint manapság, mivel az egyszerű lakások nagyrésze bérlakás volt. Apa műhelyétől 5 percre a VIII. ker. Losonci u. 21-ben bérelt lakásban kezdték meg házas éveiket.

Megszülettem

1943 október 14-én megszülettem. Valami különös véletlen folytán a 14-es számnak számomra különleges jelentőség van. Szüleim esküvője 14-én volt, és ami még érdekesebb, Apám is október 14-én született. Engem mindig nagy örömmel töltött el, hogy ugyanazon a napon lehetett a születésnapom, mint Apámé. Azt hiszem, szebb születésnap ajándékot ő sem kaphatott volna. A 14-es szám mindig is kedvenc számom volt. Többször próbálkoztam vele lottózásakor, de nem jött be. Hatása úgy látszik, nyemrényjátéokra nem vonatkozik.

Születésem körül volt még valami, amiről meg kell emlékezni. Anyámnak előttem volt egy terhessége, amit sajnos nem tudott kihordani. Egyszer megkérdeztem tőle, hogy Mama a Papával valaha gondoltatok arra, hogy több gyereketek legyen? Azt vála-

szolta, hogy nem, mert csak egy gyereket akartak. Ez talán azzal magyarázható, hogy mindkettőjüknek igen nehéz gyerekkora volt. Így hát joggal feltételezhetem, hogyha a Mama első terhessége végén életképes gyereket hozott volna a világra, akkor én most nem lennék. Különös, hogy valaki az életét egy elhalt magzatnak köszönheti. Ha másképpen történt volna, persze nem élnének gyerekeim és unokáim sem.

Vészterhes idők voltak. Háború volt, nagyon nehéz volt ennivalóhoz jutni, és gyakran kellett lemenni a pincébe az óvóhelyre, amikor bombáztak. Ha a csaták hevében a környéken elhullott egy-egy ló, jó nap volt, mert pörkölt lehetett ebédre.

Apát elvitték az oroszok

Apám soha nem volt katona. A második világháború alatt azonban légós szolgálatot kellett teljesítenie. A légósok légiriadó alkalmával óvóhelyekre terelték az embereket, meg magas épületek tetejéről kémlelték az eget, közeledő repülőgépeket keresve. Annak idején készült az egyenruhás kép. Amikor nem voltak szolgálatban, családjukkal lehettek, mint bárki más. Egy ilyen alkalommal légiriadó volt, és leszaladt mindenki a ház pincéjében lévő óvóhelyre. Aztán a pincében egyszer csak orosz katonák jelentek meg, és kiterelték az összes férfit. A nők és a gyerekek ott maradtak.

Маленький робот

Egy kis kényszermunka. Egyszerűbb esetben romeltakarítás a környéken, de sokan oroszországi kényszermunkáról soha többé nem tértek vissza. Az összegyűjtött embereket menetoszlopba terelték, amely egyre hosszabb lett, és az Üllői úton kifelé haladva elhagyták a várost. Vecsésen vonultak át, fegyveres katonák által kísérve. A helybeliek pedig csoportokba verődve a járdán álltak és dermedten bámultak. Apám előtt ott lebegett az óvóhelyen hátramaradt rémült felesége és piciny gyermekének képe. Tudta, minél távolabb viszik, annál kisebb az esélye, hogy viszontláthassa őket. És ekkor elhatározta, hogy le fog lépni. Kihasztnált egy olyan pillanatot, amikor a közelében lévő katona éppen másfelé nézett, és egy villámgyors mozdulattal, a járdán álló báméskodók közé lépett. Innen aztán végignézte, hogy a menetoszlop hogyan távolodik.

Szántóföldeken, majd a Népligeten át gyalogolva, mindenkit messziről elkerülve hazatért. Ezért köszönettel tartozom neki. Ha azt a merész lépést nem tette volna meg, lehet, hogy apa nélkül kellett volna felnőnem.

Vidéki rokonok

Apai nagyapám szintén Nagy Károlynak hívták. Keresztnevem valószínűleg az ő emlékére kaptam. Apának Ipolyvecén és a közeli Patak nevű községben voltak még rokonai bátyján, János bácsin kívül, aki Budapesten élt. Szüleik után örökölték egy kis földet, melyet a helybeli rokonok műveltek. A háború ínséges

idején sikerült innen néha egy kis élelmiszert szerezni. Persze elég kockázatos volt eljutni vonattal a távoli vidékre.

Később a háború vége után néha elutaztunk nyaralni, vagy esküvőre Patakra, ahol Apa nővére és néhány rokon élt.

A képen a három testvér, János bácsi, Bözsi néni és Apa látható.

És még egy kép a pataki rokonokkal:

Az ötvenes évek elején

A háború utáni években új korszak kezdődött. A romeltakarítás zűrzavara mellett jelentős mértékben megváltoztak a társadalmi körülmények is. Egyszer csak a Rákosi rendszerben találtuk magunkat. A tulajdonviszonyok alakulására jellemző volt az államosítás, a parasztok termelőszövetkezetekbe terelése, és számos más szovjet mintára átvett rémség erőszakos meghonosítása. A tulajdon kezdett kockázatosná válni. A magántulajdonban lévő földek értéke csökkent. Akinek földje volt, az könnyen kulákká változott, az iparosok meg a burzsoázia nyilvánvaló képviselői voltak. Gyakorlatilag mindenki az őrületbe volt kergetve. Üldözök és üldözöttek egyaránt száanalomra méltóak voltak.

Persze minden a szebb jövő reményében történt. A szebb jövővel egyébként is tele van a hócipóm. A jövő szerintem az a megfoghatatlan időhatározó, amit soha nem érünk el, mert mindig előttünk van. Hasonlít ahhoz a marhasághoz, hogy a párhuzamosok a végtelenben találkoznak. Az meg hol van? A változások minket sem kerültek el, de mint később kiderült, az embernek néha rossz körülmények között mázlija is lehetett.

Mitől lettünk telektulajdonosok

Annak idején az ipolyvecei föld felesbe ki volt adva. Ez a gyakorlatban azt jelentette volna, hogy a bérlő a bérleti díj fejében a termés felét vagy annak ellenértékét a tulajdonosnak adja. Olyan bérlő pedig a világon nem létezik, aki betart egy ilyen megállapodást. A termés mindig olyan gyenge, hogy a bérlő éppen tönkremegy, így a tulajdonosnak se nagyon van mit felesbe adni. Komolyan mondom, többször előfordult, hogy amit termésként éves bérleti díj fejében kaptunk, két kézben haza lehetett hozni. Közben az embert kezdték kuláknak nézni, mert földje volt. Amikor a szántóföldeknek alig volt valami értéke, tehát mélyen érték alatt adták, vették a földeket, jelentkezett a bérlőnk, hogy ő megvennie a bérelt földet. Némi alkudozás után az adás-vételre sor került. A testvérek elosztották egymás között a vételárat, Apámnak 12.000 Ft. jutott. Nem sokkal utána azt az embert, aki a földet megvette, behajtották a termelőszövetkezetbe, mint egy szaros macskát. Volt föld nincs föld. Apa így aztán nem lett szövetkezeti tag. Ezt szépen megúsza.

1954-ben Mátyásföldön nyaraltam Spreitzer nagymamánál. Hétvégeken szüleim mindig meglátogattak bennünket. Mivel szeretek kerékpározni, Losonci utcai lakásunkról biciglivel jöttek Mátyásföldre, végig a Kerepesi úton. Egyik alkalommal hazafelé kerekezve Apám a Nagycicei erdő mellett észrevett egy villanyoszlopra kitűzött hirdetőcetlit: Telek eladó. A cím szerint sejtették, hogy a telek a közelben lehet, és mindjárt meg is keresték.

Régebbi elbeszélések alapján úgy tudom, Anyám a látványtól túlzottan nem volt elragadtatva. Lejtős utca burkolat nélkül, vízmosta barázdákkal, beépítetlen telkek, az adott címen rogyant fakerítéssel körülvett néhány gyümölcsfa, gaz mindenütt, és közepén egy kútgyűrűs, ásott kút, befejezetlen állapotban, mert nem volt rajta a vízhozáshoz szükséges szerkezet. Az utcában vízvezeték és csatorna nem volt.

Apának azonban nagyon tetszett. Különbösen is az volt a véleménye, hogy amit szülei után örökölt, azt hülyeségekre elkölteni nem lehet, abból csak valami maradandó, komoly dolog lehet. A telket megvették. 12.000 Ft-ért. A tulaj többet szeretett volna kapni érte, de közölték vele, hogy több nincs. Végül is beadta a derekát. Be volt szóva, mert venni akart egy használt oldalkocsis motort. Később még hallottunk róla, hogy a motort összetörte. Az ipolyvecei föld a tsz-be került, a motor pedig a roncstelepre. Nekünk meg lett egy telkünk. Házunk most is rajta áll, de addig még sok víz lefolyt a Dunán, míg itt ház lett, és közben még más történetek is voltak.

A telek

Számomra ez a telek egy tündérmese volt. Kiszabadultam a Jó-zsefváros kopott utcáiból. Annak idején televízió még nem volt, ha az ember az életét úgy akarta megszervezni, hogy ne unatkozzon, hát ahhoz elég élénk fantázia kellett. A körfolyosós bérházban, ahol laktunk, velem egykorú játszótárs nem volt, legfeljebb két közelben lakó osztálytársammal jöttünk össze hol itt, hol ott.

Attól kezdve, hogy miénk lett a telek, hétvégeken rendszeresen volt hová menni. Az utat jó időben általában kerékpáron tettük meg, a távolság lakásunk és a telek között kb. 10 km volt, a Kőbányai úton és a Kőrösi Csoma úton kifelé és a Gyakorlóréten át. Néha a haverokkal délután kiugrottunk bringával a telekre. Legálább volt hova menni.

A Gyakorlórét tényleg gyakorlórét volt. Valamelyik környékbeli laktanyából ide hajtották ki a katonákat értelmetlen rohangászásra, amit úgy egyébként hót komolyan kiképzésnek neveztek. Nem volt elzárt katonai terület, kitaposott földutakon át lehetett menni rajta, saját magam is láttam az óbégató kiképző tiszteseket és rohangáló katonákat.

Emlékszem rá, hogy volt egy furnérlemezből készült tankforma, úgy kell elképzelni, mint egy órjásplakátot, ami egy tank kontúrvonala mentén van körülvágva. Ezt a tákolmányt egyik földkupac mögül kézzel kurbilizott csörlővel sínen áthúzták egy másik földkupac mögé. Ez mi a fenére volt jó, máig sem jöttem rá, valószínűleg hozzá kellett gondolni, hogy háború van, és meg kell semmisíteni.

A telket nekiláttunk saját elképzeléseinknek megfelelően alakítani. Megcsináltuk a kutat, hogy vizet is lehessen húzni belőle. A vízszint kb. 8 m mélyen volt, ha nagyon beelkesedtünk, 500 liter vizet lehetett kihúzni belőle. Aztán másnapra a víz szép lassan megint összegyűlt benne.

Ültettünk mindenféle konyhakerti növényt. Ha nem akartuk, hogy elszáradjon, vizet kellett húzni a kútból, jó sok vizet. Néha hét közben is kijártunk locsolni. A kút mellett volt egy betongyűrű, aminek beton feneke volt, és 400 liter víz fért el benne, ami 40 vödör víz kihúzását jelentette 8 m mélyről. Ebben nyáron fürödni is lehetett. A pesti lakásunkban nem volt fürdőszoba, így nagy élmény volt, ha az ember egész teste vízzel találkozott. 10 km ki bringával, 40 vödör víz fel a kútból, majd rohangászás, azután 10 km haza bringával. Utána jót lehetett aludni. Konditeremre semmi szükség nem volt, persze annak idején nem is létezett.

A helyszínt igyekeztünk komfortosabbá tenni. Elkészült az első építési projekt a budi. Téglából, deszkából, alatta kis gödör, annak, ami lepottyan. Akkor építettem először falat.

Aki latrina szagot még nem érzett, ne hagyja ki. A szagélmény örökre megmarad. Nem tévedés, a képen Anyám ebédet főz, egy méterre a buditól. A tűzhely egy felborított feneketlen vödör, a megfelelő tűzről Apa gondoskodik, és milyen csodát tesz, ha az ember saját sorsának kovácsa. Mindketten teljesen elégedettek látszanak. Ja és még valami: Most már egyre gyakrabban kerülnek elő olyan képek, amelyeket én csináltam. Annak idején kezdtem fényképezni.

Rövidesen rájöttünk, hogy baj van, ha esni kezd az eső, és nincs hová elbújni, és fokozódtak az igények, jó lenne néha kint aludni. Megszületett a hétvégi ház gondolata.

A hétvégi ház

Szüleim némi keresgélés után találtak egy használt faházat, ami lapokra bontva megérkezett, és hétvégi ház lett belőle.

Telt, múlt az idő, a Mama kertészkedett:

Apa borsót pucolt a diófa alatt:

Apával furnérlemezből csónakot építettünk:

A Rákos patakban és egy közeli halastóban csónakáztunk, ahol a környék hangos volt a békák brekegésétől.

Az idill túl szép volt ahhoz, hogy örökre így is maradjon, szép lassan komolyabb problémák is jelentkeztek.

A cipész műhely

Apám azt követően, hogy tanonc éveit befejezte, cipész segédként különböző mestereknél dolgozott, míg végül a 30-as évek közepe táján elhatározta, hogy saját műhelyt nyit. Erre a célra a VIII. ker. Práter utca 53-ban talált műhelynek alkalmas helyet, amely egy utcára nyíló üzlethelységből, és egy belső udvarra nyíló kis helységből állt. Magányos fiatalember létére ideális megoldás volt, mert műhelyét berendezhette az üzlethelységben, a belső helységben pedig lakhatott, amit ő kisszobának nevezett. Az akkori szokásokról tudni kell, hogy a használatban lévő cipők döntő többsége kisiparosok kézi munkája volt, és az így készült cipőket hosszú éveken át javítással karban tartották. Apa ennek megfelelően készített új cipőket is, és javítással is foglalkozott. Később, amikor az üzlet jól beindult, 2 segédje is volt. 1945 után a körülmények változása miatt azonban már csak egyedül dolgozott, és újcipőket csak nagyon ritkán, elsősorban a családtagok számára készített.

Érthető, mennyire fontos volt számára műhelye, amelyet sok viszontagság után teremtett magának, amely kezdetben otthona is volt, és maga a létbiztonság.

Az ötvenes évek első felében aztán különféle agitátorok bukkantak fel, az új idők újdonsült igehirdetői.

Apám állandó molesztálásnak volt kitéve, mint a burzsoáziához tartozó veszélyes elem, hiszen saját műhelye volt. Szerencsétlen agitátorok képtelenek voltak ép ésszel felfogni, hogy olyan csóró emberrel állnak szemben, mint saját maguk, aki szaros cipők javíthatásával éppen, hogy fenn tudja tartani családját. Kezdetben azzal piszkálták, hogy adja vissza iparendélyét, lépjen be szövetkezetbe, és váljon a munkásosztály becsületes tagjává, építse, szolgálja a béketábor, stb. Az egyre gyakoribbá váló agitálást rendre visszautasította.

Aztán egy szép napon újabb ötlettel állítottak be. Műhelye mellett egy másik üzlethelység is volt, és valahol egy észkombájn kitálta, hogy a két helység közötti válaszfal eltávolításával egy nagyobb helységet lehetne kialakítani, ami kiváló alapszervi párt-helység lenne. Ez a helyzet még veszélyesebb volt, mint az előző, amikor csak azt akarták, hogy lépjen be szövetkezetbe. Mivel az ingatlanok akkor már régen állami tulajdonban voltak, a helység-bérllet felmondásával egyszerűen el is távolíthatták volna. Végül is nem tudom, hogy ezt a helyzetet hogyan sikerült megúsznia, de hosszas kínlódás után végül is maradhatott. Közben betegeskedni kezdett, legyengült, és gyakran volt hőemelkedése.

A Mama közértes lett

Anyám a fent elmondott körülmények miatt úgy gondolta, a család anyagi biztonsága érdekében neki is el kellene helyezkednie.

Apám kezdetben erről hallani sem akart, mivel az volt a véleménye, hogy egy rendes ember el tudja tartani a családját.

Anyám végül is eladóként elhelyezkedett a KÖZÉRT vállalatnál, és egy a lakásunkhoz közeli boltban kezdett dolgozni. A KÖZÉRT boltjai amolyan élelmiszer vegyesboltok voltak, ahol a háztartáshoz szükséges dolgokat lehetett beszerezni.

Munkahelyén egy ideig békésen mentek a dolgok, de egy idő után megjegyzések hangzottak el, hogy mit keres itt ez a nő, mi szüksége van arra, hogy dolgozzon, mikor maszek a férje. A maszek a „magán szektor”-ból összevont rövidített műszó, ha valaki nem tudná.

És egy szép napon Anyám nagy hibát követett el. Az volt a téma, hogy az adott évben ki kapjon szakszervezeti üdülőbe beutalót.

Valakit, aki kapni szeretett volna de nem kapott, anyám azzal vígasztalt, ne bánkódjál, odaadom a vikkendházam kulcsát, nyugodtan kimehettek nyaralni, még fizetned sem kell érte.

Pár nap múlva népi demokrácia ellenes magatartás miatt azonnali hatállyal felmondtak neki.

Apa beteg

A baj általában nem jár egyedül. Miközben anyám munka nélkül maradt, Apa egyre rosszabbul lett. Tudni kell, hogy akkoriban a kisiparosoknak, illetve akiket enyhén pejoratív szándékkal maszekoknak neveztek, nem volt társadalombiztosításuk, így betegség esetén táppénzt sem kaptak. Ennek tudatában Apám megpróbált a végsőkig kitartani, mert tudta, ha ágynak dől, az a család anyagi összeomlását jelenti. A betegség azonban úrrá lett rajta, műhelyre ki kellett tenni a „Betegség miatt zárva” táblát.

TBC-je volt. Az egészségügyi ellátás keretében a tbc leküzdését kiemelt fontosságúnak tekintették, a gyógykezelés ingyenes volt, a szükséges gyógyszereket a tüdőgondozóban ingyen adták ki. Az orvosi ellátás így megoldott, a család helyzete azonban kilátástalan volt. Emlékszem rá, amikor a szekrényekben végigkutatuk a ruhák zsebeit, hátha valamelyikben találunk némi aprópénzt.

Néha felbukkantak vevők, akiknek a műhelyben javításra leadott cipőjük be volt zárva, ilyenkor én, vagy a Mama elmentünk a műhelybe és kiadtuk a keresett cipőt.

Anyám közben nagy igazságtalanságnak tartotta, amiért kirúgták, és munkaügyi bírósághoz fordult. Csodával határos módon a bíróság a felmondást jogellenesnek minősítette és kötelezte a KÖZÉRT vállalatot, hogy kiesett bérét térítse meg úgy, mintha dolgozott volna. És mindez a Rákosi rendszer közepén esett meg. Néha tényleg marha mázlink volt. Anyám ezt követően egy ismerős segítségével az ORION-ban helyezkedett el, ami később az én pályafutásom alakulására is hatással volt.

Apa a kezelés következtében gyógyulni kezdett, és nemsokára ismét ott ült kis székén a cipésműhelyben.

És velem mi volt?

Számomra a világ nem tűnt annyira bonyolultnak, mint a felnőttek világa, ami azért volt olyan amilyen, mert magukat épeszűnek tartó emberek tették olyanná, amilyenné. Mi gyerekfejjel csak sodródtunk arra, amerre a felnőttek tereltek.

Két fő irányzat volt, amivel a felnőtt nemzedék hatással volt saját gyerekeire. Esetleg a gyerek otthon vallásos neveltetésben részesült, miközben a közoktatásban betonkemény materializmus uralkodott. Most egyébként annyiban más a helyzet, hogy az oktatás nem minden iskolájára feltétlenül kötelező a materializmus. Na most akkor döntse el egy tinédzser, hogy melyik irányzat igaz, és akkor az iskolákba belopakodó politikai hatásokról még szó sem esett, amiből manapság meg annyi van, hogy felnőtt fejjel is alig lehet követni.

Én otthon elsősorban anyám részéről vallásos nevelésben részesültem. Nem vagyok benne biztos, hogy tényleg meggyőződéssel vallásos volt. Azt hiszem, inkább biztos ami biztos alapon dönt el a hit befogadása, tök ciki lenne, ha mégis volna mennyország, és közben az ember a pokolba jutna alapon. Meg különben is mit szólnának a szomszédok. Így aztán jártam hittan órára, és első áldozó is voltam.

Vasárnap délelőtt misére kellett mennem a Tömő utcai kápolnába, meg gyóntam is. Most nem jut eszembe semmi, mi lehetett a bűnöm, amit meg kellett gyónni, miközben a felnőttek hülyére aprították egymást, akár jártak templomba, akár nem, ha esetleg gyóntak is feloldást kaptak minden szemétség alól.

És még egy eset: Úgy emlékszem, húsvéti körmenet volt, amin persze részt kellett vennem, akár tetszett, akár nem. Az Illés utca közepén haladtunk, amikor egy emeleti ablakból közénk vágtak egy fél téglát, ami tőlem néhány méterre csattant az utca kövezetén. Valaki, aki ideológiailag más nézeteket vallott, meggyőződését elegendő indoknak tartotta ahhoz, hogy embereket, köztük gyerekeket is esetleg halálos baleset veszélyének tegye ki. Szerencsére mindenki épségben maradt.

Az iskolában közben rendes úttörőt akartak faragni belőlem. Volt egyenruha, csapatgyűlés, sorakozó, menetelés, meg mindenféle erősen materialista alapú fejtágítás.

Voltak a cserkészettől ellesett nyári táborozások is, ami tisztán megfelelt egy félkatonai kiképzésnek, még szerencse, hogy nem nyomtak valami fapuskát is a kezünkbe. Egy ilyen úttörőtáborban aztán

nagy szégyen esett meg velem, és legjobb barátommal, Jánossal. Kettőnk közös jellemzője volt, hogy én cipész kisiparos fia voltam, az ő apja pedig villanyszerelő kisiparos volt. Mi tehát a burzsoáziát képviseltük az úttörőtáborban. Minő borzalom.

A táborvezető pajtás, aki egy ötven év körüli banya volt, egyenruhája kék szoknya, fehér ing, piros nyakkendő, (boszorkány kislány álruhában) a reggeli zászlófelvonás és eligazítás alkalmával figyelmeztetésként eltiltott minket az aznapi csapatfoglalkozástól azzal az indoklással, hogy kozmopolita magatartást tanúsítunk, és ez rossz fényt vet az úttörő mozgalomra. Fogalmunk sem volt róla, hogy miről van szó. Legalább mondta volna meg érthetően, hogy mi a francot akar. Később, már felnőtt fejjel eszembe jutott az eset, és utána néztem az idegen szavak értelmező szótárá-

ban. A kozmopolita a hazafiságot, a nemzeti érzést lejáratni igyekvő, a nemzeti kultúrát lebecsülő, polgári elveket valló személy. A magam részéről megbocsátok neki, mert szerintem ez már elmekórtani eset.

Most felnőtt fejjel úgy vélem, hogy minden vallás egy transzformáció. Ha az ember elérkezik egy olyan határesethez, amikor az események irányítására már nem tud hatással lenni, problémáját egy másik, egy rajta kívül álló síkba helyezi át, majd lehetőségeihez mérten mindent megtesz annak érdekében, hogy problémájára abban a bizonyos másik síkban megoldás szülessen, a megoldást pedig visszaveszi és elfogadja a saját uralma alatt álló síkban.

Mondjuk például valakinek súlyosan beteg egy közeli hozzátartozója. Meggyógyítására az orvostudomány nem talál megoldást. Az érintett templomba megy, imádkozik, fohászkodik, pénzt dob a perselybe, meggyón, áldozatokat hoz, részt vesz az adott vallás bármely rituáléjában. Mindez megkönnyebbülést hoz számára.

Később, ha a nagybeteg esetleg meggyógyul, akkor Isten megsegítette, ha meghal, akkor pedig magához vette. Megvan a megoldás, és az egész történet kezelhetővé válik. Úgy gondolom, hogy ez feltétlenül jobb, mintha az ember önmagát marcangolná, és mindenféle támasz nélkül, büntudattal élné szerencsétlenül életét. Akinek a hit megfelelő támaszt jelent, feltétlenül éljen vele. Minden tiszteletem minden vallás minden őszinte hívőjének. Azt hiszem, materialistának lenni nehezebb, mint hívőnek.

1956

1956 október 23-án este szüleimmel a Corvin moziban voltunk. Hazafelé ballagva végig a Práter utcában a belváros felől lövéseket hallottunk. A következő napokban aztán elszabadult a pokol. Apám megszállott módjára műhelyében akart lenni, nehogy szét-hordják. Addig jártunk a műhelybe, amíg életveszélybe nem kerültünk. Tényleg. Én is vele voltam. Egyik reggel bementünk a műhelybe, majd közben délelőtt a Szigony utca sarkán a kocsiót közepén felállítottak egy géppuskát, és elkezdtek vele tüzelni végig a Práter utcán a József körút felé. A sorozatok ott süvöltöttek el a kirakat előtt. Egy golyó eltalálta a kirakat tokját, átfúrta, és erejét veszítve a falról visszapattanva hallható koppanással a padlóra esett. Meg is találtam. Egy közeli ház ablakán egy nő kihajolt, hogy megnézi, mi van az utcán. Eltalálták, és meghalt.

Órákig váraoztunk, míg végre csend lett, és haza tudtunk menni. Pár napig aztán kerültük a műhelyt. Amikor elcsendesedtek a harcok, elmentünk körülnézni. A kirakatot valamilyen találat érte, minden tele volt üvegszilánkkal és törmelékkel. A légnyomás a műhelyt elég rendszeren átrendezte.

Apámnak volt egy karos stoppológépe. Annak a felső részéből hiányzott egy darab, egy repesz kivitte. Ez éppen fejmagasságban volt. Ha Apám a gép előtt ül nem élte volna túl.

Az utcán mindenfelé romok voltak. A Pap téren, a közeli játszótéren, ahová hintázni jártam, friss sírhantok domborultak. Temettek is. Akkor egy halott éppen egy keskeny előszoba szekrényben került a földre. Később azt is láttam, amikor a halottakat kihan-

tolták és elvitték. Koporsó nélküli tetemet is, csak úgy a földből kikaparva. A környékbeli házakon mindenfelé nehéz fegyverek nyomai voltak láthatóak. Leszakadt emeletek is. A homlokzati fal hiányzott, a szobaberendezés bent volt.

Kiégett tankok mellett összeégett katonák feküdtek. Kb. 1 méteresre zsugorodva. Pár évvel voltak öregebbek mint én. Hiába várták haza őket. Pedig maguktól biztos nem jöttek volna ide.

Valamikor novemberben ismét elkezdtünk iskolába járni. Az orosz órák elmaradtak. Helyette ugyanaz a tanító néni elkezdett német nyelvet tanítani. Ez persze nem tartott sokáig, mert 1957 elején visszaváltottunk oroszra. Délutáni külön órákon azonban, ami nem képezte a kötelező oktatás részét, amolyan nyelvi szakkörként németet is lehetett tanulni. Én ezeken a külön órákon magamtól vettem részt, nem beszélt rá senki.

Az élet visszazökkent a rendes kerékvágásba. Újra békésen balagatunk reggelenként végig az Illés utcán a Dugonics utcai iskola felé. Apa is rendbe hozta a műhelyét, amihez csodával határos módon a kerületi tanácstól némi anyagi támogatást is kapott. Annak idején a polgármesteri hivatalt nevezték tanácsnak.

Házat kellene építeni

A családuknak számottevő spórolt pénze soha nem volt, mert szüleim nem kerestek olyan jól, hogy abból komolyabb összeget félre lehetett volna tenni. Ehhez képest elég merész elképzelés volt, amikor Anyám, akinek korábban is voltak kifogásai a máso-

dik emeleti körfolyosón lévő lakásunk ellen, emlegetni kezdte, hogy házat kellene építeni. Testvérei állandóan építkezéseken dolgoztak, mivel ácsok voltak, így a házépítésnek ebből a rokoni irányból elég mély gyökerei voltak.

A telek ugye adva volt, a Mama fiú testvérei beígérték, hogy ők majd segítenek. A telken egyébként mi is állandóan túrtuk a földet, úgyhogy semmi pánik részünkről nem volt, ha arra gondoltunk, hogy majd éveken át trógerolni kell. Attól sem nagyon aggódtunk, hogy miből fogunk építkezni, mivel semmi sürgető körülmény nem volt, hiszen volt hol laknunk. Szüleim úgy tervezték, ha összejön egy kis pénz, abból vesznek annyi anyagot, amennyire futja, majd szép nyugodtan saját magunk, illetve rokoni segítséggel beépítjük, és ezt ismételve lépésről lépésre haladva egyszer csak felépül a ház. Így is lett.

Amikor a házhely már ki volt jelölve, Anyám gondos előrelátással a majdani szoba ablakai elé fenyőfákat ültetett, amit le is fényképeztem.

Mindent kézzel csináltunk, gépi segítség soha nem volt. Csakánnyal bányásztuk ki a betonlap árkait, ami nagyon nehezen ment a riolit tufa kemény talaj miatt. Lapáttal kevertük a betont. 4 talicska sóder, 1 zsák cement.

A falazáshoz meszet oltottunk, és nagy ládában kézzel, malterkeverővel kevertük a maltert. A gerendákat is kézzel raktuk fel. Volt egy öreg fuvaros a környéken, aki lovas kocsival hordta nekünk az építési anyagot a közeli építőanyag telepről. Valami baja volt a lábának, erősen sántított. Nem nézett ki valami nagy erőművészeknek. Egyszer betongerendákat hozattunk vele. Amikor megjött, gondoltam, mindjárt jön a daru, ami a gerendákat majd leszedi a kocsiról. Nem így történt. Két stafliit nekitámasztott a lovas kocsi oldalának és egy pajszerrel hol az egyik, hol a másik végét pár centinként mozgatva, a stafliin leeresztve egyedül leszedte a rakomány gerendát. Egy ilyen fuvarhoz manapság minimum egy daruval felszerelt teherautót vennénk igénybe.

Később, a ház körül még sok minden történt, amiről majd még említést teszek, de egy nagy időugrással ide kíváncsokozik egy másik fénykép.

A fenyőfák, amiket a Mama ültetett, megúszták a körülöttük dúló építkezések viharait, mivel egy későbbi menetben a házra ráadásul még emelet is épült.

A képen látható fa kb. 50 éves volt, túlnőtt az emeletes ház

tetején, a Mama pedig, aki a fát ültette, 86 éves volt amikor a fénykép készült.

Elkészült a ház

1964 nyarán elkészült a ház, valamikor július végén, vagy augusztus elején költöztünk. A rengeteg gürzés, lapátolás közben, ami ellen nekem tényleg semmi kifogásom nem volt, úgy emlékszem, még szerettem is csinálni, nem gondoltam, hogy én ebben a házban jó sokáig nem fogok lakni. Az új házban kb. 1 hónapig laktam, amikor szedtem a sátorfámat és szépen világgá mentem. Jó messzire.

Iskolák

1958-ban a Széchényi István gimnázium tanulója lettem. Ebben az iskolában a normál oktatás keretében a kötelező oroszon kívül még egy nyelvet lehetett tanulni. Elsőben tanév elején angol és német között lehetett választani. Persze a németet választottam, mert általában 2 évig jártam külön németre. Úgy alakult azonban a jelentkezések aránya, hogy angolra kevesebben jelentkeztek, ezért a németet választókkal nagy alkudozások kezdődtek, hogy választanak mégis inkább az angolt. Én aztán szépen megmagyaroztam a tanítónéniknek és tanítóbácsiknak, hogy mégis csak jobb volna, ha komolyan megtanulhatnám azt a nyelvet, amelyre 2 évet saját szabad akaratomból már ráfordítottam.

Különben úgy járok, hogy se az angolt, se a németet nem fogom tudni használható szinten megtanulni, mire sor kerül az érettségire. Végül is ebben maradtunk. Mint később kiderült, ez nagyon bölcs elhatározás volt.

A gimnáziumi évek békében teltek. Szerettem a matekot, fizikát, kémiát, biológiát, németet, orosz, a többi tantárgyat meg nem nagyon. Szabad időmben kijártunk a telekre, vagy a haverokkal kirándulni mentünk, fényképzetünk és saját magunk dolgoztuk ki a képeket. Kezdetben fotószakkörben, később aztán lett saját fotólaborom is. Ez persze egy kicsit túlzás, mert a fotólabor Anyám spájza volt. Karácsonyi üdvözlőlapokat rajzoltam színes tussal, sikerült annyit eladni belőle, hogy abból tudtam venni egy nagyítógépet és szárítógépet.

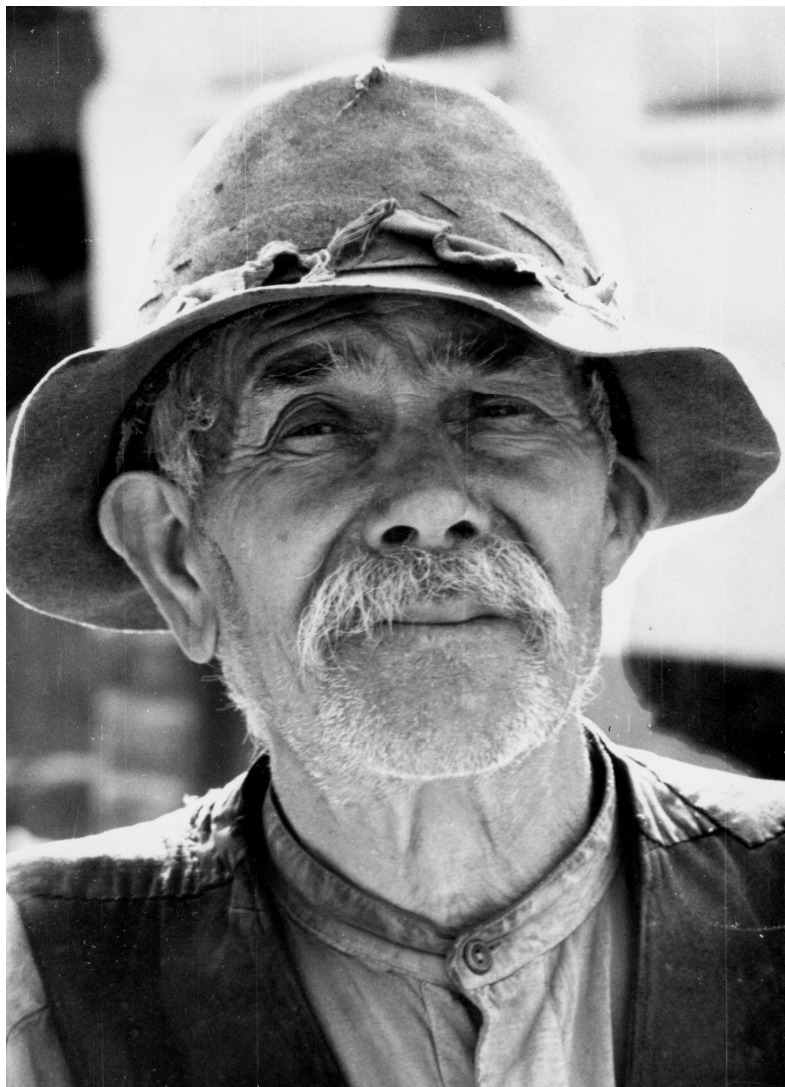
A gimnáziumi oktatásban volt annak idején egy nagyon jó ötlet, a politechnikai oktatás. A harmadik és negyedik évfolyamban heti egy napot műhelyben töltöttünk, hogy szert tegyünk némi kezűgyességre. A Kőbányai útra, a Ganz-Mávag szakoktatására jártunk, ahol persze a vas- és gépipari kötődés miatt minden a fémmegmunkálás körül forgott. Első ténykedésünk kalapácsreszelés volt. Ez alatt persze nem azt kellett érteni, hogy vegyél a boltban egy kalapácsot fiacskám, hozd magaddal és reszelgesd, hanem kaptunk fejenként egy jó nagy vasdarabot, amit aztán mindenki szakrajz alapján addig reszelgetett hetekig, amíg kalapács nem lett belőle. Még most is megvan. Fő művem a vége felé egy faeszterga volt, amivel frankón lehetett fát esztergályozni. Sajnos az már nincs meg, hülye fejjel elajándékoztam.

A fenti két képen én vagyok látható és kedvenc mesterem, aki megtanított, hogyan kell a vassal bánni.

A politechnikai oktatásról még annyit, hogy mindenki szerette, azok is, akik egyébként utáltak iskolába járni, és volt néhány osztálytársam, akikre pályaválasztó hatással volt.

1960 körül egy osztálykiránduláson a Mátra valamelyik falujában csavarogtunk, amikor egy idős helybélivel futottunk össze. Megkérdeztem tőle, megengedi-e, hogy lefényképezsem. Majd küldök képet, ígértem neki, amit persze kapásból nem hitt el. Nem sokkal később, hogy elküldtem a képet, csomagot hozott a postás. Dió volt benne, és pár szem alma. Nem is ismertük egymást, mégis mindkettőnknek sikerült örömet szerezni a másiknak. Azóta majdnem ötven év telt el, de ezt a találkozást máig nem felejtettem el.

Az idős ember, valahol a Mátrában

A gimnázium utolsó két évében úgy gondoltuk, hogy világot kelle-
ne látni, ezért az osztálykirándulásokat külföldre terveztük. Az így
szervezett utak mindkét esetben csereüdülések voltak. Elsőként
1961-ben az NDK-ba jutottunk el. Nyelvtanáraink felkutattak ha-
sonló üdülési módot kereső osztályokat az érintett országokban,
és saját hazájában mindkét fél megszervezte a beutazók kollégi-
umi elszállásolását, teljes ellátását és kirándulásait. Bár a mi cse-
repartnerünk egy thüringiai iskola volt, kinti programjainkat úgy
szervezték meg, hogy úti célunk Berlin, és egy keleti tengeri ha-
lásztelepülés Wolgast volt.

1961 augusztus
1-én Berlinben
sétáltunk az Un-
ter den Lindenen.
Eljutottunk Berlin
híres nevezetes-
ségéhez is, és
akkor még nem
tudhattuk, hogy itt

két hét múlva világra szóló esemény történik. 1961 augusztus 13-
án lezárták a Brandenburgi kaput, és megkezdték a Kelet- és
Nyugat-Berlint elválasztó fal építését. Amikor mi ott jártunk, a
járókelők még békésen sétáltak a két városrész között. Kísérőink
kellő aggodalommal tereltek minket szorosan zárt csoportba, és
nem engedték meg, hogy a kapu közelébe menjünk. Féltek, hogy
valaki lelép.

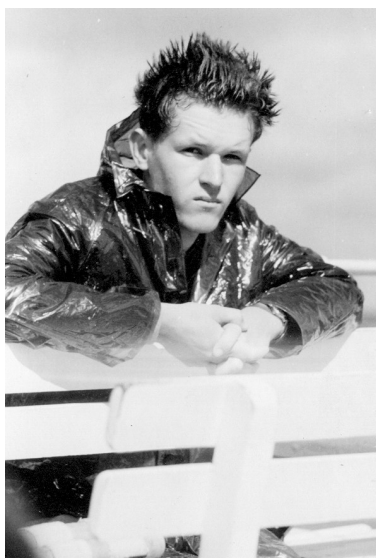

És még egy, kép Berlinből egy városi buszról, hűen szemléltetve az akkori műszaki színvonalat.

Később rengeteg Ikarus busz volt az NDK-ban. Az

Ikarus buszok sorozatát a farmotoros nyitotta meg büszke 90 lóerős motorjával. Nagyot küzdött, mire utasokkal megpakolva feljutott egy emelkedő tetejére.

A tenger viharos volt, amikor Wolgastból hajóval Rügen szigetre mentünk. Akinek kavargott a gyomra, már lemenekült a fedél-

zetről. Én meg csak kitartóan figyeltem a háborgó tengert, amikor egy idősebb, idegen férfi, akivel szóba is elegyedtem, lefényképezett. A képet ő küldte utánam Magyarországra.

A következő és egyben utolsó gimnáziumi tanévben a Szovjetúnióba jutottunk el. Furcsa érzés olyan országokról írni, amelyek már nem is léteznek, és városokról, amelyek már más

nevet viselnek, miközben az ember kötődik saját múltjához. Fő úti célunk Moszkva volt, de eljutottunk Leningrádba és Kalugába is.

Őrségváltás a Lenin mauzóleum előtt. Bejutáshoz a belföldiek órákig álltak sorba. Külföldiként mi soron kívül bemegettünk.

Ide, a mauzóleum háta mögé rakták ki Sztálint Lenin mellől a

mauzóleumból, amikor sok szenvedés után rájöttek, hogy a történelem másként is alakulhatott volna, ha a hatalmi tébolyra jobban odafigyelnek.

Általános iskolás koromban még néma vigyázással gyászoltuk Sztálin apánk halálát. Nem hiszem, hogy általános iskolai harmadikos osztálytársaim között lett volna bárki, aki tudta, hogy miről van szó.

És még egy emlékezetes kép Moszkvából, a nagyágyúról. Az idegenvezetőnk által elmondott történetére pontosan már nem

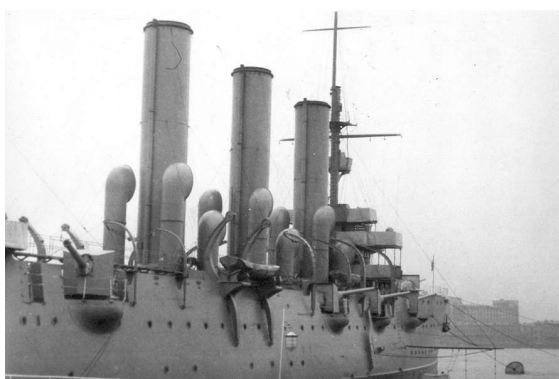

emlékszem, de úgy hiszem azt mesélte, hogy ezt az ágyút bár komolyan gondolták, amikor elkészítették, de végül is soha nem sütötték el.

Így valószínűleg jobban is jártak. Lehet, hogy saját seregükben nagyobb lett volna pusztítása, mint az ellenség soraiban.

Leningrádban megnéztük az Ermitázst, és jártunk az Auróra cirkálón is. Ez volt az a csatahajó, amelynek legénysége a nagy októberi forradalom idején 1917-ben átállt a forradalom oldalára.

Eltérő időszámítás miatt ennek évfordulóját Magyarországon no-

vember 4-én ünnepeltette meg velünk a hatalom. Ezt annak idején nem értettem, de később megtudtam, hogy a dátum eltérés vallási eredetű.

Egy másik kirándulás alkalmával Kalugába, vittek bennünket, Ciolkovszkij házába. Ő volt az a tudós, aki a 20. Század elején elsőként számította ki azt a

kozmosz sebességet, amellyel le lehet küzdeni a föld gravitációs erejét, ezért az oroszok nagy előszeretettel nevezik az űrkutatás atyjának.

Nyáralásunk végén műsoros estet tartottunk orosz vendéglátóinknak. Puskin „Tatjana levele Anyeginhoz” című versét szavaltam el, természetesen oroszul, ennek elejére így emlékszem:

Я к вам пишу – чево же более?

Что я могу ещё сказать?

Тепер, я знаю, в вашей воле

Меня с презреньем наказать.

(Én írok önnek – kell ennél több? / Mit is akarok mondani? / Most már tudom, Önnek jogában áll / Engem megvetéssel elutasítani.)

Aztán az osztálykirándulásoknak is vége lett, meg a gimnáziumnak is. Érettségim még sikerült nagy meglepetést szerezni tanárainknak. A középiskolai évek alatt általában erős közepes, vagy gyengén jó rendű tanuló voltam. Ennek oka az volt, hogy azokra a tantárgyakra, amelyeket nem szerettem, nem is fordítottam túl

nagy gondot. Ezért lepődött meg mindenki azon, hogy kitűnőre érettségiztem. Ebben benne volt a szabadon választott német nyelvi érettségi vizsga is, amit akár ki is hagyhattam volna, mert ez már tényleg csak ráadás volt.

Nemsokára azonban az oktatás is szerzett egy meglepetést számomra. A Budapesti Műszaki Egyetemre jelentkeztem, ahonnan „nem felelt meg a felvételi vizsga követelményeinek” elutasításban részesültem. Túlzottan nem estem kétségbe, mert nem is voltam benne olyan biztos, hogy tényleg mérnök akarok-e lenni.

Anyám akkoriban már az Orionban dolgozott. Ez egy híres híradástechnikai gyár volt, amely szakoktatással is rendelkezett. A politechnikai oktatás is jó irányba terelte hozzáállásomat, így semmi kifogásom nem volt ellene, hogy TV-műszerész ipari tanuló legyek. Gyári dolgozó gyermekeként gond nélkül fel is vettek.

Így megint két kellemes év következett. 1962 és 1964 nyara között eltelt időben a Losonci utcai lakás, Jászberényi úti Orion, Wesselényi utcai ipari tanuló intézet és a Nagyiccén épülő házunk közötti rohangászással telt az idő. Egyszer gondoltam egy nagyot, kimentem az Ecseri úti használtcikk piacra és 600 Ft-ért vettem egy használt Dongó motort. Ez egy olyan segédmotor volt, amelyet kerékpárra lehetett felszerelni. Ettől kezdve, amikor jó idő volt, a Losonci utca – Jászberényi út – Nagyicce háromszögben rendszerint a segédmotoros kerékpárommal jártam. Javítgatásával általában legalább annyi idő ment el, mint amennyit használni lehetett, de akkor is jót szórakoztam amikor mentem vele, meg akkor is, amikor bütyköltem.

Egyszer egy általam rosszul értelmezett kanyarodási szándék miatt egy teherautó a Kőrösi Csoma úton egy kereszteződésben nem balra, hanem jobbra, eléem a járda felé kanyarodott. Ösztönös menekülési próbálkozásom következtében felzuhantam a járdára, a kerékpár meg a kerekek alá került. Átment rajta a teherautó. A kalandot baleset nélkül megúsztam.

A sofórt megbüntették, mert az indexe nem működött, fékezéskor csak a baloldali féklámpája hunyorgott, amit én tévesen balra indexelésként fogtam fel. Mindenesetre észre kellett volna vennie a járda mellett haladó kerékpárt, és nem lett volna szabad elé kanyarodnia.

TV-műszerész tanulmányaim kezdetét sem úsztam meg kalapácsreszelés nélkül. Ezzel ismét hetek teltek el a tanműhelyben, de aztán végül csak elkezdtünk televíziót is építeni. Az AT 403-as típusból minden tanuló épített egyet. Nagy varázslat volt, amikor először megjelent a kép. A MÜM 30-as ipari tanuló intézetben, a Wesselényi utcában pedig heti két alkalommal lelkes tanárok megtanították, hogyan működik a televízió. Amikor már tényleg tudtuk mit csinálunk, azon versenyeztünk a tanműhelyben, hogy ki tud több alkatrészt kiszedni egy TV-ből úgy, hogy az még működjön.

Osztálykirándulások itt is voltak, ugyanúgy, mint a gimnáziumi évek alatt, de ez már veszélyesebb korosztály volt, mert már mindenki felnőttnek érezte magát. Bár azt hihetné az ember, hogy kifejezetten férfias szakmát tanultunk, ennek ellenére az osztályunkban lányok is voltak.

Talán az osztálykirándulásoknak is szerepe volt abban, hogy a kép közepén látható pár összeházasodott. Ebben nem is volna semmi különös,

de az adott esetben a férfi osztályfőnökünk, a mellette ülő hölgy pedig tanítványa, egyik osztálytársunk volt.

Végül elkészült a vizsgamunka is, amin ketten dolgoztunk, és nagy tetszést aratott. Egy tranzisztoros rádió, ami akkoriban még

nagy szám volt. TV-műszerész azonban mégsem lettem, bár a szakmunkás bizonyítványt megszereztem.

Miközben fényes jövő várt rám TV-műszerészként a szerelőszalag végén, hogy tényleges életet leheljek a legyártott televíziók végtelen sokaságába, és munkaidő után némi mellékjövedelemre vadászva magánszemélyek lepukkadt készülékeit javítgassam, teljesen véletlenül újsághírként felbukkant előttem egy másik lehetőség.

Külföldi országok egyetemere pályázhatnak a jövő tanévre ösztöndíjjal magyar fiatalok Tudnivalók a jelentkezésről

A Művelődésügyi Minisztérium az 1964–1965-ös oktatási évre külföldi egyetemek és főiskolák nappali ágazatain állami ösztöndíjjal folytatható tanulmányokra nyilvános pályázatot hirdet. Az ösztöndíjasok a Bolgár Népköztársaság, a Csehszlovák Szocialista Köztársaság, a Finn Köztársaság, a Lengyel Népköztársaság, a Német Demokratikus Köztársaság, a Román Népköztársaság és a Szovjetunió egyetemlein, főiskoláin szerezhetnek diplomát a műszaki, a természet-, az agrár- és a társadalomtudományok különféle szakágaiban. Tanulmányaik befejezése után az ösztöndíjasokat az

Hivatalhoz, valamint az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ-hoz tartozó munkaterületeken helyezik el.

Jelentkezhetnek első- és másodéves egyetemi (főiskolai) hallgatók, legfeljebb 3–4 éve érettségizett dolgozó fiatalok, elsőéves felsőfokú technikai hallgatók és az idelátanában érettségiző, illetve képeztető közepiskolai tanulók.

A pályázat feltételeit a pályázati hirdetmény tartalmazza. 1964 március második felében a pályázóknak felvételi vizsgát kell tenniük. A felvételi

vizsga eredményétől függően a pályázatok végleges elbírálására 1964 május végéig kerül sor.

A hirdetményben és mellékleteiben a jelentkezéssel, a felvételi vizsgával és a kiküldéssel kapcsolatos összes tudnivalók megismerhetők. A felsorolt szakminisztériumok, egyéb főhatóságok, az egyetemek és főiskolák, az illetékes tanácsok művelődésügyi (Budapesten oktatási) osztályai kellő számú pályázati hirdetménnyel és a jelentkezéshez szükséges felvételi úrlappal rendelkeznek.

(MTI)

Felhívás külföldi ösztöndíjra
a NÉPSZAVA 1963.12.08-i
számában

NÉPSZAVA

A Művelődésügyi Minisztérium közleménye volt arról, hogy külföldi felsőoktatási intézményekbe lehet jelentkezni. Gondoltam, ezen veszíteni semmit nem lehet, és beszereztem a jelentkezési lapot. Szüleim meg voltak rökönyödve az ötlettől.

Az űrlaphoz munkahelyi ajánlást is mellékelni kellett. Az Orion szakoktatásának vezetője lila fejjel üvöltötte, mit képzelek én, az Orion nem ezért fektetett belém pénzt és energiát, ahelyett, hogy a cég rendes dolgozójává válnék, meg akarok lépni. Szerencsére a MÜM 30 szakiskola igazgatója ennél azért értelmesebb ember volt, és tőle megkaptam a szükséges ajánlást. A felvételi vizsgán maximális pontszámot értem el. A személyes megbeszélésen választási lehetőségként ismertettek velem néhány külföldi felsőoktatási intézményt, melyekkel a Művelődésügyi Minisztérium kapcsolatban volt. Menjek például Finnországba 5 évre fafeldolgozás, vagy halfeldolgozás szakra, vagy Moszkvába mit tudom én minnek. Én azonban ragaszkodtam eredeti elképzelésemhez: „Mérés-, vezérlés- és szabályozástechnika” szakra szeretnék menni – választottam, ami 3-éves főiskola az NDK-ban, Jénában.

Az induláshoz ruhapénzt kaptunk, amiből rendesen fel lehetett öltözni, és kiutazás előtt Aczél György kultuszminiszter, a kulturális ügyek legfőbb irányítója búcsúztatott bennünket szép szavakkal.

A lipcsei főpályaudvar, ahová 64 szeptember elején érkeztem.

Európa legtöbb csarnok vágánynyal rendelkező pályaudvara.

A nagy kaland a lipcsei „Herder Intézet”-ben nyelvtanfolyammal kezdődött. Itt oktatták német nyelvre a világ minden tájáról érkező diákokat. Távoli, számunkra exotikusnak számító országokból érkeztek, akik teljesen az alapoknál kezdtek, 1-2 évig is eltanulták itt a nyelvet. Október elején „kiváló” minősítéssel lettem a felsőfokú nyelvvizsgát. Ennek az volt a jelentősége, hogy felmentettek a további nyelvtanulás alól. Magyar évfolyamtársaim még 2 évig jártak hetenként 2 alkalommal német nyelvórára.

Bár a választott szak Jénában volt, ennek ellenére az első évet Lipcsében töltöttük. A jénai főiskolának kihelyezett tagozata volt itt, ahol az alapokat tanították, mint matematika, fizika, elektrotechnika, kémia, mechanika, anyagismeret, műszaki rajz, és most kapaszkodjon meg mindenki: marxizmus-leninizmus. Ez utóbbi tantárgy tankönyve 600 oldal volt, amiből vizsgázni kellett.

Rácsodálkoztunk az élénk táru látványosságokra, a város tele volt turistával, kezdődött az őszi vásár. A nagy nyüzsgés a piactéren is látszott. A képen a háttérben az öreg tanácsháza látható, több száz éves műemlék épület, melynek pinceszintje híres ven-

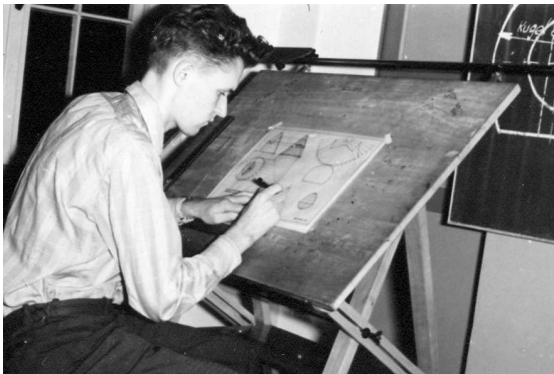

déglő, falain Goethe „Faust”-ját idéző freskók láthatók.

Tanulmányi gondunk nem volt. Nagyon élveztük az egészet. Jó volt az oktatás, a kollégium és az ösztöndíjból is kijöttünk. Havi 280 márkát kaptunk, amely megközelítette a magyarországi kezdő mérnöki fizetést.

Ilyen volt a rajzterem, ahol a műszaki rajzot oktatták. Számítógép akkor még nem volt, a műszaki dokumentációk kézzel készültek.

Ezen a képen én éppen egy az ábrázoló geometria témakörébe tartozó kúpáthatást szerkesztem.

Egyik nap a kollégium pincéjébe leborítottak egy teherautó krumplit. Gondoltam, meghozták télire a takarmányt. Tévedtem. Nemsokára megérkezett az újabb szállítmány. Az előzőt addigra megettük.

A tanulás mellett azért kerestük a kalandot is. Az utcákat járva egyszer csak felbukkant egy motorkerékpár szaküzlet. Nem csekély sóvárgással kezdtem bámulni a kirakatban lévő motorokat. Anyagi helyzetem csak hitelre történő vásárlást tett lehetővé, ami számomra elvileg nem volt kizárt, mivel volt német személyi igazolványom és ösztöndíj formájában állandó jövedelemem is. A gondot csak a szükséges kezes okozta. Egy idegen országban, idegen emberek között számomra egyetlen személy jöhetett szóba, osztályfőnököm és egyben matematika tanárom Espich úr, aki engem, a külföldit alig ismert pár hete.

Máig is csodálkozom merészségemen, amikor előadtam neki kívánságomat. Azt válaszolta, az a szerencsém, hogy diákéveiben neki is volt motorja, így meg tud érteni, és elvállalta a kezes

séget. Útjaink később szétváltak, mivel a második és harmadik évfolyamot Jénában végeztem, de később, mikor kifizettem az utolsó részletet is, levélben még egyszer megköszöntem szívességét. Motoros túráim következtében 24 éves koromban, amikor végleg hazatértem Magyarországra, több német várost ismertem, mint magyart. Háttérben a lipcsei kollégium látható.

Tudomásom szerint az 1964-ben beiskolázottak közül az NDK-ban négyen vettünk motorkerékpárt, a négyből az egyik motorbalesetben meghalt. Balhéim persze nekem is voltak, de túléltem a kalandot.

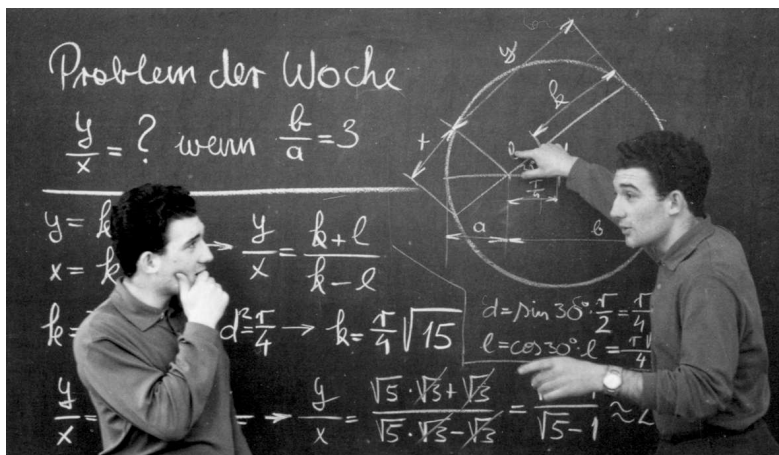
Egyszer, amikor még nem volt jogosítványom, de már motoroztam, elkaptak a rendőrök, mert nem álltam meg egy STOP-táblánál. Tudni kell, hogy jogosítvány nélküli járművezetés esetén a mellékbüntetés az volt, hogy 3 évig nem lehetett gépjárművezetői vizsgát tenni. Na mondom magamban, most itt van ez a szép új motor, majd vigyázhatok rá 3 évig a pincében, meg fizethetem a részleteket, mert jogszi az már biztos, hogy nem lesz. Az egyik rendőr megszólalt, hogy igazoljam magam, és adjam oda a forgalmi engedélyt. Forgalmim az persze volt, mert annak semmi köze nincs a jogosítványhoz. Hát odaadtam neki, meg a német személyi igazolványom, és az útlevelem. Máig sem értem, mi váltotta ki reakcióját, de visszaadta papírjaimat, és utamra engedett azzal a dörgedelmes dumával, ha még egyszer szabálysértésen fog rajtakapni, hát akkor baj lesz. Pedig ha tudta volna...

Nem sokkal a jogosítvány megszerzése után vizes kockaköves úton valaki átszaladt előttem a járda és az út közepén lévő villamos járdasziget között. Mögöttem teherautó jött. Fékeztem, és a motor kiment alólam. A felborult motor nem csak sodródott az úttesten, hanem a kövekben akadozó lábtartó miatt forgott is. Miközben kapaszkodtam a kormányban, a csúszva forgás közben a fejemtől kb. 2 m-re láttam a közeledő teherautó első kerekeit.

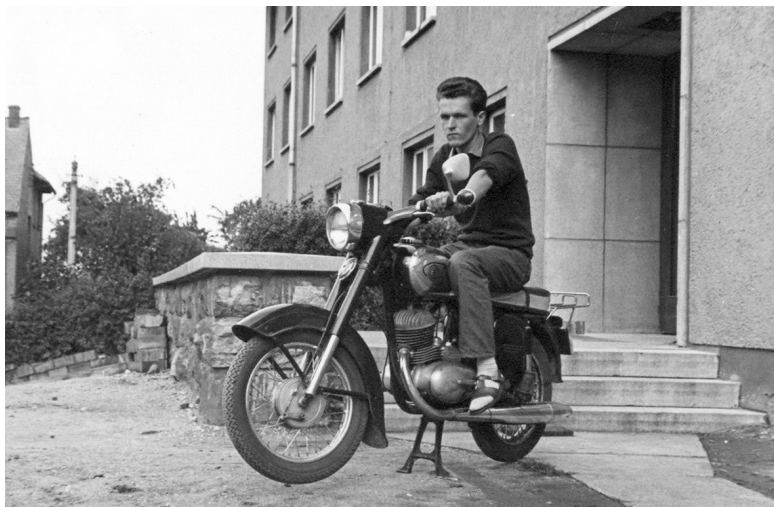
Amíg élek, nem felejttem el. Szerencsére nem lett semmi bajom, de a motor úgy összetört, hogy szervizbe kellett vinni.

Közben szelídebb szórakozásaim is voltak, mint például a fényképezés. Volt egy évfolyamtársam, a Mészáros Zoli, róla csak annyit, hogy egy nagyon impulzív, bőbeszédű, bárkivel bármiről vitába szálló, a matematikát és más elvont tárgyakat az átlagosnál jobban értő és kedvelő fiatalemberről volt szó. Egyik messze-menő okoskodása alkalmával provokációnak szánva mondtam neki, Zoli fogadjunk, hogy azért a gömb térfogat-számításának képletét fejből te sem tudnád levezetni. Ott és akkor, bármilyen segédanyag vagy előkészület nélkül nekilátott, és hibátlanul kihozta az eredményt.

Mentalitását jól tükrözi az a trükkfelvétel, amelyet róla készítem, amint saját magával vitatkozik:

A fénykép állványról készült kétszeri exponálással filmtovábbítás nélkül, miközben a fekete háttértábla megfelelő részére felírtuk az odatartozó szövegrészt, a tábla másik felét pedig tisztára mostuk. A táblán látható cím „Problem der Woche” – a hét problémája, matematika órán kapott feladat – úgy is értelmezhető, hogy a Zoli még saját magával is vitatkozik.

A nyári szünet után átköltöztünk Jénába, ahol megkezdődött a szakirányú oktatás. „Ingenieurschule für Wissenschaftlichen Gerätebau Carl Zeiss Jena” volt a főiskola neve. Magyarul kb: Carl Zeiss tudományos műszergyártás mérnökiskola. Amint a nevéből is kitűnik, a jénai Zeiss művek alapítványi iskolája volt.

A képen a jénai kollégium bejáratánál pózolólok. Itt aztán tényleg luxus körülmények közé kerültem. Kétágyas szobákban laktunk,

de német szobatársam gyakorlatilag a feleségénél lakott, aki ápolónőként egy nővérszállás lakója volt, és megengedték neki, hogy a férje vele legyen. Így végül is két évig saját szobám volt.

Az általam választott szakon – mérés-, vezérlés- és szabályozástechnika – olyan ismereteket oktattak, ami az akkori műszaki lehetőségek keretein belül az automatizálás témakörével foglalkozott. Szerencsés társítás volt korábbi TV-műszerész képzettségem, mert kézzelfoghatóan közelinek éreztem a technikát.

Szabadidőben rengeteget kirándultunk, mert Jéna és közvetlen környezete, de Thüringia általunk bejárt vidéke mindenféle számtalan látnivalót kínált, és hát ott volt a motor, igazán nem volt nagy gond a környéket bejárni. Az iskolának komoly fotólaborja volt, elsősorban az optikai szakon tanuló diákok gyakorlati oktatása céljára, de szabad időben saját képek kidolgozását is megengedték. Néhány kép abból az időből:

Jéna főterének egy részlete. A fotólabor színes képek készítésére is alkalmas volt, nosza lássunk hozzá, gondoltam. A szükséges anyagokat nekünk kellett biztosítani. Jénában akkor éppen nem lehetett színes hívót és nagyítópapírt kapni. Gondoltam egy nagyot, motorral elugrok érte Lipcsébe. Akkor éppen november eleje volt, a hőmérő már

mínuszokkal incselkedett, a Jéna Lipcse távolság meg egy kicsit több volt, mint 100 km. Ez a kiruccanás nem volt egy épeszű ötlet. A nadrág alatt mindkét térdem frottír-törülközővel becsavartam, ennek ellenére majd meg veszttem, úgy fáztam. De azért nagyon örültem, amikor sikerült kidolgoznom a színes képeket.

Be kell vallanom, színhelyes képek amatőr kidolgozása nagy macera volt, miközben a fekete-fehér képeket elfogadható minőségben már nagy biztonsággal tudtam elkészíteni. Később sajnos rászoktam arra, ha színes filmre fényképeztem, inkább leadtam valahol előhívatni. Ezért aztán egy-két évtized elteltével elnyertem méltó büntetésemet. A szakcégek által kidolgozott papírképeknek úgy elment a színe, hogy pár száz fénykép ma már élvezhetetlen állapotban van. Furcsa, de saját színes nagyításaim jobban elviselték az idő múlását.

A kollégiumban vidáman folyt az élet. Ebédet hétköznap a menzán kaptunk valami elképesztően szerény térítés ellenében. Ezen kívül saját magunknak kellett gondoskodnunk az étkezésről. Vacsoraidőben a konyhában nagy nyüzsgés támadt. Palacsinta, rántotta, főtt kolbász és más egyszerűbb ételek készültek. Egyszer valami jobb falat reményében nagy gaztetre szántuk rá magun-

kat. Jénát kettészelte egy folyó, a Saale, amelyen szép számban úszkáltak a vadkacsák. A hídról, amelyen át naponta iskolába jártunk, unatkozó nyugdíjasok kockára vágott kenyérrel etették a kacsákat.

Valamelyikünknek beugrott a nagy ötlet, a kacsákat nem etetni, hanem megenni kell. Kidolgoztuk a haditervet. Mivel a kacsák a kockára vágott kenyérhez hozzá voltak szoktatva, arra mindenképpen rárontanak, ha pedig valamelyik kenyérdarabkában horog van, akkor már csak ki kell húzni a zsákmányt.

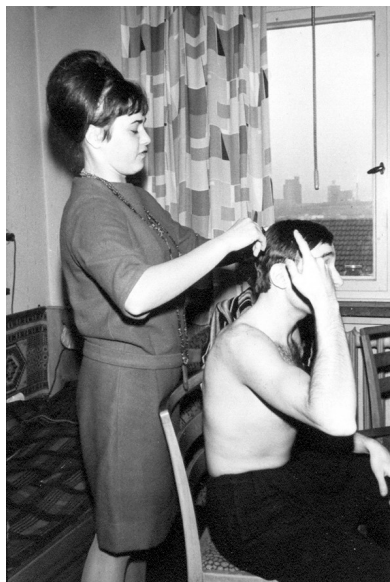

Később a gondolatot tett követte. Közben a hídról figyelni kezdték, hogy mit művelünk.

Mikor aztán az áldozat elnyúlt nyakkal, kétségbeesett szárnycsapásokkal követni volt kénytelen a damil által számára kijelölt utat, a hídon elszabadult a pokol. Néhányan meg akarták akadályozni, hogy a díszkacsából sült kacska legyen, és elkezdtek lefelé rohanni felénk a hídról.

Közben a vadul csapkodó áldozat eltűnt egy sportszatyorban, majd ellenkező irányban egy bozótosabb rész felé sürgősen futásnak eredtünk. Bár a sportszatyorból hallható vad hápogás jelezte, hogy merre járhatunk, végül is nem ért utol bennünket senki, a kacska pedig a konyhára került.

Sajnos nem lett belőle kulináris élvezet, mert szakácsművész egyikünk sem volt. Olajban sütöttük meg, amitől igen rágós falatok keletkeztek, de azért mind megettük.

Családias hangulat, Christiane a Lajos haját vágja. Volt néhány kedves német lány, akikkel kölcsönösen kedveltük egymás társaságát, ami persze német hímenű évfolyamtársainkból nem mindig váltott ki osztatlan lelkesedést. Voltak azért mélyebb kapcsolatok is, házasságra azonban nem került sor.

Amikor tiszta fehéreneműre volt szükség, akkor bizony mosni kellett, ami egyikünknek sem volt kedvenc szórakozása. Gyakran előfordult, hogy alig lehetett üres mosdókagylót találni, mert mindegyikben napok óta ázó gatyák várták, hogy gazdájuk rászánja magát az elkerülhetetlenre.

Zoli barátommal egy szép napon morfondírozni kezdtünk azon, hogy egy kis pénzt kéne keresni, mert bár az ösztöndíj bőven elég lett volna arra, amire eredetileg szánták, de hát fizetni kellett a motor részleteit, és használata is vitte a pénzt. Majd elfelejtettem, neki is volt motorja, ugyanakkor vette, amikor én, de neki volt valami német ismerőse, az volt a kezes. Végül is a jénai teherpályaudvaron kötöttünk ki vagonot rakodni, aminek a híre egészen az iskola vezetőségéig eljutott. Nem tiltottak el a munkától, de beígérték, erre sor fog kerülni, ha esetleg romlani kezdene a tanulmányi eredményünk.

Volt olyan hónap, amikor fejenként több mint 400 márkát kerestünk, miközben az ösztöndíjunk 280 márka volt.

November 11-én 11 óra 11 perckor elkezdődött a farsang, ami a németeknél igen nagy népünnepélynek számít.

Az iskolában a feje tetejére állt minden. A készülődés már napokkal előtte elkezdődött, az egész iskolában dekoráció mindenfelé, jelmezkészítés, vendégművészek meghívása, stb.

Minimum volt, hogy a diákok pizsamában mentek be az órákra, a folyosókon pedig levágták a szembejövő docensek nyakkendőjét.

Ketten közelebről is, hálóiingben, pizsamában. Bärbel és Klaus:

Az ünnepélyes megnyitó kezdetén az igazgató átadta az iskola kulcsát a farsangi bál hercegnőjének és hercegének, majd kihirdették az életbe lépő új törvényeket. Ezt még számos más vidám hozzászólás követte. Mindenki jól érezte magát, mint az alsó képen látható szemüveges úr is, rettegett mechanika tanárunk.

Akinek már akadt dolga rácsos tartó méretezésével, az tudja, mire gondolok, különösen akkor, ha nem gépész- vagy hídtervező mérnök akart lenni.

Christiane Liebe a farsangi bál forgatagában hirtelen felbukkanó arca. Már villant is a vaku, a pillanat elszállt, a kép megmaradt.

Volt még egy farsangi nagy ötlet, a „Standesamt” – házasságkötő hivatal – ahová választottjával bárki betérhetett, a választást pe-

dig nem illett visszautasítani. A dolog lényege némi csókolózás volt a függöny diszkért félhomályában. Gyakran állt előtte hosszú sor.

Aztán a farsangnak is vége lett, visszatértek a szorgos napok. Egy szép napsütéses őszi hétvégén Zoli barátommal motorkirán-

dulásra mentünk Weimárba. Ebben a kis thüringiai városban és környékén annyi a látnivaló, hogy utazási irodák társas utakat szerveznek, ezzel az úti céllal.

Weimárban rábukkantunk a Liszt Ferenc emlékházra. Miután a teremőrnek elmeséltük, hogy Magyarországról származó, Jénában tanuló diákok vagyunk, megkértük engedje meg, hogy a kiállított

műemlék zongorán Zoli eljátssza a „Magyar rabszódíát”-t. Amikor felcsendült az ismert dallam, a teremőrrel együtt mindhárman meg voltunk hatódva egy kicsit.

Az NDK-ban nyaranta Rostockban, nemzetközi diáktáborban munkával egybekötött nyaralási lehetőséget biztosítottak a külföldi diákok számára. Az ott töltött 3 hétből két hétig dolgoztunk, és a munkáért kapott bérből fizettük a kollégiumi elszállásolás és étkezés szerény költségét. Ami megmaradt, az volt a költőpénz. Nem kis kockázatot vállalva, az utat Jénából Rostockba ketten külön külön motoron tettük meg, ami kb. 450 km-t jelent.

Néhány társammal a rostocki hajógyárba kerültem egy építkezésre, ahol komolyan vették, hogy tényleg dolgozni fogunk. A képen éppen betont bontok légkalapáccsal.

Egy alkalommal páran egy kicsit elkószáltunk körülnézni, mert a többfelé látható félkész vagy kibelezett hajó a betondöngetésnél érdekesebb látni-valókat ígért. Kószálás közben egy kikötött szovjet hajóhoz

értünk, amelynek leeresztett feljárója mellett őrség állt.

Hirtelen az az ötletünk támadt, hogy fel kellene kéredzkedni a hajóra és körülnézni, mert hát tengerjáró hajón még nem voltunk.

Kb. 6 évnyi iskolai kényszer-orosz tanulással a hátunk mögött nekibátorodva előadtuk kívánságunkat a szolgálatos őrnök. Ő pedig, ahelyett hogy elküldött volna bennünket a fenébe, azt válaszolta, hogy engedélyt kér a kapitánytól, aki legnagyobb örömközzel megengedte, hogy kíséreljünk felmenjünk a hajóra. Nagyon barátságosan körbemutogattak mindent, amit lehetett.

4500 tonnás kutatóhajó volt, amely javításra várt. Érdekes látvány volt, amikor levittek a hajó farának abba a kamrájába, ahonnan kinyúlik az a tengely, amelynek külső végén a hajócsavar van. Ennek látható része kb. 5 m hosszú és 30 cm átmérőjű, és ami igazán meglepőre szorult, a mellette bakon tárolt tartalék tengely volt.

Meg is kérdeztük, hogy ez mi. Kísérőnk lazán válaszolta, hogy a tengely néha eltörik, és tök ciki, ha ez az óceán közepén következik be, mert akkor ugye hogyan jutnának ki a partra. Ilyenkor kicserélik. Na ezt azért megnéztem volna, mert

ugye ha a 30 centiméteres lyukból kihúzzák a tengelyt, mögötte ott a tengervíz, az meg be akar jönni. A másik képen egy hajó szárazdokkban látható.

Szabad időnkben arra is bőven volt alkalom, hogy körülnézzünk

Rostockban. Egy szép utcarészlet látható a képen, amibe szerencsére semmilyen modern épület látványa nem rondít bele.

Bennünket, meg-rögzött városlakókat a tenger izgatott igazán, tehát irány a strand, ami-

lyen gyakran csak lehetett.

A parton élénk szelek járnak, a strandon mindenki valamilyen menedéket keres, ilyen a bérelhető strandkoszár.

Jobb híján azonban a tengerparti homokba vájt kb. 2 m átmérőjű, fél méter mély homokvár is megteszi. Mi költségkímélés végett természetesen a homokot túrtuk. Az NDK-ban nem csináltak nagy cirkuszt a meztelen fürdésből. A normál strandot a nudistától egy kifeszített madzag választotta el, rajta lógó táblán a bűvös felirat: "Freikörperkultur", vagy rövidítve egyszerűen FKK.

Egy ilyen helyen egyszer aztán nagy balhé lett körülöttünk. Miután befészkeljük magunkat, a homokvár szélét körberaktuk sporttáskákkal, és a táskák közötti résen át teleobjektívvel elkezdünk fényképezni. Hipp-hipp-hurrá, már jó ideje ment a móka, mikor egyszer csak mintha vezényszóra történt volna, egy tucatnyi morcos pucér fazon közeledett, és körbeállták birodalmunkat. A szóvivő megkérdezte, tudjuk-e, hogy itt nem szabad fényképezni. Különben is az volt a bevett szokásunk, ha valahol bajba keve-

redtünk, azonnal elfelejtettünk németül tudni, és visszavedlettünk a ki tudja honnan jött turistává. Vadul elkezdtek óbégatni és mutogatni a fényképezőgép után. Persze minden szót értettünk, azt is, hogy szedjük ki a filmet, mert ha nem, fel leszünk pofozva. Nekünk meg nem volt szokásunk pucéron verekedni, mert hát ugye rajtunk sem volt ruha. Így a békesség kedvéért felnyitottam kedvenc Praktica fényképezőgémem, és kihúztam belőle az üres filmet, amit éppen nem sokkal előtte tettem bele. Ettől a kedélyek lehiggadtak, az urak szétszéledtek, az exponált film pedig békésen szunyókált a sporttáska mélyén és épségben elérte a fotólabor békésebb világát. A történet hitelességét igazolja az egyetlen kép, amelyet a sorozatból itt megmutatok, a többin kicsit vadabbak a látnivalók. Ez egyébként egyike kedvenc képeimnek a sok közül, amelyeket valaha is készítettem, de lehet, hogy számomra csak a hozzá fűződő sztori fokozza értékét.

Aztán minden jónak vége szakad egyszer, így a külföldi ösztöndíjnak is, amikor az ember befejezi tanulmányait. Volt még némi küzdelem a diplomamunka elkészítése körül, ami kb. 30 gépelt oldalnyi számítás és tudományos duma volt egy analóg számítógép műveleti erősítője körül, amit nem csak méreteznem, hanem működőképes állapotúra meg is kellett építenem.

Velem együtt minden végzős mérnök palánta hajlamos úgy gondolni, hogy már majdnem mindent tud, és kitérül minden ajtó, meg legkésőbb holnapután úgyis feltalálom a spanyolviaszkot, vagy gyárigazgató, aztán meg majd gazdag leszek. A dolgok azonban másképp alakultak.

Újra itthon

1967 augusztus utolsó napjaiban jöttem haza végleg Magyarországra. Az volt a kialakult szokás, hogy a végzős ösztöndíjasok számára a Művelődésügyi Minisztérium felhajtott egy-egy állás-helyet, amely az elvégzett szaknak nagyjából megfelelt. Nekem a Metrimpex külkereskedelmi vállalat jutott osztályrészül.

Ha valaki nem tudná, annak idején külkereskedelmet csak erre kitalált állami vállalatok végezhettek, nehogy valami átlagcégnél kiszemelt átlaghangya akarjon külföldre rohangálni, hogy majd ott jobbnál jobb üzleteket köt.

Egy szép kora őszi reggel kipucoltam magam, és elballagtam a Metrimpexbe. Keskeny, kanyargós folyosókon bátortalan léptekkel előre araszolva végül is rábukkantam a személyzeti osztályra. A nem túl nagy helyiség inkább egy bepolicozott szűk barlangra emlékeztetett, mint irodára. A mindenféle kacat-vacakkal telehajigált hatalmas íróasztal mögött fél kiló festékkel felturbózott méretes asszonyosság terpeszkedett. Ő volt a személyzeti osztályvezető. Bemutatkoztam, és elmondtam, mi járatban vagyok.

Aztán hol végzett az elvtárs, és milyen tanulmányi eredménnyel, hangzott el a szigorú kérdés. Hát mondom az NDK-ban mérés-, vezérlés- és szabályozástechnika szakon, közepes tanulmányi eredménnyel. A hallottaktól elhűlve meresztette rám szeméit, és hatalmának teljes tudatában kimondottan megsemmisítő stílusban válaszolt: Mi kérem Moszkvában vörösdiplomával végzett elvtársakat szoktunk felvenni. Jaj hát mondom én nem is jöttem volna, ha nem küldtek volna, meg aztán nem is vagyok benne egészen

biztos, hogy tényleg külkereskedő akarnék lenni, úgyhogy elnézést a zavarásért, és már csak az volt az egyetlen gondom, merre lehet eltűnni innen, de gyorsan. Így végül is nem lettem külkereskedő, de nyakamba szakadt a gond, hogy helyezkedjek el úgy, ahogy akarok vagy tudok.

Néhány napig tartó próbálkozás után a Villamos Automatika Intézetnél vettek fel üzembe helyező mérnöknek. A tevékenység abból állt, hogy az országban különböző helyekre eladott és már telepített villamos berendezéseket kellett addig piszkálni, míg el nem kezdtek működni. Mivel még kora ősz volt és járhatóak voltak az utak, az ajkai és almásfüzitői kirendeltségekre motorral jártam. Hét közben albérletekben aludtam, hét végére hazajöttem Budapestre. Szép-szép gondoltam magamban, de azért ennél valamivel érdekesebb irányba kellene továbblépni. A változás be is következett nemsokára, csak nem úgy, ahogy elképzeltem.

Honvéd elvtárs lettem

Nem tudom, miért képzeltem be magamnak, hogy 24 évesnél idősebbeket úgysem hívnak be katonának, én meg már éppen betöltöttem ezt a bűvös életkort, ebben a vonatkozásban teljesen meg voltam nyugodva. Nagyot tévedtem. Összesen 6 hétig tudtam dolgozni, mert november közepére megkaptam a behívót Veszprémbe, sorkatonai szolgálatra. Legalább valahova a közelbe szólt volna. Olyan sokáig nem voltam itthon, és megint jó messzire el kellett mennem.

A bevonulást követő hetek, már ami a civilizációs viszonyokat illeti, több emberöltőnyi visszazuhanást jelentettek. A jutasi laktanyában már generációk óta szép hagyománya volt a bakák nyúzásának.

A civil ruhák zsákokba kerültek, mentek haza szépen postán a mamáknak. Kaptunk helyette gyakorlóruhát, persze nem méretre, hanem egy katona – egy kupac ruha. Majd szépen elcserélik egymás között, hogy mindenkinek nagyjából jó legyen. Mivel 59-es fejem van, akkora sapkával meg a seregben 2 év alatt nem találkoztam, állandóan arra kellett ügyelnem, hogy a tökfödő ne repüljön le a fejemről. Kaptunk csizmát kapcával, használt csizmát persze, mert az ilyen drága holmival spórolni kellett. Olyan lábköröm gombát szedtem össze, amivel évtizedekig kínlódtam. Nemrég 80.000 forintomba került a szájon át szedhető gyógyszer, amivel sikerült a körmeimet rendbe hozni, plusz kidobtam több pár cipőt és egy csomó zoknit a visszafertőzés elkerülése érdekében. Összesen kiteszi úgy kb. 8-10 pár csizma árát. Ez persze nekem került pénzbe, a sereg viszont vitézségem idején a felszerelésem megúszta 1 pár használt csizmával.

A 20 ágyas körlet emeletes ágyaival együtt szintén tömény horror volt. Az ágyon szalmazsák durva pokróccal, amit valami szadista őrült ötlete alapján reggelenként szabályosan élre igazítva kellett beágyazni. Az emeleti ágy fölött, ahol aludtam, a fejem fölött ki volt verve az ablak. Ahhoz, hogy frissen kezdjük a napot, november végi hajnalokon tornatrikóban, gatyában és csizmában reggeli tornára rohantunk le az udvarra.

A jobb erőnlét érdekében békaügetés körben a laktanyaudvaron. Aki ilyet csizmában még nem csinált, feltétlenül próbálja ki, ha örömet akar szerezni magának. Ugyanis marha jó érzés abba hagyni. A leszerelésre váró úgynevezett öreg katonák tovább keserítették sorsunkat. Az öreg katona az egy külön kategória. Centit vág, hogy napra készen tudja, hány nap múlva szerel le, és legnagyobb szellemi teljesítménye abban nyilvánul meg, hogy a legválogatottabb módszerekkel tol ki az újoncokkal vélvén, hogy így méltó bosszút áll a korábban rajta esett sérelmekért.

Sakktáblaszerű folyosósikálás – előbb a fehér kockák – utána a feketék, díszőrség seprűvel a fenyőfa előtt a körletben órákon át és hasonló válogatott szemétségek tarkították napjainkat. Napközben sárban dagonyáztunk, a csizmáknak meg reggel újra ragyogni kellett. Hetenként egyszer zuhanyoztunk, ami kb. 10 percig tarthatott, mert már ott várt levetkőzve a következő csapat. Bokáig gázoltunk a szutykos lében, mert a lefolyó nem nyelte el a vizet.

A kiképzés volt a másik agyrém. Össze-vissza meneteltünk a laktanyaudvaron és a környékbeli terepen, cuccal a hátunkon, gázálarcban, meg anélkül, 30 km-es menetgyakorlat, alapterhelés dobtáras géppisztoly tartaléktárral kb. 9 kiló, plusz menetfelszerelés hátizsákban, rajta pokróc.

Nóta indulj!

„Hej te puska, puska vagy / Nem csinos kis fruska vagy...”

Nóta állj!

Amikor már mindenki kellőképpen utált mindent meg mindenkit, akkor a kiképzők jelentették az előljáróknak, hogy összekovácsolódott a csapat.

Volt politikai oktatás is, amit nekünk egy öreg törzsőrmester tartott. IQ-ja nem volt neki, mert olyan alacsony szintet már sehol nem jegyeznek. Tényleg nem kamu a történet, el kell mondanom egy esetet. Az oktatás tárgya a gaz imperializmus volt. Rendben van, tényleg van ilyen, hallgassuk végig, mert úgy is muszáj. Példaként az amerikai hadsereg vietnámi bevonulását hozta fel ebben a megfogalmazásban: „Az interviziós csapatok bevonultak Vietnamba”. Intervenciót kellett volna mondani a szerencsétlennek. INTERVÍZIÓ a szocialista országok akkori közös nemzet-

közi televíziós műsora volt. Hallgatóságában rajtam kívül még több felsőfokú végzettségű volt, meg egy csomó érettségizett. És nem lehetett kiröhögni.

Vége elérkezett az eskü napja. „Én, honvéd esküszöm, hogy minden külső és belső ellenségtől akár életem feláldozásával is megvédem a Magyar Népköztársaságot”. Akkor most mi van? Magyar Népköztársaság már régen nincs, én meg még mindig itt vagyok. Egyáltalán, hogyan kellett volna megvédenem? Vagy megszegtem talán a katonai eskümet? A katonai eskü érvényességének hol van a határa? Rendszerváltásokon át is érvényes?

Mindenesetre az eskü szövegében szó sem volt arról, hogy meddig aktuális.

Eskütétel után már lazábban mentek a dolgok. Legtöbben kaptak valamilyen célirányos kiképzést, ami a különféle technikai eszközök használatához kellett. Törzsszázadba kerültek azok, akiket nem kellett képezni, mert polgári végzettségük közvetlenül jó volt valamire. Ilyenek voltak például a szakácsok, gépkocsivezetők és a magasabb végzettségűek, akikből írnokok lettek.

Én egy százados írnoka voltam. Jó fej volt. Csak néha elkapta a gépszíj és nem tudott leállni az ivással. Volt, amikor fizetésig tölem is kért kölcsön. Azt hiszem, csak azért nem tegeződtünk össze, mert nagy gáz lett volna, ha mások előtt elszóljuk magunkat. Nagyon sokszor egyedül voltam az irodában, és hogy ne egyen a fene az unalomtól, elkezdtem írni egy szakkönyvet, ami korábbi tanulmányaim anyagára épült, de végül soha nem fejeztem be. Mindenesetre érdekes volt, amikor már 100 oldalnál is több meg volt írva ceruzával, sok radirozással, tele képlettel. Lehet, hogy még most is megvan a padláson.

Egyszer egy napra beosztottak váposnak. Ez olyan járőrpáros volt, amelyik kint tartózkodott egy városi őrszobán, és rendet teremtett, ha valahol balhé volt a hadfiak körül. Szép csendes nyári este unatkoztunk szolgálati helyünkön, mikor a járőrtársam bejelentette, hogy akkor ő most lelép csajozni, és már tűnt is el a kanyarban. Aminek nem szabad bekövetkeznie, az úgyis megtörténik alapon nemsokára megcsörrent a telefon.

Az egyik helyi krimóból bejelentés érkezett, hogy püfölik egymást meg a civileket kimaradáson lévő részeg katonák.

Ilyenkor az volt a rituálé, hogy be kellett jelentkezni telefonon a laktanyában lévő ügyeletes tisztnél, hogy helyszínelni indulunk, küldjön ki helyettünk tartalék járőrt. Én viszont csak azt tudtam belenyöszörögni a telefonba, hogy menni kéne, de nem tudok, mert lelépett a járőrtársam. Perceken belül kocsival megérkezett a váltás, a városi balhét egy másik járőr lerendezte, az ügyeletes tiszt meg a kapuban kényelembé helyezte magát azzal, hogy akkor ő itt megvárja elkészült járőrtársam. Kíváncsi rá, hogy mikor méltóztatik neki visszasétálni. Egy jó óra múlva vidáman füttyörészve fel is bukkant a kanyarban. Engem másnap kiengedtek a fogdából, de a másik srác egy hétig aludt a deszkapriccsen és legalább egy mázsa krumplit megpucolt a konyhán.

Néha, amikor igazán barátságos volt a hangulat, panaszosan morgolódtam kedvenc századosomnak, hogy mit keresek én itt, hiszen már betöltöttem a 24. életévemet, amikor megkaptam a behívót, meg főiskolát végeztem, akkor miért kell nekem sorkatonai szolgálatot teljesítenem. Egyszer azt válaszolta, ide figyelj Karesz, ne jajgass már annyit, én most odaadom neked a honvédelmi törvénykönyvet, és ha megtalálod benne, hogy neked miért nem kell katonának lenni, akkor elintézem, hogy leszereljének. Megszállottként napokig kerestem valami használhatót, de nem jött össze. Nem volt menekvés, maradtam katona. Ha valaki nem hallotta volna még, a törvény annak idején úgy rendelkezett, hogy minden magyar állampolgár (beleértve a nőket is) 3 év katonai

szolgálatra hívható be. A szolgálatteljesítés alól a honvédelmi miniszter évente adhat felmentést.

Eltelt már egy év, amikor az egyik objektumban nagy átalakítás kezdődött. A munkában sorállományúak is részt vettek, ki-ki amihez értett, a saját szakmájának megfelelően. Én is bekerültem ebbe a csapatba. Addigra előjáróimmal már igen jó kapcsolatban voltam. Ott könnyítettek, ahol lehetett. LOTOSZ pk. lettem, amiről máig sem sikerült megtudom, hogy mit jelent, de illetmény kiegészítés is járt hozzá. Állandó kilépési és kimaradási engedélyem volt. A kapun úgy jártam ki, hogy szevasztok srácok, kiugrok a városba, majd jövök.

Egyik nap az egyik főtiszt megkérdezte, tudnék-e olyan számkombinációs ajtózárat csinálni, mint amelyet filmekben is lehet látni, mert az itt nagyon jól mutatna, amikor eljön az átadás ideje, és jön a rengeteg vendég. Mondtam, azt hiszem, menni fog. Néhány nap múlva megmutattam a kapcsolási rajzot, amiről az a vélemény alakult ki, elképzelhető, hogy tényleg működni fog. Még azt a pofátlan kívánságomat sem kifogásolták, hogy akkor én ezt beadnám újításnak. Mert újítási iroda a seregben is volt. A beléptető rendszer időre elkészült, és lám, még működött is. Amikor eljött az ideje, elballagtam az újítási irodára, és besöpörtem 4500 Ft-ot, ami akkor egy közepes egyhavi tisztí fizetésnek megfelelő összeg volt. Ennyire értékelte művemet a bíráló bizottság.

Az objektum átadásakor tisztí delegációk érkeztek a környékbeli alakulatoktól, és a számjegyes beléptetőnél mindenki leragadt csodálkozni. Pár nap múlva utolért a hír, hogy annyi beléptetőre

van igény, hogy muszáj lesz gyártására egy polgári vállalatot beszervezni. Így is lett, de még mielőtt ebből lett volna valami, közben más is történt.

Az objektumban polgári alkalmazottak is dolgoztak, leginkább fiatal lányok, asszonyok. Valamikor 1969 május környékén, miközben szorgalmasan cibáltam a rám bízott kábeleket, egyre gyakrabban nézegettük egymást és köszönetni kezdtem egy kedves fiatal lánynak, Klárinak, és nemsokára együtt is jártunk. Minden időt együtt töltöttünk, amikor szabad időnk egybe esett, és bent is gyakran beszélgettünk, amikor szolgál

latban volt. Nemsokára egy hétfégi kimaradáson velem jött, és bemutattam a szüleimnek is. Tervezgetni kezdtük a jövőt.

Közben már láttam az alagút végét, közeledett a leszerelés időpontja, el kellett döntenem, hogyan tovább. Az elég nyilvánvalónak tűnt, hogy Budapestről nem nagyon lesz lehetőségem lejárni Veszprémbe udvarolni, őt meg különösképpen semmi sem kötötte oda. Szombathelyi volt, albérletben lakott, a nővérét Évát követte Veszprémbe, aki akkor ott dolgozott, de nemsokára otthagytta Veszprémet, a Klári meg magára maradt. Amikor megkértem a

kezét, igent mondott, és beleegyezett, hogy közös életünket Budapestén folytatjuk. Viharos gyorsasággal peregtek az események. Egy alezredes a hóna alá csapott, és elkezdett velem a környéken rohangálni, gyártót kerestünk a beléptető rendszernek. Egy pápai cég végül beajánlott minket a budapesti Transzvíll gyárhoz, amelynek a profiljába a téma belefért.

A Transzvíllnál tett látogatásunk alkalmával a beszélgetés vége felé az igazgató érdeklődött, ha leszerelek, hol fogok dolgozni. Szívesen alkalmazna, az új gyártmány bevezetése volna az első feladat. És mennyi volna a fizetésem? – kérdeztem. Mondja meg, mennyit akar – válaszolt. Volt néhány másodpercem, hogy gondolkozzak. A Vilatinál, ahonnan bevonultam, a kötelező kezdő mérnöki fizetést, 1350 Ft-ot kaptam. Dupla vagy semmi, gondoltam, egyébként is semmit sem veszíthetek, legfeljebb alkudozunk egy kicsit. 2500 Ft-ra tartanék igényt, szólaltam meg végül, és volna még egy kívánságom. Mivel a szerkezetet én találtam ki, tehát saját szellemi tulajdonom, szeretném úgy indítani a témát, hogy először beadom újításnak.

Megegyeztünk.

Nem kellett többé üzembe helyezőként rohangálnom az országban.

Október elején leszereltem, Klárit kérésére áthelyezték egy budapesti alakulathoz.

Öt év elteltével tértem végül haza, de már nem egyedül. Leszerelésem után 2 héttel, 1969 október 25-én összeházasodtunk. Annyi időm sem volt, hogy elmenjek Szombathelyre lánykérőbe.

Új rokonaim lettek Szombathelyen. Klári szüleit esküvőnk után pár héttel ismertem meg. Nem sokat tudtam meg róluk akkor sem, és későbbi látogatásaink alkalmával sem. Klári nem nagyon mesélt róluk, bár elejtett szavak alapján biztos vagyok benne, hogy anyját nagyon szerette. Apjáról pedig úgy éreztem, mintha nem akarna beszélni. Ritka és rövid látogatásaink alkalmával körbe rohanunk a testvérek között, nem nagyon adódott rá alkalom, hogy szüleivel nyugodtan elbeszélgessek. Néhány dolgot csak nemrég

hallottam a Jutkától, Klári húgától. Szakály Józsefné, született Szalóky Mária (1912 – 1989). A képen az idősebb hölgy Klári édesanyja. 3 hónapos korában édesapja infarktusban meghalt. Anyja, Rác Mária két lány és egy fiú gyermekét egyedül nevelte fel, gazdag családok lakodalmain főzött, és süttött szebbnél szebb és finomabb süteményeket. Lánya Mária tanítónő szeretett

volna lenni, de taníttatására nem volt pénz. Hat gyermeke született. Gyermekek iránti szeretete, tanítási vágyai végül is anyaságában testesültek meg. Többször volt infarktusa, de élni akarása mindig életben tartotta. 77 éves korában vasalás közben halt meg, fia Isti talált rá. A képen még legidősebb lánya, Éva látható.

Szakály József (1901-1980). A Szombathely melletti Oladon született. Szülei nagygazdák voltak. A családban két fiú és két lány született, Teréz, Mária, Ferenc és József. József volt a legkisebb.

Asztalossegéd volt, keménykalapos, sétapálcás, aki autodidakta módon szépen megtanult hegedülni. A „Rigoletto” című operettben is játszott. Szülei gazdag lányt szántak

neki, de ő a szegény családból származó Szalóky Máriát választotta, aki 10 évvel volt fiatalabb nála, de házasságuk alatt a korkülönbség soha nem okozott problémát. Bár szerették volna, 6 évig mégsem született gyerekük, majd sorba jöttek Éva, Laci, Klári, Isti, Jutka, Vali.

A gyerekeket anyjuk a katolikus vallás szerint nevelte. Apjuk kommunistának vallotta magát, részt vett minden tüntetésen és megmozduláson. Jó szakember volt, de az ital miatt lassacskán lecsúszott. Kedvenc hegedűjét is italért adta el. Sokszor volt kiváló dolgozó, kormánykitüntetést is kapott. Az italozás miatt bekövetkezett elszegényedésből nem tudott kilábalni. Amikor ivott, mindenfélét ígértett gyerekeinek: „Házunk lesz, biciklit kaptok, sok húst veszünk”, stb. Mindez azonban csak ígéret maradt. Köz-

ben felnőttek a gyerekek, akik közül egyedül Éva tanulhatott tovább nappali tagozaton. A többi gyerek mind saját erejéből tanult felnőtt fejjel. Unokáit szerette a maga módján, de kimutatni nem tudta. 70 éves korában tüdőrákot diagnosztizáltak nála, 78 éves korában halt meg.

Házasságunk első évei

A családi ház egyik szobájában aludtak a szüleim, a másikban pedig mi. Karácsony körül Klári bejelentette az örömhírt, gyereket vár. Komoly fejtörést okozott, hogy a túlzásúfolt szobába hova lehetne egy gyerekágyat begyömöszölni.

1970-ben mire ismét zöldbe borult a természet, Klárika pocakja

szépen gömbölyödni kezdett, de még akkor is, szorgalmasan gyalogolt ki reggel a hévhez és jutott el többszöri átszállással a Gellérthegy túloldalán lévő munkahelyére. Amikor június elején egy orvosi vizsgálatról hazaért, némi szorongással a hangjában újabb örömhírrrel lepett meg: Ikreink lesznek!

Még egy gyerekágyat kellett elhelyezni, miközben egynek is alig találtunk helyet.

Június 24-én amikor munkából hazaértem, a Klári rosszul érezte magát. Időszakosan ismétlődő fájdalmai voltak. Mentőt kellett hívni. 25-én korán reggel megszülettek az ikrek, Zsuzsi 1900-, a Zoli 2300 g-os születési súllyal. Egészséges koraszülöttek voltak.

A babák a kórházból hazaérkeztek, az életünk átrendeződött. Napközben Klári egyedül volt otthon, és miközben ő maga is lábadozott, ellátta a két pici babát. Akkor még nem volt eldobható pelenka, a gigantikus mennyiségű trutyis pelenkát naponta meg-

ismétlődő rabszolgamunkával kellett újra használhatóvá varázsolni. Klári nem tudott szoptatni, ezért az anyatejet naponta hoztam motorral a tejellátóból. Azon kívül tápszert kaptak a babák, és később, amikor már mást is ehetek, Klári mindig frissen főzött

nekik babapapit. Gyárilag készített babakonzerv nálunk soha nem fordult elő.

Úgyis aktuális lett volna lakás-körülményeinkről komolyabban elgondolkodni, de a hirtelen gyermekáldás híre megadta a végső lökést. Korábbi életkörülményeink megtakarítást nem tettek lehetővé. Lakásigénylést bérlakásra persze annak idején lehetett volna beadni, de 10 évnyi várakozási idő egy panellakásért nem jelentett túl komoly perspektívát. Albérletről hallani sem akartam, mert albérleti díj fizetése mellett

nem tudtunk volna spórolni. Mivel semmi könnyen megvalósítható ötlet nem volt, bedobtam a legmerészebb megoldást: Emeletet kell építeni szüleim házára. Ez bár elég eszement ötletnek tűnt, mert semmi pénzünk nem volt, de ettől a magam részéről nem nagyon aggódtam, mivel egy pénz nélküli házépítésen már túl voltam, és meg voltam győződve róla, hogy ez járható út. Ismét alkalmazni kell a már jól bevált módszert. Ha van egy kis pénz, veszünk egy kis anyagot, ami azt is lehetővé teszi, hogy az ember saját munkájával jelentős mértékben járuljon hozzá az építkezés értékéhez, hiszen ha egy ház rövid idő alatt épül fel, saját munka végzésére kevesebb a lehetőség.

Újdonsült munkahelyemen szépen mentek a dolgok. A beléptető rendszer néhány behatolás érzékelővel kiegészítve polgári használatra is alkalmassá vált. EA-1 típusú elektronikus ajtózár néven kezdődött el gyártása, és a megrendelések alapján számítani lehetett rá, hogy az újítási díjnak a házépítésben érezhető jelentősége lesz. Igazán hízott a májam, amikor egy nagyobb élelmiszer boltban egy éjszakai betörés alkalmával kiadott riasztó jel a betörő elfogásához vezetett, és a rendőrségi helyszíneléskor engem is kihívtak a rendszer ellenőrzésére.

Az emeletráépítésbe szüleim beleegyeztek. A tervek 1970 november elejére elkészültek, és nemsokára megkaptuk az építési engedélyt is. 1971 márciusban vettünk először építési anyagot, és ahogy kitavaszkodott, megkezdődött az építkezés.

Így nézett ki a ház, mielőtt hozzáfogtunk. Még állt a régi fakerítés is, de már elég rogyant állapotban volt. A kerítéssel később még rengeteg dolgunk akadt. Mivel sarok telekről van szó, jó hosszú

az a kerítés, amiről nekünk kell gondoskodni, pontosabban 66 méter. Az utcában akkor még nem volt csatorna, és a gáz sem volt bevezetve. Szilárd útburkolat álom volt csupán.

Mikor a munkából hazaértem, állandósult a gürzés az építkezés körül. Megkezdődött az építőanyagok ide-oda pakolásása. Egy kétszobás családi ház súlya 250 tonna körül van. Másodszer ért utol az a megtiszteltetés, hogy ekkora anyagmennyiség mozgatásában vehettem részt. Nem túlzás, ha azt állítom, hogy mindkét építkezés során az épülő lakásoknak minden darabját és minden hozzátartozó anyag-

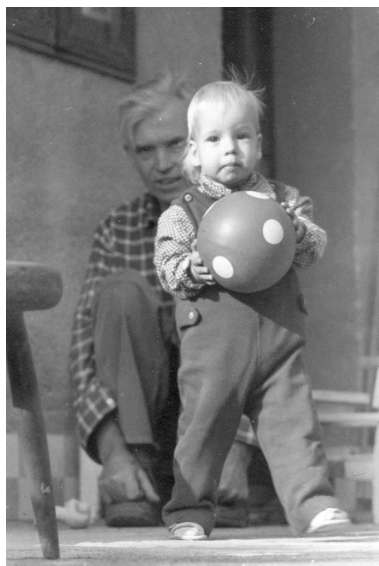

kupacot legalább egyszer odébb cipeltem. Házat lehet úgylis építeni, hogy az ember nem dolgozik, hanem dolgoztat, de erre nekünk akkor nem volt le-

hetőségünk.

Nagyon oda kellett figyelni, hogy a gyerekeket nehogy baleset érje. Magasról aláhulló építőanyag és mély gödrök jelentették a legfőbb veszélyt.

Egyetlen kisebb esemény az volt, hogy a Zsuzsi egy kint felejtett kalapáccsal fejbe verte a Zolit. A homlokán találta el, szépen középen az orra fölött. Némi visítással, és egy kisebb dudorral megúszta.

Kellemetlen események is előfordultak az építkezés alatt.

Tégláért mentünk a Solymári Téglagyárba. Annak idején nem úgy volt, hogy szólok egy vállalkozónak, mit hozzon, honnan hozza, legalább is, ami az ilyen nagy tételeket illeti. Valamelyik TŰZÉP telepen befizettem a téglá árát, gyártelepi átadással. (B30, akkor 2,70 Ft/db, 2020-ban kb. 180 Ft/db).

Ezután elballagtam az egyik TEFU fuvarvállaló irodába, és rendeltem egy jó nagy teherautót pótkocsival, ami sofőrrel, kocsikísérővel előállt a megrendelt címre. A téglagyárban a téglák meg jó forróan, szépen bent várta a kemencében, hogy valaki kivigye, mert égetés után több nap kellett neki, mire vörös izzásból annyira kihűlt, hogy 50-60 °C körül a közelébe lehetett menni. A kemencét úgy kell elképzelni, mint több egymásba nyíló, hőálló téglával bélelt boltíves pinchelyiséget, amibe be lehet menni.

Mondom a téglagyári fazonnak, megjöttünk a tégláért. Azt válaszolta, ott van bent, vihetjük. Meg még a talicskákra is rámutatott, azokat használhatjuk. Na mondom, én úgy gondoltam, a teherautóval az udvaron odaállunk egy jó nagy téglarakás mellé, és felrakjuk. Hát kérem, itt olyan nincs. Az egész buli persze arra ment ki, hogy kétségbeesésemben fűt fát beígérjek, hogy hozzák ki a téglát. Ami végül meg is történt. Bekaptam a horgot. Varázsütésre előkerült néhány ütött-kopott fazon, hordták ki a téglát a forró kemencéből talicskákon, mint az őrült. El nem tudtam volna képzelni, hogy akkora kupac téglát ember meg tud mozdtítani, ahogy azok a talicskáikat megpakolták.

A teherautó végül pótkocsival együtt jól mebuggyantva nekilődött, és kigördült a téglagyár kapuján. Aztán megállt. Kérem a sofőrtől, most meg mi van? Azt válaszolta az ürge, nem mehet tovább, mert túl van terhelve a kocsi. Felpakoltunk ennyi meg annyi ezer téglát, aminek darabja ennyi meg annyi kiló, az autót ennyire meg annyira lehet megterhelni. Minden adat stimmel, úgy számolt fejben, mint egy zsebszámológép. Nem megy tovább,

mert megbüntetik. Csak akkor megy tovább, ha adok neki annyi pénzt, amiből kijön a büntetés, ha elkapja a rendőr. Mindezt ott, Solymár határában az országút szélén. Meg is mondta, mennyit. Senkinek sem visíthattam kínomban, hogy segítség, görénnyel akadtam össze. A téglá végül azért hazakerült. Már csak be kellett hordani.

Emeletráépítésről volt szó, tehát az eredeti tetőt le kellett bontani. A földszinti lakásban pedig bent laktunk. Az építkezésnek ezt a részét direkt augusztusra időzítettük, amikor ritkábban esik az eső. Anyám bátyjával, Pista bácsival, aki ács volt, és haverjaival, leszedtük a tetőt. Jött a kőműves, felhúzta az emeleti falat. Mikor elérkezett az ideje, mentem Pista bácsiért megszokott mátyásföldi kocsmájába, ahol rendszeresen tanyázott, hogy jöhet, megint ő következik. A haverok a sűrű füstön át a korsó sörök mögül rám csodálkoztak. Nem hallottad, hogy az öreg a Balatonon nyaral?

Nem hallottam, mert szó nélkül lelépett. Másnap elkezdett esni az eső, és egy hétig esett, a háznak meg nem volt teteje. Mi meg két pici gyerekkel benne laktunk. Ami lavór, vödör, nagy lábos, nagy fazék a házban fellelhető volt, abba mindbe csurgott a szobákban a víz a plafonról. Mire Pista bácsi előkerült, addigra megint sütött a nap. Különben életében akkor volt először nyaralni.

Pista bácsi szédült, ha nem ivott. Saját szép hagyományainak megfelelően minden munkanapot két-három felessel megalapozva kezdett, később már csak a szinten tartásról kellett gondoskodnia. Így felkészülve már magabiztosan futkosott a fal tetején

meg a gerendákon 8-10 m magasan, természetesen minden munkavédelmi biztosítás nélkül.

Elkezdtek felrakni a betongerendákat. Na nem ám daruval, luxusflancokkal nem foglalkoztunk, meg különben is a bekerített lejtős telek helyi adottságai miatt daru nem nagyon tudott volna a ház közelébe állni. Tehát kézzel. Ezt úgy kell elképzelni, hogy a betongerendák közepére és két végére ékszíjat húztunk, azon át dugtunk egy-egy méretes farudat, ezeknek a végét hatan megfogtuk, hórukk, megemeltük a cuccot, és felsétáltunk vele a lépcsőn az emeletre. Így egy-egy harcosra kb. 30 kiló jutott, ami tényleg elviselhető terhelésnek tűnik.

Az emeleti szinten az új falnak nekitámasztottunk ferdén két fagerendát, ahhoz alul odatettük a betongerendát, amit fel kellett juttatni a fal tetejére. A csapat fele fentről kötéllel húzta, másik fele alulról lécekkel toltta a betongerendát, ami szép békésen felkúszott a fal tetejére. Utána a felhúzott gerendákat már csak a helyükre kellett igazítani.

Ketten-ketten megálltunk a gerenda két végénél, és a kiálló betonvasra ékszíjat akasztottunk. Ezzel emelgettük a gerenda hol egyik, hol másik végét, és araszolva haladtunk vele kijelölt helye felé. Mindez kb. 7 m magasságban, a 30 centi széles falon állva történt. Az egyik emelésnél a terhelés hatására felhajlott az a betonvas, amibe az ékszíjam volt beakasztva, és én akkora erővel kezdtem hátraszaltózni a semmibe, amekkora erővel a gerendát emeltem. Alattam több méter mélységben betonlépcső. Biztos halál, vagy megrokkulás örök életre.

És ekkor a Pista bácsi lazán utánam nyúlt, és visszarántott. Még jó, hogy benne voltak a felesek, mert különben lehet, hogy ő is utánam szédült volna.

Pista bácsi köszönöm, hogy megmentette az életemet!

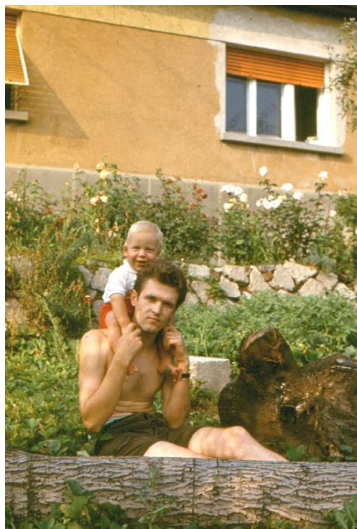
A ház lassan kezdte elnyerni végleges formáját. Ez már nagyon időszerű volt, mert újabb gondok jelentkeztek.

Korábban nem fogtam fel, milyen az anyós-menny viszály, mert nem voltam érintett. Hát ebben is részem lett. Attól kezdve, hogy Klári feleségemként már nálunk lakott, anyám úgy fogta fel a dolgot, hogy neki nem csak fia, hanem már lánya is van. Ez persze hangozhat akár szépnek is meg jónak is, valójában azonban a család irányítójának szerepét, amit önként képzelt be magának, Klárirra is igyekezett kiterjeszteni. Addig, amíg Klári dolgozott és kevés volt az otthon együtt töltött idő, kettejük között a feszültség még nem nagyon volt észlelhető.

A babák születésétől kezdve romlani kezdett a helyzet. Klári, aki korábban évekig egyedül élte önálló életét, nehezen viselte el, hogy lépten-nyomon olyasmibe dumálnak bele, ami magánügye, és rájön magától is, mi a megoldás. A problémák teljesen piti dolgok körül forogtak, mint pl. ebből-abból mennyit és hogyan kell tenni főzéskor a kajába, hogyan kell tisztára pucolni a gyerekek fenekét, kimosni a pelenkát, szóval semmi komoly dolog.

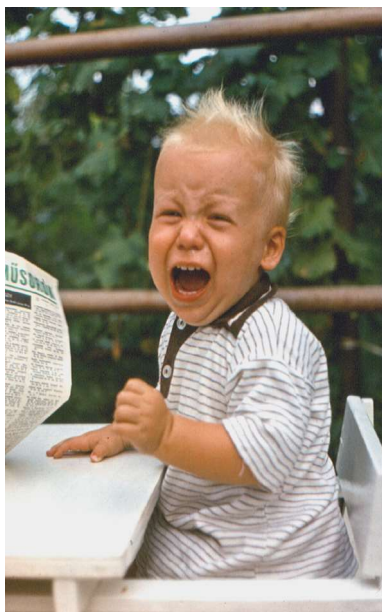
Két embert összezární közös légtérben, akik inkább kerülnék egymást, hosszú ideig nem lehet. Kölcsönösen nálam mószerolták egymást. Muszáj volt állandóan semleges állásponton marad-

nom, mert ha nyíltan kiálltam volna valamelyikük mellett, garantáltan kitört volna a családi háború. Tartózkodásom sem tetszett

egyiküknek sem. A békesség kedvéért kezdett sürgőssé válni, hogy saját lakásunkban be tudjuk csukni magunk mögött az ajtót.

Néha, amikor vidámabban alakultak a dolgok, előkerült a fényképezőgép is. Ezen a képen már látható az építkezés első lépésének eredménye. A földszinti konyhaablakot az emeletráépítés miatt a másik oldalról át kellett helyezni.

És még egy kép, amelyre az albumok lapozgatása közben, ha néha rábukkanok, gondolatban megelevenedik a múlt.

Elkészült a ház

A használatba vételi engedélyt 1973 elején kaptuk meg. Ennek feltétele az volt, hogy az új lakásban minden helyiség ki legyen meszelve, kész legyen a hideg burkolat, és legalább az egyik szobában padlóburkolat is legyen. 1972 végén azonban az emeleti konyha már működőképes állapotba került, így Klári a két gyerekkel napközben már ott tartózkodott.

Alig múltunk 3 éves házások, mire saját lakásunk lett, bár még csak nagyon hiányosan volt berendezve. Lakhatóvá tétele újabb, komolyabb összeget igényelt.

Az építkezés 240.000 Ft-ba került, ami úgy jött össze, hogy induláskor szüleimtől ajándékba kaptunk 10.000 Ft-ot, az építkezés során a munkahelyemen besöpörtem fizetésen kívül 60.000 Ft körüli újítási díjat, felvettünk 90.000 Ft OTP kölcsönt, a fennmaradó összeget jövedelmünk maradványaiból pótoltuk, ami mindennapi kiadásainkból megmaradt. Klári GYES-en volt, gyerekenként havi 600 Ft-ot tehát összesen 1.200 Ft-ot kaptott.

Munkahelyi dolgok

A Transzvill szerkesztésén, ahol dolgoztam, régen bevált hagyományos eszközökből villamos vezérlő berendezések tervezése folyt. Két fiatal mérnök kollégámmal hármunkat viszont nemrég befejezett tanulmányaink miatt már megcsapott a korszerűbb eszközök szele. Lépten-nyomon azt láttuk, hogy az idősebb szerkesztők által használt megoldások helyett olcsóbb és jobb megoldásokat is alkalmazhatnánk.

A műhelyekben szorgalmasan dolgoztak a szerelők, megrendelés volt bőven, év vége felé még nyereségrészesedést is osztottak. 1972-ben például 2.211 Ft nyereségrészesedést kaptam, ami az akkori 2.850 Ft-os havi fizetésemhez képest tiszteletre méltó összeg volt.

A pártállami politika leheletét lépten-nyomon érezhettük. Osztályonként, gyáregységenként voltak pártsejtek, alapszervi párttitkárokkal, pártfunkciókkal, a gyárat az ideológiát hirdető plakátok és jelmondatok díszítették.

A szerelőműhelyben regnáló agitprop-elvtárs (*agitáció és propaganda*) szerzőre hivatkozás nélkül például az alábbi jelmonddal díszíttette fel a műhely bejáratát:

„Dolgozni csak pontosan, szépen, ahogy a csillag megy az égen!”

Szépen hangzik nem? Mintha ő találta volna ki.

Ahhoz már nem volt bátorsága, hogy teljes egészében idézze József Attila rövid versét: Ne légy szeles... (1936)

„Ne légy szeles.

Bár a munkádon más keres -
dolgozni csak pontosan, szépen,
ahogy a csillag megy az égen,
úgy érdemes.”

Így egy kicsit már máshová esik az eszmei mondanivaló, mint ami a szöveggörnyezetből kiragadott gondolat töredékből kiderült.

Előbb utóbb mindenki sorra került egy kis beszélgetésre a pártirodán. Ez amolyan puhatolódzás volt mindenről és mindenkiről, és a megfelelő irányelvek sugalmazása sem maradt el. Aki oda betette a lábát, mindenkit elvtársnak szólítottak. Ez olyasmi volt, mint a csendőrpertu. Próbáltad volna kikérni magadnak!

Voltak azonban szerencsésebb agyrémek is, mint pl. az újítási mozgalom. Mert ugyebár aki a népi demokráciát támogatja, az jó ötleteivel is segíti a haladást. Voltak előre meghatározott elvárások, például mennyi eredményt kell hoznia az újítási mozgalomnak. Az ügyesebbek kiváló újítók lettek.

Egy egészségesen működő gazdaságban alapvető elvárás, hogy mindenki a legjobbat nyújtsa. Aki ennek nem felel meg, az ki van rúgva. A fizetésbe az is beleszámít, hogy a munkavállaló nem csinálhat hülyeséget, és folyamatosan továbbképzzi magát. Annak idején viszont a leggyengébb munkaerő is be volt betonozva, biztonságban érezhette magát egészen a nyugdíjba vonulásig.

Így aztán nem kellett mást tenni, csak oda kellett figyelni, hogy milyen megoldások születnek a szomszéd rajzasztalokon. Ha elcsíptünk valamit, amire volt jobb megoldás, átballagtunk az újítási irodára, kitöltöttük az újítási űrlapot, a módosítást a gyártmányon átvezették, és amikor az értékesítés megtörtént, a kimutatott haszon bizonyos százalékát megkaptuk újítási díjnak. Volt másik lehetőség is, ha az ember kitalált valami olyat, ami még nem volt. Engem inkább ez a lehetőség motivált, de a legnagyobb újítási díjat mégis egyik kollégám tök piti elnézéséért söpörtem be.

Egy nagy sorozatú vezérlőszekrénybe, egy bizonyos motorvédő kapcsolóból jó sok volt beépítve. Ezt használták már emberemlékezet óta. Viszont akkor kezdtek elterjedni azok a kisautomaták, amelyeket a háztartásokban is alkalmaznak a villanyórák alatt, ilyen került a mi újonnan épülő lakásunkba is. Az adott körülményeknek megfelelő kisautomata sokkal kisebb méretű volt, mint a motorvédő kapcsoló, és jóval olcsóbb is. A két eszköz lecserélésére vonatkozó újításumat elfogadták. Utána meg azt adtam be újításnak, hogy nem kell akkora lemezszekrény, mivel egy csomó hely üresen marad. Mázsa számra lehet megspórolni a vaslemezt. Ezt is elfogadták.

Ezért a két újításért több pénzt kaptam, mint több más új gyártmányért, melyekben tényleg komoly tervezői munka volt. Ilyenekre is sor került.

Szolgálati utak

Tojóházi vezérlőberendezésbe kellett szellőzés vezérlést kitalálni.

A ketreces tojóházakban, ami akkor kezdett széleskörűen elterjedni, 10-12.000 tyúk éli nyomorúságos életét. Egy ketrecben 4 tyúk van akkora helyen, ahol éppen elférnek. A ketrecen kívül egyik oldalon vályúban csordogál az ivóvíz, másik oldalon, futószalagon megy a kaja. Ami kell neki, kidugja a rácson a fejét és fogyaszt, ha váltani akar, a többiek teste fölött átgömöszöli magát a másik oldalra. A ketrec alja is rács, enyhén lejt egyik oldalra. A tyúk megtojja a tojást, az a lejtős rácson kigurul egy szállítószalagra, annak végén a leszedőasztalról lányok asszonyok kapkodják le a tojást. Naponta közel 10.000 darabot. A hét minden munkanapján. Egész évben. Éveken át. Ebbe hogyan nem örülnek bele, azt nem értem. A tojás alig szennyeződik ürülékkel, mert az a rácson át lepotyog, és egy gépezet kihordja.

Ha egy tyúk mondjuk 2 kiló, akkor ha 12.000-en vannak, az 24.000 kilót, azaz 24 tonnát tesz ki. A külső hőmérséklet nyáron 30-35 °C, amit a 38 °C testhőmérsékletű tyúkok úgy fűtenek tovább, mintha 24 tonna meleg fűtőtest lenne az épületben. A nagy

hőségbe vagy beledöglenek, vagy ha túlélük, akkor meg nem tojnak. Télen nem kell fűteni. A tyúkok teste a fűtőttest.

A tojóház két oldalán 24 ventilátor volt, amit nem lehet állandóan járítani, mert a külső hőmérséklet is változik, meg ha fölöslegesen mennek, akkor nagy lesz a villanyszámla meg a huzat.

Az volt a feladat, hogy a ventilátorok beállítható hőmérsékleten induljanak, ha a túlhőmérséklet csökken, akkor lassuljanak, majd álljanak le. A feladatot a célra tervezett elektronikával újításként megoldottuk. A berendezésből sorozatban 450 garnitúra készült exportra a Szovjetunióba. A mintadarabot nekünk kellett üzembe helyezni a telepítés helyén, a Moszkva melletti Tamilinban. Ez volt a Тамилинская птицафабрика – Tamilini Baromfigyár.

1972 nyarán Péter kollégámmal IL-18-as négymotoros propelleres repülőgéppel utaztam Moszkvába. Kifelé a fedélzeten összesen 4-en voltunk utasok. Akkor még légi terroristáknak se híre, se hamva nem volt. A pilóta fülke ajtaja békésen nyitva volt, láttuk a pilóták hátát. Megkérdeztem az egyik utaskísérőt, oda mehetek-e a pilótafülke ajtajához, szeretném közelebbről megnézni. Előre ment, megkérdezte a kapitányt, aki beleegyezett. Jó ideig ott támasztottam az ajtófélfát és nézelődtem.

Néhány napra a Jaroszlávszkaja szállodában voltunk elszállásolva. Dél körül érkeztünk, és nagy volt a meglepetés, hogy bár volt számunkra foglalt szoba, nem engedtek be. Valami engedélyt vártak a magyar kereskedelmi kirendeltségről, ami még nem ért oda. Telefonon érdeklődtünk, azt mondták, az orosz futárt reggel 9-kor küldték el az engedéllyel. Délután fél ötre ért oda. Lazán

közölte, dolga volt a városban. Innen pár nap múlva átköltöztünk a magas házba. Ez fogalom Moszkvában – a Высокий дом.

Moszkvát bemutató képeken gyakran látni egy a Moszkva folyó közelében lévő hatalmas, felfelé keskeny csúcsban végződő égbetörő épülettömböt. Állítólag a múlt század 30-as éveiben azért építették, hogy nehogy már csak az amerikaiaknak legyen felhőkarcolójuk. Nem tudom, mi minden lehetett benne, de a 20. emelet környékén, ahol laktunk, lakások voltak. Mi is egy rendes lakásban voltunk elszállásolva a magyar gépészmérnök kollégákkal együtt, akik a gépészeti berendezéseket helyezték üzembe.

Még egy sztori a magas házról – a budi. A lakásban volt egy icipici WC-fülke. Ha az ember hirtelen ült le, beverte a fejét az ajtóba. Belül az ajtón szemmagasságban ki volt ragasztva egy oroszul kézzel írt papír, amelyen az állt, hogy a használt WC-papírt legyen szíves a szemétkosárba dobni, hogy ne duguljon el a lefolyó. És tényleg ott volt a szemétkosár, tele szaros papírral.

A másik poén az utazás volt a munkahelyre. Reggelenként egy mikrobusz jellegű szolgálati kocsi jött értünk. Kinéztünk az ablakon, ha lent állt, lementünk és elindultunk. Egy szédületes öreg fazon vezette. Légcsőhurutja volt vagy mi a fene, de rendszeresen krákogott, és hatalmasakat túrházott. Be a pedálok közé. Ezt a műsort minden nap megismételte.

Igazán tartalmasan táplálkoztunk. Minden nap ugyanazzal. A tyúkokról tudni kell, hogy nem élnek örökké, pláne ha sokan vannak összezárva. Reggelenként a ketrecesorok között végigment egy állatorvos, és ellenőrizte az állományt. Ha olyan tyúkot látott,

amelyik bóklászott egy kicsit, arra rámutatott, a személyzet kivette, és keresztbe akasztotta a szárnyait.

Ugyanis ha a tyúk szárnyait a tövénél, a teste közelében keresztbe akasztják, nem tud lábra állni. Jobb, mintha összekötnék a lábait, és még spárga sem kell hozzá.

Később jött egy elektromos targonca, arra ráhajigálták a vergődő állatokat. Naponta úgy kb. 50-60 darabot. Kérdeztem, mi lesz velük. Délben majd megtudja – volt a válasz. Az üzemi konyhán semmilyen más kaja nem létezett, csak valamilyen módon elkészített tyúkhús, valami ismeretlen körettel. Az üzem összes dolgozója azt tömte magába. Azért meg lehetett enni.

Délután a kapunál erős ellenőrzés volt, mert vigyáztak a tyúkokra meg a tojásokra, de a mi kocsinkat – tudván, hogy külföldi vendégeket szállít – nem ellenőrizték. Elég pofátlanul visszaéltünk a vendégszeretettel, mert a szolgálati lakásban minden este rántottát vacsoráztunk. Három héten keresztül.

Természetesen Moszkva mindannyiunkat nagyon izgatott. Munka után és esténként maradt időnk arra, hogy ismerkedjünk a várossal, emberekkel és szokásokkal. Be is vetettük magunkat a sűrűjébe, és érdekes élményeink is akadtak.

Egyik szombaton valahova messzebbre akartunk eljutni. Úgy döntöttünk jobb, ha busszal megyünk. Egy jó széles sugárúton beálltunk a buszmegállóba, majd felszálltunk a beérkező rendes városi buszra, amely tele volt utassal. A kocsik nekilódult, és úgy ahogy kell, a következő megállóban meg is állt. Tovább haladván

aztán szépen lekanyarodott a főútról, tett a mellékutcákban egyikét cifra kanyart, és egyszer csak megállt a kocsiót közepén. A sofőr kiszállt, és beballagott az egyik lakóházba.

Telt-múlt az idő. A szűk utcában mögöttünk már összegyűlt jó pár kocsio, mert nem tudták a buszt kikerűlni, de semmi dudálás vagy elégedetlenség nem volt. Csodálkoztunk rajta, hogy az utasok részéről sem hangzott el egyetlen zűgolódó hang sem. Eltelt negyed óra, talán még több is, mire a sofőr előkerűlt, beűlt a helyére, és visszakanyarodott a főútra. A követkűző megállónál rendben megállt, mintha mi sem történt volna. – Ebédidő volt.

Государственный универсалный магазин – állami univerzális áruház, amit egyszerűen csak GUM áruháznak neveznek a kezdőbetűkből alkotott műszóval. Csak emlékeztetőűl: Moszkva akkori legnagyobb áruházáról van szó, amely a Vörös téren, a híres neves Lenin-mauzóleummal szemben lévő oldalon helyezkedik el. Kellemes látvány annak, aki csupa beton, bádog és némi üveg beépítésével épűlt áruházakhoz szokott. A bevásárló központok építői rácsodálkozhatnának, hogy egy áruház szemet gyönyörkűdtető épűletben is lehet. Az áruházról készűlt képen látható embertömeg a Lenin-mauzóleumra várakozó sor egy része.

A GUM-ban is elcsíptünk egy jó poént. Az áruház hatalmas volt, az árukészlet szerény, ami a városban minden más üzletre is jellemző volt. A moszkvaiak bevett szokás szerint, ami kapható volt, azt azonnal meg is vették, ha akadt rá pénzük, az általános áruhiány miatt. Akkor is, ha pillanatnyilag nem volt feltétlenül szükséges. Vidáman folyt a cserekereskedelem, el lehetett cserélni a szomszédal valami használható holmiért.

Bevetettük magunkat az áruházba, üzletről üzletre nézegettük a majdnem üres polcokat, mígnem hatalmas sorra bukkantunk.

Fúrta az oldalunkat a kíváncsiság, mi lehet a rendkívüli kínálat, amiért ennyi embernek megéri sorban állni. A nagy tömeg miatt egyszerűen lehetetlen volt az áru közelébe kerülni. Nem volt semmi sürgős dolgunk, és úgy döntöttünk, beállunk a sorba. A körülöttünk álló helybeliektől érdeklődtünk, miért állunk sorba, mire készségesen rávágták, hogy пудреница – pudrenyíca. Gőzünk nem volt róla, hogy az mi lehet. Jöttek újabb érdeklődők, és a halk sutyorgásból mindig áthallatszott a bűvös szó – pudrenyíca. Ahogy meghallották, ők is szótlanul beálltak a sorba.

50 méternyi sorban állás után, amikor már mindössze 2 méterre lehettünk az eladótól, a kabátszakajtó tömegből távozó boldog vevők kezében megláttuk a zsákmányt, a púderes dobozt. Azt a kis női kozmetikai kelléket, aminek a fedelében kis kerek tükör van, benne rózsaszínű púder, rajta egy pamacs. Természetesen mi is vettünk belőle, és ugyanúgy örültünk neki, mint többi sors-társunk, akik türelmesen végigállták a sort.

Egy másik alkalommal számunkra hatalmasnak tűnő sugárút közepén a záróvonalon békésen szunyókált egy merev részeg fazon. A kutya nem törődött vele. Két oldalt mellette ellentétes irányban 60-nal húzott el a kocsisor.

Hosszas próbálkozás után végül sikerült a napidíjat ajándékokra

elkölteni, amelyek közül a legemlékezetesebb két téliesített kezeltábas volt a gyerekeknek, amit addig nyúztak, míg ki nem nőttek.

Moszkvában volt egy állandó kiállítás, magyarul kb. Népgazdasági Kiállítás névre hallgatott. Itt találtunk rá a cirkoráma mozira, ami mindannyiunknak nagyon tetszett. 360°-os, tehát teljes kör alakú vászonra vetítettek 24 vetítógépből, mindegyikből a kör alakú vászon 1/24-ed részére. A néző így a cselekmény közepén állt. Az események dinamikusabb részeinél az egész közönség visítózni kezdett, ami nem a tetszésnyilvánítás jele, hanem ijedtség volt. Például messziről vágóban közeledett egy lovas hadsereg, kivont kardokkal, üvöltve, és az ember egyszer csak bent állt a roham közepén, elől, hátul, bármerre nézve mindenhol dübörgő lovak. Egy másik jelenetben motorcsónakba, vagy autóba került a néző, amely nagy sebességgel kanyarodott.

Úgy éreztük, mintha kiment volna a lábunka alól a talaj. A nézők az egyensúlyukért küzdöttek, miközben a lábuk alatt lévő mozdulatlan padlózaton álltak.

Véletlenül láttunk egy cirkoráma forgatást is. Egy autóra rögzített állványon körkörös elrendezésben 24 kamera volt. Így száguldoztak, csikorgó kerékkel a moszkvai forgalomban.

A tamilini kiküldetés után a következő fejlesztési témánk belföldi volt, és szintén szegény tyúkok gondjaival volt kapcsolatos, elsődlegesen azzal a céllal, hogy rengeteg tyúk ne dobja fel feleslegesen a talpát. A ketreces tojóház rémségeit az előzőekben már említettem, de a tyúkok élete akkor sem túl rózsás, ha a tojóházban nem ketrecekben, hanem mélyalmon tengetik életüket. Erre például akkor van szükség, ha keltetés céljára kell tojást termelni, mert akkor nem csak tyúk kell, hanem kakas is, és amit tőlük elvárunk, akkor működik a legjobban, ha szabadon mászkálhatnak. Az állatok sajnos nem gépek, bár néha annyi jelzőlámpával és nyomógommbal vesszük körül őket, hogy hajlamosak vagyunk a technológia érzéketlen elemeinek tekinteni.

Heves élettani reakcióik is vannak, ilyen például a menekülési ösztön. Ha valami váratlan esemény történik, akkor megrémülnek, valamelyik elkezd futni egy biztosnak vélt irányba, a többi meg utána, gondolván, hogy arra meg lehet menekülni. A gyakorlatban ez azt jelenti, hogy több ezer baromfi azonos irányba rohan. Az épületnek azonban hirtelen vége van, és a hatalmas tömeg egymásra rétegeződve tornyosul fel ott, ahonnan már nincs menekvés. Ilyenkor nem ritka a 100-as nagyságrendű elhullás.

A tojóházban mesterséges világítás van, és a réműletet kiváltó egyik ok a világítás ki-be kapcsolása. A feladat az volt, hogy készítsünk olyan elektronikát, ami a fényt az éjszakának megfelelő sötétből időben elnyújtva fokozatosan növeli, illetve fokozatos legyen az alkony besötétedésig. A berendezés innen kapta a nevét is, tojóházi alkonyító berendezésnek neveztük el. Programozható volt, mikor kezdődjön a hajnal és az esteledés.

Az állattartók tojáshozam növelő kísérleteket is folytattak vele. A tyúkok 26 óránként tojnak. Először kora hajnalban, mondjuk reggel 6-kor, másnap 2 órával később, reggel nyolckor stb. ez így megy tovább addig, amíg a tojás lerakása sötétedés utánra esne. Sötétedés után viszont nem tojnak, csak másnap reggel kezdik előlről a ciklust. A természetben mindez az igazi hajnalhoz és naplementéhez igazodik. A feltételezés az volt, ha nem 24 óránként követi egymást a reggel illetve az este, esetleg növelni lehet a tojáshozamot. A berendezés ezt is tudta, de nem tudom a tyúkok mit szóltak hozzá, mert a téma nálunk befejeződött, a többi az állattartók dolga volt.

Közben Klárinál befejeződött a GYES-korszak, és irodai adminisztrációs munkakörben neki is sikerült nálunk elhelyezkednie. Így együtt jártunk dolgozni, és cipeltük magunkkal a gyerekeket a vállalati bölcsödébe, mert akkor még olyan is volt. Ezek az utak elég kalandosak voltak. A munkaidő szigorúan 7-kor kezdődött, bélyegzőórával igazolt belépéssel. Munkahelyünk Angyalföldön a Csata utcában volt, a bölcsőde onnan gyalog jó 20 percnnyire. Ahhoz, hogy ezt a kört bejárjuk, beleértve a gyerekek bölcsődei

leadását is, hajnali 5 előtt kellett felkelni, és este 6 előtt nem is értünk haza. A 2-3 éves gyerekeket kézben cipeltük ki a nagyiccei hévmegállóig. Hazafelé, amikor már nem kellett rohanni, néha letehetjük őket, jöttek a saját lábukon, amíg bírták.

Sajnos rövidesen vége szakadt szerkesztői pályafutásomnak, bár azt a munkát igazán szerettem, és sikerélményben is bőven volt részem. A cég a tevékenységét egy elcsípett külföldi lehetőségből kiindulva fővállalkozás irányába bővítette. Mivel a megbízás lebonyolításához német nyelvismeretre is szükség volt, engem 1973 áprilisában szépen áthelyeztek az akkor alakult Vállalkozási Főosztályra koordinátori munkakörbe.

Egyike voltam azoknak, akik a tervezőintézetek, fővállalkozók, alvállalkozók és saját gyárunk kusza szövevényében terelgették az események alakulását a létesítmény megvalósulása felé, amiről sokan, akik részt vettek benne, talán fel sem fogták, mekkora fába vágták a fejszét. Mai értékre átszámítva milliárdos nagyságrendű létesítményről volt szó. Alumínium-hengermű épült az NDK-beli Nachterstedt településen.

Volt egy magdeburgi gépész fővállalkozó, annak egy berlini villamos alvállalkozója. Mivel ez a berlini cég éppen atomerőmű építéssel volt elfoglalva az NDK-ban, nem volt elég kapacitása, és az előtervek elkészítését kiadta egy budapesti tervezőintézetnek. Később rajtuk keresztül magyar kivitelezőt is kerestek. A tervezőintézettel korábban már más témákban is kapcsolatban álltunk, és minket javasoltak kivitelezőnek.

A végső felállásban a villamos berendezések tervezésével mi bíztuk meg az említett magyar tervezőintézetet, legyártottuk a berendezéseket, ami nem a mi profilunk volt, azt kiadtuk alvállalkozóknak, az egész cuccot kiszállítottuk Nachterstedtbe, és részben saját szerelőinkkel, másrészt a beszállító alvállalkozók szerelőivel beépítettük a létesítménybe. Az előkészítő tárgyalásoktól a végső befejezésig majdnem 5 év telt el. Böven akadt szervezni való. Ja, és közbe volt iktatva még mindkét országban egy-egy külkereskedelmi vállalat is, mert annak idején export témákat csak állami külkereskedelmi vállalatok közvetítésével lehetett lebonyolítani a két ország között.

Kezdetben, amikor még csak tervezés folyt, össze-vissza rohangáltunk Berlin, Magdeburg, Nachterstedt és Budapest között. A Vállalkozási Főosztályon volt még egy kolléga osztályvezetői beosztásban, aki tudott németül. Felváltva minden kiutazást kísérnünk kellett, egyrészt tolmácsként, másrészt cégünk hivatalos képviselőjeként. Kb. 30-ig számoltam különböző repülőtereken a felszállásaimat, utána elvesztettem a fonalat.

Olyan tempóban követték egymást az események, hogy kalandozásokra nem sok lehetőség maradt. Volt néha jó poén is, ezek közül elmondok egyet.

Egy nyugat-berlini beszállítónk is volt, a néhai AEG egyik gyára. Az már önmagában mesébe illő, hogy nagy értékű berendezést vettünk nyugatnémet márkáért, és eladtuk rubelért az NDK-nak, de most nem ez a téma. Szükség volt rá a biztos sikerhez.

Néhány napra három tervezőt kellett kikísérnem nyugat-Berlinbe.

A híres Kurfürstendamm sugárúton foglaltak nekünk szállást, történetesen egy egyházi kezelésben lévő szállodában. Szerény szobák, a falon kereszt, az éjjeli szekrényen biblia. Nem túl messze a szállodától pedig ott sétáltak az örömlányok kuncsaftra vadászva. Egyik este a szálloda felé közeledve barátságosan szólt hozzánk az egyik: „Brauchen die Herren Gesellschaft?” – Óhajtanak társaságot az urak?

Megálltunk, és jókedvűen kezdtünk tanakodni, vajon itt a konvertibilis valuta világában mennyibe kerülhet egy fuvar. Csak úgy pusztán kíváncsiságból, senki ne gondoljon semmi komolyra.

Hirtelen közbeszóltam, semmi gond fiúk, mindjárt megkérdezem. A társaságból a legszolidabb, a Gyuri megállt, és elkezdett toporogni, hogy ne hülyéskedjek, tök ciki az egész. Olyan bajban volt, mintha őt küldték volna oda érdeklődni, miközben én már elindultam a minket megszólító hölgy felé.

Üdvözöltem és megemlítettem, hogy a fal túloldaláról jöttünk, sőt nem is innen kelet-Berlinből, hanem Magyarországról, és bár a hazai árfolyamról van némi fogalmunk, de hogy itt mennyi lehet, éppen azon derültünk az imént. Bár kuncsaftok biztosan nem leszünk, de egy jó sztorival mindenképpen gazdagabbak, ha megmondja mennyi. 62,50 DM, hangzott a barátságos válasz. Ez meg hogy jött ki? – kérdeztem, mert az aprópénzt nem tudtam mire vélni az összeg végén. A részletekbe is beavatott: 30 a fuvar, és 32,50 a szálloda.

Mertük remélni, hogy nem a szent életű szállodára gondolt, ahol mi is kb. ennyit fizettünk a szobáért.

Három év külszolgálat

Ismét megtörtént, amiben egyszer már részem volt. Piszokul megdagoztam egy lakásért, és mire kész lett, megint nem lakhattam benne. Alig kaptuk meg a lakhatási engedélyt az emelet-ráépítésre és kezdhettük meg esténként még hiányosan berendezett, de már saját lakásunkban álomra hajtani a fejünket.

Külföldre irányuló munkánk olyan előre haladott állapotba került, hogy meg kellett nyitni a helyszíni kirendeltséget. Ezzel kapcsolatban 1974 nyarán munkaszerződéselem az alábbiak szerint módosult:

„Értesítem, hogy 1974. VII. 1-i hatállyal az eddigi munkájának elismerése mellett – főnökei javaslatára – megbízom a Vállalkozási Főosztályon belül a nachterstedti kirendeltség műszaki vezető mérnöki teendőinek ellátásával ... X.Y. igazgató.”

Előzetes megbeszélésen a kikötésem az volt, hogy a megbízást csak akkor vállalom el, ha a családom is velem jöhet, éspedig úgy, hogy a feleségem nem családtagként, hanem saját maga is önálló vállalati kiküldöttként tölti kint szolgálati idejét, a gyerekeim pedig Nachterstedtben óvodába járhatnak. Ebben meg is egyeztünk. A gyakorlatban jövedelem szempontjából ez azt jelentette, hogy mind a ketten tovább kaptuk Magyarországon a rendes havi fizetésünket, az NDK-ban pedig a tartós külszolgálatnak megfelelő napidíjunk volt, ami Klári részére 960,- az én részemre 1200,- DM havi ellátmányt jelentett. Összjövedelmünk így a korábbiakhoz képest több mint a duplájára emelkedett.

Persze nem a mesék világába utaztunk, az üveghegyen túlra. Aki irigykedve gondol egy ilyen kiküldetésre, annak csak azt tudom mondani, előbb próbálja ki.

Irigykedőkben nem volt hiány. Mindjárt kedvenc Vili kollégám, a másik németül tudó, aki ráadásul osztályvetető volt, én meg sima beosztott, rögvest el is rohant panaszkodni az igazgatóhoz, hogy ő nem így gondolta, mert annyit dolgozott, megérdemelné, hogy ő legyen a kiküldött. Vilikém, hangzott a válasz, azért neveztelek ki osztályvezetőnek, hogy itthon egyengessed a létesítmény sorsát, a Nagy Karcsit meg azért, hogy levezesse a helyszíni szerelést. Minden esetre Vilikém soha többet nem volt barátságos velem, miközben továbbra is még évekig egymásra voltunk utalva.

Nachterstedt egy 1500 főnyi lakossal rendelkező, eredetileg bányász település volt Quedlinburg közelében. Néhány évtizeden át külszíni barnaszénfejtés folyt itt, amíg a lelőhely ki nem merült. Mivel a szénbánya leállása az egész települést munkanélküliséggel fenyegette volna, ami az NDK-ban akkor ismeretlen fogalom volt, elhatározták, hogy állami beruházásban építenek egy alumínium hengerművet. Ez volt a Leichtmetallwerk Nachterstedt – Nachterstedti Könnyűfémű. A kezdőbetűkből alkotott műszóval mindenhol csak LMW-ként emlegették.

A cégünk által elvállalt munka nagyságára jellemző, hogy a legnagyobb munka idején, a mi kirendeltségünkön 120 fő volt a létszám, de volt még egy csomó lengyel és német szerelő is.

1974 szeptemberben utaztam ki néhány napra, a munkaterület átvételére, majd két hét múlva a családdal együtt végleg.

„Platz der Freundschaft 12/7” – Barátság tere 12/7 – volt a lakás-
címünk. A beruházás keretében építettek öt új panelházat is az
LMW későbbi üzemeltetői számára. A 2 és fél szobás lakásokból

bebútoroztak any-
nyit, amennyi a
beruházást kivi-
telező dolgozók
létszámhoz szük-
séges volt. A ma-
gasabb beosztású
tartós kiküldöttek,
akik családjukkal

együtt érkeztek, mint mi is, önálló lakást kaptak, a rövidebb ideig
kint tartózkodó szerelők 5-en laktak egy lakásban.

A lakásokért nem kellett lakbért
fizetni. Szociális ellátásunkról a
Gerlinde keresztnevű végtelenül
szimpatikus hölgy gondoskodott,
aki később főnököm, a magyar
kirendeltség vezető felesége lett.

Tudta, hogy 4 éves ikrekkel uta-
zunk, az emeltes ágygal beren-
dezett gyerekszobában a gyere-
keket az ágyakra helyezett egy-
egy macival várta.

Bár a gyerekek a magyarországi óvodába járás miatt már elég harcedzettek voltak, azért az idegen óvodában az első napokban nagy volt a bömbölés. Tante Heike, az egyik jól megtermett, kb. 120 kilós óvónéni ölében eltöltött néhány nap után lassacskán beletörődtek az új helyzetbe.

Pár hét elteltével már szépen kezdtek németül beszélni, fél év múlva pedig helyi dialektusban gond nélkül dumáltak a velük egykorú német gyerekekkel.

Délutánonként a faluval ismerkedtünk. A baloldali képen a tanácsháza, a jobboldalon pedig egy jellegzetes helybeli családi ház látható. A településen négy üzlet volt. Élelmiszerbolt, hentes,

pék, és egy általános vegyesbolt. Volt még posta és általános iskola, meg egy poliklinika is.

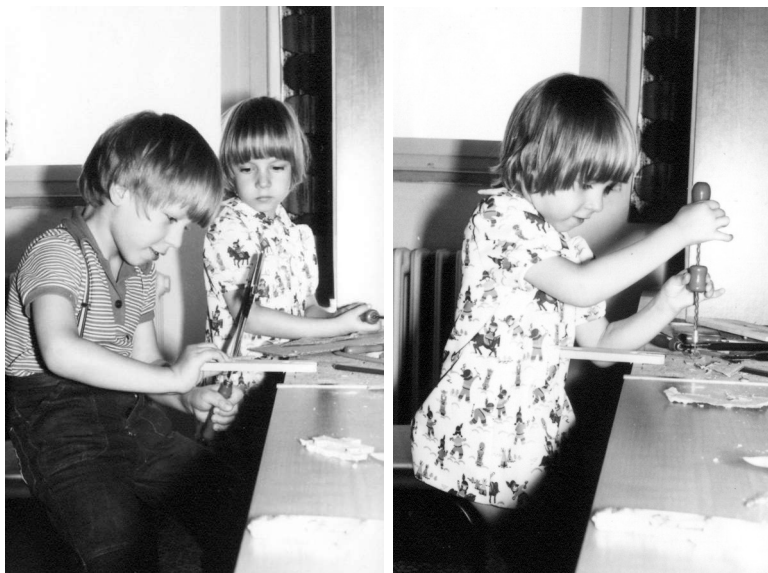
A meglepően jó orvosi ellátás mindenféle szakorvosi rendelésre is kiterjedt, a fogászattól a nőgyógyászatig minden ott volt helyben, ami meglepő egy 1500 fős településhez képest. Nekünk természetesen ingyenes orvosi ellátás is járt.

Távolabbra kocsni nélkül csak vonattal juthattunk el. A vonatközlekedés azért volt problémás, mert a menetrend nem a mi szabadidőnkhez igazodott, hazafelé pedig az üzletzárások időpontja és a menetrend szintén nem nagyon akartak egymásra találni.

A lakást nem volt nehéz megszokni, annyira be volt rendezve. A konyhaszekrény tele volt edényekkel, mosógép, ágynemű, minden rendelkezésre állt ahhoz, hogy otthonosan érezzük magunkat. Számomra az otthon töltött órák szokatlan változást jelentettek, mert korábban megállás nélkül rohagáltam szabad időmben is, mint pók a falon. Építkezés, külföldi ösztöndíj, katonaság, újabb építkezés nem

tették számomra lehetővé, hogy hazamegyek, leülök a fotelba, és pihengetek. Az új helyzetben délutánonként akadt idő arra is, hogy a gyerekekkel rendszeresen foglalkozzak.

Nagy lelkesedéssel aprították, fúrták az anyagot, és egyre ügyesebbek lettek. Közösén elkezdünk várat építeni.

A gyerekszobában lévő szekrény alsó részéhez, amelynek az alsó képen nyitva van az ajtaja, külön történet tartozik. Klári volt otthon a Zsuzsival, és úgy gondolta, kicsit kiszellőztet. Kinyitotta az ablakot, és kiment a konyhába. Rövid idő elteltével visszatért a szobába, hogy becsukja az ablakot. Megdöbbenven vette észre, hogy a Zsuzsi eltűnt. Odarohant a nyitott, harmadik emeleti ablakhoz, kinézett, hogy nem zuhant-e ki, de nem látta sehol. Rémműlten kiáltozni kezdett, Zsuzsi, Zsuzsika hol vagy? Vékony hangocska válaszolt, mintha a hang messziről jött volna: Itt vagyok a szekrényben. Bemászott a szekrénybe, és belülről magára húzta a tolóajtót.

A gyárban nagy volt a hajtás. Klári a raktárunkban a raktáros mellett adminisztrátorként dolgozott, a nagymennyiségű Magyarországról beérkező anyag nyilvántartásával foglalkozott és szükség szerint segített a raktárosnak is.

Nekem mindenből kijutott, amiben az embernek része lehet egy nagy értékű épülő létesítmény műszaki vezetőjeként. Megbízásunk mindenre kiterjedt, ami a létesítmény technológiai részében villanyárammal működött, kezdve a berendezések energia ellátásától, az automatikus vezérlésükig.

Az alumínium lemezt 10 mm vastagságú, feltekeresztelt öntött lemezből hengerléssel alakították a szükséges vastagságúra, ami akár 1 mm-nél vékonyabb is lehetett. A tekercsek súlya több tonna, így minden, ami anyagot mozgatott, hengerelt, hosszában hasított és keresztben darabolt, robosztus méretű volt.

A kivitelezés technológiai egységenként lépésekben történt, és általánosan jellemző volt, hogy egymás közvetlen közelében dolgoztak eltérő szakterületek és cégek munkatársai. A balesetek, géptörések elkerülése érdekében folyamatosan kellett gondoskodni munkaterületek átadás-átvételéről a beruházó, az építész kivitelező, a gépészeti berendezések szállítói és közöttünk. Célgünket képviseltem ebben a zűrzavarban. Feladatomból volt még részvétel a koordinációs értekezleteken, a munkavédelem biztosítása, a szükséges egyeztetések lefolytatása a magyarországi anyavállalattal, továbbá kapcsolattartás az NDK hatóságaival, vámszerveivel.

A munka ütemezése nagy figyelmet igényelt, a segédanyagokat és a gyáron belüli szállítási feladatokat a német beruházó biztosította, az ezzel kapcsolatos igények bejelentése is hatáskörömbé tartozott. Saját dolgozóinknak baleset- és anyagi kár veszélye miatt tilos volt közvetlen egyeztetést folytatni a német beruházóval és más jelen lévő cégek képviselőivel. Ezt a szabályt azonban nem mindig tartották be, lett is belőle jó pár balhé.

Volt egy főművezetőnk, a Pista bácsi, aki nem nagyon hagyta irányítani magát. Alap hangereje az üvöltés volt, szerény végzettsége valami kisebbségi érzést válthatott ki belőle, mert kedvenc mondása az volt, hogy én is vagyok olyan mérnök, mint ti, mert engem az élet tanított. Különben évtizedeken át kábelfektető csapatok és külső szerelők művezetője volt, németül nem beszélt, de ez nem akadályozta abban, hogy német és lengyel környezeté-

ben kézzel-lábbal ne ártsa bele magát mindenbe, ami nem is tartozott a hatáskörébe.

Egy alkalommal az egyik sínpincében festés előtti zsírtalanításhoz oldószerre volt szüksége. Bejött az irodába, hogy mosóbenzin kellene. Telefonáltam a beruházó raktárába, ahol közölték, hogy éppen elfogyott, de hozatnak, és ha megérkezett, szólunk. Az öreg erre kirohant, és mint egy elszabadult ágyúgolyó, száguldózott raktárról raktárra, és nyelvtudás hiányában mutogatva próbálta megértetni magát, hogy mi kellene neki, mígnem az egyik cégnél kapott 20 liter valamit, azzal hogy ez is jó a zsírtalanításhoz.

Lement a pincébe, és kiadta az utasítást, hogy fogjanak hozzá, itt az oldószer. Akkor tudtam meg, hogy baj van, amikor halálra rémülten berohant az irodámba, hogy hívjam azonnal a mentőket, mert sorban ájulnak el az emberek, van olyan is, aki leesett a létráról. Nyolc embert vittek a mentők mérgezési tünetekkel kórházba. A folyadék, amit mosóbenzin helyett a zárt pincetérben kiosztott, széntetraklorid volt. Egy erősen illékony folyadék, ami belélegezve kábult állapotot, rövid időn belül eszméletvesztést idéz elő. Mázlink volt. Nem törte össze magát senki, az emberek a kórházban estére kezdtek jobban lenni.

Pista bácsi körül valahogy mindig balhé kerekedett. Szerelőivel elosztószekrényt kellett telepítenie az egyik helyiségben. A szekrény 20 centivel magasabb volt, mint a bejárati nyílás. Anélkül, hogy bárkivel egyeztetett volna, egy szakit ráállított, hogy elektromos bontókalapáccsal véessen le 20 centit a beton áthidalásból.

A terhelésre méretezett áthidalásból! Amikor előmeredezett a betonból a vasalás, azt lángvágóval levágatta. Nekem maradt a megtisztelő feladat, hogy megnyugtassam az építész kivitelező és a beruházó őrző képviselőit. A szerelési napló meg csak telt a vadnál vadabb bejegyzésekkel.

Volt, amikor az egyeztetés hiánya súlyos anyagi kárt eredményezett. Nagy villanymotorok forgórészei érkeztek Magyarországról vasúton. Akkora, hogy kettő fért el egy vagonon. A kirakodást a beruházó szállítómunkásai végezték, a gyár saját darujával, de idegen árút csak akkor mozdíthattak meg, ha a címzett cég felelős képviselője is jelen volt a rakodásnál. A szállítási osztálynak jeleznie kellett, hogy az iparvágányon vagonot tolnak be, hol kell megjelenni a kirakodáshoz. A vagonok miatt örök dili volt, mert ha a vasúttársaság 4 órán belül nem kapta vissza üresen, akkor kötbért kellett fizetni.

A hír, hogy valami érkezett, csak úgy szájról szájra terjedve ért utol, hivatalosan nem értesített senki. Kíváncsiságból nekiindultam, hogy utána nézzek, de mire megtaláltam a portékát, addigra már megtörtént a baj. A német rakodómunkások saját szakállukra leszedték a vagonról anélkül, hogy a címzett képviselőjeként jelen lettünk volna, tudva, hogy mit fognak felemelni, és hol vannak a veszélytelen függesztési pontok. A darukötéllel nem jó helyen emelték fel a terhet, és a kötél mélyen behatolt a forgórész réz tekercselésébe. Úgy megrongálódott, hogy vissza kellett küldeni Budapestre a hiba kijavítására a gyártó cégnek.

Voltak olyan sztorik is, amelyek inkább a jó balhé vagy jó poén kategóriájába tartoztak.

Ilyen volt a TV antenna esete is. Annak idején, amikor Németország még megosztott volt, az NDK állampolgárai nem nézhettek nyugati TV-adásokat. Erről úgy gondoskodtak, hogy a központi antennánál, mint amilyen a panelházakon is volt, hangolt szívókörrel kiiktatták a nyugati adók frekvenciáit, barkácsolt antennákat tilos volt felszerelni, mert leszedették. A mi lépcsőházunkban is csak az NDK TV-állomásai voltak foghatók, holott a ház tetején hatalmas antenna virított.

Ahol antenna van, ott jel is van gondoltam, mert nem volt túl nagy a távolság a határhoz nyugat-Németország felé. Egy másik műszaki kollégámmal nekiláttunk a probléma megoldásának. Az antennavezeték nyomvonalát követve feljutottunk a panelháznak abba az alacsony zárt terébe, amely a legfelső szintű lakás plafonja és az épület födémlemeze között van, és meg is találtuk a varázsdobozt a tetőantenna alatt. Egy mozdulat a csavarhúzóval, és a szívókör már félre is volt hangolva. Attól kezdve békésen nézegettük a nyugatnémet ARD TV-csatornát is.

Az üzletekben gyakran beszélgettem az eladókkal, a korábban elszigetelt kis faluban kuriózumnak számított, hogy messziről jött emberekkel lehet szót váltani. Egy alkalommal a hentesnél, ahol rendszeresen vásároltunk, az eladó hölgy megkérdezte, hogyan lehet, hogy a magyarok ennyi kutyát hoztak magukkal. Azt hittem, nem jól értem a kérdést, de amikor a részletekbe is belementünk, kiderült, szédületesen megnőtt a pacal iránti igény.

A helybeliek ugyanis pacallal csak a kutyáikat etették, nem minősült emberi tápláléknak.

A felvágottak vásárlása körül is akadt vicces félreértés. A németek a felvágottnál nem a dekagrammot, hanem a grammot használják mértékegységként. A felvágottas pultnál tehát például azt kell mondani, hogy kérek 100 gramm párizsit. Odaáll erre a magyar, elkezd handabandázni, és kézzel még mutatja is, hogy 10, amit meg mond, hogy dekagramm, abból meg úgyis csak a gramm jön át, mert a dekáról meg a német eladónak nem ugrik be semmi, és végképp nem érti meg, hogy egy felnőtt ember vacsorára hogy érheti be 10 gramm párizsival.

A tojás árusításánál a németeknek volt egy nagyon tiszteletre méltó szokásuk, ugyanis kilóra adták, nem darabra, így senkit nem lehetett átvágni azzal, hogy darabban elszámolva kapott mondjuk 10 apró tojást. Papírzacskókba különböző darabszámokban tojást raktak, a zacskót lezárták, megmérték, és a kilónkénti egységár alapján ráírták, hogy mennyibe kerül. Így volt kirakva az önkiszolgáló boltban a polcra. Rajta az ár, pl. 2,34 DM.

A kint dolgozó magyar szerelők és családtagjaik nagy része nem tudott németül. A vásárlásokat nagy mutogatások kísérték. Az egyikük fokhagymát akart venni, de sehogyan sem tudta megértetni magát. Az ürge valószínűleg nem volt nagy harcos a magyar nyelvtan terén sem, elszántan foghagymára gondolt, és bőszen kocogtatni kezdte a fogait. Az eladó döbbenettel próbálta értelmezni a helyzetet, mire gondolhat a vevő, egyre csak azt hajtogatja, foghagyma, foghagyma, és körömmel kocogtatja a fogait.

Addigra, mire első alkalommal szabadságra jöttünk haza Magyarországra, összegyűlt annyi pénzünk, hogy tudtunk venni egy autót. Mivel an-

nak idején új autóra éveket kellett várni, csak használt kocsi jöhetett szóba. A rendelkezésre álló rövid idő ellenére sikerült venni egy egyéves Zsigulit, ami 18.000 km-t futott. Visszafelé már autóval mentünk, és kitégült a bennünket körülvevő világ.

Külföldi cég vezető munkatársaként rendszeresen meghívott vendégek voltunk különböző állami ünnepek alkalmából rendezett rendezvényeken. Egyik november 7-e alkalmából tartott szónoklatok befejezése után a járásból meghívott vezetők és néhány magas rangú szovjet tiszt társaságában még egy másik rendezvényre is elvonultunk, ami a dolgozók szélesebb tömegei számára nem volt publikus.

Így jutottam el a Harz hegység egy elzárt területén tartott agyagalamb lövészetre, amely hatalmas katonai sátorban felállított, roskadásig megrakott terülj-terülj asztalkámmal kezdődött. Kaja-pia korlátlan mennyiségben. Amikor a hangulat már kellő magasságokba hágott, elvonultunk lövöldözni.

Ennyi, többé-kevésbé részeg pacáknak hogy lehet éles lőfegyvert adni a kezébe, azt máig nem értem, de megtörtént, és vidám hangulatban kezdtünk puffogatni a röpködő bigyók után. Ha valaki még nem tudná, az agyaggalamb lövészetén agyaggalamb ugyanis nincs egy szál se. Van egy hajtógép, ami tenyérynyi átmérőjű, kb. 1 cm vastag agyagkorongokat hajigál ki nagy erővel a közelből, ezek tünedeznek el szép ívben a messzi távolban. Aztán lödd le, ha tudod. Ahhoz, hogy az ember sörétes puskával célba találjon, különben nem kell komoly mesterlövésznek lenni. A rengeteg sörét spriccel szanaszét, valamelyik véletlenül csak célba talál. A kellő mennyiségű alkohol meg biztosan azért kellett, hogy a nyamvadt korongokat galamboknak lássuk.

Közben, ahogy telt-múlt az idő, a semmiből egymás után bontakoztak ki az épülő létesítmény egyes technológiai egységei.

Alvállalkozóink is szorgalmasan szállítottak, és a vállalt határidőnek megfelelően hírt kaptunk nyugat-Berlinből, hogy elkészültek az általunk rendelt berendezések. Az átvétellel magyarországi főnökeim engem bíztak meg. Ez így első hallásra egyszerűnek tűnik. Az emberiség azonban rengeteg pénzt és időt kénytelen azoknak a komplikációknak az elhárítására fordítani, amelyeket saját maga idéz elő. Így volt ez ebben az esetben is.

A Nachterstedt-Berlin távolság nem túl nagy, kb. 150 km. Épeszű viszonyok között az ember időben autóba vágja magát, reggel 9-kor már ott is van, ahol lennie kell, rendesen megnézi a cuccot, aláírja a jegyzőkönyvet, és rögvest kotródik is haza, mert dolga van. Ott és akkor azonban nem ez volt a módi.

Először is nyugat-Berlin egy gyanús, ellenségnek tekintett másik országhoz tartozott. Oda nem lehetett csak úgy átugrani. A komplikáció mindjárt az útlevéllal kezdődött. Szolgálati útlevelemet, amellyel korábban a tervezőket kísértem nyugat-Berlinbe, hazakerkezés után rögtön el is szedték. Nyugatra másfajta útlevéllal lehetett utazni, nem olyannal, mint az NDK-ba. Éppen aktuális bordó útlevelem csak a szocialista országokba volt érvényes. A másik, barna színű világ-útlevéllal mindenhová mehetett az ember, ahová a fogadó ország hajlandó volt beengedni.

Tehát barna szolgálati útlevéllal volt szükségem. Ezért előbb haza kellett jönnöm Budapestre. Ezzel meg is volt az első 1000 km. Vadi új, csoda útlevelemmel, amire persze azért egy ideig várnom kellett, miközben a családom szolgálati helyemen az NDK-ban tartózkodott, már indulhattam is Berlinbe, ami újabb 1000 km. Ezzel az útlevéllal viszont az NDK-ból nem lehetett kilépni, mert az NDK hatóságai úgy gondolták, hogy rajtuk keresztül nyugati célországba csak úgy egyszerűen ne mászkáljon át senki.

Tehát pár utcasaroknyi távolságra érvényes útlevéllal kelet-Berlinből nem sétálhattam át nyugat-Berlinbe. Ehhez a manőverhez az NDK illetékes hatóságaitól a magyar útlevéllal be kellett szerezni még egy „Passierschein” – kilépési engedély – becenevű sajtécédulát is. De nem ám nekem az utazónak, mert esetleg még össze-vissza hazudozok, hogy miért akarok átmenni, hanem erre ki volt találva egy megkerülhetetlen szolgálati út:

A Magyar Nagykövetség mellett működött a Magyar Kereskedelmi Kirendeltség. Szép nagy irodaház a Brandenburgi kapu tövében,

tömve a magyar külkereskedelmi vállalatok jeles megbízottaival, akik otthoni szorgos munkával több éves külföldi kiküldetést érdemeltek vagy kapartak ki maguknak. Tehát ide bebattyogtam a kilépési engedélyért, a mi cuccunkat importáló Transelektro külkereskedelmi vállalat megbízottjához, aki ezt addigra már a követtség közbeiktatásával beszerezte. Levágott egy kemény dumát, miként kell külföldön viselkedni, képviselni a Magyar Népköztársaságot, és mit várnak el tőlem, majd átadta a kilépési engedélyt. Azzal bocsátott utamra, hogy amikor visszafelé jövök, jelentkezzen nála, mert csak akkor hiszi el, hogy nem maradtam kint, ha saját szemeivel győződik meg róla.

Végre tehát nekiindulhattam a határátlépésnek. Az AEG-vel telefonon megbeszéltük, hogy gyalog megyek át, a nyugati oldalon várnak rám, és kocsival visznek tovább. A határátkelő a Friedrichstraße közepébe volt belerondítva, de szó szerint. Korábban már több NDK-s állampolgár áttört ezen az átkelőhelyen. Volt, aki például egy lapos sportkocsival áthajtott a sorompó alatt. A kocsit egy kicsit még laposabb lett, mire a határőrök magukhoz tértek, addigra a menekült már nyugat-Berlinben volt. Ezért a szervek komolyabbra vették a figurát. Az utcát betontömbökkel cikk-cakkosították, és újabb sorompót is beiktattak.

Ebbe az oroszlanbarlangba sétáltam be gyalogosan. Jól megnéztek, jól átnéztek, kikérdeztek, rengeteget stempliztek, aztán mehettem. Néhány lépés, és nyugaton voltam, a sokak által áhított szabad világban. Semmi cirkusz, semmi kérdés, semmi stempli, semmi sorompó. Egy bódé azért volt. Annak az ablakán

két bakancs lógott ki. Mögötte megpillantottam gazdáját, az amerikai katonát is. Színes képeslapot lapozgatott, és széken üldögélve úgy helyezte kényelembe magát, hogy a lábait felrakta az ablakpárkányra. Unottan intett, mehetek. Ez volt a „Checkpoint Charli” az amerikai zóna keleti szélén 1976-ban Berlinben.

Dél előtt 10 óra körül volt. A berendezések átvételét hamar megajtottuk, és szépen megebédeltünk az üzem éttermében. Amíg írták a jegyzőkönyveket, elbeszélgettünk. Többek között azt is megkérdezték, nincs-e kedvem kint maradni, és náluk dolgozni. Gyökereim azonban nagyon keleten voltak, és elég erőt éreztem magamban ahhoz, hogy a nehezebbet válasszam és hazatérjek. Így hát megköszöntem szíves ajánlatukat, búcsút vettünk, és délután 2 óra körül nekiindultam a hazafelé vezető útnak. 3 órára értem vissza kelet-Berlinbe. Az instrukciók szerint ekkor kellett volna bemennem a Transelektro képviselőjéhez jelentkezni, hogy visszajöttem. 4-kor azonban indult egy vonat, amivel este 7-re Nachterstedtben lehettem. Ez azt jelentette, hogy hosszú rohangálás után végre megint békésen a családommal vacsorázhatok. Ha viszont pofavizitre megyek, szállodában kell eltöltenem egy éjszakát, és egy nappal később érek haza. Úgy döntöttem, hogy a családom jobban érdekel, mint a Transelektro képviselője, és szépen felszálltam a vonatra. Ebből aztán marha nagy balhé lett.

Reggel 7-kor, ahogy szoktam, már bent voltam a gyárban, és első dolgom az volt, hogy küldtem egy telexet Berlinbe, hogy visszajöttem, itt vagyok, dolgozok, üdv, stb. Nahát ez nem volt elég. Mert hogy én mit képzelek magamnak. Meg tényleg visszajöttem?

Esetleg cinkostársam küldte nevében a telexet, hogy ködösítsen, én meg leléptem? A kereskedelmi kirendeltségen állítólag nagy izgalom támadt, hogy szolgálati út közben meglépett egy vállalati kiküldött. A végén kaptam egy írásbeli fegyelmet, amin kórusban jót röhögünk, az élet meg ment tovább.

Azon a nyáron a szüleim nagy útra szánták magukat. Ők, akik nem utaztak soha sehová, kijöttek az NDK-ba meglátogatni bennünket. Kocsival mentem eléjük Drezdába, így utazásuk viszonylag egyszerű volt, Budapesten felszálltak a vonatra, Drezdában pedig ott vártam őket a pályaudvaron. Nachterstedtből aztán sokfelé elmentünk kirándulni. Egy gyönyörű kisváros a közelben, amelynek műemléki restaurálásán éppen akkor dolgoztak lengyel restaurátorok, emlékezetes úti cél volt. Quedlinburg főterén:

Ami a háttérben látható, az nem díszlet. Ezek több száz éves lakóházak Quedlinburgban, amelyek úgy vannak restaurálva és korszerűsítve, hogy ma is laknak benne.

Nachterstedt a Harz hegység közelében van, ahol számos látnivalót találhat az érdeklődő turista. Ezek utazási irodák kínálataiban is szerepelnek. Nem kellett túl messzire mennünk ahhoz, hogy szépséges erdők sűrűjében találjuk magunkat, ahol ráadásul a turisták fogadására is színvonalasan felkészültek. Az akkori ottani állami árszabályozásnak köszönhetően teljesen mindegy volt, hogy az ember a városban, vagy egy hegy tetején magányosan álló vendéglőbe vagy büfébe tért be, mindenhol szinte közel azonos, elfogadható áron lehetett fogyasztani. Igazán nem jelentett anyagi megpróbáltatást, ha egy többtagú család nem otthon vacakolt a vasárnapi ebéd elkészítésével, hanem betért egy vendéglőbe. Mi is gyakran éltünk ezzel a kellemes lehetőséggel.

A gyerekek legnagyobb örömeire szépen rendbe hozott régi várakat is megnéztünk, így számukra a mesevilág egy epizódja vált

eleven valósággá. Lakóhelyünk közelében állt Falkenstein – sólyomkő – vára. A régi várvédők egyik trükkje az volt, hogy a várba csak egy parányi bejáraton át lehetett bejutni, és ez a bejárat a vár oldalában jó magasan volt elhelyezve. Egy keskeny falépcsőn lehetett megközelíteni. Így a várat könnyebben lehetett megvédeni. Ebben a bejáratban a Mama alig fért el.

A szülői látogatás végét ért, ők hazatértek Magyarországra, mi pedig visszazökkentünk a megszokott mindennapi rohanásba, amiből felüdülést továbbra is a hétvégi kirándulások jelentettek.

A gyerekek az eltelt idő alatt úgy megtanultak németül, hogy kifejtésük, szókincsük megfelelt a helybeli gyerekekének. Az óvodával, illetve a vezető óvónővel támadt egy kis problémánk. A hölgy és az egyik családtagként

kint tartózkodó magyar feleség, aki állítólag szintén óvónő volt, összehaverkódtak és kitalálták, hogy a magyar óvodások részére külön csoportot hoznak létre, és majd a magyar nő lesz az óvónőjük. Ez nekem nagyon nem tetszett, mert nem akartam, hogy a magyar gyerekek a németektől teljesen elkülönüljenek, és ezt a véleményemet ki is nyilvánítottam. A vezető óvónő azonban megmakacsolta magát.

Bár nem szívesen tettem, de kénytelen voltam átnyúlni a feje felett. Így aztán igen csak elcsodálkozott, amikor az illetékes tanács oktatási osztályáról megtiltották neki, hogy a magyar gyerekeket elkülönítse. Ezért egy csapásra ketten kezdtek el utálni, a vezető óvónő, és a magyar hölgy, aki ezek után nem lehetett óvónő Nachterstedtben, ami engem túlzottan nem érdekelt.

Két évre tervezett kiküldetésünk a vége felé közeledett. Megkezdődtek az általunk szállított berendezések üzemi próbái a gépészeti berendezésekkel együtt. A gépekre felkerültek a több tonnás alumínium tekercek, az üzembehelyezők szorgalmasan végezték a finombeállításokat. Ez a művelet hetekig eltartott.

Egy alkalommal más cégek vezetőivel közösen rutin bejárás voltunk. A hengerállványon éppen akkor hengerelték az első tekerceket, ami elég látványos dolog. Olyan, mintha kicsit elszabadulna a pokol, már ami a hatalmas zajt és az ember számára nehezen felfogható erőket illeti. Megálltunk néhány szót váltani az aktuális problémákról, amikor a hengerelt lemez elszakadt. A nagy sebességgel mozgó anyagot fizikai lehetetlenség azonnal leállítani, így a hengerek bemeneti oldalán hatalmas anyagtorlódás keletkezett, és a munkahengerek közül lángnyelvek csaptak fel.

Lemzshengerlés közben keletkező tűz nem számít rendkívüli eseménynek. Kenőanyagként olajos emulziót használnak, ami nagyméretű gyűjtőtálcára folyik le. Hengerlés közben hő is keletkezik. Ehhez még az a hő is hozzájárul, ami az anyag elszakadásakor a begyűródött lemez súrlódása miatt lép fel.

A hengerállványok ezért automatikus, széndioxid gázzal működő tűzoltó berendezéssel vannak felszerelve.

Amikor felcsaptak a lángok, kíváncsian vártuk, hogy beindul-e az automatikus tűzoltás, ami néhány másodpercen belül meg is történt. A kiáramló széndioxidtól a tűz elaludt.

Elfordultunk, hogy tovább induljunk. Ekkor tompa, puffanás szerű hangot hallottunk a hátunk mögött. A kenőolaj ismét belobbant, és a tűz egyre nagyobb lánggal égett. Ennél a második tűznél azonban már nem működött az automatikus tűzoltás és percekben belül lángba borult az egész berendezés. Olaj égett, és begyulladt a rengeteg kábel műanyag szigetelése. Ahol kábel ég, ott nem csak korom van, hanem mérgező gázok is. A csarnok hihetetlen sebességgel telt meg átláthatatlan fekete füsttel. Menekülni kellett, hogy még megtaláljuk a kijáratot.

Az ember saját alkotása előtt jelentéktelen ponttá zsugorodott.

A riasztásra 20-20 kilométernyi távolságban lévő Quedlinburg és Aschersleben településekről érkező tűzoltók oltották el a tüzet, de mire odaértek, és oltóhabjukkal megkezdték az oltást, addigra már majdnem minden elégett, ami éghető volt. Személyi sérülés nem történt, de a kár hatalmas volt. Röviddel az átadás előtt jelentős része megsemmisült annak, ami két év kemény munkájának eredményeként épült fel.

A hatóság intenzív érdeklődését nem úsztuk meg, amely azt volt hivatva kideríteni, hogy nem szabotázs történt-e. Végül a vizsgálat megállapította, hogy jóllehet az első oltás a lángokat eloltotta, de a környezet nem hűlt le eléggé, és a még meglévő magas hőmérséklet újra begyújtotta az olajat. A tűzoltó berendezés tervezési hiba miatt kevés széndioxid palackkal volt ellátva, így a második oltáshoz már nem maradt oltóanyag. Ehhez a szakmai hibához nekünk magyaroknak semmi közünk nem volt, ezért a vizsgálatot ép bőrrel megúsztuk.

Az újjáépítés még bonyolultabb volt, mint az eredeti. Mérhetetlen koszból és romhalmazból kellett kibányászni, ami még menthető volt. Totális káoszban rohagált hónapokon keresztül mindenki. Egyedi gyártású berendezéseket kellett újra legyártani, amihez az összes alvállalkozónál kapacitásokat kellett felszabadítani, mert közben már mindenki a következő témájával foglalkozott.

A tűz következtében NDK-beli kiküldetésünk a tervezett két év helyett egy évvel meghosszabbodott. 1977 nyarán végül sor kerülhetett a rég várt átadásra. Az akkori agitációs viszonyokra jellemző volt, hogy az NDK televíziójának híradója úgy kommentálta az eseményt, hogy a szocialista országok szakembereinek öszszefogásában megépült hengermű átadására a tervezett határidő előtt két hónappal került sor. Egy árva szó nem esett arról, hogy egy évvel korábban mi történt.

Közben magánemberként békésen éltük családi életünket, és többek között azzal is foglalkoztunk, hogyan fogjuk berendezni otthoni új lakásunkat, ami három éve várt arra, hogy végre lakjunk benne. Quedlinburg egyik bútor áruházában találtunk egy megfelelő szekrénysort és hozzá ülőgarnitúrát is, amit megvásároltunk, és faladékba csomagolva vonaton hazaküldtük. Nagyobbik szobánkban ezek a bútorok a mai napig megvannak.

Egy évig még kint maradhattam volna egyedül garancia mérnök-ként, de mivel a gyerekek iskolaköteles korba értek, jobbnak láttam, ha családommal együtt hazatérek Magyarországra.

Még három kép az NDK-ban töltött idő emlékére:

Újra itthon

Hirtelen azt sem tudtuk, mivel kezdjük, annyi volt a tennivaló. Kocsinkat eladtuk, és NDK márkában spórolt pénzünkből vettünk egy új autót. Annak idején volt egy olyan lehetőség, hogy a valutával fizetett kocsit a szokásos több éves várakozási idővel szemben azonnal át lehetett venni, és ami még érdekesebb, importvámadótól mentesen. Ez azt jelentette, hogy az egyébként 80.000 Ft-ért árult kocsiért nekünk csak 56.000 Ft-nak megfelelő NDK márkát kellett fizetnünk, és 2 héten belül átvehettük az új autót, egy 1300-as Zsigulit.

A gyerekek a közeli Keresztúri úton lévő általános iskolába kezdtek járni, így megszabadultunk a kora hajnali felkelésektől. Reggel munkába menet kocsival az iskola felé mentünk, hazafelé jövet bementünk értük, és pár perc múlva otthon is voltunk. Rövidesen azonban a gyalog bejárható utat már önállóan tették meg.

A beilleszkedés az itthoni munkahelyi környezetbe olyan volt, mintha új helyre mentünk volna dolgozni, jöllehet munkánkat Klárral a cég vállalkezási főosztályán folytattuk korábbi, kiküldetésünk előtti beosztásunkban. Klári általános adminisztrátor volt, én pedig létesítményfelelős.

A cég vállalkezási tevékenységében soha többé nem fordult elő akkora üzletkötés, mint amekkora a Nachterstedti Könnyűfémű volt. Megpróbáltunk különféle nagy feladatokat elhalászni más vállalkezók orra előtt, de az igazán komoly megbízásokat rendre nem mi kaptuk meg. A fő- és alvállalkezók bonyolult szövevényében általában valahol középtájon találtuk meg a helyünket.

Tevékenységünk leginkább abban merült ki, hogy más munkáját némi haszon reményében adtuk, vettük. Árbevételünk évről évre csökkent. Valamikor később szórakozásból készítettem egy érdekes grafikont. A függőleges tengelyen volt az éves árbevételünk millió forintban, a vízszintes tengelyen pedig a múltó évek. A meglehetősen egyenletesen eső árbevételi görbét tendenciájának megtartása mellett az elkövetkező évekre meghosszabbítottam, és az extrapolálás eredményeként az jött ki, hogy három év múlva nullára csökken vállalozási árbevételünk, tehát ha így megy tovább, tevékenységünket akkor majd be kell szüntetni, mert nem lesz értelme. Ettől a grafikonnal a főnökeim nagyon idegesek lettek és megkértek, hogy ne mutassam meg senkinek.

Az már csak hab a tortán, hogy 3 év múlva önálló vállalozási főosztályunkat tényleg megszüntették. Hazaérkezésünk után azonban még hosszú éveken át létesítményfelelős maradtam, de ez már nem volt olyan szórakoztató, mint a munkában eltöltött kezdő évek izgalmas témái. A sikerélmény elmaradt.

Szerencsére a ház körüli tennivalók és a családi élet jól lekötöttek, és nekiláttam rég elmaradt témák lerendezésének, és hirtelen azzal is foglalkozni kellett, hogy hol legyen a helye az új autónak, mert semmiképpen sem akartam, hogy az utcán álljon. Garázst kellett építeni. A telkünk erősen lejt, ezért nagy a szintkülönbség a kert belső része és az előtte elhaladó kocsitű között. Az is gond volt, hol jutok be a kocsival. Végül az lett a megoldás, hogy a garázst be kell süllyeszteni a kertbe. Alja így majdnem az utca szintjére került, beton teteje pedig az udvar részévé vált.

A garázs korábbi hagyományainknak megfelelően megint házilag kivitelezésben készült. Szépen elkezdtem kibányászni a fölösleges földet, amivel az előttünk elhaladó út szélén az útpadkát szélesítettem. 34 m³ földet kellett eltávolítani. Amikor már sejtettem, hogy a föld kihurcolásával mikorra leszek kész, rendeltem egy teherautó kész betont az aljzat számára.

A helyzet úgy alakult, hogy még a beton érkezése előtti utolsó este is a földet talicskáztam kifelé. Sötétedésre lettem kész. Indultam, hogy bezárom a kaput, amikor a hátam mögött tompa puffanást hallottam, és a lábam alatt enyhén megremegett a föld.

Hátranéztem, és elszörnyedve láttam, hogy a szép kocka alakúra kiásott gödör beomlott, és töménytelen mennyiségű föld van ott, ahova másnap reggel be kell dolgozni az érkező kész betont. Szerencsém volt, hogy éppen nem álltam ott, amikor leomlott.

Nem volt menekvés. A földet a beton érkezése előtt ki kellett hordani.

A vége felé úgy éreztem, ebbe lehet, hogy belerokkanok. Néhány óra alvás után másnap reggel megérkezett a beton, kb. úgy 3-4 tonnányi mennyiségben. Ezt aztán elkezdtem szépen bedolgozni. Este felé már csak 1-2 talicskára való volt hátra, amikor hatalmasat nyilallt a derekam, alig tudtam felegyenesedni. Arról már szó sem lehetett, hogy tovább lapátoljam a betont. Anyám a korábbi házépítés során megalapozott ismereteket szerzett a lapátkezelés terén, így a maradékot ő varázsolta a helyére. A derekam két hét múlva kezdte visszanyerni korábbi állapotát.

Az önkormányzatnál valami őrült azt találta ki, hogy a Rákos partok körüli árvízvédelemre az a legjobb megoldás, ha a környezetét feltöltik. Na de mivel! A Felsőrákosi rétek, az ősgyep feltöltésére a legalkalmasabb anyagnak az építési törmeléket találták. Sűrűn egymást követően rohagáltak a teherautók, és borogatták a közelünkben a rétre a sítet. Annyi volt benne a téglá, hogy nem lett volna gond egy házat összerakni belőle. A garázs úgy épült, hogy megkevertem a maltert, aztán a talicskával kísétáltam a rétre, megpakoltam téglával, hazaballagtam, és szépen falazgattam vele a garázs oldalfalait, míg el nem készült.

A garázs építéséhez szorosan felzárkózott a kerítés projekt. Keritünk, amikor szüleim megvásárolták, fakerítéssel volt bekerítve, amely eddigre már kb. 40 éves lett, és a totális összerogyást megközelítő állapotba került. A garázsbejárat miatt egyébként is meg kellett bontani, és nem lehetett megúszni az egész kerítés átépítését sem. Ez szép kis házi feladat volt, sarok telkünknek ugyanis 66 m hosszú kerítése van.

Eltartott körülbelül 3 évig, mire körbe értünk. Apám végig megszállott lelkesedéssel segített. Nagyon tetszett neki ez a saroktétel, amelyhez több szállal is kötődött. Ő bukkant rá annak idején a hirdetésre, amely a vételhez vezetett, és a szülei után örökölt pénzből jött ki a vételár. A kerítés építésekor nyugdíjasként már itthon volt, és nincs olyan darabja, amelyen ne dolgozott volna ő is. Később, amikor a kerítés már készen volt, élete hátralévő részében a 66 m hosszú kerítést kívül belül még kétszer átfestette.

A kerítést úgy építettük, hogy a függőleges oszlopokat vödörnyi betonba állítottuk, erre ráépült a teljes vasszerkezet. Végül a fél méter magas lábazati részt bezsaluztuk, és kiöntöttük betonnal.

Ez az építési mód néhány nappal azt követően, hogy a teljes vasszerkezet végérvényesen kész lett, fontos szerepet játszott egy különös baleset következményeinek mérséklésében.

Egy késő őszi este sötétedés után történt, amikor már mindannyian bevonultunk a házba. Hatalmas robajt hallottunk, beleremegtek az ablakok, és az egész házban elaludt a villany. A sötétben kirohantunk a lépcsőházba, azt hittük, a szüleimnél a földszinten történt valami katasztrófa. A lépcsőházban egymásba szaladtunk, mert ők meg azt hitték, nálunk az emeleten történt valami. Miután kiderült, hogy mindenki épségben van, tovább kerestük a robaj okát.

Végül kijutottunk az utcára, ahol a képen látható villanyoszlopnak ütközve egy erősen megrongálódott autó állt, amelyből hangokat hallottunk. A kocsiból négy suhanc került elő, olyan 15-20 év körüliek. Csodával határos módon egyiküknek sem történt semmi baja. Az egyik kölyök elkötötte otthonról apuci Volgáját, és három haverjával a számára ismeretlen kertvárosba kocsikázni indult.

A mi utcánkba a domb túloldaláról hajtottak be nagy sebességgel, helyismeret és vezetői gyakorlat nélkül. A domb tetejét képező bukkanón olyan sebességgel haladtak át, hogy a kocsit elveszítette a talajkontaktust, és amikor kerekei ismét talajt fogtak, egy vízátfolyásból származó néhány négyzetméteres jégfelületre értek. A vezető elveszítette uralmát a kocsin fölött, áttért a menetirány szerinti ellenkező oldalra, oldalazva először nekicsapódott a járdaszegélynek, majd felvágódott a járdára, és a kocsit orrával felső végénél telibe találta vadonatúj kerítésünket. Innentől kezdve nyolc méteres hosszúságban romhalmazzá aprította a kerítést, míg végül a villanyoszlopon elakadt. A légvezetékek összeverődtek, a villanyoszlop tetején kiégték a biztosítékok, a házban ettől lett sötét.

Ha már a beton lábazat is kész lett volna, a kerítés nem tudott volna energiaelnyelő zónaként működni. A beton lábazat a nagy sebességgel lefelé tartó kocsit direkt ráterelte volna a villanyoszlopra.

Mivel az autónak volt felelősség biztosítása, és a kocsit tulajdonosa, a járművet vezető gyerek apja el is ismerte a károkozást, kihívtuk a biztosítót. A kárfeltevő, aki a helyszíni szemlére érkezett, nagy igyekezettel próbálta meg kicsinyíteni a dolgot. Nagy pofátlansággal azt állította, hogy a vasanyagot legfeljebb egy kicsit ki kell kalapálni, és újra fel lehet használni. Mondom neki, mester! Ide hozok egy üllőt meg egy kalapácsot, ha bármelyik görbe profilvasat itt előttem egyenesre kikalapálja, akkor beleegyezek, hogy az összes többit én fogom kiegyenesíteni.

Ez nagyon hatásos hozzászólás volt, mert az ürge azonnal beírta a kárfelvételi jegyzőkönyvbe, hogy a beépített anyag használhatatlanná vált, és számla ellenében a biztosító az anyagkárt 100 %-ban megtéríti. Az elvégzett munka értékének megtérítésében azonban nem tudtunk megegyezni, mivel házilagos kivitelezésű volt, amiről ugyebár nincs számla, és az újjáépítéshez sem kívántam számlaadó mester szolgáltatását igénybe venni, mert ezzel a népséggel általában több bajom volt, mint amennyi örömet szereztek. Így végül 8 m kerítést ingyen építettem újjá a biztosító javára, az anyagért 5.600 Ft-ot kaptam, ami akkor kb. egy havi fizetésemnek felelt meg.

A kert kicsi volt ahhoz, hogy két család egymás zavarása nélkül kertészkedjen benne. Házunk az építési övezet szélén van, közvetlen közelünkben már nyílt mezőgazdasági terület kezdődik, ahol a környékeliek szorgalmasan túrták a földet. Néha a dűlő-úton kimentünk sétálni a határba, és egy alkalommal felmerült az ötlet, mi lenne, ha egy kisebb földdarabon mi is elkezdenénk konyhai használatra zöldséget termesztani. Egy elhanyagolt területről kinyomoztuk, hogy önkormányzati tulajdonban van, és erre a lakásunktól néhány percre lévő 2500 m²-es területre 1981-ben sikerült is kedvező bérleti díj mellett 10 éves bérleti szerződést kötnünk. Kezdetől fogva birtoknak neveztük.

Itt aztán miniatűr formában megismerkedtünk a földművelés minden gondjával, bajával. A kaland rögtön az elején elkezdődött. A bérleti szerződés alapján a földmérő által számunkra kitűzött föld 10 m széles volt. Ebből azonban csak 6 m volt parlagon.

Ősi szokás szerint a mezsgyehatár ide-oda vándorol, szántáskor mindenki egy kicsit igyekszik elcsipegetni a szomszéd földjéből. Az elhanyagolt terület meg nyilván szabad préda. A földmérő kítűzte a sarkokat, mi meg mindkét oldalon visszakaparintottuk a saját területünket. Ez a szomszédokból nagy üvöltözést váltott ki.

A civakodáson kívül lassanként még további problémákkal is szembesültünk: Az eső nem akkor esik, amikor kell, a termés javát a begyűjtés előtt néhány nappal ellopják, ha nem permetezünk, fene eszi az egészet, ha meg permetezünk, akkor meg a várakozási idő miatt mi nem ehetünk, amikor a kedvünk tartja, stb.

Ennek ellenére elég szórakoztató volt. A birtokon Kláriveral sokszor éreztük jól magunkat. Vettünk egy kapálógépet, amiről a vétel előtt azt hittem, olyan lesz, mintha lenne egy kis traktorunk.

Ez nagy tévedés volt. Mire rejtekhelyéről előbányásztam és kirángattam oda, ahol szükség volt rá, már az felért egy közepes edzésnek megfelelő strapával. Használata pedig kemény fizikai munkát jelentett. A legnagyobb baj azonban az volt, hogy felaprította a tarackot,

amitől az elsza-
porodott, és min-
dent elnyomott.

A kép bal felső
sarkán a házunk
látható, tényleg
nem volt messze.

Hamarosan rájöttünk, hogy víz nélkül konyhakerti növényeket nem lehet termeszteni. Okoskodni kezdtem, hogy kutat kell csinálni. Bár soha nem láttam, és azt sem tudtam, hogyan készül, de a csőkútról már hallottam. Gondoltam, leverünk egy csövet a földbe, ha van víz, majd kiszívjuk belőle. A képen az látható, amint egy 40 kg-os súlyt ejtegetve egy 6 m hosszú csövet verünk le a talajba.

A cső alsó végére kb. 50 db 10 mm átmérőjű lyukat furkáltam gondolván, hogy a víz majd azon át fog a csőbe bejutni.

Amikor a cső a helyére került, belelógattam egy madzagot, 4 métertől lefelé víz volt benne, tehát hurrá. Rácsatlakoztattam egy benzinmotoros szivattyút, de víz nem jött fel egy csepp sem, mert a szivattyú nem tudta légteleníteni a csövet. Ezért aztán egy kézi szivattyúval próbálkoztam, és legnagyobb örömünkre ömleni kezdett a víz. Néhány perc múlva némi recsegés, ropogás kíséretében a szivattyú egyre nehezebben mozgott, végül úgy beállt, mintha bebetonozták volna. A levert cső teljes hosszában, és maga a szivattyú is megtelt a vízzel beáramló homokkal.

Gondoltam, kimosom a csőből a homokot, újra kezdem az egészet, és ezt addig ismétlgetem, amíg ott lent 6 m mélyen kavicságy nem keletkezik a cső körül. Az majd nem engedi be a homokot. Autóval egy kis kézikocsira rakott hordóval kirángattam 200 liter vizet, és a benzinmotoros szivattyúval növelt víznyomással kimostam a csőből a homokot.

Hamarosan azonban be kellett látnom, hogy kavicságy soha nem fog létrejönni, mert errefelé a homokban nincs kavics. A cső alján a homok bejutását más módon kell megakadályozni.

Ha műszaki problémával kerülök szembe, valami kisördög kezd el dolgozni bennem, amíg meg nem találok a megoldást. Némi fejtörés után kocsiemelővel kihúztam a levert csövet a talajból. Alul, ahol ki volt furkálva, rézszövettel körütekertem, és forrasztással rögzítettem, hogy a megismételt leverés során ne tudjon elmozdulni, és a homok ellen mindenhol teljesen zárt legyen.

A második menetben nem maradt el a sikerélmény. Kézi szivattyúval a kútból korlátlanul jött a víz. A 200 literes hordót 20 perc alatt lehetett megtölteni vízzel. Sajnos ebben a megoldásban benzinmotoros szivattyúval nem sikerült megoldani a víz felszívását, de hosszú éveken keresztül kiszáradástól mindig meg tudtuk menteni a növényeinket. Házunk ablakán kitekintve gyakran láttam, hogy a környező földekről oda járnak ivóvízért, mert odakint ez volt az egyetlen vízszertési lehetőség a környéken.

A kúttal kapcsolatban volt még egy érdekes felfedezésünk. Amikor először erősen homokos víz jött fel, a lemenő nap oldalfényétől megvilágítva a szétfolyó tócsában itt-ott picic arany színű csillogásfélét véltem felfedezni. Fúrta az oldalam a kíváncsiság, hogy mi lehet az. Hasra vágtam magam, és begyűjtöttem egy kis mintát, és otthon mikroszkóp alatt nézegetni kezdtem. 60-szoros nagyításnál meg is találtam, amit kerestem. Parányi arany szemcsék voltak. Ebben nincsen semmi rendkívüli, mert a folyami homokban elő szokott fordulni arany.

Valamikor réges régen a Rákos patak helyén talán komolyabb folyó lehetett, és ennek a hordalékába tényleg kerülhetett hegyvidékről származó arany. Az már más kérdés, hogy az egész környéket szét kéne túrni néhány gramm aranyért. Jó helyen van ott, ahol van. A Duna hordalékában is van arany, mégsem érik egymást aranybányák a Duna mentén.

Később a dombtetőre építettünk egy szerszámos kamrát is, hogy ne kelljen minden alkalommal kicipelni a szerszámokat. Mivel a kalyiba helyét kocsival nem lehetett megközelíteni, az építéshez szükséges összes anyagot talicskában kellett felcipelni. A műalkotással nagy örömet szereztünk a tolvajoknak, mert ahogy belekerültek a szerszámok, nemsokára el is lopták. Miután az eset megisméltődött beláttuk, hogy jobb, ha nem gazdagítjuk tovább a környék haramiáit, és a szerszámokat mégis inkább otthon tároltuk. Hasonló sorsa lett a négy sarkára ültetett, termőre forduló fákon beérő sárgabaracknak is. Legtöbbször nem nálunk lett belőle lekvár. Később érés előtt egy héttel zölden szedtük le, és otthon a spájzban szépen beérett. Így legalább a miénk maradt.

Az önkormányzatnak közben megjött az étvágya. Amikor lejárt a 10 éves bérleti szerződés, és meg akartuk hosszabbítani, akkora bérleti díjat kértek, hogy egyszerűen nem volt értelme annyit adni érte. Megpróbáltam alkudozni, mondják meg, mivel lehet legalább a bérleti díjat megtermelni, de nem tudtunk megegyezni. Így végül a szerződést nem hosszabbítottuk meg, de a területet még évekig tovább használtuk, mintha mi sem történt volna.

A mókának egy ingatlanspekuláció vetett véget. A területet felvásárolták azzal a céllal, hogy mezőgazdaságból építési övezetbe átsorolva telkenként jó drágán eladják. Nehéz gépekkel a fákat kirángatták, a keskeny parcellákat mélyszántással egybeszántották. A kalyibánk is eltűnt egy szemvillanás alatt. Panaszkodni nem lehetett, mert a területhez akkor már nem volt semmi közünk. Az eset óta már sok-sok év eltelt, de a területtel nem történt semmi. Azóta is parlagon áll, vígan terem rajta a parlagfű. A keleti szél a pollent viszi fel a Rózsadombra. Hapci, hapci. Egészségükre!

Évente 1-2 alkalommal ellátogattunk Szombathelyre. A nagy távolság miatt ezek a rokonlátogatással egybekötött kirándulások általában 2 naposak voltak. Korán reggel elindultunk, és dél körül érkeztünk Szombathelyre Klári szüleihez. Innen rövid beszélgetés és ebéd után átmentünk a Jutkához, aki a közelben lakott, és lepakoltuk a cuccainkat, mert minden alkalommal a Jutkánál, Klári testvérénél aludtunk.

Délután végiglátogattuk a testvéreket. Néha a Klári bátyja, Laci is előkerült, ha nem jött, mi ugrottunk el hozzá Kőszegre, ahol egy kollégium mellett működő kertészetet vezetett.

Érkezésünk hírére a család összefutott. Rövid beszélgetés után vonultunk tovább a következő testvérhez.

Előfordult, hogy hazafelé kis kerülővel érintettük a Balatont és rövid lubickolás után folytattuk utunkat Budapest felé.

Ahogy egyre távolabb kerültünk a külföldi munka során szerzett dupla jövedelemtől, foglalkoztatni kezdett, mivel lehetne egy kis külön pénzt keresni. Érdi rokonoknál jártunk látogatóban, akik kertészek voltak, és megcsodáltuk szebbnél szebb virágokkal tömött melegházaikat. Innen származott az ötlet, próbáljuk meg eladásra cserepes virágot termesztani. Néhány virággal kapcsolatban a termesztés fogásait is elmagyarázták.

Eldöntöttünk, hogy megpróbáljuk. A virággal is úgy van, mint minden mással, amit nehezebb megvalósítani, azért lehet több pénzt kapni. A fűtött helyen, télen előállított virág drágább, mint a nyári szabadföldi, viszont kisebb terület kell hozzá. Ami a mi próbálkozásunkat illeti, nem kell valami nagyszabású dologra gondolni.

Építettem egy 30 m² alapterületű duplafalú fóliasátrat 1 db olajkályhával, amelynek a füstcsöve hosszában vízszintesen volt kivezetve, így nagy felületen adta le a meleget. Ebben a fóliasátorban hagymás virágokat hajtattunk, virágzásukat úgy időzítve, hogy március elején, nők napjára lehessen értékesíteni.

Az eljárásnak az a lényege, hogy a kora ősszel becserepezett virághagymákat kb. 20 cm földdel le kell takarni. A hagymák még ősszel begyökeresednek, és 2-3 cm-es hajtást is hoznak. A tél folyamán 18 °C-os hőmérsékleten kb. 2 héten belül kinyílnak. A hőmérséklet kismértékű csökkentésével illetve növelésével a nyílás időpontját késleltetni vagy siettetni lehet.

A virágokat, amit termeltünk, mindig sikerült eladni.

A Mama gumós begóniát árul a sashalmi piacon

Később nyár eleji értékesítésre gumós begóniát is termeltünk. A gumós begónia magról ültetéssel és palántázással szaporítható. A hagymás növényekkel együtt a fóliasátor így több hónapig át üzemelt folyamatosan

Klári a fóliasátorban gumós begóniával.

Tél végi, kora tavaszi zord időjárási viszonyok között mindig nagy örömmel léptem be a kellemesen fűtött fóliasátorba, és gyönyörködtem a szépen nyíló virágokban. A virágtermesztés ilyen kicsi, néhány száz darabos tételben nem hozott komoly jövedelmet, inkább érdekes próbálkozásnak számított. Amikor a fűtőolaj drasztikusan megdrágult, abba kellett hagyni.

Hazatérésünket követő években nyaranta nekiindultunk világot látni. Ez mindig kempingezést jelentett. A kempingfelszerelést az NDK-ban vettük, még a külszolgálat idején.

Első sátorverésünk olyan érdekes volt, hogy soha nem fogom elfelejteni, és emlékezetes élményünket itt is elmesélem. Nachterstedtől 20-30 kilométernyi távolságra a Harz hegységben parányi tó partján, amely kis völgyzáró gát eredményeként jött létre egy patak felduzzasztott vizéből, volt egy hegyi kemping.

Ide ugrottunk ki hét végén, hogy életünkben először sátrat verjünk a természet lágy ölén. Jótékony szemek figyelték esetlen mozdulatainkat, ahogy a felállított vázra megpróbáltuk felrángatni a sátorponyvát. Végül az egyik szemlélő, aki nem bírta visszatartani magát, hogy ne segítsen, odajött és elmagyarázta, a ponyva felhúzása előtt a vázat ne teljes, hanem fél magasságra állítsuk, és amikor a ponyva már rajta van, akkor menjünk be alá, és belülről nyissuk fel a függőleges tartókat teljes magasságúra.

Délután vége felé éreztük, hogy egyre hűvösödik a levegő, és éjjel fájni fogunk a magunkkal hozott egy szál pokróc alatt, ezért inkább kocsival hazaugrottam, és otthonról kihoztam a kempingbe két dunyhát. Ezek alá szépen bepackoltuk magunkat, és halkán figyeltük tábor elcsendesedését. Teljes besötétedés után, amikor már pissenést sem lehetett hallani, egyszer csak trombita hangja harsant fel az egyik sátorból. Valaki gyönyörűen eltrombitálta Nini Rosso „IL SILENCIO” trombitaszólóját. Amikor vége lett, és a tábort körülvevő hegyek felől érkező sejtelmes visszhang is elcsendesedett, hatalmas tapsvihár tört ki az éjszakában.

A hazafelé vezető keskeny, kanyargós hegyi úton vasúti átjáróhoz értünk, ahol le volt eresztve a sorompó. Miközben várakoztunk, mögöttünk egyre hosszabb lett a kocsisor. Jó 20 perc elteltével, miközben nem történt semmi, vonat sem jött, valaki nem bírta cénnával, és dudálni kezdett. Ezt mindenki jó ötletnek tartotta és saját dudájával csatlakozott a koncerthez. Lehetett vagy 50 kocsi. A hangorkánba beleremegtek a hegyek, és a baktert is kiűzte barlangjából. Szája szélét törölgette, miközben másik kezével hadonászva jelezte, nem érti, miért türelmetlenkedünk. Bosszankodva tekerte fel a sorompót. Ebédidő volt.

Hazatérésünk után Magyarországról kempingezni legelső alkalommal Jugoszláviába mentünk. Mennyit változott a világ! Azóta már ez az ország sem létezik. NDK, Szovjetunió, Jugoszlávia nincs többé. A térképeket átrajzolták, új országnevek kerültek rá.

Fiumetől nem messze az Adrián van a Rab sziget, amely arról híres, hogy itt található az egyetlen sekély vizű és homokos tengerpart, arra is kiváló, hogy gyerekek pancsoljanak benne. Az odafelé vezető hegyoldalba vájt tengerparti út nem volt veszélytelen, számos baleset nyomait láttuk.

Ismerősök is voltak szintén gyerekekkel, kellemes volt a társaság, születésnap gyerekszűrt is tartottunk.

Volt egy csónakunk, amely kétségtelenül a legrondább csónak volt bármely kempingben, amerre előfordultunk. Piszkos zöld színű, szovjet gyártmány, leginkább valami katonai felszerelésre emlékeztetett, pedig Budapesten vettük az Andrási út elején egy sportboltban. A világ szerencsésebb feléből érkező nyaralók, akik büszkén feszítettek mintás, színes csónakjaikban, megértő mosollyal húztak el mellettünk. Volt azonban egy lényeges különbség: Az övék javíthatatlan lágy PVC fóliából volt, a miénk pedig gumírozott vászonból. Ha véletlenül eresztett valahol, hamarabb megfoltoztam, mint amennyi idő alatt a gazdagok elmentek másikat venni a bazárba.

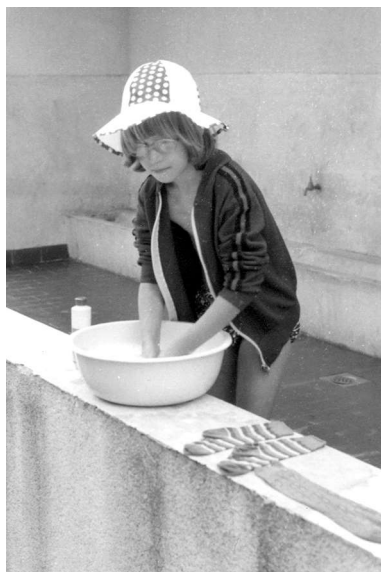
Egyik alkalommal mind a négyen beleültünk a csónakba. Belül alulra betettünk egy keskeny gumimatracot is, hogy merevebb legyen az alja, a gyerekekre úszógumit raktunk, és felfedezőútra indultunk a képen látható jobboldali part mentén.

A homokos, sekély tengerpartnak hamarosan vége szakadt. Oldalt meredek sziklás partvonulathoz értünk, és hirtelen ijesztően mély lett alattunk a kristálytisza víz. Több méter mélyen tisztán látszott a homokos fenék, növényzettel, tengeri sünökkel, vígan úszkáló halakkal.

Annyira elmerültünk a báméskodásban, hogy nem is jutott eszünkbe, mekkora marhaságot csinálunk. Jó 200 méterre nem volt körülöttünk senki, és egyedül a Klári tudott úszni. Igaz, közvetlenül a part közelében voltunk, ahol azonban a meredek sziklákra nem nagyon lehetett volna felkapaszkodni. Tovább evezve találtunk még egy kisebb barlangnak is beillő sziklamélyedést. Itt nézelődöttünk egy kicsit, az egész olyan volt, mintha egy epizód elevenedett volna meg Verne „Rejtelmes sziget” című regényéből. Végül szép nyugodtan visszaeveztünk a biztonságosabb partszakasz felé.

A kempingezésnek árnyoldalai is vannak, ami elől nincs menekvés. Az egész történet ugyebár arról szól, hogy mi most jól kimegyünk a természetbe. Amikor ott vagyunk, valójában akkor szembeesünk a teljes igazsággal, hogy enni, főzni, vásárolni, WC-re menni, tisztálkodni ott is kell, és az ember rövid időn belül elkezd ábrándozni a vacsorához megterített otthoni asztalról, a fürdőszobáról, és a nap végeztével a megérdemelt, kényelmes ágyikóról.

Némi tiltakozást váltott ki, amikor kiderült, hogy tábori körülmények között a szennyesét mindenkinek saját magának kell kimosnia. Az anyu nem két lábon járó mosógép, és nem is házi szolgál. A képek tanúsága szerint a helyzetbe bele lehetett törődni.

A következő nyáron Bansinban egy keleti-tengeri kemping volt az úti cél. Az NDK-ban tengerparti kempingekbe a helyfoglalás már az év elején beindult, és igazán szerencsésnek mondhatta magát, akinek sikerült. Mi is egy budapesti utazási irodában hónapokkal előre foglaltunk helyet.

A Budapest-Bansin távolság 1300 km, ezt egy végtében lefutni nem lehet. Estefelé közvetlenül a cseh-német határ átlépése után betértünk az első német kempingbe egy éjszakára. Nem volt valami nagy öröm, a buggyanásig tömött autót lecuccolni, sátrat verni, és másnap hajnalban visszagyömöszölni mindent a kocsiba. Délutánra elértük a bansini kempinget, ott meg nem engedtek be, mondván az nagyon derék dolog, hogy egy magyar helyfoglalást lobogtatunk az orruk előtt, de nekik német kell.

Menjünk el egy német utazási irodába, és hozzunk onnan helyfoglalást. A kutyát nem érdekelte, hogy két gyerekkel, 1300 km-rel a hátunk mögött két napja úton vagyunk. És hol az utazási iroda? Ja olyan Bansinban nincs, mondtak egy városnevet, 20-30 km-re van, ott megpróbálhatom. Telt-múlt az idő, mire az utazási irodát megtaláltuk, éppen zárás előtt zuhantunk be. Még jó, hogy épeszű emberekre akadtunk. Így aztán az aktuális sajtécédulával visszakotródtunk Bansinba, ahol végre felnyílt előttünk a bűvös sorompó. Szerény kérdésemre, ha már van ilyen jó kis helyfoglalásunk, akkor hol verhetjük fel a sátrunkat, az volt a válasz, hogy helyet azt keressünk magunknak.

A kemping több kilométer hosszúságban nyúlik el a tengerparton. Buggyánásig tele sátrakkal. Már sötétedett, amikor felfedeztünk egy szűk kis helyet, ahol a sátrat fel lehetett állítani. Hurrá, kezdődhet a nyaralás!

A bansini kemping egy része:

Az Adria egy langyos lavór a Balti tengerhez képest. A víz hőmérséklete itt az adriai 26-28 °C-hoz képest a legmelegebb nyáron augusztusban sem haladja meg a 18 °C-t, de inkább a 16 °C a jellemző, és errefelé szélcsendes idővel nem is találkoztunk.

Ennek ellenére fürdés közben egészen jól el lehet viselni a hűvös vizet, és utána igen jól esik egy kicsit elterülni a napon.

Kedvenc gumicsónakunk itt is velünk volt, rövidesen vízre is szálltunk vele, és nem sejtettük, hogy ezzel mekkora balhé okozói leszünk. Zolival és Zsuzsival csónakba ültünk, és a fürdőzésre bójákkal kijelölt terület széle felé kezdtem evezni. Hallottam, hogy a hangos bemondóban a toronyból valami miatt megint óbégatnak a vízi mentők (mellékfoglalkozásban álcázott parti őrség), de mivel elég gyakran figyelmeztették a fürdőzőket, hogy ne hülyüljenek olyan nagyon, nem kezdtem el kitalálni, hogy most éppen mi van. Szép komótosan evezgettem tovább.

Ugyanaz a felhívás hangzott el egyre erőszakosabb hangon: „Der junge Mann mit dem grünen Schlauchboot sofort raus aus dem Wasser!” – Fiatал ember a zöld csónakkal azonnal jöjjön ki a vízből! Volt egy kis futkosás is, aztán rájöttem, hogy felénk mutogatnak. Most meg mi van?

A parton ekkor már öt-hat vízi mentő rohagált, és integettek felénk, hogy evezzünk oda. Jó kis fejmosást kaptam, mit képzelek én, nem hallottam még soha hogy itt nem szabad csónakkal a vízre menni? De hát, mondom, bóján belül voltam.

Az nem számít! Csónakkal tilos a vízre menni. Mire én: nemrég voltunk az Adrián, napokig csónakáztunk, és nem szólt ránk senki. Ez olaj volt a tűzre, és nem tagadom, tudatosan provokációnak szántam, mivel az akkori NDK-ból nem lehetett Jugoszláviába utazni. Fúj büdös kapitalizmus, vagy mi a fene van ott, de oda rendes NDK-állampolgárt nem engednek ki.

Mi meg nem elég, hogy oda is mehetünk, ahová ők nem, ráadásul itt is csónakázgatunk, ahol nem is lehet. Hát mit képzelsz magának az ilyen? Be voltak tojva, hogy lelépünk. Röhögnöm kell. Akkor sem léptem le, amikor már odaát voltam és állást kínáltak, meg segítséget egy új élet elkezdéséhez.

A csónak így a 2600 km-es oda-vissza úton tők fölöslegesen foglalta a helyet a kocsiban.

Néhány évvel később még egyszer elmentünk kempingezni az NDK-ba, Berlin érintésével Rostock környéki tengerpartra. Erre valamikor a 80-as évek közepén került sor, amikor „pártunk és kormányunk” – a jó nép csak így nevezte annak idején a hatalmi elitet – már lehetővé tette, hogy azok az állampolgárok, akik rendszeresen viselkedtek, 3 évenként és fejenként 70 dollárt válthatnak, és mehetnek világot látni nyugatra.

Úgy gondoltam, megmutatom a gyerekeimnek, milyen hülye tud lenni az emberiség. 15 évesen már meg tudják érteni, miről van szó. Pláne ha saját maguk tapasztalják. Berlin kettéosztottságáról van szó. Arról a városról, ahonnan egy buggyant diktátor milliókat küldött a halálba, később egy másik pedig estéről reggelre államhatárt húzott a város két fele közé, agyrémeivel családtagok tömegeit szakítva el évtizedekre.

Szóval beszereztük a nyugatra is érvényes útlevelet, és a Rostock felé vezető hosszú út közben letanyáztunk egy Berlin közeli kempingben. Elég érdekes érzés volt, amikor már állt a sátrunk, adott körülmények között szerény otthonunk, cuccunkra ráhúztuk a cipzárt, otthagytuk mindenünket, és elindultunk külföldre.

Kocsival beértünk kelet-Berlinbe, valahol egy csendes utcában leparkoltunk, és elindultunk gyalog a határ felé. A városnak azt a

részét jól ismertem. Korábbi szolgálati útjaim alkalmával gyakran megfordultam arrafelé. Az Alexander Platz-on elmentünk a világ óra mellett és végigballagtunk az Unter den Linden-en a Brandenburgi kapu felé.

Útközben elhaladtunk az alsó képen látható köztársasági palota mellett. 1976-ban adták át, és a korabeli állami vezetés büszke nagy projektje volt. Az NDK erejének szimbóluma. Éjjel nappal építették szoros határidővel.

Az építők szocialista brigádjai tettek lelkesnél lelkesebb felajánlásokat, tele volt velük a TV-híradó. Rendeltetését tekintve amolyan parlament féle volt, üléstermeiben ülésezett az állampárt, de voltak benne kiállítótermek, vendéglők és egyéb szórakoztató egységek is, ahová bárki bemehetett. A német újraegyesítést követően azonban ennek az épületnek csúfos vége lett. Az építők annak idején szorgalmasan tömték bele az azbeszt alapú szigetelőanyagot, amelyről később kiderült, hogy drasztikusan rákkeltő anyag. Ez kiváló indok volt arra, hogy a szocializmusnak ezt az itt maradt üveg-beton szimbólumát sürgősen eltakarítsák. Bontását 2006-ban kezdték meg, és 2008-ban fejezték be.

Tovább sétálva elértük a Brandenburgi kapu melletti határátkelő helyet. A vámnál megkérdezték, hogy van-e nálunk keletnémet márka. Persze hogy volt, mivel végül is ide jöttünk nyaralni. Keletnémet márkát az NDK-ból nyugatra vinni nem lehet, közölte a vámos. Na de csak ide megyünk a közelbe, egy-két megállónyira egy kicsit körülnézni, mindjárt jövünk vissza, próbáltam érvelni, aminek persze tudtam, hogy nem volt semmi értelme. A pénzt letétbe kell helyezni, hangzott el a megmásíthatatlan döntés, vagy nem léphetünk ki az országból. Nem volt más megoldás, odaballagtunk a jelzett szerény kis ablakhoz, és egy tenyérnyi sajtécédula ellenében otthagytuk az összes pénzünket, ami a nyaralásunk teljes ellátmányát volt hivatva fedezni. Nyugatnémet márkánkat vihettük magunkkal, azzal a kutya sem törődött. Délután aztán visszakaptuk a pénzt, és este felé a kempingben érintetlenül megtaláltuk a sátrunkat is.

Gyerekeink így megtapasztalhatták, milyen az, amikor egy városon belül egyik utcából a másikba csak útlevelemmel lehet átmenni, és odaát a látottaktól is volt alkalmuk megdöbbenni, mivel egy teljesen másik világ tárult fel előttük.

Szerencsére a német népek később volt elég ereje ahhoz, hogy megszüntesse Európa térképén ezt a szegényfoltot.

A nyugati irányú külföldi utazások egyszerűbbé váltak, és divatba jött az „átugrunk Ausztriába vásárolni”. Többször előfordult, hogy a szombathelyi rokonlátogatást ausztriai bevásárlással is kiegészítettük.

Kellemes kirándulás volt, amikor Klári testvére, Jutka is csatlakozott hozzánk, és elmentünk Grazba. Mindig is nagyon szerettem a szépen rendezett kisvárosokat a lelketlen nagyvárosokhoz képest, és Graz ebből a szempontból igazi gyöngyszemnek számít.

Sajnos ilyen kirándulások alkalmával az ismeretlen városokban eltöltött néhány óra inkább üzletke ki-be rohangászással telt egy kellemes városnézés helyett. A szokatlan árubeség nézegetése mellett kevés idő maradt arra, hogy alaposan körülnézzünk, hová is kerültünk.

Ennek ellenére 20 év távlatából is jól emlékszem még a város feletti óratornyra, a keskeny utcákon kanyargó zöld villamosra, a gyönyörűen karbantartott házakra és a máig működő udvari pékség műemlék portáljára. Nem tudom, mikor alapították.

Két világháború már bizonyára végigsöpört erre felé azóta, de mindig akadtak emberek, akik fontosnak tartották, hogy eredeti szépségében hirdesse a múltat.

A gyorsbűfé előtt azon elméledtünk, mi lenne, ha lemondanánk az egyenfasírról, a megtakarításból mire telne még, de végül mégis betértünk.

Tetszett a burkolt kerékpár, de főként a barkácsoló ember elszántsága és kitartó munkája, hogy sok-sok ügyeskedéssel megvalósítsa ötletét.

Említést kell tennem még a címképről is, amelyhez egy balatoni nyaralás emléke fűződik. Akkori munkahelyünk magánházaknál bérelt kiadó szobákat dolgozói számára, így jutottunk el mi is egy kéthetes nyaralásra, a Balaton partjára. Ott készült ez a fénykép, véletlenül éppen kéznél volt a fényképezőgép, és a fényviszonyok is kedvezőek voltak, amikor Zsuzsi lányom önfeledt hullahoppozásba kezdett. A legkedvesebb képem, amit valaha készítettem.

Közeledik a rendszerváltás

A 80-as évek második felében már nem számítottak megátalkodott eretnekségnek az ébredező kapitalista gondolatok. Első csírái közé tartoztak a vállalati gazdasági munkaközösségek – röviden VGMK. Kiderült, az emberek megtáltosodnak, ha munkájuk eredménye legalább részben saját hasznukban is jelentkezik. A megalakult munkaközösségek dolgozói – elsősorban termelési szakterületeken – gyakorlatilag alvállalkozóként dolgoztak be főállású munkaadójuk számára. Ugyanabban a műhelyben, ugyanabból az anyagból, ugyanazt a terméket állítva elő, de a hivatalos munkaidő letelte után és hétvégeken. Bár ez a felállás számos csúsztatásra adott lehetőséget, mégis nagyban hozzájárult a hatékony egyéni gondolkodásmód kialakulásához.

Irodában dolgozó alkalmazottként ilyen mellékkeresetre nem volt lehetőségem. A műhelyekben dolgozó zárt közösségek kívülállót nem nagyon engedtek az általuk megszerzett lehetőség közelébe, viszont nem hagyott nyugodni a gondolat, hogy főálláson kívül valami más jövedelemforrásra is szert kellene tenni, ami hatékonyabb, mint a korábbi kertészkedés. Így jutottam 1986 körül arra a gondolatra, hogy fordítási munkák vállalásával kellene mellékjövedelmet szerezni. Volt egy kollégám, aki vállalatunk fordítási ügyeit intézte egy külső fordító irodánál, az ő közvetítésével jutottam el a Vasipari Kutató Intézet fordítási főosztályához, ahonnan próbafordítás után egyre gyakrabban kaptam megbízásokat. Innen később néhányan munkahelyet váltottak, és más fordítási irodáktól is megkerestek megbízásokkal.

Feszültségekkel teli élet kezdődött, bár irigylésre méltónak tűnhet az a munka, amiből sok van, és otthon végezhető.

A legnagyobb gondot az okozta, hogy ezt a tevékenységet nem akkor végezheti az ember, amikor éppen kedve van hozzá, vagy egy kis többlet jövedelemre van szükség. A megbízók csak azt a fordítót fogadták be, akire úgy lehetett számítani, hogy képes napi 15-20 oldal beton kemény szakszöveget lefordítani, soha nem panaszkodik, és a kért határidőre pontosan megjelenik az elkészített munkával. Ebből a világból nem lehet időszakosan kiszállni, és néhány hét múlva visszaszólni, hogy most megint ráérek, és kedvem van folytatni. Teljesen megszűnt számomra a szabad idő fogalma, és ezt a család is megszenvedte. Így ment ez 20 éven keresztül. Az elvégzett munkáról nem vezettem nyilvántartást, de 10.000 oldalnál biztosan több volt, amit lefordítottam.

Kétszobás lakásunkban nem volt lehetőség külön dolgozószoba kialakítására ehhez a nagy figyelmet és csendet igénylő munkához. Munkaszüneti napokon is reggel hatkor keltünk. Feleségem kiment a konyhába, a gyerekek még aludtak a kishobában, én a nagyszobában munkához láttam. Reggeli után kivonultam a konyhába, mert azt nem várhattam el Kláritól, hogy egész nap a konyhában legyen, mert én a szobában fordítok. 10 órakor visszavonultam a szobába, mert a konyhában főzni kellett. Ebéd után megint enyém volt a konyha. A gyerekek csendben jöttek-mentek. Megszokták, hogy apjukkal csak néhány szót tudnak váltani. Csoda, hogy ebbe a tempóba egyikünk sem örült bele.

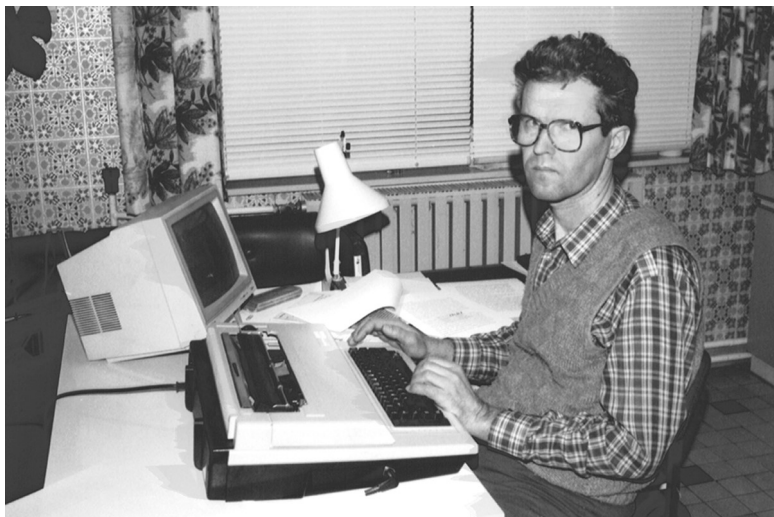
Kezdetben táskairógépet használtam, amit egy komolyabb irodai villanyírógép követett. Még diákkoromban megtanultam rendesen vakon gépelni, ami nagymértékben fokozta a hatékonyságot. Nemsokára forgalomba jött egy NDK gyártmányú margaréta tárcsás elektronikus írógép, amiben fehér javító szalag is volt, és így az elütéseket könnyen ki lehetett javítani.

Nagy varázslat volt, amikor felbukkantak a számítógépek. Az első széleskörűen elterjedt csoda masina a Commodore C64 volt. A 64 azt jelentette, hogy 64 kb-át belső memóriával rendelkezett. A mai lehetőségekhez képest szinte elképzelhetetlen, hogy ezzel a szerény eszközzel mennyiféle alkalmazást lehetett megvalósítani. Szövegszerkesztés, táblázatkezelés, nyomtatott áramkör tervezés, robotvezérlés, játékprogramok és még sok minden más szerepeltek a szoftverkínálatban. Vállalatoknál, kutatóintézetekben munkahelyi számítógépként használták. Nálunk is volt egy, a mérnökök sorban álltak, hogy a géphez hozzáférjenek.

A szövegszerkesztés még meglehetősen ismeretlen fogalom volt, fordítói körökben is, holott ezen a területen óriási segítséget jelent, ha a már leírt szövegbe bele lehet javítani. Csak elrettentő példaként említem meg, számítógép nélkül hogyan készült a sor-kizárt szöveg, ha a vevő például sokszorosítás céljára ilyen igényesebb külalakot rendelt: Első leíráskor a jobboldali margó még nem egyenes. A teljes szöveget még egyszer legépeltek úgy, hogy minden sorba annyi többlet szóközt szúrtunk be a szavak közé, hogy a jobboldali margónál lévő utolsó betűk is egymás alá kerüljenek. A gépelést ilyenkor duplán fizették.

Nagyon fájt a fogam egy C64-re, és amikor újra válthattunk ki valutát, elindultunk Bécsbe számítógépet venni. A Mamát is magunkkal vittük, mert arra a pénzre is szükség volt, amit az ő nevére lehetett beváltani. Megvolt a számítógép, de nem volt nyomtató. Kezdetben ezért úgy fordítottam, hogy szövegszerkesztővel képernyőre elkészítettem a fordítást, majd a képernyőről olvasva bebillentyűztem az írógépbe.

Egy északombájn magánvállalkozó gyártani kezdett egy olyan adaptert, amely csatlakozási felületet képezett az általam is használt elektronikus vezérlésű írógép és a C64 között. A rendszer így már igazi szövegszerkesztővé vált, amelynek az írógép volt a nyomtatója. Kezdetben az általam ismert fordító irodákban más fordítónak szövegszerkesztője még nem volt, így az általam előállított minőségű munkák újabb és újabb megrendeléseket hoztak.

Az akkori viszonyok között kevés gyereknek volt lehetősége, hogy megismerkedjen a számítógéppel. A C64 után korszerűbb gépeket is vásároltunk, és ez a lehetőség később mindkét gyerekünk-nél befolyásolta pályájuk alakulását.

A szerény lehetőség nagy kreativitást hoz ki az emberből, és a C64-nek nagyon jó adottságai voltak. Igazi sikersztori volt. Most, sok évtizeddel később vannak olyan szoftverek, amelyek a korszerű PC-ket C64 hasonmássá teszik. A még fellelhető működőképes példányokért pedig komoly összegeket ígérnek. Annak idején számos felhasználói klub alakult és kiterjedt szakirodalom állt hozzá rendelkezésre. Volt hozzá egy programnyelv, a Simon's BASIC, amivel házilag is lehetett programokat gyártani.

Amikor a gyerekek gépjárművezetői tanfolyamra jártak, készítettem egy kis KRESZ programcskát egyszerű ábrákkal. Egymás után 40 forgalmi helyzet jelent meg, útkereszteződések közlekedési táblákkal és esetenként indexelő járművekkel, amelyek betűjelekkel voltak ellátva, és be kellett billentyűzni az áthaladási sorrendet. A végén százalékban kiírta a helyes találati arányt.

Zoli nagyon belelkesedett, és a C64 körül rövid időn belül nagyfokú kreativitásról tett tanúbizonyosságot. Ismerte elektronikus ajtózársztorimat, sőt 15 éves korában maga is összeforrasztott egy működő modellt. Kitalálta, hogy a Simons's BASIC segítségével elkészíti ennek számítógépes változatát. Megértette, hogy a KRESZ program hogyan működik, bújni kezdte a Simon's BASIC kézikönyvet, és elkészítette a „Táruj szeszám” programot. A képernyőn megjelent egy sziklabarlang bejárata csukott kétszárnyú

ajtóval, felette felirat: JELSZÓ? Ha erre az ember bebillentyűzte az egyébként beállítható négyjegyű számot, az ajtó kinyílt, hibás kód beadásakor RIASZTÁS felirat jelent meg, és az ajtó zárva maradt. Le a kalappal! Nagyon örültem neki.

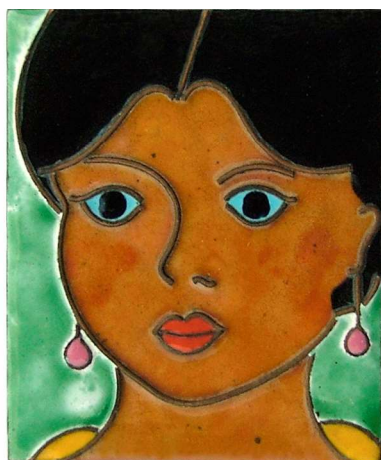
Nagyon szerettem volna a „Táruj szezám” képernyőn látható képét ebben a könyvben megörökíteni. A C64 üzembépes állapomban még meg van, de a programot tartalmazó lemez nem került elő, bár az egész lakást alaposan átkutattam érte.

Ha lehetőség volt rá, hétvégeken elmentünk kirándulni a budai hegyek ismert kiránduló helyeire, vagy a pilisi erdőbe. Egy ilyen alkalommal készült az alábbi két kép. Érdekes hatást vált ki, hogy az eredetileg élénk színű képek az eltelt évtizedek hatására kifakultak, de jelenlegi hibás színük nem zavaró, hanem inkább hozzá illik az akkori őszi táj hangulatához.

Zsuzsi kezdetben nem mutatott komolyabb érdeklődést a számítógép iránt. Nála elsősorban kifinomult kéz ügyesség és szépérzék volt megfigyelhető. Nagyon szépen rajzolt, és szakköri foglalkozások keretében megismerkedett a tűzzománc készítésével. Lelkesen járt a szakkörbe, és nagyon kedves kis alkotásai voltak.

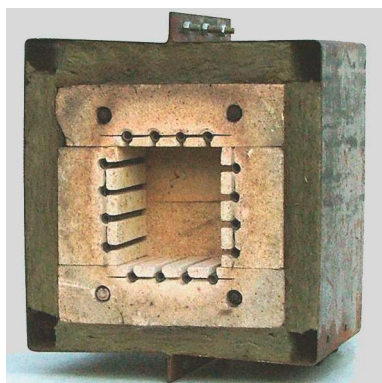
Születés- és névnapok alkalmával meglepetésként ilyen dísz tárggyal ajándékozott meg bennünket:

Egyszer előállt azzal az ötlettel, hogy jó volna, ha itthon is lehetne tűzzománcot készíteni. Az eljárás nem túl bonyolult: Fémtisztára megtisztított vörösréz lemezre ráfestik a motívumot kereskedelemben kapható különböző színű tűzzománc festékekkel, amit 900 °C körüli hőmérsékleten lehet beégetni. A zománcfesték lényegében fémsókkal színezett szilíciumdioxid (üveg), és a hőkezelés hatására ráolvad a rézlemezre.

Van egy igényesebb változat is, amikor a kép kontúrvonalait vékony, kb. 1 mm átmérőjű rézhuzalból meghajtogatják, és egy alapozó zománcréteggel együtt beégetik. A zománc rögzíti a rézhuzalt, amely átmérőjének megfelelően kidomborodik az alapozó zománcrétegből. Ezt követően további lépésekben a rézhuzal kontúrok közötti felületre felhordják a különböző színű festékeket, és esetenként több lépésben beégetik. Egyes zománcrétegek egymás fölé is kerülhetnek. Az orchidea és a portré ilyen berakásos tűzzománc.

Elhangzott a kívánság: Apu készíthetnél nekem egy kemencét. Ez

némi számolgatás és kísérletezgetés után elektromos fűtéssel el is készült. Kb. 1,5 dm³ térfogatú tűzterében bizsuk és olyan kisebb tárgyak égetésére alkalmas, mint az említett fenti három alkotás, melyek a képeken az eredetinek megfelelő méretben láthatók.

Egy szombat délután a gyerekek útnak indultak valamerre, de nemsokára egy nejlonzacskóval a kezükben újra felbukkantak, és nagy izgalommal egymás szavába vágva elmondták, hogy felszálltak a 77-es buszra, és amikor felszabadult az első ajtónál lévő ülés, leültek. Mikor leszállni készültek, akkor vették észre, hogy az ülés mellett lévő első kerék belső burkolatán egy ott felejtett nejlonzacskó van. Magukhoz vették, és leszálltak.

A zacskóból néhány apróság mellett személyi igazolvány és egy pénztárca, benne 225.000 Ft. került elő.

Nagy volt az izgalom, mi legyen a pénzzel. A kitörő lelkesedést, hogy most jó sok pénzünk van, hamarosan leállítottam, mivel a zacskóban lévő személyi igazolvány egyértelművé tette, hogy ki veszíthette el. A magam részéről soha életemben nem tartottam igényt arra, ami másé, és feltétlenül szerettem volna, ha a gyerekeim is ebben a szellemben élik le életüket.

Ezzel Klári is teljes mértékben egyetértett. Rövid tanakodás után úgy döntöttünk, hogy menjünk el a rendőrségre. Ezt amolyan biztosítéknak szántuk, nehogy az érintettek később zaklatni kezdjenek, hogy a pénztárcában nem is annyi pénz volt. Tehát szombat délután a két gyerekekkel elmentem a XVI. kerületi kapitányságra, mert a személyiben lévő lakcím szerint ezt tartottuk illetékesnek. A kapun csengetni kellett, aztán előkerítették az ügyeletes tisztet is. Mikor előadtuk a történetet, látszott rajta, hogy teljesen le van döbbenve. Úgy nézett ránk, mint három földön kívülire, akik talán éppen most érkeztek a Marsról, nejlon zacskóval a kezükben, és meg akarnak szabadulni annak tartalmától.

Nagy nehezen rászánta magát a dolog adminisztratív részére. A bejelentett talált tárgyakról jegyzőkönyvet kellett készítenie. A legjobban akkor volt kiakadva, amikor a leltárba tételesen címletek szerint fel kellett vennie a pénztárca tartalmát, amiben nem csak nagy címletű papírpénzek, hanem egy marék apró is volt.

A talált tárgyak és a pénz a rendőrségen maradtak, mi azonban elmentünk a személyi igazolványban lévő címre. A lakásból, ahova becsöngettünk, egy riadt képű, 30-35 év körüli férfi került elő. Megmondtuk, kit keresünk. Ő volt a személyi igazolvány tulajdonosa. Csak akkor derült fel egyébként feldúlt ábrázata, amikor megtudta, mi járatban vagyunk. Beengedett a lakásba. A szobában ott volt a felesége, és három apró gyerek, a legkisebb még csecsemő. Meglehetősen nyomott volt a hangulat, érezni lehetett, hogy itt nem sokkal ezelőtt családi perpatvar volt. Elkezdtek előadni a történet részleteit, amikor megszólalt a csengő. Az ajtóban egy rendőr állt.

Őt is beengedték. Röviden elmondta, hogy a járőrökcsival azért küldték ki erre a címre, mert a rendőrségen talált tárgyakat adtak le, amelyeket ő most visszahozott. A személyi igazolvány alapján ellenőrizte, hogy annak gazdája áll-e előtte, majd átadta, amit hozott, aláíratta a jegyzőkönyvet, hogy a talált tárgyakat annak tulajdonosa átvette, és elköszönt.

Az érintettektől megtudtuk, hogy a zacskóban egy lakáscseréhez szükséges pénz volt. A három gyerekekkel kinőtték a másfél szobás lakást, és a családfele ebéd után azzal indult el otthonról, hogy kifizeti a nagyobb cserelakásért járó pénzt.

Szórakozottan leszállt a buszról és csak később, a metrón vette észre, hogy nincs nála a zacska, amiben a pénz és az igazolványa volt. Nagyon meg voltak hatódva, hogy a hatalmas gond, ami a pénz elvesztése miatt hirtelen a nyakukba szakadt, ilyen hamar rendeződött. Megkérdezték, mivel tehetik jóvá.

Úgy gondolom, válaszoltam, hogy elfogadnánk a talált összeg 10 százalékát, amely egyébként tudomásom szerint a megtalálónak törvényesen is jár, ha arra igényt tart.

Szó nélkül leszámolták a 22.500 Ft-ot, amelyet hazaérve megfeleztünk a két gyerek között. Akkor már volt spórolt pénzük, amivel mindig is nagyon gondosan bántak és az összeg inkább gyarapodott, mint csökkent volna, egészen addig, amíg pár évvel később önálló lakásuk részévé nem vált.

Pusztán az értékarányok érzékeltetésére említtem meg, hogy a 22.500 Ft annak idején kéthavi fizetésemnek felelt meg. Az említett család életében minden bizonnyal nagy törést okozott volna, ha az elveszett pénz nem került volna vissza hozzájuk.

Az általános iskola befejezése után ki kellett találni, hogy a két gyerek hogyan tanuljon tovább.

A Zolinál felismerhetőek voltak a kezdődő műszaki érdeklődés jelei, ezért némi tanakodás után erősáramú szakközépiskolába ment. Befejezését követően az ELMŰ-nél helyezkedett el, ahol nemsokára az alakuló számítástechnikai részleghez kerestek továbbképzésre alkalmas fiatalokat. Ő is bekerült ebbe a csapatba, és még sokáig ennek a társaságnak a jogutódjánál dolgozott.

A Zsuzsinál az tűnt célszerűnek, ha gimnáziumba jár. Érettségi után fényszedő ipari tanuló lett, és ebben a szakmában szerzett szakmunkás bizonyítványt. Azóta is nyomdai előkészítéssel, kiadvány-szerkesztéssel foglalkozó grafikai stúdiójában dolgozik.

Már két éve fordítottam különböző fordító irodáknál, amikor 1988-ban valahol fent a magasban, ahol a rendeleteket gyártják, kitálalták, nem elég, ha valaki olyan szinten ismer egy nyelvet, hogy a tudását el is tudja adni. Szakfordítást csak az végezhet, aki eredményes szakfordítói vizsgát tesz, és a bizonyítvány bemutatásának feltételével a lakóhelye szerinti tanácsnál – régen az önkormányzatokat hívták így – szakfordítói igazolványt vált ki.

Ez alól a kötelezettség alól senki nem kapott felmentést, tehát a kutyát nem érdekelte, hogy például jómagam 1964-ben a lipcsei Herder Intézetnél jeles eredménnyel felsőfokú nyelvvizsgát tettem és az azóta eltelt több mint 20 év alatt beleértve a 3 éves NDK-beli külszolgálatot is, napi szinten használtam is a német nyelvet. Természetesen bosszantott a váratlan macera, de rögvést nekiláttam az akadály leküzdésének.

Szakfordítói vizsgát kizárólag az Eötvös Lóránd Tudományegyetem keretein belül működő „Állami fordító- és tolmácsvizsga bizottság” előtt lehetett tenni. A jelentkezési lapra felnyaltam a megfelelő mennyiségű okmánybélyeget – nem kevés összegről volt szó, de már nem emlékszem mennyi – és beadtam. Nagy durranás nem lehet belőle, gondoltam nem csekély önbizalommal, de amint nemsokára kiderült, ez komoly tévedés volt. Rövidesen megkaptam az időpontot, mikor lesz az írásbeli.

A vizsga több részből állt. Írásbeli vizsgán fordítás magyarról németre, németről magyarra, majd kiértékelés után szóbeli vizsga, ennek feltétele, hogy egyik írásbeli dolgozat sem lehet elégtelen. Megörültem, amikor a magyarról németre fordítás feladatszövege elém került, mert véletlenül néhány héttel előtte egy német szakfolyóiratban olvastam egy cikket, amiben előfordultak az aktuális szakkifejezések, és ezeket békés megnyugvással alkalmaztam is.

Kellemetlen meglepetés volt, amikor megtudtam, hogy a magyarról németre fordításom részeredménye elégtelen, és ezért nem tehetek szóbeli vizsgát. Az érintetteket behívták a vizsgabizottság vezetőjéhez, aki megmutatta a szaklektor által javított dolgozatot, meg lehetett beszélni vele a hibákat, és tájékoztatást adott a további lehetőségekről is.

Az illető úr Dr. Peter Lieber NDK állampolgár volt, magyarul nem tudott egy szót sem, és a két ország közötti csereakció keretében oktatott német nyelvet az Eötvös Lóránd Tudományegyetemen. Szépen elbeszélgettünk és közben kiderült, hogy a bajok okozója egy szótévesztésnek minősített hiba volt. A lektor nem fogadott el egy olyan szakszót – valami újkeltű műszaki kütyü megnevezéséről volt szó – amelyet én abban a bizonyos szakfolyóiratban olvastam, és meg voltam róla győződve, hogy helyesen alkalmaztam.

Az igazán nagy gubanc abból keletkezett, hogy a több oldalas szövegben a kifejezés 29-szer fordult elő, amit a lektor büszkén 29-szer ki is javított, és az értékelésben ezt 29 hibapontnak számította be. Így az egyébként jó állapotban lévő dolgozatom, ami-

vel simán átmehettem volna, mélyen a béka feneké alá került, és ott virított rajta az elégtelen osztályzat. Fel voltam háborodva, és reklamálás lehetősége iránt kezdtem érdeklődni. Dr. Peter Lieber elmondta, hogy bár ő német nyelvet oktat itt a magyar egyetemen, ennek ellenére az alkalmazott szakkifejezések helyességét nem tudja megítélni. Ezért alkalmaznak szaklektorokat. Természetesen nyújthatok be fellebezést, ha akarok, de ezt a magam részéről semmi esetre sem javasolja, mert akkor a dolgozatomat odaadják egy másik szaklektornak, és a lektorok nem szokták megfúrni egymás szakvéleményét, tehát számíthatok rá, hogy jóvá fogja hagyni az előző lektor által adott osztályzatot.

Ezzel szemben azt javasolta, hogy mivel a beszélgetés alapján, ami köztünk természetesen német nyelven folyt, és az általam leadott dolgozatokat is figyelembe véve az eredményes vizsgához szerinte bőven megütem a kívánt szintet, felejtjük el a szerencsétlen dolgozatot, soron kívül pótvizsgára enged, tehát írjak még egy magyarról németre fordítás dolgozatot, ami két nappal később meg is történt és így a vizsgán a második menetben végül csont nélkül átmentem. Meg is kaptam a hön áhított bizonyítványt, amely szerint én akkortól kezdve képesített német-magyar magyar-német szakfordítónak vagyok nyilvánítva. A szakfordítói igazolványra, amelyet a bizonyítvány alapján kaptam az önkormányzatnál, végül csak az egyik fordító irodánál volt valaki kíváncsi, és soha többé senki nem érdeklődött iránta. Békésen lapult majd' 30 évig az egyik szekrény mélyén, csak most bányásztam elő, amikor eszembe jutott a történet. 1988 augusztus 22-én állították ki.

Rendszerváltás után

1989 a rendszerváltás éve reménységet és nagy meglepetéseket hozott. Bár eltűnt a kerítés a nyugati határ mentén, a jólét azért nem köszöntött be egyik napról a másikra. Elkezdődött a privatizáció, és lett is belőle hatalmas zűrzavar. Tömegével szűntek meg, alakultak át munkahelyek és jöttek létre új cégek. Munkahelyünk a Transzvíll is elemi darabjaira hullott. Lett belőle néhány kft., aki értett valamihez, vagy egyszerűen mázlija volt, valamilyenben talált magának munkahelyet.

Klárít az egyik alakuló kft. adminisztrátorként vitte magával, szó szerint, mert telephelyük Budaörsre került. Jó kis strapa volt neki naponta oda-vissza utazni otthonunk és a Kőérberki út között.

Az én további pályafutásom sem volt mentes egymást követő újabb kalandoktól. Szakmai befektetőként felbukkant a német AEG, és kapásból két céget alapított Magyarországon. Egyik az AEG Hungárai kft. volt, egy kereskedelmi képviselő. Másik az AEG Union kft., termelő vegyes vállalat, amelyben a Transzvíll résztulajdonos lett. Ez utóbbi kunszentmiklósi telephellyel és egy budapesti értékesítési irodával jött létre. Ide sodort a jószerecsse, amire kizárólag a német nyelvtudásom miatt került sor.

Kezdetben az új cég új német ügyvezetője a régi gyárban kapott egy irodát plusz jómagam. Mindenhová követnem kellett, mint egy árnyék, hogy új környezetével szót tudjon érteni. Első voltam, akit állományba vett. Elég rafinált voltam ahhoz, hogy a munkahelyváltás áthelyezéssel történjen. Szerencsére bekapta a horgot.

Hozzálátott az új cég megszervezéséhez. Elém rakott egy listát, milyen beosztásba kell sürgősen embereket felvennie, és azt mondta, választhatok, szabad a gazda. Fel volt sorolva főmérnöktől kezdve fősztályvezetőkön át osztályvezetőig mindenféle beosztás. Azonban mindjárt az elején kiderült, hogy az új munkatársak természetesen Kunszentmiklóson fognak dolgozni.

Ja, oda én nem megyek. Miért kellene nekem naponta 2×70 km-t utaznom az ágyam és a munkahelyem között. Semmi gond, le is költözhetek, kaptam rá a pillanatnyi érdekeinek leginkább megfelelő választ.

Köszi, tárgytalan, inkább maradok a családommal, és továbbra is saját házamban, saját ágyamba fogok esténként lefeküdni aludni. Legfeljebb végérvényesen fordító leszek, gondoltam magamban. Úgyis sok nekem egyszerre ez a kettős élet. Azt azonban soha nem tudta meg, hogy én mellékesen befutott fordítóként is tevékenykedek. Pá-pá főmérnökség, szép karrier, ebből nem lesz semmi. Mivel az új cég személyi állományát nagyon gyorsan össze kellett állítania, és én elég jó paraméterekkel mégis csak kéznél voltam, végül megegyeztünk, én leszek a számítástechnikai vezető. 36.000 Ft lett a havi fizetésem, a duplája annak, amit addig kaptam.

Velem együtt 17 főt vettek fel az új cég vezetői állományába. És a többi több száz dolgozóval mi lesz? Az ő bajuk, oldják meg maguknak, neki az új cég a feladata, válaszolta. A Transzvíll néhány hónapig még elvergődött. Vezetői spricceltek szét, ki merre látott,

miután kiderült, hogy számukra itt már semmiféle babér nem terem.

A kunszentmiklósi gyár német termelésirányítási rendszert kapott. A dolgozók ültek a számítógépek előtt, és néztek, mint a moziban egy idegen nyelvű filmet. A külföldi gazdi meg ette a kefét, hogy itt senki nem tud németül. Miért tudtak volna? Az iskolában csak az orosz volt kötelező, azért sem lelkesedett senki.

A termelésirányítási rendszert honosítani kellett. Tehát a blablának magyarul kellett megjelenni a képernyőn. Ez nem egy kis szoftverecske volt, hanem igen terjedelmes. A hálózatba kötött számítógépeken mindenki a saját feladatkörének megfelelő modult használta, a személyzeti ügyektől az anyagbeszerzésen, a termelési részfeladatok irányításán át, stb. A késztermék kiszállításáig minden ezen a rendszeren történt papír bizonylatok nélkül.

Nekem a honosítással kapcsolatos feladatok nyelvi része jutott, de rajtam kívül szép számban igazi bitológusok is güriztek a témán és rohanguáltak Kunszentmiklós és Regensburg között, mint a mérgezett egerek. A szoftver valamilyen programnyelven íródott, ez az átlagember számára értelmetlen hablaty, és ami a végtelen hosszúságú hókusz-pókusz során idézőjelek között értelmes német nyelven felbukkant, az került a képernyőre. Az idézőjelek közötti szövegfoszlányokat kellett megtalálnom, mint tút a szénakazalban, és helyette magyar megfelelőt beírni, de nem akárhogyan, hanem maximum ugyanannyi karakterrel, mert különben romba dőlt volna a képernyőmaszk. Aki anyanyelvén kívül tud még egy nyelvet, próbálja ki: Írjon fel kockás papírra néhány

szóból álló mondatot, és alatta ugyanannyi kockába írja be az eredeti megfelelőjét a másik nyelven. Jó szórakozást!

Ezt csináltam 3 évig. Annyit sikerült elérnem, hogy az idő nagy részében a budapesti irodában dolgozhattam. Néha azért le kellett kocsikáznom Kunszentmiklóásra is.

Miközben a kocsi nyelte a kilométereket, a szép nagy alföldi rónaságon békésen legelésztek a birkanyájak az 51-es út menti réteken. Egyszer felfigyeltem rá, hogy a birkanyájak mellett általában néhány kecske is szaladgál. Nosztalgiázni kezdtem, eszembe jutott Nagymamám kecskéje, amit néha én is kivihettem madzagon vezetve Mátyásföldön a bányagödör szélére legelni.

A kunszentmiklósi legényekkel jóban voltam, és amikor a német főnök nem rohangált a fejünk felett, rögtön nagy dumálásokba kezdtünk, mindenkinek volt valami jó története. Mondom nekik gyerekek, én úgy el gyönyörködtem idefelé jövet a legelésző kecskében, nem is tudom miért nem tartok egyet, mert hát ott, ahol lakunk, bőven volna neki hely. Kell egy kecske? – bukott rá rögtön egyikük a kínálkozó üzleti lehetőségre, aki úgy egyébként a cég egyik helybeli vezető beosztású dolgozójaként legalább annyira szívén viselte háztáji gazdaságát, mint azt, hogy mikor lesz a cégnek magyar nyelvű termelésirányítási rendszere.

Ebben a helyzetben már nem nagyon mondhattam, hogy á nem kell, csak hülyéskedtem, így büszkén rávágtam a választ: persze hogy kell. Több szó a kecskéről nem esett, de pár nap múlva ott-hon éppen a kertben voltam, amikor az utcán megállt egy teherautó, és engem kerestek. A Pista küldött magának egy kecskét

Kunszentmiklósról, tudtam meg, és még mielőtt magamhoz tértem volna, leraktak egy ládát, és már tűntek is el a kanyarban.

Egy szép fehér kiskecske volt benne, azt sem tudtam hirtelen, hová tegyem. Se ól, se kaja. Váratlanul ért az eset. Így került kecske a házhoz. Szerencsére a szomszédok nem verték ki a balhét. A legelésző kecske éveken át hozzátartozott a környék képéhez.

A képen Mici látható, első ellés után gidájával.

Német főnököm nehezen viselte el, hogy masszívan ellenállok azon elvárásának, hogy mégiscsak Kunszentmiklóson volna a helyem, de mivel a szoftverfordításban nyakig benne voltam, ráadásul teljesen egyedül küszködtem a témával, óriási bukfenc lett volna, ha kiszállok. Ezért csak morgott, ha meglátott, mint egy bolhás kutya, de békén hagyott. Sejtettem, ha a nagy munka vége felé közeledik, nem sok jóra számíthatok.

Egy szép napon, mintha mi sem történt volna, valamelyik alattvalóval üzent, pakoljam össze a cuccomat, következő hétfő reggeltől Kunszentmiklóson van a munkahelyem. Visszaüzentem neki, már mondtam, hogy ott rám ne számítson. A mostani feladatom szépen meg tudom oldani itt Budapesten is, amikor meg jönnek a

regensburgi tudósok, az elkészített munkát viszem nekik magamtól is.

Egy hét végi őszi nap ugyanúgy kezdődött, mint a többi. Hétfőn le kellett adnom egy határidős fordítást, igyekezni kellett. Korán nekiláttam a munkának. Reggeli után kicsit leszaladtam az udvarra, szépen sütött a nap. Apám is kint volt a kertben, jó volt pár percig beszélgetni vele. Amikor indultam vissza folytatni a munkát, mondta, ő is bemegy, lepihen egy kicsit.

Valamikor délelőtt szaladt fel a Zoli: Nagymama azt üzeni, menjek le, mert a Papával történt valami. Feküdt a heverőn, csukva volt a szeme. Szóllígtatni kezdtem de nem válaszolt. Közelebb hajoltam hozzá, hogy jobban megfigyeljem. Nem lélegzett. A Papa meghalt. 1991 november 10-e volt. Élt 84 évet. Olyan békésen távozott, mint amilyen békességben élte le egész életét.

Emlékére álljon itt a suszterszék, apám széke. Nagy kitartással ezen a széken ülve töltötte évtizedeken át dolgozó napjait. A szék számomra örökre a kitartás és egy békés élet jelképe marad.

A kunszentmiklósi cég dolgai nem túl jól alakultak. Az árbevétel messze nem érte el az elvárt szintet. Egyszer 1994 elején véletlenül én szedtem ki egy faxot a gépből, ami éppen akkor érkezett Regensburgból. Az állt benne, hogy a jelenlegi árbevételhez a cég csak negyven fővel kevesebbet alkalmazhat. A teljes létszámot 220-ról 180 főre kellett csökkenteni. Én voltam a negyvenedik, akit elbocsátottak. Amikor a német ügyvezető elé rakták a kilépőt papírjaimat, hogy írja alá, és meglátta, hogy a végelszámolásom 6 havi bért tartalmaz végkielégítésként, szabályosan örjögenni kezdett. Itt jött be a nagy csel, hogy csak áthelyezéssel voltam hajlandó belépni, amikor alakult a cég. Így az 1969-től 1994-ig eltelt 25 év folyamatos munkaviszonyra bizony járt a 6 havi végkielégítés. Nem volt mese, fizetniük kellett. Néhány héttel utánam a német ügyvezetőt is kirúgták.

Hirtelen két dolog jutott eszembe: Biztos ami biztos, alapítok egy saját céget, de közben elkezdek állást is keresni. Céget alapítani nem nagy durranás, így született meg a Királydomb bt. családi vállalkozásként. Állást sem kellett sokáig keresnem. Ahová először besétáltam, fel is vettek. Azért az igazsághoz az is hozzá tartozik, hogy ilyen gyors eredményhez megfelelő ismeretség is kellett. Mint említettem, az AEG-nek volt Budapesten egy másik cége is, az AEG Hungária kft. Ügyvezetőjével régi ismerősök voltunk. Mikor elmondtam neki, hogy kirúgtak és állást keresek, azt válaszolta, ha korábban jó voltam Nachterstedtben műszaki vezetőnek, akkor náluk is jó leszek. Üzletkötőnek vettek fel. Még le sem járt a felmondási idő, és már volt új munkahelyem.

A Királydomb bt-nek bár alapító okiratába mindenféle marhaságot beírtunk tevékenységi körként, végül kezdettől fogva egyetlen téma ment komolyan, a szakfordítás. Lényeges változás volt, hogy számlát is tudtam adni. Így olyan helyről is kaphattam megbízást, ahol a számlaadás alapfeltétel volt.

Bár sokszor rá akartak beszélni, hogy tolmácsolást is vállaljak, ez elől mindig igyekeztem kitérni. Elsősorban azért, mert új munkahelyemről nem tudtam volna napközben lelépni. Itt sem tudták, mivel töltöm a szabadidőmet, és a békesség kedvéért a Királydomb bt. is titokban maradt. Például minek kapjon fizetésemelést az, akinek saját cége is van. Bár a kettőnek semmi köze sincs egymáshoz, tagadhatatlan, hogy ilyen nézet is van. A tolmácsolás ezen kívül sok feszültséggel jár, a fordítás mindenképpen békésebb tevékenység, és abból is akadt bőven elég tennivaló.

Ennek ellenére előfordult, hogy nem lehetett megúszni. Az egyik eset elég érdekes volt ahhoz, hogy itt is említés essen róla. Valamilyik fordító iroda, ahová bejáratos voltam, kétségbe esve keresett meg gondjával: Beteg lett az a tolmácsuk, akit az ipari minisztérium szokott igénybe venni. A jó kapcsolatért aggódva nem merték bejelenteni, hogy a megbízást nem tudják teljesíteni, ezért megkértek, vállaljam el a helyettesítését.

Szépen besétáltam egy jó rázós megbízásba: A tolmács az ipari miniszternek kellett. Magas szintű delegáció érkezett az NDK-ból, élén egy miniszterrel, ha jól emlékszem elektronikai miniszter állt a névjegyén a neve alatt. A díszvacsora a margitszigeti Termál hotelben volt. Miközben az előtérben gyülekeztünk, hogy bevo-

nuljunk a megterített hatalmas asztalhoz, félrehívott a magyar ipari miniszter egy kis eligazításra. Elmondta, ne vegyem rossz néven, és még véletlenül se tiltakozzak, ha a vacsorával egybekötött beszélgetés során közbeszólnak, hogy a tolmács tévedett, nem jól fordított. Ilyen esetben újra fogalmazzák mondanivalójukat, és azt is fordítsam le békésen. Erre a megoldásra azért van szükség, kaptam tovább a tájékoztatást, mert saját mondanivalójuk korrekcióját teszi lehetővé, amikor az már elhangzott, és azt is figyelembe tudják venni, hogy a másik tárgyaló fél hogyan reagált. Erre később a tárgyalás során tényleg többször is sor került.

Volt azonban egy jó poén is. Valami olyasmit kellett fordítanom hogy „... a magyar értelmiség...” Váratlanul hirtelen leblokkolt az agyam, és nem jutott eszembe az „értelmiség” német megfelelője. Néhány másodpercnyi kínos szünet után a magyar delegációból többen – köztük a mellettem ülő ipari miniszter is – szinte kórusban kiáltották be a megfelelő szót, hogy kiségiítsenek: „Die Intelligenz”. Ekkor jöttem rá, hogy a magyar delegációból majdnem mindenki tudott németül. Tolmácsra csak azért volt szükség, hogy a saját elhangzott szövegüket még egyszer ellenőrizhessék, és az szükség esetén korrigálható legyen.

Számomra ismeretlen ételeket szolgáltak fel már csak azért is, mert sohasem voltam vendéglőbe járó típus. Olyasmi, mint pörkölt nokedlival ezen a szinten már nem szokásos eledel. Arra még emlékszem, hogy a felszolgált ételek hosszú sorát tokaji borhableves nyitott meg, és mindent herendi porcelán étkészlettel terítettek.

Másnap a delegációval kimentünk a BNV-re. Az ipari miniszter oda már nem jött, csak a helyettese, akiről kiderült, hogy korábban az Orionban dolgozott, ahol ipari tanuló voltam. Barátias légkörben telt el a délelőtt. Standról standra járva a kiállítók mindenféle étellel, itallal kínáltak. Ha mindenhol rendesen elfogyasztottuk volna, amit elénk raktak, talán még most is a kijózanítóban feküdnénk. Kint a főúton haladva egyszer csak azt vettem észre, hogy kettesben vagyok a német miniszterrel. A delegáció többi tagja néhány méterre lemaradozott. Az volt a benyomásom, már nagyon unják az egészszet. Beszélgetni kezdtünk, mint két jó ismerős, aki régen találkozott. Egészen jól elszórakoztattuk egymást. A végén megemlítette, hogy már régen társalgott ilyen jót. Egy kecskebőr irattárcát kaptam tőle repi ajándékként. Elég jól bírja a strapát, még most is azt hurcolom a belső zsebemben.

Egyszer csak elérkezett az idő, amikor a gyerekek már tényleg felnőttek voltak, és önálló életre vágytak. A 90-es évek elején a lakásszerzésnek volt egy viszonylag egyszerű módja. A rendszerváltást követően az önkormányzati lakásokat privatizálták, a benne lakók nagyon jutányos áron megvehették. Később ezeket a már magántulajdonban lévő lakásokat elkezdték eladogatni, természetesen drágábban, mint amennyiért vették, de még mindig elviselhetőek voltak az árak. Az első lakás megszerzését ráadásul az önkormányzat is támogatta, eleinte vissza nem térítendő juttatással, később kamatmentes kölcsönrel. Mindkét gyereknek úgy lett lakása, hogy saját spórolt pénzükhöz igénybe vették az önkormányzati támogatást, volt szerény mértékű szülői támogatás is, ami még hiányzott, arra OTP kölcsönt vettek fel.

Elsőként Zsuzsi kötött házasságot 1993-ban. Férjét, Tamást ipari tanuló korában ismerte meg a nyomdában, ahol gyakorlati foglalkozáson vett részt.

Mire az esküvőre sor került, a lakást is birtokba vehették.

Az AEG Hungária Kft-nél, amikor odakerültem, még jól mentek a dolgok. Külkereskedelmi vállalatként azzal foglalkoztunk, hogy a németországi AEG gyárak termékeit értékesítettük Magyarországon. Kezdetben a termékek gépkönyveit fordítottam magyarra, így működésüket is megismertem, később a vevőkkel való közvetlen kapcsolattartás is napi feladataim közé tartozott.

Klári néha megemlítette, hogy mi még nem voltunk nászúton. 25 évnyi házasság során, miközben 3 évig az NDK-ban éltünk, és családi nyaralásként a gyerekekkel együtt az Adriától a Balti tengorig számos kempingben előfordultunk évről évre, arra még tényleg nem került sor, hogy kettesben utaztunk volna el valahová. 1995 békés évről ígérkezett, és úgy döntöttünk, hogy részt veszünk egy görögországi társasutazáson. Rodosz szigetet választottuk úti célként.

Az utazás már régen be volt fizetve, amikor Klári öccsét, Istit tragikus baleset érte. Az utcán beszélgetett barátnőjével, amikor a feje tetején darázscsípés érte. Néhány perc múlva elvesztette az eszméletét. Kómába esett, és soha többé nem tért magához. Nemsokára meghalt. Temetésének időpontja egybeesett görögországi utazásunkkal.

Klári nagy gondban volt, hogy Görögországba menjünk, vagy Szombathelyre temetésre. Már olyan régen szeretett volna egy utazást kettesben, a tengertől különben is mindig nagyon el volt varázsolva, így végül a görögországi utazást választotta, de azért az úton mindkettőnk hangulatát erősen befolyásolta testvérének elvesztése és a temetés, amelyen nem vettünk részt.

Klári mögött háttérben az Égei tenger, partján strand és a rodoszi szállodák egy része látható, ahol mi is el voltunk szállásolva.

A rodoszi strandhoz egy kellemetlen emlék is fűződik. A sziget jobb felső részén látható partszakasz mélyen benyúlik a tengerbe, a strand tömve emberekkel, egy alkalommal itt telepedtünk le mi is. Engem különben a víz akkor érdekel, ha legfeljebb derékig ér, mivel úszni nagy csapkodással legfeljebb néhány métert tudok.

Klári azonban rendesen tudott úszni, és az Égei tengernek is úgy nekiment, mintha az a kőbányai uszoda 25 méteres medencéje lett volna. Csak üldögéltem a parton, és amikor Klári feje messze a vízben apró ponttá zsugorodott, arra gondoltam, hogy jobb lenne, ha megfordulna, és kifelé úszna. Aztán tényleg megfordult, és elkezdett a part felé úszni. Telt múlt az idő, a Klári csak úszott, meg úszott, de feltűnő volt, milyen lassan közeledik. Örökkévalóságnak tűnt, mire visszaért. Mondta is, már azt hitte, soha nem éri el a partot. A sziget csúcsán biztos volt valami tengeráramlat, ami folyamatosan kifelé sodorta. Az áramlattal szemben küzdötte magát vissza, mintha a Dunán felfelé kellett volna úsznia.

A bal alsó kép egy kolostor udvarán készült, ahová hajókirándulás alkalmával jutottunk el, mert egy másik szigeten volt. Egy teljesen csupasz köves szigetről van szó, amelynek egyetlen valamire való öblében áll a kolostor és néhány épület már évszázadok óta. Kertjében számunkra egzotikus, pompás virágba borult növények virítottak. Udvarának fekete-fehér csíkos burkolata Klári lába alatt a tengervíz által gömbölyűre csiszolt fekete és fehér kavicsokból van kirakva.

A jobb alsó képen a jachtkikötő mögött egy keskeny földnyelv látható. A monda szerint ezen állt a rodoszi kolosszus egyik lába.

A rodoszi kolosszus egyike volt az ókori világ hét csodájának. A hajók a lábai között tértek be a kikötőbe. A bronzszobor nem sokkal felavatása után egy földrengés következtében összeomlott.

A szállodában csak reggelit kaptunk. Betértünk egy vendéglőbe ebédelni. Németül szólítottam meg a görög pincért. Bár nem tudtunk szót érteni, arra azért rájött, hogy németül szóltam hozzá. Elrohant egy német zászlóért, és elénk rakta. Csak németül tudtam volna megmondani neki, hogy magya-

rok vagyunk, azt meg úgysem értette volna, így a zászló maradt. Inkább a kezébe nyomtam a fényképezőgépet, hogy fényképezzen le minket. A város egyébként tele van műemlékkel, mintha a múlt múzeuma volna, egyszerre több történelmi kor tárlataként.

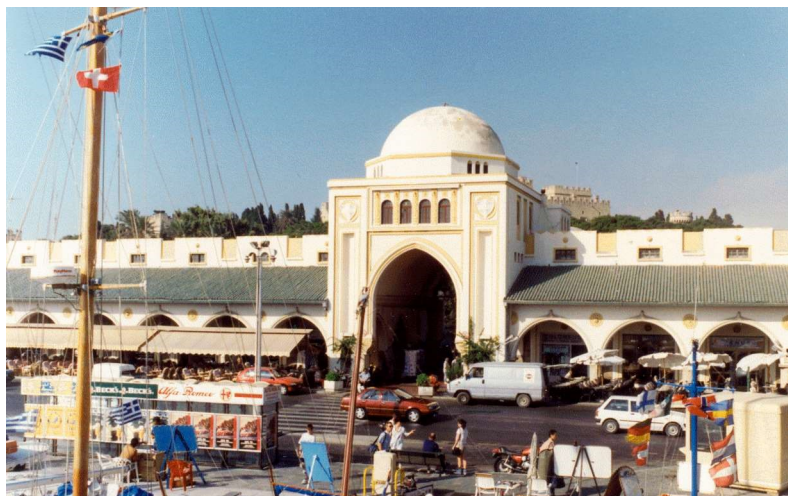

Erőd védte a kikötő bejáratát

Szélmalomban őrölték a lisztet a hegytetőn

A bazárnak most is nagy a forgalma, mint régen

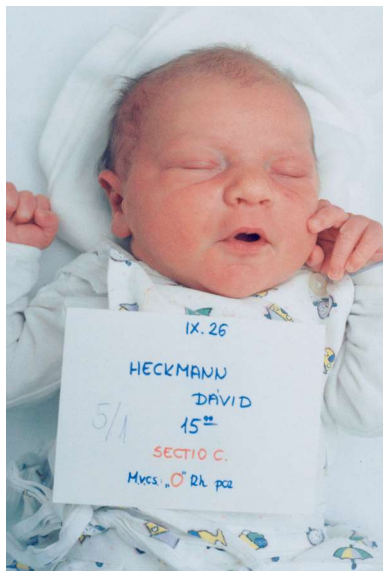
1996 kellemetlen meglepetést hozott. Klárit a nyár vége felé elbocsátották. Ez olyan csapás volt számára, amit soha nem tudott teljesen kiheverni, és azt hiszem, egészségi állapotának alakulására is hatással volt. 52 évesen semmi esélye nem volt rá, hogy még egyszer el tudjon helyezkedni. Helyzete úgy oldódott meg, hogy véletlenül egy TV adásban hallott az előnyugdíjazás lehetőségéről. Ennek utána járt, a lehetőség tényleg fennállt azzal a korlátozással, hogy az öregségi nyugdíjkorhatár előtt legfeljebb két évvel mehetett előnyugdíjba az, aki legalább 38 szolgálatban töltött évvel rendelkezett. Mivel annak idején a nők öregségi nyugdíjkorhatára 55 év volt, be kellett várnia, míg betölti 53. életévét. Éppen lejárt a munkanélküli segély időszaka, amikor 1997

február végén nyugdíjba mehetett. Nemsokára a nők nyugdíj korhatárát 57 évre emelték. Szerencsére akkor már nyugdíjas volt.

1997 elején egyszer megcsörrent a telefon. Amikor Zsuzsi megszólalt, a hangján megéreztem, hogy valami különös dolog következik. Apu terhes vagyok, hallottam az örömhírt.

Hurrá, nemsokára már én is nagypapa leszek!

Gyorsan eltelt a néhány hónap, és igazán nagy volt az öröm, amikor 97.09.26-án Dávid megszületett. Zsuzsiék nemsokára már Dávidot is magukkal hozták, amikor látogatóba jöttek. Szokatlan érzés volt, először kézbe venni, mert 1970 óta, amikor Zoli és Zsuzsi megszülettek, ilyen pici csecsemő nem volt a kezemben. Félttem amikor megfogtam, nehogy baja essék.

Valamikor 2000 környékén, az évszámra pontosan már nem emlékszem, munkahelyemen lényeges változás történt. A németországi anyacég komoly problémákkal küzdött. A veszteségek enyhítésére többek között eladogatták kisebb külföldi leányvállalataikat. Ez történt a munkahelyemmel is.

Az új tulajdonos egy magánszemély, korábban a német anyacégnél dolgozott, és a felső vezetés egyik tagjaként szerezte annak

idején azt az ismeretséget, ami számára lehetővé tette, hogy vőként egyáltalán szóba jöhessen.

Cégünk a budai oldalon értékes ingatlanában mulasztotta többkevesebb sikerrel békés napjait arra várva, hogy majd csak bejön valami nagy üzlet. Az új tulajdonos felbukkanása komoly aggodalmat keltett a munkatársak körében.

Erre a helyzet reális értékelése komoly okot adott, amikor megtudtuk, hogy a céget mennyiért vette meg. Arról pontos információk voltak, hogy a XII. kerületi meglehetősen jó fekvésű korszerű irodaházunk, amely a cég törzstőkéjének részét képezte, milyen értéket képvisel. Az új tulajdonos az egész céget az ingatlan értékének a feléért szerezte meg szőrstől-bőrstől. Teljesen logikus volt következtetésünk, hogy amilyen gyorsan lehet, az épületet eladja, a céget felszámolja, vagy egy irodaházban bérelt néhány szobában működteti tovább. Ezzel a megoldással kockázat nélkül meg tudta volna duplázni befektetett pénzét és néhány hónap leforgása alatt több száz millió forintot kereshetett volna.

A mi emberünk azonban egy pancser volt. A vállalkozók világában sokan esnek abba a hibába, látván más jól menő vállalkozását azt hiszik, csak utána kell csinálni, és máris dőlni fog a pénz. A valóság ennél azonban sokkal bonyolultabb.

Megjött az új tulajdonos, akit a kollégáim szűkebb körében mindjárt az elején elkereszteltem gazdinak. Baráti környezetben nem csekély pejoratív mellékgondolattal ez végérvényesen rá is ragadt. Ezt a szép hagyományt megőrizve a továbbiakban az egyszerűség kedvéért itt is gazdiként fogom emlegetni.

Eddig ipari elektronikai termékek értékesítésével foglalkoztunk. Megjött a gazdi, és szó szerint kijelentette, hogy ilyen szar holmik értékesítésével nem lehet meggazdagodni. Sürgősen új területekre kezdte áttérni tevékenységünket. Senki jóindulatú tanácsát nem volt hajlandó megfogadni. A nagy fehér ember volt ő, aki mindent tud, mi meg a kis indiánok.

A magabiztos fiatalabb, komoly szaktudású, több nyelvet beszélő kollégáink egymás után maguktól elmentek. Más cégek képviselői kapkodtak utánuk, mint kacska a nokedli után. Páran maradtunk, elsősorban akik közel álltunk a nyugdíjkorhatárhoz, mint jómagam, továbbá az ügyvezető, a könyvelés és két-három adminisztratív dolgozó.

A gazdinak még nagyvállalati korából volt egy agyrém beütése, a cégcsoport. Az erőfitogtatás egyik megnyilvánulása, amikor a cégek saját magukat prezentálják, a térképre kis zászlócskákat tűznek ki oda, ahol valamilyen leányvállalatuk már jelen van. Aki ennyi helyre befészkelte magát, az csak nagy és erős lehet. Ez a mondanivaló. A mi gazdink is alapított gyorsan néhány céget, egy-egy kisebb kócerájjal jelen volt Németországban, Horvátországban, Csehországban, Lengyelországban és Magyarországon. Nem kell valami nagy durranásra gondolni, ez országonként 2-3 embert jelentett. Mi voltunk a legtöbben, amikor még nem álltunk fejre, kb. 15-en voltunk. Ez volt az ő cégcsoportja.

Volt azonban egy számomra érthetetlen tényező. Anyacége Németországban egy bt. volt. Akinek van valami fogalma a cégek világról, az tudja, hogy a betéti társaság egy nagyon kockázatos

vállalkozási forma, mert a tulajdonos korlátozás nélkül teljes magánvagyonával felel cége sáros ügyeiért. A gazdi pedig, már ebből is látszik mekkora pancser volt, az összes cégét úgy alapította, hogy azoknak a németországi bt. volt a tulajdonosa. Így kapcsolt vállalkozások hálózata jött létre, egy bt-re épített kártyavár. Ami ez után következett, attól még a lábunk is földbe gyökerezett.

Várakozásunk ellenére nem adta el az AEG Hungária Kft-t, amivel hirtelen nagyot kaszálhatott volna. Inkább elkezdte bedobni fenomenális ötleteit. Orvostechikával fogunk foglalkozni, jelentette ki rövidesen, ettől leszünk majd gazdagok. Természetesen nem csak nekünk, hanem az összes többi kapcsolt vállalkozásának is ez lett a témája.

Az első agyrém a pulzáló szignál terápia volt. Egy marha drága fizioterápiás készülékről van szó, mozgásszervi panaszok kezelésére, mint pl. ízületi problémák egyes fajtái. A páciens beteg testrészét bedugják egy tekercsbe, amely pulzáló mágneses teret hoz létre maga körül. Alkalmanként egy órát üldögél kényelemben helyezve, miközben a kezelt testrészében enyhe bizsergést érez. A páciens állapota ettől vagy javul, vagy nem. Ki kell próbálni, a végén kiderül. Biztos ami biztos, fizetni előre kellett.

Az volt a gondolatmenet, hogy irodaházunk egy részét átalakítja fizioterápiás rendelővé, itt saját magunk kezelünk pácienseket. Ezen kívül bérbe adunk készülékeket vállalkozó orvosoknak is. A kapcsolt vállalkozás más országokban tevékenykedő munkatársai hozzánk jönnek betanulni az eljárást, majd saját cégüknél alkalmazzák a nálunk megszerzett ismereteket.

A több helységből álló rendelő kialakítása rengeteg pénzbe került, eleget kellett tenni egy csomó hatósági előírásnak, saját orvost vettünk fel, és elkezdtünk hirdetésekkel feladni, amiből az érintett betegek megtudták, hol vár rájuk a gyógyulás. A társadalombiztosítás hallani sem akart a kezelés térítéséről. Állandóan újabb és újabb csodaterápiákkal bombázták őket. Érthető, hogy lepergett róluk. Így csak teljes összeget fizető betegek jöhettek szóba, illetve magánbiztosítók ügyfelei, mert később ilyen is akadt.

A berendezésekhez a gazdi valamilyen hitelkonstrukcióban jutott hozzá Németországban. A vevő a bt-je, a hitel fedezete pedig a saját családi háza volt.

Rendelőnkbe ijesztően kevés fizető beteg érkezett ahhoz képest, amennyibe a beruházás és az üzemeltetés került. Amikor a betegek meghallották, mibe kerül a néhányszor 1 órás kezelés, rémülten faroltak ki az épületből. Egy alkalommal nagyon elszégyelltem magam. Véletlenül pont a recepciónál álltam, amikor érdeklődő páciens érkezett. Egy idős hölgy volt, túl a hetvenen, bottal a kezében mászta meg az Istenhegyi út buszmegállótól hozzánk vezető részét. Alig állt a lábán, minden porcikája fájt. Csepelről vergődött el hozzánk, a hirdetés alapján gyógyulást remélve. Amikor meghallotta, mennyibe kerülne kezelése, sírva fakadt. Több volt, mint a havi nyugdíja.

Muszáj volt fokozni a hirdetések számát, hogy több legyen a páciens. Hatalmas összegek mentek el hirdetésre. A gazdinak erről nem szóltunk egy szót sem. A következő éves mérleg készítésénél derült ki, hogy többet fizettünk ki hirdetésekre, mint amennyit a

páciensek kezelési díjaiból beszedtünk. Két orvos, akinek sikerült készüléket bérbe adnunk, kb. fél év múlva felmondta a bérleti szerződést. Nekik sem ment a bolt.

Közben rohangáltunk, mint a mérgezett egerek. Például jártam Münchenben, ahol három orvossal együtt oktatáson vettünk részt, majd itthon Magyarországon száguldoztunk orvosról orvosra, megpróbálván a készülékekre bérlőket találni. Ehhez persze szolgálati gépkocsi járt több embernek, plusz költségtérítés. Az orvostechnikai ámokfutásnak ezzel még nem volt vége.

A következő agyrém a fogászati lézer volt. Akkora készülék, mint egy számítógép alapegysége. Optikai kábelen jött a lézersugár a kézidarabba, ezzel a páciens szájába olyan mozdulattal lehetett benyúlni és célozni, mint egy fogorvosi fúróval. Vérzés nélkül lehetett vele szövetet metszeni, paradontóvizet kezelni, gyökércsatornát sterilizálni stb. Tényleg nagyon jó volt. Korrektül működött. Úgy tanultunk vele operálni, hogy vettünk a hentesnél egy darab disznóhúst, és azt aprítottuk lézerrel. Mikrosebészeti beavatkozásra, néhány mm-es metszésekre kell gondolni. Óriási előnye, hogy nincs vérzés, mert a lézersugár által keltett magas hőmérséklet következtében az erek elzáródnak. A metszés sterilizálódik, nincs fertőzés, a seb hamarabb gyógyul.

A gazdi elküldött Hamburgba egy félnapos orvostovábbképző tanfolyamra, hogy később tudjam miről beszélek, amikor hajkurászom a vevőket. Most nehogy valaki elkezdjen irigykedni, hogy hű még Hamburgban is jártam. Autóval mentem, az út oda vissza kb.

2500 km. Autópályán, egy orvosi rendelőn és egy autópálya menti motelszobán kívül semmit nem láttam.

Készülékeket kellett volna eladni 8 millió forintért fogorvosoknak. Módszeresen bejártuk az országot fogorvosról fogorvosra. Amikor telefonon bejelentkeztünk, minden orvos érdeklődést mutatott. A kíváncsiság nem kerül semmibe. Készüléket vásárolni azonban senki nem akart. Operálni szikével is lehet, sterilizálásra meg ott vannak a gyógyszerek, hangzott el mindenhol a logikus ellenérv. Mindez csóró fogorvos számára is elérhető áron. Kicsit vérzik a seb, kicsit begyullad, esetleg elgennyesedik, a páciens megint jön, megint fizet. Ki van ez találva rendesen.

Országjárás közben akadt röhejes eset is. Egy szentgotthárdi fogorvossal volt egyeztetett időpontunk, hogy megyünk hozzá a készüléket bemutatni. Hajnalban indultunk, mert Szentgotthárd ugyebár jó messze van, 11-re oda is értünk. Megérkeztünk, kéz-fogás, vigyorgás, mire az orvos: na mondják el gyorsan, mit akarunk, mert 12-re át kell érnie osztrák oldalra, ugyanis be van fizetve egy golfpályára.

½ 12-kor vette a kalapját, kiterelt a rendelőjéből, és tényleg elment golfozni. Mi meg késő délutánra hazaértünk Budapestre, és másnap beszámoltunk a gazdinak, hogy ez a fogorvos sem fog fogászati lézerekészüléket venni.

Miután vevő égen-földön nem akadt, jött a nagy ötlet, adjuk ingyen kölcsön egy nagy forgalmú fogászati rendelőnek. Ha kiderül milyen jó, tuti, hogy a végén megveszik. Felhajszoltuk a lézergurut. Mert ilyen is van. Sőt, még lézerszövetség is van.

A lézerguru a lézerszövetségben valamilyen pozíciót töltött be. Mikor ismeretlenként telefonon bejelentkeztem nála, le akart rázni, mint egy szaros macskát. Felajánlottam, ingyen kipróbálhat egy 8 milliós fogászati lézert, egy időre ott is hagyhatom nála, ha akarja. Erre mégis méltóztatott fogadni saját magánklinikáján.

Kiderült, hogy a konkurencia minket márt többszörösen megelőzött. Fogászati lézert ugyanis más cégek is el akartak adni Magyarországon. Mivel értékesítés a többieknek sem sikerült, kínjukban ők is rájöttek a nagy ötletre, ingyen kölcsönadják, stb.

Doktorkám egy északon volt. Amikor az éppen ingyen kölcsönző cégnek az idő múlásával már kezdett fogyni a türelme, akkor szépen beengedte a következőt. Így már évek óta boldogan kezelgette ingyen lézerekkel pácienseit, és más egyéb jobbnál jobb ötletei folytán szépen gazdagodott. Egyébként klassz pacák volt. Egészen jóban voltam vele az alatt az egy év alatt, míg tartanunk kellett a kapcsolatot. Becsülettel megtette a magáét a készülékek érdekében. Fűnek-fának dicsérte fogorvosi körökben, még előadásokat is tartott róluk. Természetesen mindig annak a cégnek a készülékéről, amelyik éppen nála volt. Így egy időre mindegyik a legjobbnak volt kikiáltva a piacon.

Aztán ott volt még az infrasauna esete. Egy szépen kivitelezett deszkabódéről van szó, amiben jó meleget lehet csinálni. 70 °C környékén már az is kicsurog az emberből, ami jobb lenne, ha bent maradna. Egy német cég gyártmányáról volt szó. Már önmagában az is utópisztikus elképzelés, egy jómódú ország jómódú szakemberei által előállított, ottani életszínvonalnak megfelelő

árszintű terméket behozni egy olyan országba, ahol a vásárlóerő a negyed része annak, mint ahol a terméket gyártották.

Na de mindez csak okoskodás, az infrasauna megjött. 1, azaz egy darab, egy ménykű nagy kamion fedélzetén. A szállítási költségről jobb, ha nem beszélünk. Szakmai ismereteim egy része még az átkosból származik, ezért a korábbi előírásoknak megfelelően úgy gondoltam, vizsgáltsuk be a berendezést, nehogy valaki belehaljon egy rejtett típushibába, mert végül is pucér emberek másznak be a bódéba, amibe a villany is be van vezetve. Ebből az ötletből nagy balhé lett, jó hogy ki nem rúgtak érte.

A megbízott minőségellenőrző intézet ugyanis jóváhagyó tanúsítvány helyett egy szép kis hibajegyzéket küldött. A termék nem felelt meg a vonatkozó érintésvédelmi előírásoknak.

A gyártó hümmögött, a gazdi üvöltött, aztán a gyártóval lefolytatott egyeztetés és némi módosítás után megkaptuk a szükséges jóváhagyást is.

Kezdhattuk hajkurászni a vevőket. Ismét csomó hirdetés következett, és újabb országos rohangászás. Nagy poén volt, amikor egy újjgazdag honfitársunknak megtetszett az infrasauna, és úgy döntött, meglepi a családját, és félmillióért vesz egyet. A bibi csak az volt, hogy a vevő nem a szomszéd utcában, hanem Szegeden lakott. Hogy a fenébe kerül le a bódé Szegedre? A helyszínre szállításért egy rendes fuvaros cég annyit kért, hogy az elvitte volna a kalkulált nyereséget. Ekkora luxust nem engedhettünk meg magunknak. Végül egyik kollégánk a haverjától kölcsönkért egy utánfutót, és azt az egyik céges személyautóval levonszolták Szegedre, rajta a lapokra bontott infrasaunával. Egy másik csapat meg kotródott le összerakni.

A képen egyik kolléganőmmel várjuk az érdeklődőket egy orvostechnikai kiállításon. A tablókon az infrasauna, a pulzáló szignál terápiás berendezés és a fogászati lézer csalogatja a látogatókat. Vevő egyikre sem akadt. Az ilyen kiállításon a legtöbb érdeklődő a szomszédos standokon unatkozó többi kiállítóból adódott. Becsülettel megajándékoztuk egymást kacat-vecak reklámajándékainkkal, amíg el nem fogyott.

A sorozatos eredménytelenség ellenére a gazdi csak nem hagyott fel globális elképzeléseivel. Hol itt, hol ott tartott értekezletet vagy továbbképzést, amelyeken cégei kiválasztott munkatársainak is meg kellett jelenniük.

A hol itt, hol ott alatt persze más-más országokat kell érteni, ahová mi szépen elkocsikáztunk, elrepültünk, ahogyan éppen el volt rendelve. Ennek megfelelően többször eljutottam Frankfurtba, Hannoverbe, Prágába. Ezeknek a 2-3 napos szolgálati utaknak sajnos semmi üdülés jellege nem volt, adódtak azonban váratlan érdekességek és élmények is, amelyek emlékezetesek maradtak.

A gazdi németországi cégének irodája Frankfurt egyik elővárosában volt. Miután vételeztük az aznapi fejtágítást, kora délután a gazdi felpattant, hogy most pedig elmegyünk borkóstolóra. A közelben, néhány percnyi járásra volt egy bornagykereskedés, ahol havonta egy alkalommal nyílt borkóstolót rendeztek. Ez úgy működött, hogy a bejáratnál mindenki kapott egy ívet, amelyen szerény mértékű ingyen utalvány mellett különböző címetű bónok voltak feltüntetve, ha valakinek esetleg kedve szottyanna valami értékesebb kóstolgatásra. Fogyasztáskor a megfelelő értéket bejelölték, amit távozáskor a pénztárnál ki kellett fizetni.

A polcsorok között állt egy hatalmas hordó, rajta egy vajling, a vajlingban tepertős zsír, mellette szeletelt frissen sült kenyér és só. A tepertős zsír nagyon jó találmány. A keményre dermedt zsírban apró tepertőszemcsék vannak, friss kenyérré kenve olyan fenséges eledel, hogy majszolását alig lehet abbahagyni. Elegáns hölgyek is bőségesen tömték magukba, akikről messziről látszott, hogy egyébként fogyóznak. A zsíros kenyérért nem kellett fizetni, mindenki annyit kenhetett magának, amennyit akart. Vidám látvány volt, ahogy a környékbeli irodaházakból odasereglett nyakendős urak lázas izgalommal kengették a zsíros kenyeret.

Nézegettem a világ minden tájáról származó borokat, és feltűnt, hogy egyetlen magyar márkát sem lehet fellelni. A magyar bor hiánya az élelmiszer áruházakban is meglepett. Ha mégis előfordult valahol, legfeljebb a legalsó polcon valami eldugott helyen.

Kíváncsi voltam a dolog nyitjára, ezért megkérdeztem a személyzet egyik tagját, miért nem forgalmaznak magyar borokat is. Íme a válasz: Egy új márká bevezetésének reklámköltsége a német piacon 1,2-1,5 millió márka, ami az akkori márka/forint árfolyam alapján 160-200 millió forint körüli összegnek felelt meg. Ennek a reklámköltségnek a felét a bornagykereskedő fizeti, a másik felét pedig az exportőr, aki a borát az új piacon el szeretné helyezni. Ha egy exportőr a rá jutó cechet nem hajlandó állni, legfeljebb arra számíthat, hogy valamelyik szupermarket árufelhajtójáig jut el, és az otthon elismert bormárka német földön lekerül az alsó polcra, ahol a vevő csak akkor veszi észre, ha véletlenül hasra esik, vagy szándékosan négykézláb jár körbe, hátha valami kincset talál. Az így szerzett információ alapján aztán egy közeli élelmiszer boltban tényleg meg is találtam az egri bikavért.

59. születésnapom véletlenül éppen Frankfurtban ért utol. Ebből az alkalomból a gazdi két másik magyar sorstársammal együtt meghívott vacsorázni. A frankfurti TV-toronyban foglalt helyet. A gyorslift felrepített bennünket az ég felé. Az asztalnál a külső oldalra kerültem. Az étterem csupa üveg burkolatán szédítő magasságból letekintve hihetetlenül parányi méretekben ott nyüzsögött alattam a frankfurti belváros esti forgalma. Születésnap ajándékként a gazditól egy üveg Champaner pezsgőt kaptam.

Egy másik alkalommal a hannoveri vásárba lettünk elvezényelve ötletvadászatra, hátha találunk valamit, amitől jobban menne a bolt. Reggel nyitás előtt beálltam a parkolóba a szolgálati kocsi-val, ahová tereltek. Ott nem úgy van, mint nálunk a BNV-n, ahol nagy anyázások mellett kerengnek a kocsikkal, mint a mérgezett egerek, hogy megtalálják a létező utolsó szabad parkolóhelyet.

Hannoverben még jó messze a vásári parkoló előtt elkezdik terelni a kocsival érkező népet. Nincs mellépfázás, arra kell menni, amerre mutatják, és az illetékes utolsó forgalomirányító rámutat arra a következő szabad helyre, ahová be kell állni. Pont. Ha valakinek nem tetszik, nem muszáj kocsival menni a hannoveri vásárba. Szóval beálltam a parkolóba, és besétáltunk végezni az-napi dolgunkat. Napközben előkerült a gazdi is, és úgy szervezte meg a nap hátralévő részét, hogy amikor végzünk, elviszem őt a szállodába, kollégáim pedig a másik kocsival mennek tovább.

Többfelé kicsit elhúzódott a locsi-pocsi, sok okos ember sokat dumál. Jóval zárás után jutottunk ki a parkolóba, ahonnan addigra már a legtöbb autó eltűnt. A több ezer kocsi befogadására alkalmas hatalmas parkoló közepén ott árválkodott a mi kocsink. Világot megváltó fontos gondolatokról szónokolva értünk a kocsihoz. Laza mozdulatokkal beszálltunk, ahogy a nagy menedzserhez, meg a mellette futó kis menedzserhez illik. Némi tetvészkedés, slusszkulcs be, önindító be, néma csend. Se kép, se hang.

Tök égés. A rohadt kocsi hallani se akart arról, hogy elinduljon. Persze rögtön kiderült, hogy én voltam a hibás. Reggel bekapcsolva hagytam a világítást.

A gazdi rögtön kotorászni kezdett a zsebében, előszedte az ADAC segélyszolgálat hívószámát, meg a mobilját. Jönnek a szakik, azok majd életet lehelnek a járgányba, vélekedett.

Én viszont más világban szocializálódtam. Különben is, aki Trabanton kezdte meg autós pályafutását, nem rögvest a segélyszolgálatot hívja. Inkább toljuk be, volt az első reakcióm. Mivel egyébként talpig úriember vagyok, megkértem, üljön át a volánhoz, én majd tolom a kocsit, ő meg nyomkodja a pedálokat úgy ahogy kell. Ez nem fog menni, jött a válasz. Amikor megszerezte a jogosítványát és kocsihoz jutott, mindjárt automata sebváltós Mercedes-szel kezdte. Életében nem vezetett olyan autót, amiben kézi sebességváltó van. Beláttam, tényleg nem ez a megfelelő alkalom arra, hogy megtanulja a sebességváltó kezelését.

Viszont meglepő fordulattal kiugrott a kocsiból, hogy majd ő betolja. A nagy fehér ember majd tolja a kocsit, a kis indián meg ül a volánnál és tekergeti a kormányt. Hát ilyen még nem volt. Mire magamhoz tértem az ámulatból, már neki is feszült. Pár méter után egy-két görcsös rándulással a koci megint megállt. Aztán még kétszer megpróbáltuk, eredmény semmi, a gazdinak meg már lógott a nyelve.

Ekkor a parkoló túlsó végéből elindult egy autó. Látták mit művelünk, felénk tartottak. Négy osztrák srác ült benne, olyan 30 körüliek. Megálltak mellettünk és megkérdezték miben segíthetnek. Hát az nagyon jó lenne, ha behúznák a kocsit, kaptunk a kínálkozó alkalmon. Előkerült a vontatókötél, a gazdi kint állt a betonon, én ültem a volánnál, aztán nekilódultunk.

Tettünk egy kört, de a kocsi nem indult el. Kiszálltunk tanakodni, a srácok közül valamelyik bedobta, hogy biztos nem jól csináltam valamit, majd ő megpróbálná, ha nincs ellene kifogásunk. Sok választási lehetőségünk nem volt, így kezébe nyomtam a kulcsot, és odaálltam a gazdi mellé, ők meg elviharzottak. Akkor kezdtünk elfehéredni, mikor a két kocsi egyre nagyobb sebességgel iramodott a parkoló vége felé, ahol a kijárat is volt. Na jó kis történetnek nézünk elébe, ha ezek most meglépnek, kezdtük kiértékelni a helyzetet. De az utolsó pillanatban lassítottak, és visszajöttek. Akkor már a mi kocsink motorja is járt.

Rendes srácok voltak, nem akartak meglépni, Azért gyorsítottak és tették meg a lehető leghosszabb utat a lehető legnagyobb sebességgel, hogy az akkumulátorba egy picit visszatérjen az élet. Így aztán már semmi akadályja nem volt, hogy a gazdit visszavigyem a szállodába.

Hannoverrel kapcsolatban van még egy érdekesség, az elhíresült „hannoveri villamosok” körüli magyarországi belpolitikai vihar. Ehhez volna szerény hozzáfűzni valóm. Arra a sztorira gondolok, amikor a Budapesti Közlekedési Vállalat úgy frissítette fel villamos parkját, hogy használt villamosokat vásárolt Hannover városától. Itthon pillanatokon belül számos politikusról kiderült, hogy tulajdonképpen a villamosok szakértői, legalább is kórusban kezdték módszerolni a budapesti városvezetést, hogy miféle villamosok ezek, alig lehet felmászni rájuk, olyan magasak, meg mondtak még mindenféle mást is, minél nagyobb a balhé, annál jobb az ellenzéknek, a hatalmon lévők meg különben is mondjanak le.

A hannoveri villamosok tényleg magasabbak az itthon megszokottaknál, de azt is tudom, hogy miért. Ezek a villamosok nagyon célirányosan lettek kitalálva, a padlószintjük azért van olyan magasán, mert magasan kell lennie.

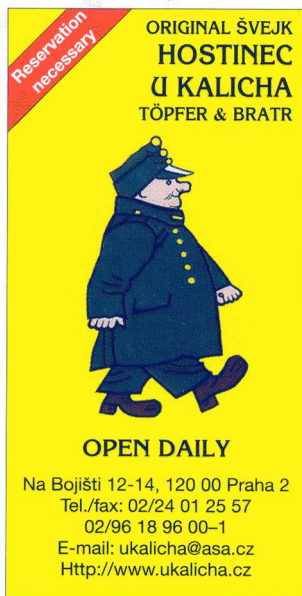
Harmadik nap már baromira untuk a kötelező őgyelgést a hannoveri vásárban, és mivel tudtuk, hogy a gazdi aznap nem jön ki, egyik társammal elhatároztuk, hogy meglépünk, és elmegyünk várost nézni. A kocsit otthagytuk a vásári parkolóban, és felszálltunk a belváros felé közlekedő villamosra. Innen tudom, hogy a hannoveri villamos miért olyan, amilyen. Azzal a bizonyos típusal mentünk, amelyik miatt néhány évvel később a politikusok itthon enni kezdték egymást.

Azért magas a padlószintje, mert ez nem csak villamos, hanem metró is. Külvárosi végállomása környékén villamosként közlekedik. Ezen a szakaszon emelt szintű megálló szigeteket alakítottak ki hozzá, amit úgy kell elképzelni, mintha a nagykörúti villamos járdaszigetek kb. 80 cm magasak lennének, utasszintjükön korláttal védve, nehogy valaki leessen. Egyik végét gyalogátkelő zebráról lehet elérni, felmenni rá nem lépcsőn, hanem egy lejtős szakaszon lehet, amit a mozgássérültek kerekese kocsijaikkal is használhatnak. Amikor a villamos bent áll a megállóban, szépen be lehet sétálni, vagy begurulni a kerekese kocsiival. A fiatal anyukák egyedül tolják be a babakocsikat, nem kell gáláns lovag segítségére várni. Az emelt járdasziget további előnye, hogy autóval nem lehet belerohanni a várakozó utasokba, az utasok pedig csak a gyalogátkelő zebrájáról tudnak feljutni a megállóba, és nem

rohangálnak össze vissza a járdasziget és a gyalogjárda között. Amikor a villamos eléri a város forgalmasabb részét, szépen eltűnik a föld alatt, és onnantól kezdve kilométereken át rendes metróként működik. A metrómegállóban ugyanúgy lehet besétálni a kocsikba, mint ahogyan a nálunk ismert metrómegállóban szokás. Az áramszedés mindig felső vezetékről történik, ezért amikor villamosként halad az utcán, nincs szükség zárt pályatestre. Alagútban az áramszedő rálapul a kocsitestre.

Elvétve előfordul, hogy egyéb forgalmi okokból nem lehet emelt járdaszigetet kialakítani. Ilyenkor a megállóban a padlószint a kocsiban az ajtóknál lépcsőre vált. Budapesten csak ebben az üzemmódban használják ezt a villamos típust. Ha legalább néhány indokolt helyen építettek volna hozzá magasztott járdaszigetet, jó megoldás lett volna az utasok érdekében is, a politikusoknak meg nem lett volna miért óbégatniuk. Hát ezért olyan a hannoveri villamos, amilyenek látjuk.

A legemlékezetesebb sztori azonban Prágában jött össze. Azért gyűltünk egybe a gazdi prágai cégénél, hogy a fogászati lézerekből okosítsuk egymást. Délután a gazdi rohant ki a repülőtérré, mondván neki reggel otthon fontos tárgyalása van, mi meg másnap folytassuk csak ott, ahol abbahagytuk. Menten úgy döntötünk, hogy a főnökmentes este alkalmából menjünk el valamerre, ha lehet, valami rendes vendéglő felé. Kitörő lelkesedéssel fogadtuk, amikor prágai kolléganőnk a „Fogadó a kriglihez” névre hallgató kocsmát ajánlotta. Erről a krimóról annyit kell tudni, hogy Jaroslav Hašek cseh író kedvenc törzshelye volt.

Innen indította „Svejk a derék katoná” című világhírű regényének cselekményét. Ferenc Jóska képét ebben a krimóban szarták le a legyek. Megvásárolható ajándéktárgyak, szórólapok, képek a falon, korabeli ételek, itt minden a Svejk körül forog.

Nyolc-tíz főből álló társaságunk a gazdi multinacionális elképzeléseit testesítette meg cseh, lengyel, magyar és német alattvalók jelenlétével.

Az egymásnak szinte idegen emberek körében nehezen indult be a társalgás. Egy darabig elmatattunk

az étlap körül, a bátrabbak tettek néhány megjegyzést a gazdira, aztán megint csend lett, míg végül valamelyikünk bedobta, hogy mindenki mondjon el valami jó poén történetet, ami megesett vele. Mivel nem találtunk közös nyelvet, amelyet mindenki értett volna, az elhangzottakat a kollégák egymásnak tolmácsolták.

Amikor rám került a sor, már önmagában a felvetett téma is nagy derűtséget váltott ki. Elmeséltem, mekkora gond lett abból, ki fogja fejni a kecském addig, amíg a gazdi jóvoltából Münchenbe kellett mennem. A derűtségen nem is lehet csodálkozni, mivel a társaságban mindenki felsőfokú végzettségű, idegen nyelvet is beszélő ember volt, legmagasabb tudományos fokozata egyik prágai kollégának volt, aki professzori címnek is örvendett.

Nem csoda, hogy addig a napig a kecsketartással nem sok dolguk akadt, így a téma felvetése elég volt ahhoz, hogy nagy érdeklődéssel kezdjék hallgatni a történetet, amit úgy kell elképzelni, hogy az általam német nyelven elmondott minden mondat után némi kényszerszünet következett, mivel az elhangzottakat cseh és lengyel nyelvre is lefordították. Az alábbi idézetben ezt a szünetet jelzi a három pont (...).

„A gazdi három orvossal meg a főnökömmel Münchenbe küldött, oktatásra, hogy tanuljuk egy kicsit a pulzáló szignál terápiát...

Amikor elérkezett az utazás ideje, és másnap már indulnom kellett, megemlítettem feleségemnek Klárinak, hogy nagy gondban vagyok, mert nem tudom mi lesz a kecskémmel...

Merthogy a kecskét naponta kétszer, reggel és este fejni kell, és bár kecsketenyésztő hobbim a családban senkit sem zavart, a kecskének azért addig senki a közelébe sem ment...

A kaját még csak-csak be lehet dobni valahogy a kerítésen át, de a fejéssel mi lesz?...

– *Ne is törődj vele, majd én megfejem – vágta rá lazán Klárika...*

– *Egyáltalán van fogalmad róla miről beszélsz?...*

– *Hát csak úgy húzogatni kell...*

Ez persze nagy tévedés volt, mert a tej nem húzogatóástól jön ki, hanem olyan felfelé záró mozdulattal kell kinyomni, hogy közben az emlőbe ne tudjon visszaáramlani...

– *Menjünk le, inkább megmutatom...*

A kecske bambán lesett, mivel nem volt hozzászokva, hogy nem egyedül lépek be a birodalmába...

Néhány mozdulattal megmutattam a fogást, a tej vidám sugárban spriccelt méternyi távolságra...

- *Most te jössz, próbáld meg te is, biztattam feleségemet...*
- *Ne szórakozz, csak nem gondolod komolyan, hogy ezt én ne tudnám megcsinálni, vágta rá öntudatosan...*

Ahelyett, hogy megpróbálta volna, már csak elviharzani láttam, mert menten magamra is hagyott...

Ettől kezdve már nem csak a kecskéért, hanem a feleségemért is aggódni kezdtem ...”

Az egyes elhangzott mondatokra a társaság egyre hangosabb nevetéssel reagált. A falról Svejik megértően tekintett le ránk, a pincérek is szorgalmasan hordták a sörrel teli krigliket, talán ennek is volt valami szerepe abban, hogy egyre jobb lett a hangulat, és a tolmácsolás miatt mondatonként bekövetkező apró szünetek dramaturgiaiilag tovább fokozták a hatást.

„Másnap este felé aznapi dolgunk végeztével München főterén sétáltunk, de a társalgásban valahogy nem olyan lelkesedéssel vettem részt, mint ahogyan azt tőlem megszokott volt...

- *Karesz neked meg mi bajod van, szólalt meg egyszer csak társaságunkban lévő főnököm...*
- *A feleségemért aggódom, mert éppen most kellett neki megfejni a kecskét, és nem vagyok benne biztos, hogy ép bőrrel megúsza.*

Főnököm ekkor váratlanul igen nagy jócselekedetre szánta el magát. München főterén az öreg tanácsháza tövében a kezembe

nyomta a mobilját, hogy hívjam fel a nejem és kérdezzen meg tőle, hogy van...

A technika is mellém állt, a telefon kicsörgött, és nemsokára Klári ismerős hangját hallottam...

- Szia Klári, szerencsésen megérkeztünk nálam semmi gond, és te hogy vagy, nem volt balhé a kecske körül?...*
- Hát képzeld, az a rohadt dög, amikor húzogatni kezdtem a tőgyét, elkezdett morogni meg rúgkapálni, mire én úgy megjedtem, hogy menten kimenekültem onnan...*
- És akkor most mi van?...*
- Hát a Juli néni megfejte...*
- És a Juli néninek nem morgott?...*
- Meg se nyekkent...*
- Hát örülök hogy életben maradtál, legyetek jók, üdv mindenkinek, szia!...*

Juli néni a szomszédunk, egy idős hölgy. Réges-régen vidéken nőtt fel és élte a vidékiek megszokott életét...

30 évvel korábban még tehenet is fejt. Merthogy azóta már itt lakik a városban, itt meg se gazdaság, se tehen...

A kecske viszont azonnal tudomásul vette a gyakorlott mozdulatokat, és nyekkenés nélkül hagyta megfejni magát..."

A társaság nagyon jól vette a történetet, mondatról mondatra egyre viharosabb volt a nevetés. A többi vendég értetlenül nézett felénk, mi lehet a nagy poén. Csak a különböző nyelveken elhangzó szófoszlányok jutottak el hozzájuk és az azt követő hangos nevetés. Ekkora közönségsikerem még soha életemben nem volt.

A kardnyelőre a prágai Vencel térre nyíló egyik mellékutcában bukkantunk rá. Közömbösen haladtak el mellette az emberek, leginkább külföldi turisták álltak meg néha, és várták a produkciót. Mi is kíváncsian kezdtünk nézelődni, de a kardnyelésre valahogy csak nem akart sor kerülni. Emberünk elmélyülten törölgette egy darab ronggyal a kardjait. Eszembe jutott, hogy Krisztus koporsóját sem őrizték ingyen,

megvillantottam előtte egy 10 koronást, és a fényképezőgépre mutattva utaltam rá, hogy szeretném lefényképezni. Erre rögtön felragyogott az ábrázata, és felkapta legkomplikáltabb kardját, a hullámosat. A hullámos kard egyfelől elég meggyőző, hogy nem valami ócska trükkről van szó – gondolok itt arra, hogy a kard pengéje nem a művész beleiben, hanem

a nyelében kialakított üregben tűnik el – másfelől ez okozhatja a legnagyobb sérülést, tehát ettől igazán menő a produkció. A kb. fél méter hosszúságú kardot tényleg letolta a torkán, és mivel közben több néző is összeverődött, és újabb pénzek hullottak a kalapba, a produkciót még egyenes karddal is megismételte.

2001-ben fiam Zoli véget vetett a legényéletnek, és megnősült. Felesége kezdő énekes volt az operában. Esküvői meghívójukon az alábbi Ernest Hemingway idézet állt:

„Talán semmi sincs szebb a világon, mint találni egy embert, akinek lelkébe nyugodtan letehetjük szívünk titkait, akiben megbízhatunk, akinek kedves arca elűzi lelkünk bánatát, akinek egyszerű jelenléte elég, hogy vidámak és nagyon boldogok legyünk.”

Egy év múlva elváltak.

Sajnos túl feszített volt a tempó, és ritkán adódott alkalom arra, hogy szabadidőnket közös élményekkel is emlékezetessé tegyük. A hétvégeket rendszeresen határidős fordítási munkákkal döntöttem romba. Bár nagy igyekezettel végeztem az önként vállalt kényszermunkát, és tényleg otthon töltöttem minden szabad percemet, azért ez nem olyan együttlét volt, mint kéz a kézben sétálni a Duna parton.

A Duna partnak valahogy mégis fontos szerep jutott. Ha néha megtörtént a csoda, hogy sikerült szabaddá tenni egy-egy délutánt, szívesen mentünk kerékpározni. Alkalmas terep keresése közben találtunk rá a legjobb megoldásra: A kerékpárokat kocsi-val kivittük a Duna partra, ahol egészen a szlovák-magyar határig kiépített kerékpárúton szép tájakon tekerhettük a pedálokat. Általában 10-20 kilométeres utakat tettünk, a legnagyobb távolság 31 km volt, de azért ez már soknak tűnt. Egy alkalommal Vácról komppal átkeltünk a Szentedrei szigetre, és eltekertünk egészen Kisoroszi településig.

A Trabant kiválóan bevált a kerékpárok szállítására, kímélni sem nagyon kellett. Általában Dunakeszi, Göd vagy Vác környékén állítottuk le, és onnan tekertünk az országhatár felé Verőcén, Nagymaroson Zebegényen át, amíg el nem fogyott az energiánk.

Vígan vitte a Trabi a bringákat a cél felé

Egy kerty kávé, aztán jöhetnek a kilométerek

Kényelmesen tekertünk Vác felé Néha a partra is lementünk

Közben Mária óvta a Dunát és Visegrádot

Vízen is ment a bicigli

Kidőlt fáról néztem a Dunát

Kempingfőzőn melegedett az ebéd

Munkahelyemen egyszer csak bekövetkezett az, amitől kezdettől fogva tartottunk. A gazdi bejelentette a hírt: Eladja az ingatlant. Az volt a дума, hogy nem tartja tovább kövekben a pénzét, hanem üzleti forgalomba, emberekbe fog beruházni. Így rövidesen bérlők lettünk abban az épületben, amely eredetileg a cég tulajdona volt. Az új tulajdonostól visszabérelte az épületet. Ebből neki pénze, nekünk pedig horrorisztikus bérleti díjunk keletkezett.

No de se baj, kitartóan bízott ötleteiben, illetve a másoktól ellesett ötletekben. Szentül meg volt győződve arról, ami másnak megy, az neki is sikerülni fog. A szorgos hangyák természetesen lazán kiizzadják az épület bérleti díját is. A szép lassan köddé váló orvostechnikai álmom után új területen próbáltunk szerencsét. A tuti biznissz a call-center lett. Nekem már a nevétől is felállt a szőr a

hátamon. Tudja valaki, hogy ez mit jelent? Ha szolgamód lefordítanánk angolról magyarra, semmi nem jutna eszünkbe. A magam részéről inkább becsülettel telefonos piackutatásnak nevezném.

A dolog lényege a következő: Mondjuk egy cég kinéz magának egy célcsoportot, akinek el akar adni valami kütyüt, például libatömőt. Ha tudná ki az a pár száz potenciális vevő, aki hajlandó lenne libatömőt venni, boldogan rohanna a vevő ajtajáig, és becsöngetne, hogy meghoztam a világot megváltó csodakütyüt. Mivel senkinek a neve mellé nincs beírva a telefonkönyvbe, hogy mi a fenét hajlandó megvenni, ezért arra szakosodott szolgáltatók elvállalják, hogy rengeteg telefonszámot felhívnak, elrebegik az előre kitalált prospektusszöveget, és megpróbálnak békés, gyanútlan emberekből lelkes vevőt faragni. Ezt teszi a call-center.

Az eljárás technikai háttere sokkal bonyolultabb, mint azt egy kívülről első hallásra gondolná. Képzeljünk el egy tucat operátort, akik ugyanabban az ügyben reggeltől estig napokon keresztül telefonálnak, és a beszélgetések eredményét valamilyen módszerrel úgy kell rögzíteni, hogy a végén ki lehessen értékelni, mert a megrendelő a pozitív válaszokból keletkező listaért fizet.

Nyilván minden operátornak külön telefonvonalra van szüksége. Számítógépén látja, kit kell felhívnia, mit kell kérdeznie, milyen választ fogadhat el (pl. igen, nem, hívjon vissza). Profi rendszer-nél a tárcsázás is a számítógépről történik, egérrel egyszerűen rákattint a telefonszámra. Az adatrögzítés háttértárolása központi számítógépen történik, az összes operátor által rögzített adat ide kerül. Az egészből egy hatalmas drótgubanc keletkezik, összesen

egy-két vájtagyú bitológus kolléga érti, mi történik, és képes életben tartani a rendszert. A technikai háttér létrehozásának, üzemeltetésének, a keletkező telefonszámlák finanszírozásának és a bérköltségnek akkora a forrásigénye, hogy talicskával lehet beleborogatni a pénzt. A gazdi pedig call-centereinek létrehozását minden országban, ahol érdekeltsége volt, egyszerre kezdte meg.

Magyarországi főnökünk, aki egyben a gazdi mellett második ügyvezető is volt, riadtan szemlélte, hogyan válik romhalmazzá az általa megvalósított, és több-kevesebb sikerrel, de azért működő külkereskedelmi profil, aztán rövid súlyos betegség után meghalt.

Végül a mi kis call-centerünk is lábra állt. A technikát meg lehetett volna venni valami komoly szakkégtől is, nekünk azonban a magunkét össze kellett barkácsolnunk. Már csak megrendelők hiányoztak, akik hajlandók telefonos piackutatással megbízni bennünket. A gazdi széles mellénnyel vetette be magát a hazai multinacionális világba, és igyekezett abszolút professzionális call-center szakértőként fellépni. A nagy multik azonban, ahol feltételezni lehetett, hogy pénz is van, nem nagyon akarták régen kitalált és bevált piackutatási módszereik mellé a call-centeres eljárást is felvenni. Ennek következtében kezdettől fogva hiányzott a kellő számú megrendelés. Kacat-vacak ügyekben azért telefonálgattunk, és hónapról hónapra többszázszáz telefonszámlákat idéztünk elő. A telefonszámla akkor is az egekbe szökött, ha a hívások nagy része nem hozta meg a várt eredményt.

Közben a gazdi más országbeli érdekeltségeitől, ahol szintén nagy kínlódás volt, és a rendszerek lábra állításával küszködtek,

hozzánk küldte alkalmazottait betanulni, mert mi már legalább megkezdtük a telefonálást, és elterjesztette, hogy mi vagyunk a legjobbak.

A képen hozzánk látogató prágai kolléganőmnek – aki annak idején elvezetett bennünket a „Fogadó a kriglihez” címzett híres

kocsmába – éppen sokezes híváslista készítését magyarázom, ha pl. egy üzletlánc egy adott régióban tavaszi akciójára szeretne telefonon vevőket csalogatni.

Kedves feleségem, Klári egy szép napon az előszoba ajtóban álldogálva a lépcsőházban az ajtónk előtti kb. 2 × 3 méteres kihasználatlan területet nézegette, és azon ábrándozott, milyen jó lenne, ha lenne itt egy kis asztal 2 székkal, mert akkor kiülhetnénk ide vacsorázni, és közben a nagy ablakon át nézegetnénk a tájat.

A székekkel nem is volt semmi gond, menten megvettük az egyik szupermarkecben, de alkalmas asztal csak nem akart előkerülni. Nem volt menekvés, készítenem kellett egyet, de lehetőleg olyat, ami stílusában nem üt el nagyon a székektől. Emelt fővel nekies-tem a témának, és nemsokára elkészült az alábbi képen látható asztalka.

Az asztallap bútoráruházban kapható fenyőpolc, a lábak barkácsboltból származó gyalult lécből készültek. A kép azon az estén készült, amikor felavattuk.

A fénykép készítésével kapcsolatban még az is emlékezetes maradt, hogy akkoriban, 2002-ben kezdtem el digitális fényképezőgépet használni. Rövid időn belül kiderült, hogy az akkori gép adottságai mellett a beépített vaku csak arra jó, hogy káprázzon a szemre annak, akire rávillantanak vele, elegendő megvilágításra csak korlátozottan alkalmas. Annak idején nálunk még nem volt Internet, ami megkönnyítette volna a megfelelő megoldás megtalálását. Csak némi futkosás árán sikerült kideríteni, mit találtak ki arra, hogy olyan géphez is lehessen külső vakut használni, amelyen nincsen szinkroncsatlakozó. Ehhez egy szekunder kioldó nevű eszköz szükséges, amely a fényképezőgépbe épített vaku felvillanását érzékelve olyan jelet állít elő, amely elsüti a külső vakut.

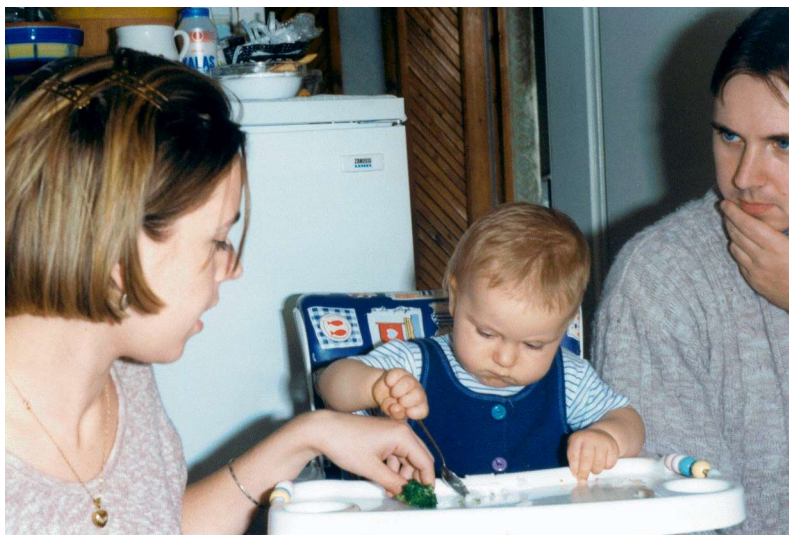
Családi ünnepek alkalmával rendszeresen összejött a család, mivel gyermekeink eddigre már önálló házaséletüket élték saját lakásaikban. Ilyen összejövetelekre nem túl gyakran került sor, arra azonban kölcsönösen odafigyeltünk, hogy születés- és névnapok alkalmával, karácsonykor, húsvétkor meglátogassuk egymást. Ha kint hűvös volt, a konyhában ültük körül a nagyasztalt, jó időben kerti partit rendeztünk, de olyan is előfordult, hogy Dávid unokám legnagyobb örömére sátrat állítottunk az udvaron.

Anyával, Nagypapával

Nagyikával

Ismerkedés a kanállal

Bográcsban főtt az ebéd

Faszén felett sült a kaja

Dávid boldogan vette birtokba a sátrat

Egy alkalommal, amikor esővel indult a nap, úgy gondoltuk, hogy ennek ellenére a tervezett kerti partit mégis csak megtartjuk, és nem vonulunk vissza a lakásba. A padlásról előkerült hűsleges sátrunk, és még egyszer jól éreztük benne magunkat, mint régen.

A szerencsétlen ötletek sorozata következtében munkahelyem felett kezdtek összecsapni a hullámok. Nemsokára hónapokon keresztül nem tudtuk fizetni a bérleti díjat abban az irodaházban, amely nemrég még a miénk volt. Az új tulajdonos ezt azzal honorálta, hogy felmondta a bérleti szerződést, új helyet kellett keresni magunknak.

Ahova költöztünk, messze nem fért be minden cuccunk. Értékes holmik nagy része egy rogyant külső raktárba került. Ahelyett hogy profitot termeltek volna, raktározási költség keletkezett, ami tovább vitte a pénzt.

A call-centert újra lábra kellett állítani. Újabb drótcibálás, telefon alközpont és számítógépes hálózat telepítés körül pörögtünk hetekig, és igyekeztünk megbízásokat szerezni, hogy az ujjá varázsolt call-centernek munkája is legyen. A várt eredmény azonban itt is elmaradt. A gazdi havonta egy-két alkalommal bukkant fel. Megjött, aztán másnap már ment is tovább. Ilyenkor este 10-ig szédületes magabiztossággal hirdette az ígét.

Aztán ahogy gyűltek a rendezetlen számlák, látogatásai egyre ritkábbak lettek. Látszott, hogy ennek nagy bukfunc lesz a vége. Rövidesen új helyünkről is kezdtek kiutálni bennünket, mert itt sem fizettük a bérleti díjat. 2003 őszéig kellett valahogy kihúzni. 60 éves koromban, október közepén nyugdíjba mehettem. Az utolsó hónapok voltak a legcikisebbek. Végül már csak ketten maradtunk. Nálam fél évvel fiatalabb kollégámnak is az volt a legfőbb gondja, nehogy végérvényesen összeomoljon a kártyavár, mielőtt eléri a nyugdíjkorhatárt.

Egy szép napon Zoli bemutatta barátnőjét, akivel akkoriban kezdett együtt járni. Úgy nézett ki, hogy a kapcsolatból még házasság is lehet.

2003 tavaszán intenzív médiakampánnyal igyekeztek rábeszélni a nőket, menjenek mellrákszűrésre. Klári is jelentkezett. Az eredmény negatív lett, de meglepő módon a vizsgáló orvos azzal bocsátotta útjára, hogy egy fél év múlva jelentkezzen újabb vizsgálatra. A nyár végén problémái voltak, közben a fél év is letelt. Röntgen vizsgálat alapján CT, majd biopszia következett. Rövidesen közölték vele a riasztó hírt: mellrák, kezdődő áttétekkel. Operálni csak akkor lehet, ha az áttéteket kemoterápiával sikerül visszaszorítani. Szorongásokkal teli időszak következett. Nagyon hősiezen viselte sorsát. Soha nem panaszkodott. Közérzetével kapcsolatban alig lehetett kihúzni belőle egy-két szót, amikor érdeklődtem, hogyan érzi magát.

Végre elérkezett a régen várt 60-ik születésnapom. Korábban azt hittem, ez a nap számomra egy szép, békés kor kezdetét jelenti.

Nem így történt. Már tudtam Klári betegségéről, ami mélységes aggodalommal töltött el. Döbbenetes érzés, amikor az ember tudja, hogy társa életveszélyben van, és nem tehet érte semmit.

A születésnap alkalmából ismét összejött a család, és kellemes hangulatban, tűzijátékkal díszített tortával ünnepeltük együtt a kerek évszamos születésnapot és a nyugdíjba vonulásom emlékezetes napját.

Nyugdíjba vonulásom sem volt egy egyszerű történet. Adóhátralek miatt néhány adóhatósági idézés, majd a cég vagyontárgyainak lefoglalását követően a gazdi végérvényesen felszívódott. Futkostam, mint pók a falon, mire kiderítettem, mi kell ahhoz, hogy egy munkavállalóból nyugdíjas legyen. Végül aztán megszerztem a kupac nyomtatványt a nyugdíjbiztosítótól, amit a kért adatokkal kitöltve, cégszerű aláírással kellett volna benyújtani ahhoz, hogy a nyugdíjazással érdemben foglalkozni kezdjenek.

A cégszerű aláírás pedig a gazdi aláírását jelentette, aki akkor már heted hét országon túl volt. Ez a poén nem vicc. Ha alá van írva a papírok, van nyugdíjazás, ha nincsenek aláírva, akkor a biztosító nem foglalkozik az ügyel. Utópisztikus ötletem támadt: A rakás kitöltött papírt, elküldtem a gazdi németországi lakáscímére, és a mellékelt levélben arra kértem, hogy mindenhol, ahol ceruzával egy x-et lát, írja alá, és az egész cuccot pos-

tán küldje vissza. Elég hajmeresztő kívánság, mert az egész hókusz-pókusz magyar nyelvű volt, a gazdi pedig egy szót sem tudott magyarul. Gyakorlatilag nem tudta ellenőrizni, mit ír alá.

Végül szerencsém volt, mert postafordultával visszaérkezett az anyag, és csodával határos módon mindenhol alá volt írva. Így már be lehetett adni, és a nyugdíjbiztosító sem talált semmi kifogásolni valót. 41 év és 17 nap igazolt szolgálati idő után végre 2003 október 15-től nyugdíjas lettem.

Klári akkor kezdett kemoterápiára járni. Ez egy nagyon gyilkos eljárás. Vénán keresztül olyan lötyöt töltenek a páciensbe, ami sejtpusztulást idéz elő. Az elmélet szerint a daganatos sejtek – legalább is részben – elpusztulnak. Ez akár még igaz is lehet, a baj csak az, hogy a sejtpusztulás nem csak a daganatos sejteket érinti, hanem az egészségeseket is. A nemrég még viruló szervezet lassacskán elkezdi elfogyjni. 2004 környékén az orvostudományak ennél jobb ötlete még nem volt.

Megpróbáltunk úgy élni, mintha mi sem történt volna. Tettük dolgunkat. Nyugdíjasként már nem zavart a főállás, nyugodtabb körülmények között folytathattam műszaki fordítói tevékenységemet. Ha alkalom adódott, kirándulni is jártunk. Szép volt az ősz Esztergomban a Dunánál, ahol a Márton napi libanapok alkalmával voltunk kirándulni. Egyszer a gazdit kellett üzleti ügyben kocsival Esztergomba vinnem. A tárgyalásra egy Duna parti vendéglőben került sor. Ide látogattunk el Klárral, egy kis libasültet enni.

Jól éreztük magunkat, a libasült is finom volt. Kifelé jövet még egy pusztit is kaptam, és Klári megköszönte, hogy elhoztam. Akkor még nem tudtam, hogy ez volt az utolsó közös kirándulásunk.

Klárinak volt egy régi, visszatérő kívánsága. Az eltelt évtizedek alatt rengeteg könyv gyűlt össze, és nagyon szeretett volna egy könyvespolcot. Mindig rohannom kellett a munka után, egyszerűen képtelen voltam foglalkozni a témával, hogyan lehet a túlszűfolt lakásban még egy könyvespolcnak is helyet találni.

2004-ben, amikor már nyugdíjban voltam, időm is lett rá. És volt még valami, amiért hozzáláttam. Volt bennem valami megmagyarázhatatlan belső szorongás Klári betegsége miatt, és úgy éreztem, hogy ezt a szép kívánságát feltétlenül teljesítenem kell. Nagyon megörült, amikor a témával elkezdtem foglalkozni, határtalan lelkesedéssel jött a bútoráruházba a megfelelő elemeket ki-

választani, és nagy igyekezettel segített a dög nehéz bútortalapokat felpakolni a kocsi csomagtartójára.

Márciusban, amikor a könyvespolc elkészült, boldogan mesélte rokonoknak, ismerősöknek, hogy Kareszkám megcsinálta nekem a könyvespolcot.

Az idő gyorsan fogyott. Volt még egy lerendezni való. Oka fogyottá vált a Királydomb Bt. Hosszú évek embert próbáló fordításal töltött feszült napjai után értelmetlenné vált a pénz további hajszolása. Amikor Klári állapota végérvényesen és visszafordíthatatlanul romlott, úgy döntöttem, hogy végelszámolással megszüntetjük a bt-t. Április közepén írtuk alá a végelszámolásról döntő okiratokat, és újtára indítottuk a könyvelők, ügyvédek, APEH, önkormányzat és cégbíróság végtelen útvesztőiben. Ezzel

sikerült elejét venni annak, hogy egy örökösödési eljárás még tovább bonyolítsa az ügyet.

Május első vasárnapjára Klári kómába esett. A kihívott ügyeletes orvos nem utalta kórházba. Azt mondta, Magyarországon folyamatosan körülbelül 34.000 daganatos beteg van végső stádiumban. Ennyi kórházi ágyat pedig az egészségügy nem tud számukra biztosítani. És mi van a hipokráteszi esküvel? Magamra hagyott a haldokló beteggel.

Másnap reggel a háziorvos kihívta a mentőket. Ő nem feledkezett meg róla, hogy a betegért mindvégig küzdeni kell, amíg él. Így végül mégis kórházba került. Május ötödikén a reggeli vizit után befordult a fal felé, és betegtársa elmondása szerint jól hallható hangon azt mondta: Mama.

Tíz óra körül, amikor bementem meglátogatni, már nem lélegzett. Élt 60 évet. Béke poraira.

Emlékét őrzi ez a kép is kedvenc könyvespolcán. Esténként, amikor leoltom a villanyt, magamban mindig el szoktam köszönni tőle: Jó éjszakát Klárika!

„Kareszkám megcsinálta nekem a könyvespolcot”

A belső bánat megrázó volt, de körülöttem az élet ment tovább.

Zoli és barátnője közben szorgalmasan készültek esküvőjükre. Eladták saját lakásaikat, és közösen vettek egy nagyobbat. 2004 június 26-án megvolt az esküvő.

2005 május 11-én megszületett második unokám: Marci

Őrült őr vett körül. Évtizedeken át reggeltől estig tartó nyüzsgés után hirtelen csend lett. Nagyon nagy csend. Család, gyerekek, munka, másodállás, kollégák, egyre távolabb kerültek. Klári halála után hosszú ideig megmagyarázhatatlan érzésem volt. Olyasmi, mintha hiányozna valamelyik testrészem. Odanézek ahol volt, látom, hogy már nincs meg, mégis érzem, hogy fáj. Két szorosan együtt élő ember között van talán valami rejtett információs kapcsolat, telepátia, sugalmazás, tudat alatt észlelt aura, ami végérvényesen megszakad, ha valamelyik örökre eltávozik. Ez az érzés még évekig megmaradt.

Társaság nem nagyon akadt. Szomszédokkal néha traccsoltunk egy kicsit, úgy egyszerűen csak a kerítésen át vagy az utcán, ha véletlenül összefutottunk, de a főként nyugdíjas asszonyságokkal megbeszélni való nehezen akadt.

Aztán itt volt a Mama. Soha sem volt híres arról, hogy mással bármiben is békésen meg tudott volna egyezni. Kerülte a szomszédokat, ha valamelyik véletlenül becsöngetett, átjött egy kicsit traccsolni, nem mulasztotta el megjegyezni, amikor a vendég távozott, hogy minek járnak a nyakára.

85 éves kora körül vettem észre, hogy kezd feledékeny lenni. Megbeszéltük, mit főz ebédre, de legtöbb esetben más került az asztalra, mint amiről szó volt. Ízek érzékelésével is kezdtek problémái lenni. A készülő ebédet megkóstolta, de nem érezte az ízét. Elfelejtette, hogy már megsózta, és szórta bele a sót megint. Régi

dolgokra viszont részletesen emlékezett. Családtaggal kapcsolatban számos régi dolgot mesélt el, amikor érdeklődtem.

Ha valamire néhány nap múlva rákérdeztem, mindig ugyanúgy adta elő. A rövidtávú memóriája azonban egyre jobban kihagyott.

Nem találtam a helyem. Utáltam a házban lenni. Bárhová el, csak ki innen. Gyakran csavarogtam kint a réten, a patakparton. Kirángattam a kecskét legelni, kaszáltam, húztam az időt, csak ne kelljen a lakásba bemenni. Mikor esteledni kezdett, sötéten vártak rám az ablakok.

Kemény ház körüli munkákhoz fogtam hozzá, hogy elfoglaltam magam. Apa annak idején kétszer is végigfestette a 66 m hosszú kerítést, de már jó 20 éve nem nyúlt hozzá senki. Lógott rajta a festék meg a rozsdá. Gondoltam, ha már nekilátok, akkor alapos munkát végzek. Tartós bevonatot csak fémtiszta alapra lehet készíteni. Elég drasztikus történet volt, a lógó festék és rozsdá alatt megtalálni a vasat. Először éles szerszámokkal levakartam, amit lehetett. Vettem egy kompresszort, és homokfúvással fémgig tisztítottam a felületet. Ez így jól hangzik, de a gyakorlatban nagyon lassan ment. A 2,2 kW-os kompresszor heteken keresztül járt reggeltől estig. Lett is belőle hatalmas villanszámla. Két alapozó és két zománcreteg után a kerítés szebb lett, mint új korában volt. A 22 méteres oldalra rámentek 2005 és 2006 nyári hónapjai. Hátra maradt még 44 méter a másik oldalon, mert ugyebár saroktelkünk van. Nekem ez mindig is nagyon tetszett, szeretek mindenfelé messzire kilátni, de a hosszú kerítés újra meg újra próbára tett. Akkor is, amikor még a régi düledező fakerítést javít-

gattuk, meg akkor is, amikor a vaskerítést építettük Apával. Jó pár évig eltartott, mire körbeértem a festéssel. 2019-ben fejeztem be.

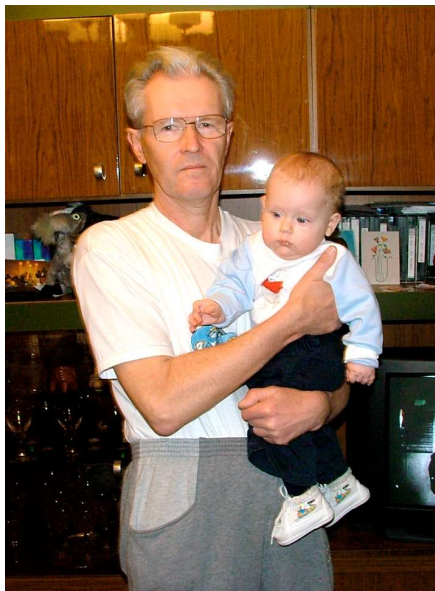
Dávid unokám lelkesen ismerkedett a szerszámokkal. Amikor a fát fűrészelte, alig akarta abbahagyni. Összevágott téli tüzelőnek legalább két vödörre valót. Amikor megjöttek, mindig megemlítette, nagypapa csináljunk valamit. Figyelmesen végighallgatta, melyik szerszám mire való, és ügyesen is bánt velük.

Másik alkalommal kitartóan vésett apró vésőkkel egy darab mogyorófát. A mogyoró nagyon kellemes finom szálú, fehér fa. Könnyű megmunkálni, és szép a felülete. Az előrajzolt autót ügyesen körbevéste, így végül kis dombormű keletkezett. Talpra csavarozta, és boldogan vitte haza magával az elkészült műremeket.

A komoly barkácsolás mellett szórakozni is lehetett. Egy alkalommal készítettünk egy íjat, és az udvaron szénabálába lövöldöttünk vele. A kép érdekessége, hogy többszöri próbálkozással sikerült lefényképeznem a nyílvessző kilövését. Dávid elengedte a húrt, a nyílvessző kirepült. A képen látható, hogy a húr meg van ereszkedve, és a nyílvesszőn lévő toll már éppen a nyíl íve elé került. Kiszámoltam, mennyi idő telhetett el a húr elengedése és a fényképezőgép exponáló gombjának megnyomása között. Ha a nyíl mondjuk 100 km/óra sebességgel repült és a megtett távolság 30 cm volt, akkor az eltelt idő 0,01 másodperc. Lehet, hogy a sebesség becslésénél tévedtem, de az eredmény mindenképpen a század másodperces tartományban van. Ehhez az exponálás-hoz azért egy kis szerencse is kellett.

Megjött a Marci. Már mint vendégségbe nagypapához és dédnagymamához. Még nagyon törékeny volt, de már tágra nyílt szemekkel vizsgálta a világot.

Szinte megrémültem, amikor anyja egy újabb látogatás alkalmával váratlanul kezembe nyomta aprócska unokámat. Valahogy úgy alakult, hogy kisbaba régen nem volt a kezemben.

Utoljára Dávid unokám, azelőtt pedig, amikor több mint 30 évvel ezelőtt saját gyerekeimet vettem a kezembe. Abban az időben rutin mozdulat volt kézbe kapni a gyerekeket. Egyszer úgy mentem be a gyermekorvosi rendelőbe, hogy mind a két hónom alatt volt egy-egy gyerek. A doktornő nagy szemeket meresztett, látszott rajta, nem nagyon értékeli az atyai lezserséget.

2005 karácsonya előtt a Szépművészeti Múzeum mellett működni kezdett a Mikulásgyár. A Magyar Televízió kezdeményezésére ajándékokat gyűjtöttek nehéz sorban élő családok részére. Az esti híradóban bemutatott létesítmény megtetszett, nagyon fotogénnek találtam, és némi adománnyal felszerelve nekiindultam, hogy lefényképezsem. Kár, hogy az adományok leadása céljából

kocsival nem lehetett megközelíteni. A parkoló meg úgy tele volt autókkal, hogy nem volt hol megállni.

A Mikulásgyár igazán jó ötletét egy egyszerű megoldással még hatékonyabbá lehetett volna tenni. Hasonlóan a gyorsbűfék kocsikiszolgáló ablakához az adományozó kocsijával elhajt egy ablak elé, megáll, beadja adományát és továbbmegy. Ehelyett a környéken tucatnyi biztonsági őr ügyelt a rendre, nehogy valaki autójával a közelbe merészkedjen.

December elején Dávid meglátogatott. Már várta őt az ajándék Mikulás. Karácsonyi ünnepek alkalmával összefutott a család. Pár órára újra élettel telt meg a csendes ház. Ilyenkor mindig sok fénykép készült, nehéz volt közülük választani.

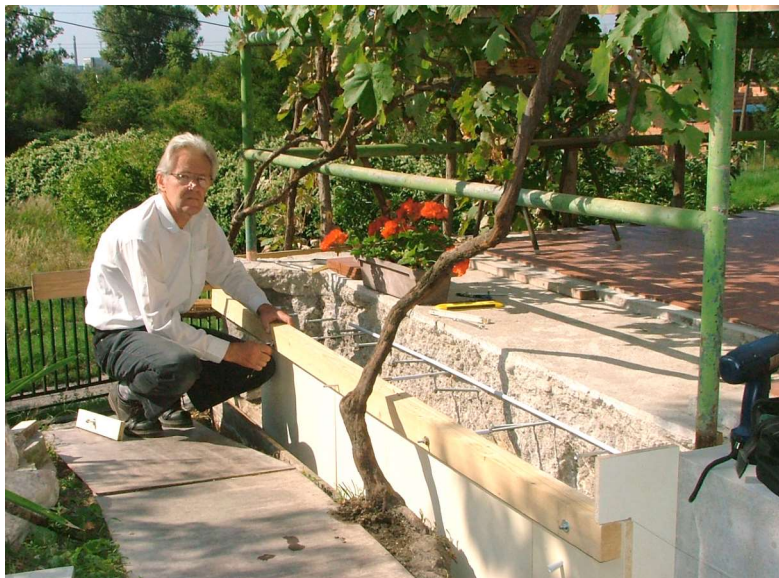

Nem akarok TÖKFŐZELÉKET enni! – hirdeti ékesszólóan a pólón a felirat, ami inkább lehet gyerekkori élményekből táplálkozó szülői gondolat, mint a nem egészen két éves gyerek saját óhaja.

A kukás autó megszerzése azonban tényleg Marci saját hőstette volt. Akkor történt, amikor járni kezdett, és már néhány egyszerű szó kiejtésével is egyre gyakrabban próbálkozott. Egy alkalommal elmentünk vásárolni valamelyik bevásárló központba, és amikor a játékosztály környékére értünk, megemlítettem, hogy szeretnék Marcinak valamilyen játékot venni ajándékba. Tanácstalanul nézegettük a polcokra kirakott játékok özönét. Amikor a kukás autók mellett haladtunk el, Marci izgatottan figyelte az élénk színű kocsikat, de szülői tanácsra a bevásárló kocsiba ajándékként végül is egy jókora plüss maci került.

Már bent álltunk a pénztársorban, jó messze a játékosztálytól, amikor Marci egyszer csak megfordult és nekiiramodott. Alig győztem utolérni. Miközben egyfolytában hajtogatta: „kuka, kuka”, a polcsorok között kanyarogva teljes biztonsággal a játékosztály irányába szaladt, és meg sem állt a kirakott kukás autókig. Ez a teljesítmény feltétlenül jutalmat érdemelt. Így lett Marcié a narancssárga kukás autó. Mint utóbb kiderült, már volt neki egy. A kukás autókkal kapcsolatos élménye onnan származott, hogy lakásuk erkélyéről nagy érdeklődéssel nézegette, amint alattuk az utcán dolgoztak a szemetesek.

Egy 2006-os kudarc után feladtam a konyhakerttel folytatott kilátástalan küzdelmet. A szerény termésként begyűjtött pár szem nyamvadt sárgarépatól, borsótól, babtól egyébként sem voltam nagyon feldobva. Elég tróger munka volt kora tavasszal felásni a kertet, a vetőmagok és permetezőszerek áráról meg mindig az jutott eszembe, hogy ennyi pénzért mennyi kész terményt lehetne vásárolni. Korábban mindig a Mama művelte a kertet, de ekkorra 85-ik életéve körül leginkább már csak tanácsokra futott erejéből. Végző elhatározásomat egy ágyás paradicsom szomorú sorsa váltotta ki. Szépen indult, a töveket karóhoz kötöztem, kapálgattam, locsolgattam, annyi volt rajta a zöld paradicsom, mondtam is a Mamának, nagy befőzésre készülhet. Aztán amikor színesedni kezdtek, bogyórothadás formájában beléjük csapott a menykő. Nem vics, egy szemet sem lehetett használni belőlük. Ettől kezdve fűnyíró géppel gondoztam a kertet. A fűmag meg ingyen volt. Hozta a szél.

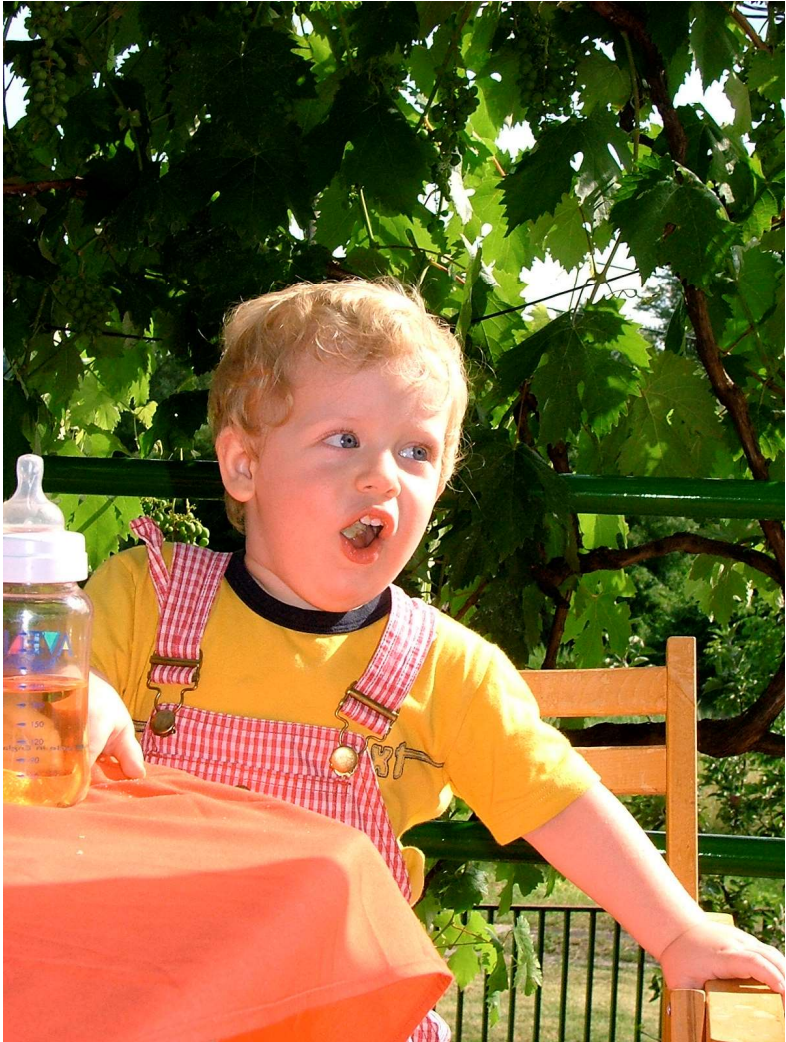

Teraszunk nagyon rogyant állapotban volt, felújítását nem lehetett megúszni. 2006 nyarán így újabb nagy munkába kezdtem. Maga a terasz nagy vízgyűjtő felület. Esik mondjuk 10 mm eső, ez a 15 m²-es teraszon 150 liter vizet tesz ki, a lejtés irányában szépen az alap mellé folyik, jó mélyen beszívódik a talajba, ahonnan nagyon lassan száradna ki, ha nem jönne a következő eső, és akkor még szó sem volt a csapadékos évszakokról. A terasz alapja végül is a saját maga által előidézett pocsolóba süllyedt és az egész szerkezet megroppant. Jellemző, hogy nyár közepén, amikor a megrongálódott alapot elbontottam, és már régen nem esett az eső, alja még mindig sárban állt. A bontás barkács vésőgéppel jó kis balhé volt, a törmelék eltüntetése úgyszintén. Közben gondban voltam, honnan keríték betonozáshoz 1 m³ sódert. A környékről eltűntek a néhai szerényebb építőanyag telepek, ahol

korábban gond nélkül be lehetett szerezni a ház körüli apró javításokhoz szükséges anyagot. A csicsás barkács áruházakban meg vonalkódok körül forog a világ. Cementet árulnak is, a zsákon gyárilag rajta van a vonalkód. A sóder meg nem arról híres, hogy vonalkódot lehet ragasztani rá, így nem is árusítják.

A házunktól jó kétszáz méterre a Rákos patak partján egyszer csak felbukkant egy hatalmas sóderkupac. Kezdetben nagy jó indulattal arra gondoltam, talán valami árvízvédelmi vagy partrendezési munkához készülődnek, és ahhoz kezdik hordani az anyagot. Gyanús csak az volt a dologban, hogy a kupac sóder környékén semmi jel nem utalt arra, hogy ott bármiféle munka elvégzése indokolt lett volna. A napi kutyasétáltatások alkalmával figyelni kezdtem, történik-e valami, de a kupac sóder heteken át ott árválkodott, újabb anyag érkezésének, vagy bármiféle készülődésnek nyoma sem volt. Később arra gondoltam, hogy valaki, aki valami nagy építkezésre sok forduló sóder szállításával lehetett megbízva, pofán csapott egy adagot, házalva el akarta adni, de nem sikerült, a telephelyre meg műszak végén mégsem mehetett vissza egy tétel lopott sóderrel, és ezért a nem kívánt rakománytól a senki földjén szabadult meg. Végül ebből a forrásból oldottam meg a sóder beszerzését. Nem szakadtam meg a röhögéstől, míg a szükséges mennyiséget hazatalicskáztam. A tekintélyes sóderakaszt, ami még ott maradt, az elkövetkező hónapok alatt a környék lakói szépen elhordták, végül a maradékot felverte a gaz.

A néhai sóderkupac környékén az azóta eltelt évek alatt semmiféle építkezésre nem került sor.

2007 június 23. Marci májusban volt két éves. Zoli és Zsuzsi 37. születésnapja alkalmából jött össze a család egy kis születésnapisúrra. Ritka alkalom: egymással játszanak az unokatestvérek:

Átépítéskor a teraszt mindenképpen igyekeztem megkímélni egy későbbi megsüllyedéstől, nehogy úgy járjon, mint az elődje. A csapadékvíz elvezetéséhez külső éle alá ezért szabályos ereszcsonnát készítettem. Eredetileg a bejárati ajtót nem védte semmi az időjárás viszontagságaitól. A terasz átépítésével egy menetben az ajtó fölé elötetőt is építettem.

Nagy magányomban gyakran éreztem kevésnek magam. Nagyobb szilárdság elérése érdekében az alapbetont mindenképpen egy menetben akartam elkészíteni. Közel 1 m^3 , körülbelül 2 tonna beton megkeverése és bedolgozása kora reggeltől késő estig tartott, ami igazán nem egyszemélyes téma lett volna. A teraszkorlát méretes elemeinek összeállításánál is elment volna egy harmadik kéz. Betonozás, burkoló lapok ragasztása, korlát hegeszté-

se és festése, előtető faszerkezetének ácsolása, alumínium csatorna szerelése során belenyúltam néhány olyan szakmába, amihez eredetileg semmi közöm sem volt.

2007-ben a sashalmi piacon véletlenül összefutottam egy idősebb úrral, aki egy Dongó segédmotorral felszerelt kerékpárt tolt.

A látványtól régi gyerekkori emlékeim elevenedtek fel. A Dongó ipari tanuló éveim magyar gyártmányú slágerterméke volt. Aprócska kis benzinmotor, amit néhány csavarral a normál kerékpárra lehetett felszerelni a pedálagy alá. Dörzskerékkel hajtotta meg a hátsó kereket.

16 évesen új Dongóra nem volt pénzem, pedig nagyon evett a fene, hogy nekem is legyen. Összes spórolt pénzemet összeszedtem, és egy sportszatyorral felszerelve, reménykedve kibalagtam az Ecseri úti ócskapiacra. Végül egy hatalmas kupac ócskaság között szerényen meghúzódva megpillantottam álmaim motorját. Ott lapult egy Dongó. Némi alkudozás után 600 forintért megvettem, és boldogan cipeltem haza a sportszatyorban.

Nagy lelkesedéssel felszereltem a kerékpárra, és megtörtént a csoda. A Dongó életre kelt. Hangjára még most is jól emlékszem, és szinte érzem kipufogó gázának szagát. Maga volt a boldogság. Állandóan szereltem, pucoltam, 5,40 Ft-ért teletankoltam két literes tartályát. 100 km-t ment vele. 2,70 Ft volt egy liter benzin.

Évekkel később, külföldi diákéveimre készülve eladtam. Bár ne tettem volna. És most egyszer csak felbukkant előttem a Dongó, mintha az eltelt közel fél évszázad alatt mi sem történt volna.

Jót beszélgettem a gazdájával, megpróbáltam megvenni, de nem volt hajlandó eladni. Büszkén mesélte, hogy két kerékpár már kiszervedett alatta, ez a harmadik, amire felszerelte, de a Dongó még mindig hűségesen végzi feladatát, amire kitalálták.

Pár nappal később kis pihenőre leültem a cseresznyefa alá, és törni kezdtem a fejem, miként lehetne a kerékpárra valamiféle motort szerelni. Voltak a háznál kisebb, korábban kerti gépeket működtető benzinmotorok, teljesítményük elég is lett volna, de a kerékpárral egyiket sem lehetett összeházasítani.

Némi töprengés után hirtelen bekattant a nagy ötlet, nem benzin-, hanem villanymotor volna az igazán szenzációs megoldás, ami előéletem alapján egyébként is közelebb áll hozzám, mint a benzinmotor. Elmentem hát a közeli autóbontóba, és elkezdtem tanulmányozni a kocsikból kiszerezelt villanymotorokat. Feltűnt egy nagyon mokány típus, amiről el tudtam képzelni, hogy a célnak talán meg is felel. Ezt a motort többféle személygépkocsi típusban motorvíz hűtőventillátor hajtására alkalmazzák, de sajnos semmilyen adat nincs feltüntetve rajta. Így kénytelen voltam otthon méréseket végezni. Kiderült, hogy üresjáratú fordulatszáma 2400 ford/perc, és körülbelül 200 W a teljesítménye. Érdekes volt nekilátni kipróbálni, hogyan jön össze a kerékpárral.

A 26"-os kerékpár kerékfordulatszáma 20 km/óra sebességnél 160 ford/perc. Ez azt jelentette, hogy a 2400 ford/perc motorfordulatszámból 160 ford/perc kerékfordulatszámot előidéző 1:15 áttételre van szükség. Csak dicsérni tudom a fejlesztőket, akik annak idején kidolgozták a Dongót. Ötletük zseniális volt.

Egyszerűbb megoldás tényleg nem létezik, mint egy kis átmérőjű dörzskerékkel meghajtani a nagy átmérőjű hátsó kereket. Így végül a villanymotorról ékszíjhajtással lementem a dörzskerékig, ami közvetlenül hajtja meg a hátsó kereket. A pedálglyat tereológörgővel kellett elkerülni. A pontos áttételt a motoron lévő ékszíjtárcsa átmérőjével lehetett befolyásolni. A dörzskerék mérete adott volt.

Erre a célra barkács áruházban vettem egy 80 mm átmérőjű kereket. Olyasmi, mint a bevásárlókocsi kereke, tengely nélkül árusítják, viszont tűgörgős csapágy van benne.

A villanybringával kapcsolatos barkácsmunkának volt néhány pikáns különlegessége. Ügyelni kellett arra, hogy a kerékpár minden eredeti funkciója – fékrendszerei, sebességváltós lánchajtása, a váz mechanikai stabilitása – változatlan maradjon. Egyrészt saját biztonságom érdekében, másrészt nehogy egy közúti ellenőrzés során nyakamba varrják, hogy engedély nélkül módosítottam egy közlekedési eszközt. Ez a megkötöttség többek között azzal járt, hogy a villanymotor és az áttétel elemeinek rögzítéséhez a kerékpár vázán nem lehetett sem hegeszteni, sem lyukakat fúrni. Külön kuriózum volt, hogy a kerékpáron semmilyen méretet nem lehet megmérni. Minden le van kerekítve, semmi nem párhuzamos, és semmi sincs derékszögben. Nincsenek fix pontok, amihez képest mérni lehet. Ez azzal járt, hogy a barkácsműhely szerény eszközeivel nagy nehézségek árán elkészített egyik-másik alkatrészről beépítéskor kiderült, hogy becslés alapján kitálatált mérete nem megfelelő. Ilyenkor legalább volt miből kiindulni, hogy a módosított alkatrész mekkora legyen.

Akkumulátornak tökéletesen megfelelt a kereskedelemben elektromos kerékpárok tartalék alkatrészeként beszerezhető akkumulátor. 2 db 12 V 14 Ah akkumulátor a kerékpár csomagtartójába került. A motor az áramot ki-be kapcsolóról kapta, amit egy külön kézfékkarról bowdenen keresztül lehet működtetni. Nincs semmi elektronika, visszatáplálás fékezéskor, semmi hókusz-pókusz.

Mikor elkészült a műalkotás, a sikerélmény sem maradt el. Már az első próbautak igazolták, hogy az elgondolás jó, az áttétel számítása megfelelő, a villanybringa működik.

Melegebb évszakokban, amikor az akkumulátor jól érzi magát, sík terepen kb. 15 kilométert lehet megtenni egy töltéssel, ami bőven elegendő a környékbeli rövidtávú közlekedésre. Sebessége általában 15-20 km/óra, ami megfelel egy szorgalmasan tekert kerékpár sebességének. Emelkedő úton pedállal rá lehet segíteni, de ilyenkor is nagy könnyebbséget lehet érezni ahhoz képest, mintha a pedálokat tisztán izomerőből kellene tekerni.

Az elmúlt két nyári szezonban valamivel több, mint 1000 km-t tettem meg a villanybringával. A ráfordítást, már amibe a vásárolt alkatrészek ára került, már rég behozta ahhoz képest, hogy mibe került volna ekkora távolságot autóval megtenni.

Még egy érdekesség: Többször megkérdezték, ugye a dörzshajtás eszi a gumit. Nem eszi! Legalább is nem számottevő mértékben. Ugyanez vonatkozik a dörzskerékre is, amely nem csúszik, hanem gördül a kerékpár hátsó köpenyén. A megtett 1000 km-ből kiderült, hogy legalább még ennyit lehet menni vele, mire cserélni kell. Az meg igazán nem nagy durranás, ha 2000 kilométerenként új köpenyt kell venni egy kerékpárra, ami magától megy, és nem kell hajtani, az üzemanyagot meg a Paksi Atomerőműből kapja. A hecc kedvéért napelemeről is lehetne tölteni, de sajnos túl drága lenne a hozzá tartozó automatikus töltővel együtt, így egyelőre maradunk a nukleáris eredetű üzemanyagnál.

A villanybringának egyébként szomorú vége lett. Kb. 4 évnyi használat és 4000 km megtétele után ellopták. Egy szép napsütéses délelőtt leparkoltam vele az Őrs vezér téri Árkád üzletközpont mellett, és egy óra múlva, amikor visszatértem, a kerékpár már másé volt. A rendőrségen bejelentettem az esetet, volt nagy jegyzőkönyvezés, és egy hónappal később értesítettek, hogy nem találták meg.

A patakparton, a környék bozótosaiban járva többfelé találtam vadon termő diófákat. Érdekes megfigyelésem volt, ha a varjak diót találnak, gyakran nem helyben eszik meg, hanem csőrükbe véve elrepülnek vele. Talán magányosan akarnak lakmározni, elkerülve azt a szégyent, hogy esetleg valamelyik sorstársuk is szemet vessen a már meglett zsákmányra. Valószínűleg nem lehet egyszerű produkció, amikor a madár szélesre tátott csőrében dióval a levegőben cikázva táplálkozásra alkalmas helyet keres.

Egy alkalommal ütemes kopácsolást hallva a hang felé fordultam, és meg is találtam a zaj eredetét. Házunk előtt lévő fa villanyoszlop tetején egy varjú munkálkodott. A szűk helyen fél lábon állva, másik lábával egy diót szorított le, és kitartó igyekezetének jutalmul sikerült is feltörnnie, és elfogyasztania. Ott fenn, a villanyoszlop tetején.

A szerencse azonban forgandó, repülés közben a dió néha elvesz. Ha nem válik másik madár táplálékává, és a természet is jól bánik vele, akkor kikel, és pár év múlva diófa lesz belőle. Környékbeli barangolásaim során a Rákos patak mentén több mint

10 vadon termő jókora diófát találtam. Szeptember végén nagyon kellemes időtöltés a diószedés. Miközben zsebrádiómon hallgatom a világ hülyeségeit – jobb sorsra érdemes emberek hogyan marják egymást – napokon át órákat tudok eltölteni az avarban dió után kutatva. A baj csak az, hogy nincs senki, aki velem jöjjön. Még a kenyérbe is teszek diót, mivel magamnak sütöm a kenyeret. 30-35 kg diót szoktam gyűjteni ősszel a környéken.

Kerítésünkön kívül számomra a másik örökös nagy kihívást házunk kéményei jelentették. Régen nem csináltak nagy cirkuszt a kéményekből, falazáskor a mester – ha egyáltalán mester volt, aki építette a házat és nem valami kedves rokon, aki éppen akkor ismerkedett a kőműves szakma rejtélyeivel – hagyott egy lyukat a falban, azon a füst meg általában kitalált.

Egyszer csak nagyot fordult a világ, a régen épült házakba bevezették a gázt. Kezdetben a kéményseprők sem igazán jól közelítették meg az új tüzelőanyag által okozott gondokat.

Emlékszem rá, amikor az utcánkba bevezették a gázt, a kéményseprők végigjárták a házakat. Az új tüzelőeszköz használatba vételi engedélyét az kapta meg, aki velük – mármint az ellenőrzést végrehajtó kéményseprőkkel – a kéményből fél méterre kiálló eternitcső toldalékot rakattak fel, némi számla nélküli készpénz ellenében. A csőre eső- és huzat terelő lemez volt szerelve. A tudós tájékoztatás szerint ez azt is hivatott volt megakadályozni, hogy a szél függőlegesen bele tudjon fújni a kéménybe. Egyedül álló családi háznál én függőlegesen lefelé fújó széllel még nem találkoztam, de hát a szellőkések gonosz dolgokra képesek, és még az is lehet, hogy a kéményseprőknek volt igaza.

A falban lévő kéménylyukkal kapcsolatban akkoriban nem nagyon kötözködtek. Ha egy meggyújtott újságpapír a tisztítónyílásban vidáman égett, akkor volt huzat, és ha fent volt az eternitcső, használatba lehetett venni az új fűtési rendszert. A fizika azonban komoly dolog, mindjárt az első fűtési szezon végére jelentkezni kezdtek a bajok.

Néhány emberölésre alkalmas gázon kívül a földgáz egyik égésterméke jelentős mennyiségű víz, ami túlhevített gőz formájában távozik kazánból, és száll a kéményen át az ég felé.

A felfelé haladó gőz lehűl, és víz lesz belőle. Nem pár csepp páráról van szó, hanem liter számra keletkezik a víz. A lecsapódási folyamatot nagyban elősegíti a hideg kéményttest. A hideg légtér-

be kinyúló eternitcső ráadásul tovább rontott a helyzeten, a benne lecsapódó pára boldogan csordogált vissza a kéménybe, a kéménytégglák meg pacallá áztak a bőséges vizes áldástól.

Beköszöntött a fagyos tél, a víz meg szépen belefagyott a téglákba. Az éjszaka csendjében néha a tető felől kísérteties koppanásokat lehetett hallani, mintha gonosz kezek kővel dobálták volna a háztetőt. Kissé meglepett, mikor utána jártam a dolognak. A kéménytégglák külső rétegébe belefagyott a víz, és a jég feszítő hatására téglarétegek váltak le. Ezek a cseréptetőn végiggurultak, innen származott az éjszakai zaj. A kémény meg napról napra karcsúbb lett. A fűtési szezon végére a tetőn kívüli része úgy elfogyott, hogy nyáron vissza kellett bontani és új kéményt kellett építeni. Következő télen a balhé kezdődött előlről. Kétszer építettem át a kéményeket, mire kezdett elegendő lenni. A vizesedést nem lehetett megakadályozni, viszont kitaláltam, ha kívülről kőgyapottal szigetelem a kéménytestet, akkor a víz nem fog megfagyni, a kémény melegebb lesz, csökken a párakicsapódás, és a kémény egyben marad. Az ötlet olyan jól bevált, hogy a kéménynek hosszú éveken át nem lett semmi baja.

Mivel a probléma általános volt, és nem csak nálunk jelentkezett, hozzáértő szakemberek új megoldásokon kezdtek törni a fejüket. Így születtek meg a különféle kéménybélelési eljárások. Ettől kezdve újabb macera kezdődött az évenkénti kéményellenőrzések során. Már nem az volt a kérdés, hogy áll-e még és jól működik-e a kémény, hanem az, hogy ki van-e bélelve.

2008-ban gondoltam egy nagyot, a békesség kedvéért nekilátok, és rozsdamentes acél béléscsővel kibélelem a kéményeket. Sejtettem, hogy nagy strapának nézek elébe, de hogy mekkorának, az csak menet közben derült ki. A kőművesnek, aki annak idején a falat rakta, eszébe sem jutott, hogy szabályos, állandó keresztmetszetű és tényleg függőleges kéményt építsen. A béléscső, amit bele kellett varázsolni a kéménylyukba, az meg baromi szabályos volt, erőszakot alkalmazni nem lehetett, mert annál nagyobb borzalom nincs, mintha félúton beszorul. Se ki, se be. Lehet szétszedni a házat.

A 6-7 méternyi kéménylyuk belsejéből el kellett tüntetni mindent, ami belógott a függőleges nyomvonalba, hogy szép lazán bele lehessen engedni a 130 mm átmérőjű rozsdamentes acél béléscsövet. Erre azt találtam ki, hogy egy 140 mm átmérőjű, 6 kg súlyú fémtestet – boldogabb időkben mosógépmotorként szolgálta a családot – hosszú láncra függesztve felülről beleejtettem a kéménylyukba, és szépen lepusztított maga előtt mindent, ami útjába esett. Ezt így könnyű elmesélni, de a valóságban elég nagy horror volt, ég és föld között talpalatnyi helyen álldogálva heteken át emelgetni a 6 kg-os súlyt, mert soká tartott. Tényleg hetekig. A padlás és az emeleti lakás közötti plafon betonkoszorújában aztán tényleg nagy volt a gubanc.

Az örült kőműves, ekkor róla szebbet gondolni már tényleg nem tudtam, a kéményt úgy vezette át a betonkoszorún, hogy a lyukra keresztbe betonvasakat rakott, ami a sablont tartotta, míg kiöntötte a betont, majd a sablont eltávolította, a kéményt tovább fa-

lazta, a betonvasak meg a lyukban keresztben bent maradtak. Ez a füstöt annak idején nem zavarta, a béléscsővet azonban csak úgy lehetett berakni, ha a betonvasakat kiszedem a kéménylyukból. Minden elképzelhető eszközt bevettem, napokon át kínlódtam a negyven fokos padlásra, mire átjutottam a betonkoszorún.

Egyik reggel, amikor kibújtam a tetőre – ekkor már a második kéménynél tartottam – észrevettem, hogy a már elkészült kéményen egy fiatal gerle üldögél.

Sajnáltam, hogy menekülni fog, ha a közelében mozogni kezdek, de a gerle ott maradt, és békésen nézegetett felém, ahogy tőle kb. 2-3 méterre lendületes munkába kezdek. Arra gondoltam, talán még nem tud biztonságosan repülni, nem akarja bevállalni az alatta tátongó mélységet, inkább tovább pihenget ott, ahol van. Annyira megtetszett a látvány, gondoltam, megpróbálom a lehetetlent, visszamászok a padlásra és lemegyek a fényképezőgép-

ért a lakásba, hátha még mindig ott lesz, mire visszaérek, és lefényképezhetem. Nem repült el, ugyanúgy üldögélt. Készítettem róla néhány fényképet, aztán nekiláttam a nagy zajjal és hadonászással járó munkának, de a gerle még sokáig ott maradt. Már arra gondoltam, talán valami baja lehet, mikor egyszer csak neki-lódult, és rutinos szárnycsapásokkal jó messzire elrepült. Az eset annyira tetszett, hogy megírtam Jutkának, Klári testvérének, aki-vel néha-néha levelet szoktunk váltani.

Jutka, aki aktív éveiben kórházi ápolónő volt, most nyugdíjas ko-rában idős papokat gondoz egy otthonban. Vitte magával a levelet, elmesélte a sztorit az öreg papoknak, és megmutatta nekik a fényképet is a galambbal a kéményen, mire rögvest megszületett egybehangzó véleményük: Elhunyt feleségem, Klári jött vissza gerle képében, hogy vigyázzon rám, le ne essek a tetőről.

Nem tudom, a reinkarnáció hogyan egyeztethető össze a ke-resztény vallás tanításaival, de kedves a történet, igazán megér-demli, hogy ne feledkezzünk meg róla.

Nem volt már más hátra, mint a konyhában és a fürdőszobában szétvésni a falat és a csempeburkolatot – amit annak idején nagy lelkesedéssel saját kezűleg ragasztottam fel – hogy be tudjam helyezni a falba a béléscső csatlakozó- és kondenzvízgyűjtő ido-mait. A lakás megtelt porral, napokra csatatérré változott, mire nagyjából minden visszakerült a helyére és helyre állt a rend.

Kb. 150.000 forintnyi anyag felhasználásával elkészült a nagy mű. A két kémény kibélelése több mint 2 hónapig tartott. Aztán egy

augusztusi napra értesítést kaptam, legyek otthon, mert kéményellenőrzés lesz.

Elérkezett a nagy nap, megjött a kéményseprő. Állt a kapuban, makulátlan, tiszta ruhában. Messziről látszott rajta, hogy korommal már régen nem találkozott. Nem is tudom, miért nem inkább kéményellenőrnek hívják őket.

Látom kívülről, hogy kibélelték a kéményeket, üdvözölt derűs ábrázattal. Igyekszik az ember, válaszoltam szerényen.

Megnézném belülről is, mondta, mire bevonultunk a házba. Szapora léptekkel indultam az emeleti lakás felé, mivel az elkészült két kéménybélés az emeleti lakás kéményeiben volt. A tisztítónyílás ajtaján át tükörrel betekintett és dicsérgetni kezdte. Nagyon jól néz ki, szólalt meg némi vizsgálódás után. Ki csinálta?

Én magam béleltem ki a kéményeket válaszoltam büszkén.

Elborult az ábrázata, és intenzíven érdeklődni kezdett, hogy van-e nekem erre jogosultságom. Nem tudom pontosan mit ért ez alatt, válaszoltam, de mivel az egész ház építésében részt vettem, és soha senki nem kötött belém, hogyan merészelem építeni a saját házamat, eszembe sem jutott, hogy ezt a pár méter béléscsővet nem dughatom be a saját kéményembe. Különben is a gyártó részletes szerelési tájékoztatót mellékel, annak alapján úgy éreztem, hogy az elvégzendő feladat nem haladja meg a képességeimet, érveltem tovább.

Hát az nem úgy van, tudatta velem. Először is, jogosultsággal rendelkező tervezővel tervet kell készíttetni. Kell egy igazolás,

hogy a munkát olyan kivitelező végezte, akinek erre engedélye van. A bélésűcsövek gyártójától be kell szerezni egy megfeleléségi nyilatkozatot, minőségi bizonyítványt, hogy a beépítésre kerülő anyagok a vonatkozó szabványoknak megfelelnek. Fentiek alapján ők, mármint a kéményseprők ellenőrzik, hogy minden rendben van-e. Ha igen, akkor a kéményt átminősítik bélelt kéménnyé, és kiadják rá a használatbavételi engedélyt. Ez a szabályos eljárás, és ha ezek a feltételek nem teljesülnek, akkor a kémény szabálytalanul, üzemel, és erről értesíteni fogják a gázszolgáltatót is.

Különben is mi van a földszinti lakás kéményeivel. Odáig még nem jutottam, válaszoltam. Azok még nincsenek kibélelve.

Így aztán végül kaptam egy figyelmeztetést, hogy szabálytalan kéményeket üzemeltetek. A munkalapra rákerült: Négy béleletlen kémény, téglák közül pereg a habarcs. Két hónapi kínlódással, nagy szorgalommal gyönyörűen kibélelt két kéményem így visszavedlett pergő habarcsú béleletlen kéménnyé.

A kéményellenőrzésről nemsokára megjött a számla is: 6500 Ft. Kéményeink különben köszönik szépen, jól vannak. Azóta is kifogástalanul működtek. A bélelték is, meg a béleletlenek is.

Hetek óta döngettem a kéményt, tűző napon, szélben, talp alattnyi helyen ég és föld között. Olykor nagy sóvárgással néztem le az alattam elterülő rétre, és azon ábrándoztam, micsoda felüdülés lenne odalent kaszálni, fűben, fában közelebbről gyönyörködni, és beszélgetni egy kicsit, ha véletlenül arra téved valaki.

Vásárolni általában szombaton jártam. Így történt ez 2008 június 14-én is. Ebéd után semmi kedvem sem volt a nap hátralévő részét a tetőn folytatni. Mehetnékem volt. A kecskét kikötöttem legelni, talicskába pakoltam kaszát, vasvillát, és szabadulási vágytól hajtva lementem a rétre kaszálni. Órákon keresztül boldogan csapkodtam magam körül a gázt, és néha elégedetten vettem egy-egy pillantást a távolban árván meredező kéményre.

A rét nagyon békés. volt. Néha fácánok rikoltoztak, távolabb egy-egy nyúl figyelmesen hegyezte a fülét, majd útnak indult, néhány méterrel odébb újra megállt óvatosan megvizsgálni, vajon ott mit kínál számára a rét. A nagy békesség azonban csak látszat. A fűben nyüzsög az élet. Rovarok küzdenek a túlélésért. Rágcsálnak, szívogatnak, túrják-fúrják a talajt, a növényeket. Barátságosak is vannak köztük, mint a katicabogár, de szép számban előfordulnak igazi vámpírok is. Ezek a táplálkozásnak arra a nagyszerű módjára szakosodtak, hogy egyszerűen kiszívják más élőlények testnedveit, véréit.

A környéket néhány éve ellepték a kullancsok. Kutyából is szedtem ki többször, az udvaron is gyakran találtam kutyából kihullott, vérrel telt kullancsokat. Tisztában voltam a veszéllyel, gyakran figyelmeztettem apró gyerekeket sétáltató fiatal anyukákat, hogy ne engedjék a kicsiket a rétre, sőt egyáltalán fűben szaladgálni a kullancsveszély miatt. A kellemetlen találkozásra jómagam előre felkészültem. Gyógyszertárban vásároltam kullancs eltávolító kanalat, és réti kalandjaim után következetesen mindig átnéztem magam. Így történt aznap este is, amikor észrevettem, hogy

hosszú idő óta először sikeresen rám tapadt egy élősködő. Jobb oldali lágycék hajlatban békésen szívogató kullancs rejtőzködött.

Potroha már félig megtelt vérrel. Akkora volt, mint egy közepes méretű zöldborsószem. Semmit nem éreztem, mert a furmányos dög valami érzéstelenítőt ereszt áldozatába, hogy az ne vegye észre a támadást, és békésen szívogathasson. Előkerestem a kullancs eltávolító kanalat, és komótosan nekiláttam, hogy a hívatlan vendéget kiszedjem magamból.

A kullancs eltávolító kanál, egy zseniálisnak kikiáltott magyar találmány. Használata azért okozott némi gondot. Szó szerinti idézet a mellékelt használati utasításból: *„A kullancs környéki bőrt ráncba emeljük úgy, hogy a kullancs a ránc legmagasabb pontján legyen. A kullancs eltávolító kanál V-alakú vágatát a kullancs alá csúsztatjuk addig, hogy a kullancs szűrő-szívó szájszerve a vágat öblébe kerüljön. A kullancs eltávolító kanál nyelét megfogva, s ezzel a kanalat a bőrre nyomva tengelye körül nyolc-szor-tíz-szer jobbra-balra megpörgetjük, s ennek eredményeképpen a kullancs a kanál kávájába esik.”*

Az én kullancsom azonban nem nagyon akart engedelmeskedni a használati utasításnak. A művelet fájdalmas volt, és csak sokadik ismétlésre hozta meg végül a várt eredményt. Az eljárás segítség nélkül csak korlátozott mértékben alkalmazható, mert a művelethez mindkét kézre szükség van, és ha a kullancs például hónaljban vagy más nehezen elérhető helyen van, akkor csak más tudja kiszedni, ha a közelben van egyáltalán valaki, akit erre meg lehet kérni.

Végül is egészben kiszedtem a támadót, amely a mellékelt fényképen látható. A felvett másnap reggel készítettem az előző este fóliába hegesztett kullancsról. Szájszerve nem szakadt be, potrohát meg sem érintettem a kiszedési művelet során, így bízhattam benne, hogy nem okádott vissza kórokozótól hemzsegő váladékot a bőröm alá. A zsákmányt betettem a mélyhűtőbe gondolván, ha esetleg baj lesz, laborvizsgálatra le tudom adni. A médiák akkoriban, ha más hír éppen nem akadt, bölcs tanácsokat osztogattak a kullancsokkal kapcsolatos tudnivalókról, többek között azt, hogy célszerű az eltávolított vérszívót megőrizni, mert így a laborban majd jól meg lehet vizsgálni, és akkor a tudós doktorok mindent pontosan tudni fognak.

Miután a kullancsot kiszedtem magamból, csendben üldögéltem a konyhában, és elgondolkodtam rajta egy kicsit, hogy most mi lesz. Tele volt beszélve a fejünk lyme kórral, kullancs enkfalitisszel, bénulással és mindenféle rémes betegséggel, ami a kullancs csípés következménye lehet. Furcsa mód egyáltalán nem haragudtam az állatkára, de tudat alatt valahogy éreztem, hogy ez a kaland valaminek a kezdete, és ki tudja meddig, már nem úgy alakulnak a dolgok, mint eddig. Egy héttel később valahogy szokatlanul gyenge lettem. A lakásban pihengettem elnyúlva kedvenc fotelomban, aztán eszembe jutott, hogy megmértem a lázam. Váratlanul ért a 39 fok, amit a hőmérő mutatott. Borzongással, reggeltől estig 38-39 fok körüli lázzal teltek a következő napok. A

hatodik magas lázzal kezdődő napon aztán végre rászántam magam, hogy orvoshoz menjek.

A háziorvosnál első számú gyanúsítottként persze a kullancs sztorival kezdtem. A doki előkapott a fiókból egy kb. 200 oldalas könyvet, valami olyasmi volt a címe, hogy „Amit a kullancscsípésről tudni kell”. Szaporán pörgette ide-oda a lapokat, mint egy fiatal anyuka, akinek először lázasodik be a gyereke, előszedi a nagymamától örökölt „Orvos a családban című könyvet” és abban próbál meg utána nézni, hogy az adott helyzetben mi a teendő. A probléma ilyen megközelítése semmilyen használható ötletet nem eredményezett. Végül az asszisztens, régi bútordarab a szakmában, csendben megszólalt a másik asztalnál, és bölcs tanácsával kimentette az orvost a kínos csendből: „Doktor úr küldjük el a páciens a lyme-ambulanciára!” Az orvos arca felderült a remek ötlet hallatára, és már írta is a beutalót. Sztetoszkóppal még meghallgatta a hátamat, hátha tüdőgyulladásom van, és bár nem hallott semmi gyanúsat, tüdőgondozóba is adott egy beutalót. Közben megemlítettem, hogy évekkkel ezelőtt egyszer prosztatagyulladásom volt, ami szintén napokig tartó hasonlóan magas lázzal járt. Így abban maradtunk, hogy elmegyek az urológiára is.

Első utam a lyme-ambulanciára vezetett. A betegfelvételen szolgálatot teljesítő hétfejű sárkány legfőbb tisztázandó kérdése nem az volt, hogy mi bajom van, hanem az, hogy van-e előjegyzésem a rendelésre. Hát, mondom neki, mitől volna? 39 fok lázam van, egy hete kullancs csípett, egy órát araszolgattam a városon át

kocsival kánikulában, dugóban, lázasan, hogy ide érjek, most itt vagyok, és szeretném, ha megvizsgálna a szakorvos, akihez a háziorvos beutalóval küldött.

Az itt nem úgy megy kérem, hangzott a megfellebezhetetlenek szánt válasz, miközben az előjegyzési naptárban lapozgatott. Két hét múlva van szabad időpont, akkorra előjegyezhetem, ha akarja. Asszonyom, én két hét múlva vagy meg leszek gyógyulva, akkor azért nem érdekes, vagy addigra meghalok, akkor meg azért nincs értelme az előjegyzésnek, válaszoltam nem éppen barátságos hangon.

Valószínűleg rájött, hogy egykönnyen nem tud levakarni magáról, így inkább elviharzott a beutalóval, azzal a szándékkal, hogy megkérdezi az orvost, fogad-e. Mikor visszajött, megmondta, melyik ajtó előtt váraкоzzak, majd név szerint szólítani fognak.

Az orvosnak előadtam a tüneteimet és büszkén át akartam adni neki a kullancsot is, miközben fújtam a médiákban hallott nagyokost, hogy ezt meg a laborvizsgálathoz hoztam, ugye milyen előre látó vagyok. Megsemmisítő pillantást vetett rám, a tudatlanra, és valami olyasmit mondott, hogy nem a kullancsot akarják meggyógyítani, hanem a páciens. Minden átlagos kullancs kb. 30 féle kórokozót cipel a testében, a laborvizsgálathoz csak az derülne ki, hogy tényleg sokféle kórokozó volt benne, de hogy a páciens melyik fertőzte meg, az nem.

A közegészségügyi eljárás szerint vérvizsgálat alapján megállapítják, hogy a szervezet termel-e antitesteket, és abból az is kiderül, hogy a betegséget milyen gyógyszerrel kell kezelni. Az lehet,

hogy magánklinikákon tényleg kitenyésztk a leadott kullancsban fellelhető összes kórokozó fajtát, a tenyésztést a pácienssel aztán szépen tételesen megfizettetik. Később valakitől hallottam, hogy egy ilyen kullancs-csípés utáni tenyésztés 15.000 Ft-ba kerül. Az üzlet az üzlet, így nem csodálkoznék, ha a következő szezonban az összes TV-csatornán ismét hallanám a bölcs tanácsot, hogy a kiszedett kullancsot feltétlenül vigyük magunkkal az orvosi vizsgálatra. Vajon az újságírók honnan kapják a tippet?

A közegészségügy végül is gondjaiba vett vérvizsgálat formájában, aminek az eredménye negatív lett, és ez derült ki a néhány héttel később megismételt ellenőrző vizsgálatból is. Ennek alapján megszületett a zárójelentés, hogy attól a kullancs-csípéstől nekem semmi bajom nem lett. A tüdőgondozóban is kiderítették, hogy a tüdőmnek semmi baja.

Közben elmentem az urológiára is. Kb. 10 éve prosztatata megnagyobbodás miatt több-kevesebb rendszerességgel egyébként is eljárógattam ellenőrző vizsgálatra, de valahogy az utóbbi két évben elkanászkoztam, és kihagytam az aktuális vizsgálatokat.

A megnyerő modorú orvos a szokásos módon megvizsgált, úgy találta, hogy a magas láznak urológiai oka nem ismerhető fel, de indokoltnak látta az egyébként már régen esedékes vérvizsgálatot. Ennek a vérvizsgálatnak nagyon rossz lett az eredménye. A következő lépés szövetminta vizsgálat volt. Eredmény: rosszinulatú prosztatatarák. Az orvos azt tanácsolta, ha pár évvel meg akarom hosszabbítani az életemet, feltétlenül műtétet javasol. Ettől a pillanattól kezdve többé nem tudtam szabadulni a gondo-

lattól, hogy annak a kullancsnak küldetése volt. A láz oka végül is nem derült ki, amivel indult a történet.

A műtétet alapos kivizsgálás előzte meg, amelynek célja annak eldöntése volt, hogy a prosztatataráknak más szervekben nincsenek-e kezdődő áttétei. A kivizsgálás egyes lépései mindig előjegyzés alapján történtek, általában több hetes várakozási idővel. Hasi ultrahang, mellkas röntgen, aneszteziológia, csont izotóp, CT és MR vizsgálatok követték egymást, miközben szorgalmasan telt-múlt az idő. Végül valamikor október elején megvolt minden lelet, amiből kiderült, hogy operálható vagyok. A műtét előjegyzési dátuma november 4-e lett. Széles vigyorral említettem az orvosnak, hogy jó kis ajándékot talált ki számomra, mivel éppen ezen a napon van a névnapom.

Volt még néhány gondom, melyekre nem igazán találtam jó megoldást távolmaradásom idejére. Először is a Mama. 87 éves korában nem lehetett őt súlyos memória zavarával és csomó más, gyógyszererezést igénylő betegségével 8-10 napra magára hagyni.

Létfontosságú gyógyszereit már régen nem lehetett rábízni. Igazán akkor ijedtem meg, amikor észrevettem, nemcsak, hogy a gyógyszereit nem szedi be rendszeresen – hétféle gyógyszerről volt szó reggel és este eltérő adagolásban – hanem olyan eset is előfordult, hogy kétszer is bevette, mert elfelejtette, hogy reggeli adagját már beszedte. Elvettem tőle az összes orvosságát, és ettől kezdve reggel, este kiszámolva a kezébe adtam, és mellette álltam, amíg le nem nyelte.

Szívelégtelenség és cukorbetegség szövődményei miatt dagadtak a lábai, ezért fáslizni kellett. Cukorbetegsége miatt lábszárain kiszáradt a bőr, dagadt lába felrepedt, aminek lábszárfekély lett a következménye. 1 évvel korábban orvostól orvoshoz küldözgettek vele, míg végül egy idős orvos a bőrgyógyászati klinikán rákérdezett, hogy a néni fáslizza a lábát? Mert ezt bizony fáslizni, és kiszáradás ellen zsírpótlás céljából kenegetni kell. Ő volt az ötödik orvos, akihez továbbküldtek. A többiek vajon miért nem tudtak erről az egyszerű és kézenfekvő terápiáról? Vajon hány cukorbeteg lábat lehetne amputálástól megmenteni, ha az első orvos ránézésre tudná, hogy mit kell kezdeni vele?

Fél évig tartó reggeli, esti sebkezeléssel sikerült kikezelnem a fekélyeit. Lábápolását testi adottságai és feledékenysége miatt nem lehetett rábízni. Ellátásáról mindenképpen gondoskodni kellett valakinek. Szerencsére Zsuzsi lányom önként vállalkozott rá, hogy nálunk alszik, amíg nem vagyok itthon, és a Mamát reggel és este minden nap ellátja.

Másik komoly gondot a kecske és a kutya okozta. Az egy jópofa dolog, hogy évek óta szórakoztattam magam a kecskével. Ugyanúgy nincs értelme, mintha bélyeget gyűjtenék, de végül is magánügy, a környék apró gyerekei meg kifejezetten imádták. Viszont egy 70 kilós állatról van szó, ellátása balesetveszélyes fizikai munka. Senkitől nem várhattam el, hogy szívességből összehörje magát.

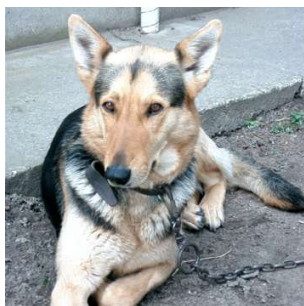
A megoldhatatlannak tűnő problémák és a tudat miatt, hogy rövidesen kibebeleznek, a műtét időpontjának közeledtével szép lassan

fokozódott bennem a feszültség. Csendben rágtam magam, rémképeket láttam, hogy a kecske kitör a helyéről, összetöri a Mamát, a kutya balesetet okoz, vagy éhezni, szomjazni fog, mert nem kapja meg, ami jár neki.

Néha étkezés után egy-két órával tompán fájni kezdett a gyomrom, ami régi fekély-betegségeimre emlékeztetett, de mivel ezek a tompa fájdalmak rövid idő után mindig megszűntek, túl nagy jelentőséget nem tulajdonítottam neki.

Egy alkalommal, amikor kivittem a kutyát a rétre, találkoztam régi ismerősömmel, Gáborral. Tanyája van a közelben, és maga is tart állatokat. Beszélgetés közben elpanaszoltam neki, hogy nagy gondban vagyok, mert nem tudom hová tenni a kecskémet, amíg kórházban leszek. Ezért ne aggódjál Kareszkám, hozd át hozzánk, el lesz ott a többi között, amíg elő nem kerülsz, hangzott a jóindulatú ajánlat. A kecskétől így aztán sikerült megszabadulnom. Átvittem Gabiékhoz, és amikor elköszöntem tőlük, megemlítettem, ha belátható időn belül nem kerülnék elő, akkor nekik adom, egyék meg.

Már csak a Fifi érdekében kellett volna valamit kitalálni. Soha nem

akartam, hogy kutyám legyen. Eredetileg úgy került kutya a házhoz, hogy a gyerekek, amikor még általános iskolába jártak, elkezdtek fűzni, milyen jó volna, ha kutyánk lenne. Heves tiltakozásomra az volt a válasz, hogy ne akarjam bebeszélni, hogy itt a kertés

családi házban nem lehet kutyát tartani, mikor több osztálytársuknak panellakásban van kutyájuk. Ez az érvelés kivédhetetlen volt.

Miután nagy lelkesen megígérték, hogy majd rendszeresen kiveszik sétálni, meg ellátják és takarítanak utána, végül is beadtam a derekam. Az idilli állapot kb. két hétig tartott, aztán egyre nagyobb lármát kellett csapnom, hogy a kutyát vigyék ki, végül már ez sem használt. A kutya ellátása teljesen rám maradt. Egy ilyen állatról naponta gondoskodni kell, és egy rakás pénzbe kerül. A napi kaját kb. 50 forintnál olcsóbban megúszni nem lehet, fenntartásához hozzájön még a kötelező védőoltások díja. Gyors fejszámolásból kiderül, hogy egy 10-12 évig élő német juhász vagy hasonló méretű kutya tartása kb. 200.000 forintba kerül boldog tulajdonosának, mire eljut odáig, hogy a kutya elpusztul, és elgondolkozhat rajta, hogy az életben akar-e még egyszer kutyát tartani. Ez az összeg 2008 tájékán meghaladta egy komolyabb végzettség mellett járó havi nettó fizetés értékét.

Nem tudom, hogy a kutya megérezte-e hogy most igazán jobb lenne, ha nem lenne, vagy egyszerűen csak megöregedett. Alkalmanként, amikor sétálni vittem, egyre fáradtabban vonszolta magát. Olyan volt, mint egy már régen megöregedett ember, akinek minden lépés fáj. Aztán egyszer csak elfeküdt, nagy barna szeméből fájdalom sugárzott, ahogy segítséget várva rám nézett, és pár óra múlva elpusztult. 11 éves volt. Talicskában kitoltam a domboldalra. Nem messze a dűlőúttól, amerre éveken át sétálni jártunk, mély gödröt ástam, hogy kóbor kutyák ne tudják kikaparani. Jól elfáradtam, mire elföldeltem. Kicsit rátámaszkodtam az

ásóra, és végignéztem az alattam elterülő békés tájon, a Rákospatak árterületi réjtén. Aztán hirtelen eszembe jutott, hogy október 14-e van. A 65. születésnapom.

Holnaptól kezdve ingyen utazhatok a BKV járatain.

Október huszadikára elő voltam jegyezve a kórházban a műtétet végző urológus orvosnál amolyan műtét előtti beszélgetésre, hogy az orvos személyesen is megismerje páciensét, aki rábízza az életét.

Korán keltem, hogy időben elkészüljek. Mielőtt elindultam volna, WC-re mentem. Korábbi gyomorvérzéseim óta megrögzött szokásom volt, hogy mindig megnéztem, mit pottyintottam, mielőtt lehúztam volna a vizet. A rutinpillantásnak döbönt rémület volt a következménye. Szurok fekete széklet. Nincs mese, ez gyomorvérzés, ami azonnali kórházi ellátást igényel. Telefonon szerencsére otthon találtam Tamást, Zsuzsi férjét, és megkértem, hogy vigyen be a kórházba.

A sürgősségi felvételen nagy nyüzsgés támadt körülöttem, mint a bulvár filmekben, ahol orvosok és asszisztensek rohangálnak infúziós palackkal a páciens körül. Onnan már hordágyon vittek a belgyógyászati intenzív kórterembe. A többi már rutin munka volt. Sok-sok infúzió, 4 egység vérrel transzfúzió, az első vérmentes széklet megjelenéséig teljes koplalás, két ájulás a folyosón WC-re menet közben. Aztán a javulás fázisában gyomortükrözés felülről, végbéltükrözés alulról, előtte egy-egy napi szigorú koplalás, hasajtó, úgyhogy minden ok meg volt rá, hogy szép lassan elkezd-

jek elfogygni, mint egy gyertyaszál. A 8 napig tartó kórházi ápolás ideje alatt öt napig nem ettem.

A kórtermi élet úgy egyébként elég mozgalmas, gyakran történik valami, amire még hosszú idő után is visszaemlékszik az ember. A betegeknek nemcsak nevük van, hanem számuk is. A kórterembe lépve a balkézre eső legközelebbi ágy az egyes. Az a beteg, aki például a 23-as kórteremben ezen az ágyon fekszik, itteni pályafutása alatt a 23/1-es. A többi szépen körben haladva kapja a következő számot. Az intenzív kórteremben a 23/3-as voltam.

A páciensekről a betegágyban is lesír kinti életük. 23/1-es valami gazdag pali lehetett. Dr. X.Y betege. Ágyban fekvé gyakran mobil telefonált, igazgatta a kinti világot, és szervezte magának a benti apró előnyöket. Pár nap múlva át is került egy egyágyas kórterembe. Az intenzív kórterem egyébként koedukált, tehát férfiak, nők vegyesen. 23/2-es egy ázsiai nő volt. Ágyát gondosan körül-függönyözték. Családja, férje és két gyermeke egymást váltogatva éjjel nappal mellette volt. Egy percre sem hagyták egyedül. A félre libbenő lepedő-függöny résén gyertyafények villantak. A családtagok az éjjeli szekrényen gyertyákat égettek a beteg gyógyulása érdekében.

23/4-es idős beteg volt. Fiatalabb korában, amikor még szebb időket ért meg, talán valami fenegyerek lehetett, legalább is erre lehetett következtetni a karján éktelenkedő hatalmas indiánfej tetoválás alapján. Képtelen volt ésszel felfogni, hogy miért nem kap enni. Felháborodásának csúcspontján, úgy éjfél körül kitépte karjából a transzfúziót, és vértől ázva obszcén szavakat üvöltve

rohant végig a folyosón a nővérszoba irányába reklamálva, hogy még mindig nem kapott enni.

Az intenzív kórteremből mindenkit kivágnak, amilyen gyorsan lehet, aztán következik az átlag kórterem, kicsit szerényebb körülményekkel. A körülményeket persze részben maguk a páciensek határozzák meg.

Amikor átírányítottak az ötágas 28-as kórterembe, kicsit le voltam döbbenve, hogy hová kerültem. 28/1-es nyugodtan lehetett volna illusztráció az „Ali baba és a negyven rabló” című meséhez, természetesen valamelyik haramiát megszemélyesítve. 28/2-es utcai ruhában heverészett az ágyon. 28/3-as ágya végén otthonról behozott TV üvöltött, 28/5-ös két ágy között farmerban egy sámli üldögélt, onnan nézte a TV-t.

Ebben a kórteremben rendes balhék is voltak. 28/1-es idült alkoholista volt, delíriumban és pelenkában. Olyan rozoga volt, hogy felkelni nem nagyon tudott. Azért, hogy ki ne essen az ágyból fel volt húzva a védőkorlát. Az ágy végén ilyenkor is van egy keskeny rész, ahol a páciens kikecmereghet, ha tud. Nappal nagyjából csendben viselkedett, többnyire aludt, de éjjel mindig visszatért belé a lélek. Ilyenkor egyre hangosabban cigarettáért és egy pohár borért könyörgött, mire a többi beteg üvöltve küldte el a jó bűdös francba.

Egyik éjjel valahogy feltápászkodott, és elkezdett kotorászni. A szomszéd éjjeliszekrényén, és a szomszéd ágyvégre rakott nadrágjának a zsebében. Az nem derült ki, hogy csórni akart, vagy egyszerűen tájékozódási problémái voltak, minden esetre 23/2-es

kiugrott az ágyból és üvöltve rángatni kezdte, hogy ne kotorászszon a holmija között, és kotródjon vissza a helyére. Az öreg a rángatástól az ágya felé billent, de elakadt a felhúzott védőkörláton, majd egyensúlyát veszítve nagy csattanással a földre zuhant. Mozdulatlanul feküdt a kövön. Se kép, se hang. 23/2-es pedig szép nyugodtan visszafeküdt az ágyába. Éjjel 2 volt. Hosszú percek múlva valami lelkiismeret féle megszólalhatott benne, mégis csak feltápászzkodott, és visszarakta az öreget az ágyába. Biztos, ami biztos, hátha feldobta a talpát, és a végén még érdeklődni fognak, hogy mi is történt tulajdonképpen.

Az öreg azonban megúszta a bukfencet, így további műsorszámmainak sem volt semmi akadálya. Később újra beindult, a kórterem sarkában lévő fürdőszobát vette célba. Feltehetően könnyíteni akart magán, mert már a kórterem közepén elkezdte leszedni magáról a nadrágpelenkát. A nadrágpelenka nem egészen olyan konstrukció, mint egy alsó nadrág, leszedni is másképpen kell. Mivel nem tudta lehúzni, elkezdte leszaggatni magáról. A kórterem közepén szanaszét repültek az embertrágyával átitatott pelenkadarabok. Aztán valahogy eljutott a fürdőszobába, ahonnan nem került elő. Az ügyeletes nővér kezdte keresni és támogatta ki jóval később éktelen káromkodás közben, mert éjszaka közepén át kellett húznia az ágyát, plusz új nadrágpelenkát adni rá, és a trutyis kacatokat is el kellett takarítani a kórterem közepéről.

Az öreg nem kellett senkinek. Már 3-4 napja megkapta a zárójelentést. Vihették volna haza, de nem jött érte senki. Aztán vasárnap este nagy lármával bevonult a család, voltak vagy öten. A

kórtermet hirtelen tömény kocsmaszag töltötte meg. Nagy volt a duma, jaj úgy izgulunk érted papa, holnap reggel majd kocsival jövünk érted, addig otthon elkészítjük a helyed, finom kaját főzünk, bor is lesz, stb. Tolószékben kigurították az erkélyre dohányozni. Aztán eltűntek, mint a kámfor. Az öreget pár nap múlva a kórház vitette el az elfekvőbe.

23/5-ös egy negyven év körüli veszett fazon volt. Ép bőr nem volt a hasán, annyiszor operálták. Saját elmondása szerint gyomra alig volt neki, mert nagyobbik részét több műtéttel már régen eltávolították. Úgy egyébként a gyomorvérzéses panaszok miatt a kórteremben mindenki szigorúan kímélő ételeket kapott, már ami a kórházi ellátást illeti. 23/5-ös minden ebédnél fel volt háborodva, hogy ezt a szart ő meg nem eszi. Amikor a személyzet eltűnt a kórteremből, éjjeliszekrényéből házi kaját kotorászott elő. Nem akármit. Gulyásleves. Zsebkésével komótosan vékony szeletekre felaprított egy hegyes erős paprikát, elkevergette a hideg levesben, és megelégedett ábrázattal szépen elkanalazgatta. Második fogásként császárszalonnát eszegetett. Aztán magára kapta a kabátját, és szépen kiosont a sarki kocsmába hogy nem éppen valami diétás folyadékkal öblítse le a jóízű ebédet.

Egy alkalommal a folyosón betértem a WC-be. Dolgom végeztével le akartam öblíteni, de hiába nyomkodtam az öblítőtartály gombját, a víz nem indult be. Alsó öblítőtartályos WC volt, és fúrta az oldalam a kíváncsiság, hogy miért nem működik. Leemeltem az öblítőtartály fedelét, és belenéztem. Egy féldecis pálinkás üveg volt beszorulva a működtető karok közé.

Az egészségügy meg kétségbeesett igyekezettel próbálta életveszélyben lévő betegeit meggyógyítani.

A nyolcadik napon végül is egészségesnek lettem nyilvánítva. Az urológián ekkor új műtéti időpontot kaptam, ami november 25-re esett. Az volt az orvosi vélemény, hogy gyomorvérzés után legalább 3 hét pihenésre van szükség, hogy egy kicsit összeszedjem magam.

Hazatérés után a dolgok azonban nem egészen úgy alakultak, ahogyan kellett volna. 2 nap múlva reggel megint véres volt a székletem. Vissza kellett menni a kórházba. A tortúra kezdődött előlről. Visszakerültem ugyanarra az ágyra, ahonnan hazamentem. Újabb infúziók, koplalás, tükrözések szerepeltek a napi programokban. Végül is a vérzés közvetlen okát nem sikerült megállapítani, a tükrözések csak gyulladásokat és korábbi fekélyektől megviselt gyomrot mutattak ki. Felmerült a gyanú, hogy esetleg vékonybélvérzés lehetett a probléma, amit azonban tükrözéssel nem lehet kimutatni, így beutalót kaptam kapszula endoszkópos vizsgálatra egy másik kórházba.

Második öt napos belgyógyászati vendégeskedés során kórtermünk viszonylag csendes-rendes helyé szelődött. Az egyik éjszaka csendjét azonban oltári lárma, rohangászás tette változatossá. Másnap reggel aztán megtudtuk, hogy 2 kórteremmel odébb egy dühöngő beteg először az éjszakás nővért pofozta fel, majd bepancsolt egyet a segítségére siető osztályos doktornőnek, aki a sürgősségi felvételtől kért további erősítést, de miután egyesült igyekezettel sem sikerült a páciens jobb belátásra bírni, hívták a

rendészetet, meg értesítették a pszichiátriát. A páciens végül kényszerzubbonnyban éjszaka közepén átvitték a pszichiátriára.

Nagy meglepetés volt számomra, hogy ennek az esetnek jómagam is érintettje lettem. A dühöngő beteget ugyanis szintén Nagy Károlynak hívták. Ötödik napon megkaptam a zárójelentést, és a kórházi ágyon üldögélve olvasgatni kezdtem. Döbbenet vettem észre, hogy pszichiátriai vizsgálaton is voltam, ahol megállapították, hogy agresszív dühkitörésekre hajlamos páciens vagyok, és ilyen-olyan pszichiátriai gyógyszereket kell szednem. A zárójelentés többi része tényleg rám vonatkozott. Még jó, hogy nem hazatérés után, otthon kezdtem tanulmányozni. Amikor reklamálva visszaadtam, széleseben tépték miszlikre. Mire magamhoz tértem már a szemétkosárban volt.

Micsoda sztori lett volna, ha a téves zárójelentéssel beállítok a háziorvoshoz. Ugyanis pont akkor lett új háziorvosunk, aki még nem is ismert. Megkaptam volna az előírt pszichiátriai gyógyszereket, és alkalmi orvoslátogatásaim során az idős doktornő nyilván aggódva nézte volna, merre van a kijárat, biztos, ami biztos, hátha a dühöngő beteg elől menekülnie kell.

A kapszula endoszkópos vizsgálat csak technikailag volt érdekes, kóros elváltozást nem mutatott ki. A kapszula maga, amit le kellett nyelni, kb. 15 mm hosszú, 10 mm átmérőjű henger. Egyik vége átlátszó búra, van benne egy kamera, egy áramforrás, egy LED ami másodpercenként kettőt villan, és egy rádióadó. 8 óra alatt halad végig az 5 m hosszú vékonybél szakaszon. A képeket egy övre csatolt készülék veszi, és eltárolja. Kiértékeléskor az adato-

kat letöltik egy számítógépbe. A rengeteg felvétel visszajátzás-kor mozgóképpé áll össze. A látvány olyan, mintha egy TV kamerával hosszú kanyargó csőben haladna az operatőr.

A második gyomorvérzés következményeként az urológián a prosztatata műtétre újabb időpontot adtak. December 15-én kellett befeküdni, és 16-án volt a műtét.

Műtét előtt magáról a műtétről és a lehetséges kockázatokról részletes tájékoztatást kaptam. Korábban soha nem operáltak, és altatásban sem volt részem. Az altatást elég misztifikus dolognak tartottam, mivel idegen beavatkozás következtében fogom elveszíteni a tudatomat, és elhatároztam, hogy majd jól megfigyelem, mi történik velem. Egyébként egyáltalán nem izgultam.

Reggel fél kilenckor kerültem a műtőbe. Futurisztikusan korszerű volt minden, már amennyire hanyatt fekvé az adott körülmények között egyáltalán meg tudtam figyelni. Csupa csillogás, zöld lepedők, zöld köpenyek, maszkok az arcokon, diszkrét, célirányos szakkifejezések, eszközök halk csörömpölése. Átemeltek a műtőasztalra, zöld lepedővel letakartak, a fejemre kaptam egy zöld sapkát. Barátságos férfiarc hajolt fölém. Kap egy kis oxigént, vegyen mély lélegzeteket, mondta csendben. Na most kell odafigyelnem, hogyan fognak elaltatni, gondoltam. A második lélegzetvétellel még emlékszem. Többre nem.

Félhomály volt. Túlméretes, imbolygó alakok hajoltak fölém, zöld ruhában, maszkban. Hangjuk éles volt és visszhangzott. A falak homályosak voltak, azok is imbolyogtak. Olyan volt, mintha egy léggömbön belül lettem volna, amit kívülről fújdogál a szél. Az

imbolygó alakok megemeltek, és átfektettek az ágyra. A zöldruhások elvonultak és hirtelen nagy csend támadt. Lassan kezdtem magamhoz térni. Délután négy óra volt. Sötétedett. A kórteremben voltam. Ezek szerint megoperáltak. 7 órás műtét volt.

Kezdődött a műtét utáni hosszú menetelés a felépülés felé. Jobb kézfejemben branül, ide volt bekötve az infúzió. Fütyimből katéter lógott, végén az ágy mellett heverő zacsi, abban gyűlt a pisi. A hasamból is cső volt kivezetve, a drain-cső. Ezen keresztül véres lé ürült a műtéti területről egy másik zacskóba. A hasamon pedig egy 10 × 20 centis kötés rejtette maga alá az összevarrt lyukat, amilyen át kiszedték belőlem a gonoszt.

Néhány napig a helyzet elég macerás volt. Csövekbe gabalyodva, jókora friss hasi sebbel ficákolni elég nehezen lehet. Kellemetlen, amikor az ember napokon át alig tudja megváltoztatni a testhelyzetét. Nagy megváltás volt, amikor a harmadik napon először kikecmeregtem az ágyból. A zacskókat csövön lógatva kézben cipeltem magammal rövid kis sétára. Az életszínvonal aztán szép lassan emelkedni kezdett. Először a branült távolították el, később a draincsövet, majd a varratokat. Hasam a varratokkal úgy nézett ki, mint egy befűzött bakancs. 18 centis vágás a köldökömtől lefelé, 8 öltéssel összefércelve. Aztán megszabadultam a katétértől és a varratoktól is. Ettől kezdve a pisi szép csendben egy kacsába csordogált.

Hátra volt még a hálapénz rendezése. A témát nagy, sötét homály fedi. Legegyszerűbb volna, ha jól látható helyen ki lenne függesztve egy árlista, kinek mennyi jár. A pénzt a folyosó végén a

kisablaknál lehet befizetni. Az orvostól ugyebár nem lehet megkérdezni, mert ha megmondja, hogy mennyit akar, akkor az már nem hálapénz, hanem vesztegetés. A páciensek megpróbálják egymástól megtudni, hogy mennyit illik adni. Vak vezet világtalant.

Esetemben volt egy nagyon szimpatikus osztályos orvos, aki az osztályvezető főorvossal együtt végezte a műtétet. Úgy éreztem, hogy mind a ketten lelkiismeretes munkát végeztek. Mikor valamelyik betegtársam megkérdezte, mennyit adok nekik, elmondtam, hogy miért nem fogom megmondani. Nem akartam sokkolni, ha túl soknak, vagy akár túl kevésnek tartja. Nem akartam, hogy hozzám igazodjon, mert lehet, hogy túl nagy anyagi terhet jelentett volna neki, vagy hozzá hasonlítva magam jövök rá, hogy túl kevésre gondoltam.

Mások vajon milyen céllal adják a hálapénzt? Azért mert illik? Mert más is adja? Vélt előnyökért, ha betegség kiújul és visszakerül? A magam részéről inkább a tényleges teljesítmény elismerésére gondoltam. A tanulásban eltöltött hosszú évekért, a zaklatott életvitelért, a kitartásért, mikor szikével a kezében már órák óta áll a műtőasztal mellett a kibelezett páciens fölött, és ki kell bírnia, míg ismét össze nem rakja a beteget. Azért, mert a legképtelenebb időben újra meg újra otthon kell hagynia a családját, mert várják a betegek. Azért, hogy ne külföldön keresse a boldogulást. Azért, mert nem lapáttal a kezében méltatlankodik, hogy dolgozni akar. Annyi lapátolni való meg nincsen, hogy mindenkinek legyen mit lapátolni, aki csak ehhez ért. Inkább a tanulást választotta, hogy munkaeszköze lapát helyett a szike legyen, és sok más

beteg mellett engem is megoperálhasson. Az összeggel valószínűleg elégedettek lehettek, mert barátságos arccal loholtak tovább dolguk után, ha találkoztunk a folyosón vagy bent jártak a kórteremben. Sajnos a többiek, akik a műtőasztalt körülállták, az ismeretlenség homályában maradtak. Vajon mi lehet a szokás, aki hálapénzt kap, juttat a többieknek is, akik felelős munkájában segítettek? Nekik itt köszönöm meg, amit értem tettek.

Zsuzsi minden nap meglátogatott, az urológián is, és előtte a belgyógyászaton is. Az én vékonyka kislányom kitartóan viselte a terhet, ami váratlanul a nyakába szakadt. Mondtam is neki, hogy ő a mi őrangyalunk. Munkából hazaszaladt, majd bejött hozzám a kórházba, onnan kibuszozott a Mamához, beadta a gyógyszereit, leápolta a lábát, nálunk aludt, reggel befáslizta a Mama lábát, beadta a gyógyszereit, elment dolgozni, és este felé kezdte előlről a körbejárást. Összesen 23 napon át. Tamás, ha ráért, néha kocsival kivitte a Mamához.

Egyik este, amikor Zsuzsi a szokásos időben megjelent a kórterem ajtajában, messziről láttam az arcán, hogy valami kellemetlen dolog történhetett. Tamást előző este sportbaleset érte. Kosárlabdázás közben ketten egyszerre ugrottak fel a labdáért, a levegőben egymásnak csapódtak, és olyan szerencsétlenül ért földet, hogy a bokája körüli zúzódás miatt a baleseti sebészetre került. Éjjel 2-kor került haza, rögzített lábbal, 6 hét szobafogságra ítélve. Zsuzsinak most már munka mellett három betegről és a fiáról kellett gondoskodnia. Az angyalkáknak sem mindig könnyű a

dolga. Aggódni kezdtem érte. Eljutott teljesítő képessége határáig. Csak nehogy belebetegedjen.

Reggel a folyosón egy koporsó suhant át a kórterem ajtaja előtt. Éjjel a szomszéd kórteremben meghalt egy fiatalember. 30 éves volt. Délután operálták. Felesége ott sírdogált keservesen. Igazi tragédia. Talán szép, küzdelmes életük lehetett volna együtt, amiből most már semmi sem lesz. Ehhez képest milyen szánalmas, amikor jó sorban élő fiatal pár vélt vagy valós sérelem miatt örületbe kergeti egymást, nem tudnak egymással szemben elnézőek, megbocsátóak lenni, békességben folytatni, vagy újra kezdeni, mintha mi sem történt volna. És köztük vergődik a gyerek. Elfuse-rált dráma legrosszabbul sikerült jelenete.

December 24-én délután kiengedtek. Karácsony estére hazakerültem. A seb gyorsan begyógyult. Egy hónap múlva már csak egy szép egyenes vékony halvány piros csík emlékeztetett arra, hogy hol volt felvágva a hasam.

A szövettani vizsgálat eredménye, amit a kioperált prosztatán végeztek, megnyugtató volt. A rákos sejtek még nem érték el a szerv határát, így a környezete nem volt közvetlen veszélyben. Gyerekem többé már nem lehet.

Már csak egy problémától volna jó megszabadulni: nem akkor pisilek, amikor akarok. Erre a kellemetlen eshetőségre még műtét előtt felhívták a figyelmem azzal, hogy a következő egy év alatt javul, esetleg helyre is áll a régi rend. Ahogy kezdtem összeszedni magam, egyre inkább hiányozott a mozgás. Bánatosan nézegettem ki az ablakon a fűtött lakásból az ismerős tájra, ami szá-

momra mindig is a békés megnyugvást és a szabadságot jelentette. A napilapban, amit olvasgatni szoktam, rövid hír jelent meg:

Hegymászás ágynyugalom helyett

Egyre több kutatás támasztja alá azt az elméletet, amely szerint a fizikai aktivitás a legkülönbébb betegségeket gyógyítja. Német orvosok már ott tartanak, hogy „receptre írják fel” a kimerítő testmozgást. Legutóbb prosztatatarák-kezelésen átesett pácienseknek írtak elő hegymászást: a hét férfinak az Alpok egyik meredek hegylancán kellett átküzdenie magát. A negyven és 74 éves közötti betegekkel csodát tett a sport. A tekintélyes British Medical Journal című szaklapban megjelent cikk tanúsága szerint elképesztő javulást értek el rák, depresszió, ízületi gyulladás, derékbántalmak, stressz, csontritkulás és szívkoszorúér-meszesedés esetén. (Népszava, 2009. Január 17).

Tökéletes volt az időzítés, mikor a hír utolért. Bár az Alpok és a Kárpátok bércei távol esnek tőlünk, és január vége felé a szeles, hűvös napok sem éppen a kellemes sétát juttatják az ember eszébe, pláne felnőtt fejjel bepelenkázva. Nagy elhatározással mégis mindennapos környékbeli sétákra indultam. Szép komótosan felbandukoltam a dombtetőre, és napról napra egyre nagyobb köröket jártam be a környék utcáin. Erőm lassan visszatért. Három hónap alatt 6 kilót híztam, a hasam már nem úgy nézett ki, mint egy meggyötört üres nejlonzacskó.

Aztán hirtelen kitavaszkodott. Ültettem néhány gyümölcsfát a kertben. Két sárgabarackot, egy körte és egy almafát. Azt mondják, aki fát ültet, bízik a jövőben. Gabiéktól hazahoztam a kecskémet.

Aztán teltek múltak az évek, nyáron ment a bütykölés a kertben, a téli hónapokat olvasással töltöttem. Mindig is lelkes olvasója voltam régebbi idők történeteinek, bár a munkával töltött évtizedek alatt erre elég kevés alkalmam volt. Különösen a XIX. század embereinek mindennapi életéről, küzdelmeiről és kalandjairól írt művek tartoznak kedvenc olvasmányaim közé, és az Interneten fellelhető elektronikus könyvgyűjtemények hatalmas kínálatában is ebbe a témakörbe tartozó szépirodalmi műveket, kalandregényeket kezdtem keresgélni. Elsősorban olyan XIX. századi német szerzők művei érdekeltek, melyek magyar nyelvű kiadásának nem akadtam nyomára. 2011-ben jutott eszembe, mi lenne, ha több évtizedes műszaki fordítói tevékenység után megpróbálnék szépirodalmi művek fordításával. Az egész ötletet elsősorban téli szórakozásnak szántam. Eredeti első kiadásokat kezdtem keresgélni az Interneten és kiolvastam jó néhány gót betűkkel nyomtatott regényt, mire rábukkantam arra, és később továbbiakra is, amelyekről úgy gondoltam, megtaláltam azokat, amelyeknek a fordításával értelmes elfoglaltsággal tölthetem el a hosszú téli hónapokat. Az elkészült első fordításból egy elektronikus nyomdával elkészítettem néhány példányt. Ismerősök és rokonok elismerő visszajelzései felbátorítottak, és végül elhatároztam, hogy minden télen lefordítok egy könyvet.

Kezdeti lelkesedésemben úgy gondoltam, szívesen látnám könyvesboltokban is az általam készített fordításokat, ezért e-mail-ben megkerestem néhány kiadót. Minden kiadó honlapján fellelhető egy e-mail cím, melyről azt gondoltam, azért ismertetik, ha valakinek van valami kérdése, az adott címen érdeklődhet. Sajnos

csalódnom kellett, az általában azonos képet mutató „info@izé” jellegű e-mail címekről sehonnan sem válaszoltak. Találtam viszont olyan információkat, melyek szerint, ha saját költségemen kinyomattatom az adott könyvet, a kiadó befogadja, az eladott példányok után jogdíjat fizet, az eladhatatlanokat pedig el kell távolítanom a raktárukból. Végül úgy döntöttem, hogy nem hiányzik nekem ez a macera, viszont ha már elkészítettem egy-egy regény fordítását, szívesen szerzek vele kellemes szórakozást számomra akár idegen embereknek is. Felajánlásomat a Magyar Elektronikus Könyvtár elfogadta, és így a szórakoztató irodalom témakörébe tartozó könyvek elérhetővé váltak az olvasóközönség számára.

Időrendi sorrendben az alábbi művek fordításai készültek el:

2011	Robert Kraft:	Egy modern bőrharisnya
2012	Viktor Laverrenz:	Az afgán kém
2013	Friedrich Gerstäcker:	A Wendelsheim örökség
2014	Friedrich Gerstäcker:	A halott útvámszedő:
2015	Balduin Möllhausen:	Párbaj Kaliforniában
2016	Friedrich Armand Strubberg:	Ugrás a mélybe
2017	Friedrich Armand Strubberg:	A philadelphiai krózus
2018	Friedrich Gerstäcker:	A kolónia
2019	Friedrich Gerstäcker:	Egy kőszívű anya lányai
2020	August Schrader:	Elégtétel

Ez összesen 5090 oldal lefordítását jelenti. Egészen jó szórakozás volt a téli hónapok során. A továbbiakban is folytatni fogom.

Közben teltek-múltak az évek, az unokáim megnőtték:

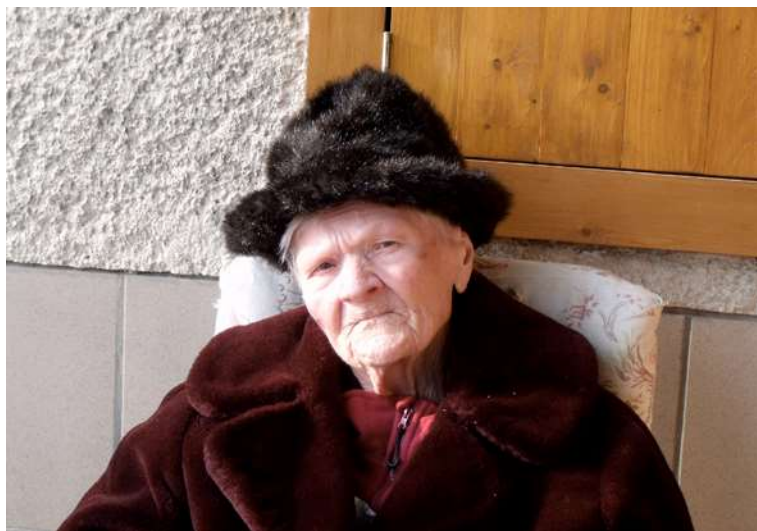

Dávid már magasabb, mint a szülei

Marci 14 évesen

A Mama életének 98. évében halt meg, az egyik utolsó kép, amely róla készült:

Én meg még mindig megvagyok. Nyáron ápolgatom a kertet, olykor barkácsolok valamit a cseresznyefa árnyékában, és várakozva nézek a kapu felé, hátha meglátogat valaki. Vajon hány könyvet fogok még lefordítani?

Nem mindig kék az ég, de a naplemente is lehet szép.